1812 ANAYURT SAVAŞI VE 19.YÜZYIL RUS EDEBİYATINDA DEKABRİSTLER

Arş. Gör. Dr. Sevgi ILICA

İKSAD
Publishing House

1812 ANAYURT SAVAŞI VE 19.YÜZYIL RUS EDEBİYATINDA DEKABRİSTLER

Arş. Gör. Dr. Sevgi ILICA

İKSAD Publishing House

Copyright © 2021 by iksad publishing house
All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by any means, including photocopying, recording or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law. Institution of Economic Development and Social Researches Publications®
(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)
TURKEY TR: +90 342 606 06 75
USA: +1 631 685 0 853
E mail: iksadyayinevi@gmail.com
www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.
Iksad Publications – 2021©

ISBN: 978-625-8007-61-9
Cover Design: İbrahim KAYA
November / 2021
Ankara / Turkey
Size = 16 x 24 cm

ÖNSÖZ

19.yüzyılın ilk çeyreğinde Rusya İmparatorluğu ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi açıdan büyük ölçüde önem taşıyan olayların yaşandığı oldukça karmaşık bir dönem geçirir. Bu döneme damgasını vuran en önemli iki olay, 1812 Anayurt Savaşı ve 14 Aralık 1825 Dekabrist Ayaklanması'dır. Ülkeye anayasal düzen getirme, serfliği ortadan kaldırma ve Rusya'yı ekonomik ve sosyal açıdan yüksek seviyelere getirme amacı ile ayaklanma çıkarmayı tasarlayan ve hedefleri doğrultusunda gizli örgütler kuran Dekabristlerin önemli bir bölümünü şair ve yazarlar oluşturur. 1812 Anayurt Savaşı neticesinde Avrupa'da bulunup, oradaki aydınlanma hareketini yakından gözlemleme şansı bulan Dekabrist şair ve yazarlar, özgürlük ve vatanseverlik duygularıyla yoğun olan ideolojilerini eserleri aracılığıyla yansıtırlar. Ayaklanmanın Aralık ayında yapılması nedeniyle Rusçada Aralıkçı anlamına gelen Dekabrist sözcüğü ile nitelendirilen bu gruba mensup şair ve yazarlar, ayaklanma öncesi ve sonrasındaki süreçte, siyasi ve toplumsal görüşlerini geniş kitlelere yayma amacı doğrultusunda, edebiyatı propaganda aracı olarak görürler. Dekabristlerin geliştirdiği, Rusya'nın tarihi ve sosyal koşullarından beslenen bu edebiyat programının faaliyet gösterdiği zaman dilimini tam bir tarih aralığında veremesek de, genel olarak 1815-1845 yılları arasında etkin olduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmanın, Dekabrist sanatçıların Rusya tarihindeki yerini, önemini ve Rus edebiyatına sağlamış olduğu katkıları ortaya koyacağını düşünüyoruz.

Bu Çalışma Prof. Dr. E. Zeynep GÜNAL Danışmanlığında hazırlanan 07/07/2015 tarihli "19. YÜZYIL RUS EDEBİYATINDA DEKABRİSTLER" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **i**
İÇİNDEKİLER ..... **iii**
GİRİŞ **5**
1. 1812 RUSYA-FRANSA ANAYURT SAVAŞI VE RUSYA'YA ETKİLERİ **8**
1.1. 1812 Savaşı öncesi 9
1.2. 1812 Savaşı 21
1.3. 1812 Savaşı Sonrası 39
1. DEKABRİST AYAKLANMASI **46**
1.1. Gizli Örgütler 48
2.1.1.İlk topluluklar 49
2.1.2. Kurtuluş Birliği (Союз спасения) Örgütü 51
2.1.3. Refah Birliği (Союз благоденствия) Örgütü 56
2.1.4.Kuzey ve Güney Örgütü (Северное и Южное общество) 60
2.2. 14 Aralık Dekabrist Ayaklanması 66
3. EDEBİYATTA DEKABRİSTLER **71**
3.1. Kondratiy Fyodoroviç Rıleyev (1795-1826) 74
3.2. Wilhelm Karloviç Kyuhelbeker (1797-1846) 131
3.3. Fyodor Nikolayeviç Glinka (1786-1880) 179
3.4. Aleksandr İvanoviç Odoyevski (1802-1839) 212
3. DEKABRİST EDEBİYATININ ÖZELLİKLERİ **229**
SONUÇ **242**
KAYNAKLAR **246**

GİRİŞ

Çalışmamızda 19.yüzyılın ilk yarısında Rus edebiyatında hâkim olan romantizm akımının etkisiyle birlikte, siyasi ideolojilerini eserler aracılığıyla yansıtan Dekabrist şair ve yazarlardan Kondratiy Fyodoroviç Rıleyev, Wilhelm Karloviç Kyuhelbeker, Fyodor Nikolayeviç Glinka ve Aleksandr İvanoviç Odoyevski'nin öz geçmişlerini, eserlerini ve bu eserlerin oluşumuna zemin hazırlayan tarihî olayları inceleyeceğiz.

Çalışmamızda Dekabrist sanatçıların Rus edebiyatına yaptıkları katkıları dört ana başlık altında inceleyeceğiz. Çalışmamızın birinci bölümünde, Dekabrist şair ve yazarların eserlerinde yansıttıkları vatan sevgisinin, monarşi ve serflik karşıtı görüşlerinin oluşmasına zemin hazırlayan, 1812 Rusya-Fransa Anayurt Savaşı'nın öncesinde ve sonrasında, Rusya İmparatorluğu'nda yaşanan siyasi, toplumsal, kültürel ve ekonomik gelişmeleri değerlendireceğiz. 18.yüzyıldan bu yana ezilen ve haklarını yitiren serf Rus köylülerinin Rusya'nın savaşı kazanmasında kilit rolü oynayan en önemli sosyal tabakalardan biri olduğuna değineceğiz.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, 1812 Anayurt Savaşı'na katılmış ve savaş sonrasında askerî vazifeleri gereğince Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde seyahat etmiş olan soylu Rus subaylarının, Rusya İmparatorluğu'nu Avrupa standartlarında bir ülke haline getirmek amacı doğrultusunda yaptıkları girişimleri ele alacağız. Genç subayların serf köylülerinin 1812 Anayurt Savaşı'nda gösterdikleri

vatan sevgisinden etkilenerek, serfliğin kaldırmasını ve ülkeye anayasal düzen getirilmesini kendilerine hedef olarak belirlediklerini göreceğiz. Rusya'nın liberal, demokratik ve aydınlık bir geleceğe sahip olmasını arzulayan bu gençlerin, hedefleri doğrultusunda kurdukları gizli örgütlerden Kurtuluş Birliği, Refah Birliği ile Kuzey ve Güney örgütlerinin faaliyetlerini inceleyeceğiz. Dekabristlerin 14 Aralık 1825 günü çar I.Nikolay'ın taç giyme töreninde, çarlık rejimine karşı ayaklanarak özgürlük mücadelesi verdiklerini, fakat taktiksel elverişsizlikler ve sayıca az olmaları sebepleriyle başarısızlığa uğradıklarını göreceğiz. Neticede çarlığa karşı ayaklanmanın ağır bedeli olarak birçok Dekabrist Kafkasya ve Sibirya'ya sürgüne gönderilirken, 13 Temmuz 1826 günü beş Dekabrist Pavel İvanoviç Pestel, Kondratiy Fyodroviç Rıleyev, Sergey İvanoviç Muravyov-Apostol, Mihail Pavloviç Bestujev-Rumin ve Pyotr Grigoryeviç Kahovski asılarak idam edilir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde, Dekabrist şair ve yazarlar arasında 19.yüzyıl Rus edebiyatı incelemelerinde ve özellikle şiir ve tragedya türünde eserler kaleme alarak öne çıkmış isimlerden Kondratiy Fyodoroviç Rıleyev, Wilhelm Karloviç Kyuhelbeker, Fyodor Nikolayeviç Glinka ve Aleksandr İvanoviç Odoyevski'nin hayatlarını ve eserlerini inceleyeceğiz. Bu eserler arasında, Dekabristlerin siyasi görüşlerini yansıtan ve Rus edebiyatına katkı sağladıklarını düşündüğümüz şiir ve tragedyaları değerlendirmeye çalışacağız.

Çalışmamızın dördüncü bölümünde, Dekabrist nitelikli eserlerin içerdikleri ortak özellikleri aktaracağız. Söz gelimi, bu eserlerin

romantizm döneminde yazılmaları sebebiyle, içerik bakımından bu akımın temel özelliklerinden melankolik ruh hali, yalnızlık, hayal edilen diyarlara ulaşma arzusu, içinde bulunulan toplumsal koşullara duyulan hoşnutsuzluk ve kasvetli doğa tasviri gibi birçok açıdan benzerlik gösterdiklerini söyleyebiliriz. Romantik motiflerin yanı sıra Dekabristlerin edebi, siyasi ve toplumsal görüşlerini yansıtan vatan sevgisinin ve otokrasi karşıtı görüşlerin eserlerde hâkim olduğunu görürüz. İşlenen konular, Eski Rus tarihinden ve Yunan mitolojisinden yararlanılması, seçilen anlatıcılar ve arkaik sözcüklere başvurulması açısından, sözü geçen eserlerin birbirleriyle örtüşen nitelikler gösterdiklerini söyleyebiliriz.

Bu çalışmada, Dekabrist şair ve yazarların eserlerinin Türkçeye çevirileri olmadığı için sadece orijinal Rusça metinleri kullanarak incelememizi yaptık. Ayrıca çalışmamızda Rus edebiyat ve tarih bilimcilerinin çalışmalarından ve Dekabrist sanatçıların edebi görüşlerini yansıtan makalelerinden yararlandık.

1. 1812 RUSYA-FRANSA ANAYURT SAVAŞI VE RUSYA'YA ETKİLERİ

1812 Anayurt Savaşı öncesinde soylu sınıf ile serf köylülerin, subaylar ile askerlerin aralarında farklı toplumsal sınıflara mensup olmaları sebebiyle oluşan aşılmaz duvarların yarattığı iletişimsizlik durumu mevcuttur. Bu dönemde soylu sınıfa mensup Rus yurttaşlarının bir bölümünün milli benliklerinden sıyrılıp Fransızlara öykünme eğilimi gösterdiği görülür. Aynı topraklarda bir arada yaşamalarına rağmen, aralarında hiçbir ortak nokta bulunmadığı izlenimi veren Rus halkının farklı toplumsal sınıfını oluşturan yurttaşları, 1812 Anayurt Savaşı'nda Fransızlarla savaşırken tüm halkta milli bilincin uyanmasıyla yeniden birlik olur ve aralarındaki devasa buz kütlesini erimeye başlar. Söz gelimi yüce gönüllü soylulardan oluşan bir grup yurttaş, imtiyazlarından feragat ederek, serf köylülerin yanında savaşmak ve onlara destek olmak için mücadeleye girişir. Örneğin, halkın yanında yer alıp savaşmayı tercih edenlerin arasındaki ilk kişilerden biri olan Rus şair ve subay Denis Vasilyeviç Davıdov (1784-1839) savaş günleri ile ilgili olarak şöyle yazar:

> *"Şunu tecrübe ederek öğrendim ki, milli mücadele sırasında yalnızca halkın dilini konuşmak yetmez, aynı zamanda onların geleneklerine ve kılık kıyafetlerine de ayak uydurmak gerekir. Ben onlara yakın olmak adına, köylü kaftanı giydim, sakal bıraktım ve şehirde genellikle takılan Aziz Anna arması yerine, halkın saygı duyduğu Aziz Nikolay arması takıp, halkın dilinden konuştum."* (Poleşçuk, 2005: 26).

Halkın çoğunluğunu oluşturan serf köylülerinin desteği olmadan milli mücadelenin gerçekleşmeyeceği tüm çıplaklığıyla gün yüzüne çıktığında, soylu sınıfın büyük bir kısmının maddi çıkarları doğrultusunda karşı çıkmasına rağmen, serfliğin kaldırılmasının elzem olduğu başta çar I.Aleksandr olmak üzere herkes tarafından anlaşılır.

1.1. 1812 Savaşı öncesi

19.yüzyılın ilk çeyreği, Rusya İmparatorluğu için ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi açıdan büyük önem taşıyan gelişme ve olayların yaşandığı çalkantılı bir dönemdir. Bu dönem sadece Rusya İmparatorluğu için değil, neredeyse tüm Avrupa ülkelerinin Napoleon Savaşları neticesinde toprak sınırlarının yeniden şekillenmesi ve yayılmacı politika izleyen hırslı Fransız imparatorunun Avrupa sınırlarını aşıp Asya topraklarında da tehdit oluşturması bakımından tüm ülkeler için muazzam derecede önem taşır. Yaşanan bu kargaşanın beraberinde aydınlanma mücadelesi veren çağdaşların artmasıyla da, dönem çok daha dikkate değer bir hal alır.

Yüzyılın başında Rusya İmparatorluğu Doğu Avrupa, Sibirya, Kafkasya ve Alaska'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyaya sahiptir. Rus toprakları Baltık Denizi'nden Pasifik Okyanusu'na kadar binlerce kilometrelik bir alana yayılır. Elli milyona yakın nüfusun çoğunluğunu Rusların oluşturmasıyla birlikte, Ukrayna, Beyaz Rus, Tatar, Çuvaş, Başkir, Yakut, Mordvin, Komi ve Udmurtlar da nüfusun geri kalanını oluşturan milletlerin arasındadır. Büyük oranda Ortodoksluk mezhebi inancının egemen olmasının yanı sıra, Katolik mezhebi ve İslamiyet inancı da bazı bölgelerde yaygındır. İmparatorluğun kuzey bölgelerinde

ise oldukça düşük oranda putperest inancı görülür (Bohanov, Gorinov, 2001: 172).

İmparatorluğun başında elinde tüm yetkilere sahip olan çar bulunur. Nüfus soylu, tüccar ve köylüler olmak üzere toplumsal sınıflardan meydana gelir. Sosyal, siyasi ve ekonomik açıdan 18.yüzyıldan bu yana imtiyaz sahibi olan soylular en güçlü toplumsal tabakayı oluşturur. Çarlık yönetimi sahip olduğu tüm olanaklarıyla soyluları destekler. Diğer bir sınıf olan tüccar sınıfı ise, soylular kadar olmasa da belirli imtiyazlara sahiptir. Söz gelimi, tüccarlar bazı vergilerden muaf tutulurlar. Kendi aralarında da sınıflara ayrılan tüccarların en zengin olanları, iç ve dış ticaret yönetiminde hak sahibidirler. Tüccar sınıfı nüfusun oldukça küçük bir bölümünü oluşturur. Nüfusun en büyük bölümünü ise sosyal, siyasi ve ekonomik açıdan en zayıf konumda olan köylüler oluşturur. Köylüler 18.yüzyıldan bu yana kişisel haklarını yitirip, özgürlüklerini kaybetmişlerdir. Soyluların ana gelir kaynağı serf köylülerin emeğine bağlıdır. Bunların yanı sıra özel bir konuma sahip olan Kazaklar ise, sınır bölgelerinde yaşayıp, çoğunlukla askerî vazifeleri yerine getirmekle yükümlüdürler (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004: 135).

19.yüzyılın ilk çeyreğinde Rusya İmparatorluğu birçok açıdan Batı Avrupa ülkelerinden farklılık gösterir. 1789 Fransız Devrimi ile başta Fransa ve İngiltere'de olmak üzere diğer batı ülkelerinde meydana gelen burjuva devrimleri Rusya'da yaşanmaz. Bunun en önemli sebebi, toplumsal bir sınıf olarak tüccar sınıfının imparatorlukta sayıca az olması ve burjuva sınıfının diğer Avrupa ülkelerindeki şekliyle

Rusya'da var olmamasıdır. Rusya kendine özgü, geleneksel, ekonomik ve sosyal yapısını, diğer bir deyişle statükosunu sürdürmeye devam eder. Çarlık, soyluları imtiyazlarla donatıp desteklerken, köylülerin serflikten kurtulması adına bir adım dahi atmaz. Monarşiyi sürdürme, Ortodoks Kilisesini destekleme, özgürlükçü düşüncelere karşı koyma ve devrimsel hareketleri tehdit olarak algılayıp bastırma çarlık yönetiminin 19.yüzyılın ilk çeyreğinde egemen olan zihniyetinin temel özelliklerini oluşturur (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004: 135).

Avrupa ülkelerinden farklı olarak, Rusya İmparatorluğu'nda çözülmesi gereken en önemli sorun köylülerin serflik durumudur. Tarım ülkesi olan Rusya'da serf köylülere kişisel özgürlüklerinin verilmesi tarımsal faaliyetlerden elde edilen gelirin azalması anlamına gelir. Bu sebeple, egemen sınıf olan soylular serflik meselesini çözmeye yanaşmamakta ve mevcut sistemi sürdürme tarafında bulunmaktadırlar (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004:145). Soyluların ve yönetimin çıkarı doğrultusunda geliştirilmiş serflik sisteminin, Rusya İmparatorluğu'na hiç de uzak olmayan Batı Avrupa ülkelerinde gelişen Aydınlanma Hareketiyle büyük bir tezatlık oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Rus soyluları boyunduruğu altında dilediği şekilde yönettiği serf köylülerden farklı olduklarını vurgulamak amacıyla kendilerini yabancı gibi gösterip, yabancı gibi davranma eğilimi gösterirler. Anadilleri olan Rusça yerine, o dönemde soyluların arasında moda olan Fransızca konuşmayı tercih ederler (Martin,2006). Yazar Lev Nikolayeviç

Tolstoy (1828-1910)'un 19.yüzyıl Rusya'sının ilk çeyreğinde yaşananları kaleme aldığı *Savaş ve Barış (Война и мир)* ünlü romanındaki Kuragin ailesi, bahsettiğimiz soylu tipine örnek teşkil eder. Tolstoy, Kuragin ailesinin küçük oğlu Prens İppolit'in bir soylu toplantısında, Rusçayı Fransız aksanıyla konuşurken komik duruma düşmesini ustalıkla resmeder.

24 Mart 1801 gecesi çar I. Pavel (1754-1801) yatak odasına girmeyi başaran komplocuların düzenlediği bir suikast sonucu öldürülür. Komplocular Peterburg valisi Kont Petro Pahlen'in önderliğinde bir grup subay ve bürokrattan oluşur. Yeni İmparator, Pavel'in 24 yaşındaki büyük oğlu I.Aleksandr olur. Babasını öldüren komplocular ile işbirliği yaptığı iddia edilen I.Aleksandr'ın, babasının ölüm haberini alınca sinir krizi geçirdiği söylenir. Bunun yanı sıra, Kont Petro Pahlen I.Aleksandr'ı *"Çocukluk yapmayı bırakınız, gidip hükmediniz."* diyerek ihtar ettiği rivayet edilir (Vernadsky, 2009: 243). Pavel'in resmi ölüm sebebi felç olarak duyurulur (Smirnov, 1937).

I.Aleksandr oldukça karmaşık ve çelişkili biri olarak tasvir edilir. Sıklıkla yaptığı politik manevralar sebebiyle bazı tarihçiler tarafından iradesiz bir insan olarak addedilir. Çağdaşlarından bazıları onu samimiyetsiz ve ikiyüzlü bulurken, bazıları hayranlık uyandırıcı olduğunu düşünür. Şair Aleksandr Sergeyeviç Puşkin (1799-1837) I.Aleksandr'ı şöyle betimler: *"Zayıf, kurnaz, moda tutkunu, kel ve tesadüfen üne kavuşmuş emek düşmanı bir hükümdar, bize hükmediyordu."* Fransız imparatoru Napoleon Bonapart (1769-1821)

ise, I.Aleksandr'ın diplomatik metotlarını akil bulur ve ona *Bizans İmparatoru* yakıştırmasını yapar (Vernadsky, 2009: 244).

Oldukça iyi bir eğitim alan I.Aleksandr, küçük yaştan itibaren büyükannesi II. Yekaterina (1729-1796)'nın gözetiminde yetiştirilir. Öğretmenleri Rusya'nın en iyi yazar ve bilim adamlarından oluşur. Öğretmenlerinden biri olan Frederic Cesar Laharpe (1754-1838) cumhuriyetçi, serflik karşıtı ve Fransız Aydınlanma Hareketinin yanlısı olan bir devlet adamıdır. Laharpe düşünce ve tutumunu eğitimi boyunca I.Aleksandr'a aktarmaya çalışır (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004: 140). I.Aleksandr'ın yönetiminin ilk yıllarında Laharpe gibi aydın görüşlere sahip olan eğitmenlerinden edindiği ilerici ve liberal eğilimleri gözlemleyebiliriz.

I.Aleksandr'ın tahta çıkışı tüm millet tarafından büyük bir coşku ve sevinçle karşılanır. Bu sevinç öylesine büyük olur ki, başkent Peterburg sokaklarında birbirini hiç tanımayan insanlar bile kucaklaşırlar. Rus milleti I.Pavel'in tutarsız ve baskıcı yönetim şeklinden yorgun düşmüş durumda olup, tüm umutlarını Rusya'ya aydınlık bir gelecek vaat eden I.Aleksandr'a bağlar (Kirik, 1906: 7).

Genç çarın karşısında birbirinden tamamıyla farklı iki yol bulunmaktadır. Bunlardan ilki büyükannesi II. Yekaterina'nın liberal eğilim gösteren siyasetidir. İmparatoriçe 1767 yılında soylular, şehirliler ve devlet arazilerinde çalışan köylü temsilcilerinden oluşan bir komisyon oluşturarak, demokratik ve ilerici bir siyaset programının embriyosunu meydana getirmiştir. İkincisi ise, II.Yekaterina'nın

siyasetine tamamen zıt bir şekilde, babası I.Pavel'in savunduğu askerî baskı ve otokrasiyi destekleyen gerici bir siyaset programıdır (Martin, 2006).

Yeni çar I.Aleksandr büyükannesi II.Yekaterina'nın izinden gideceğini bir bildiri ile ilan eder ve yönetimine hiç beklemeden bir dizi liberal adım atarak başlar. I.Pavel döneminde geliştirilen Gizli Arşiv Dairesi'ni (Siyasi Teftiş Departmanı) kaldırır, siyasi tutuklular ve sürgünler için genel af çıkarır ve o döneme kadar suçluların sorgusu ve yargılanması sürecinde uygulanan yöntemin olağan bir parçası olan işkenceyi kaldırır. Yönetiminin ilk yıllarını aydın görüşlü şahsiyetlerden oluşan Sırdaş Komite ile fikir alış verişinde bulunarak sürdürür. Sırdaş Komite'yi oluşturan dört genç Kont Viktor Pavloviç Koçubey (1768-1834), Nikolay Nikolayeviç Novosiltsov (1761-1834), Kont Pavel Aleksandroviç Straganov (1772-1817) ve Prens Adam Kazimir Çartorıyskiy (1734-1823) çarın etrafından ayrılmayan en samimi arkadaşlarıdır. Sırdaş Komite 1803 yılına kadar faaliyetlerini sürdürür (Vernadsky, 2009: 245).

I.Aleksandr imparatorluğun başına geçtiğinde, Rusya'nın Avrupa ülkelerinden sosyal, ekonomik ve siyasi açıdan geri kaldığını, bu sebeple değişimin elzem olduğunu görür. Çar imparatorluğunu hızlı bir şekilde modernleşme sürecine sokmak için kolları sıvar. Puşkin I.Aleksandr'ın yönetiminin ilk yıllarını *muhteşem* olarak nitelendirir. Döneminde üniversite, lise ve gimnazyum olmak üzere birçok eğitim kurumu açılır. Kendinden önceki modası geçmiş sistem yerine, Fransız modeli bakanlıklar sistemi getirilir. Kara Kuvvetleri, Deniz Kuvvetleri,

Dış İşleri, İç İşleri, Ticaret, Maliye, Adalet ve Milli Eğitim olmak üzere sekiz bakanlık ve her bakanın çara karşı sorumluluk ile yükümlü olduğu bir Bakanlar Kurulu oluşturulur (Bohanov, Gorinov, 2001: 176).

I.Aleksandr serf köylülerin durumunu iyileştirmek adına da birtakım girişimlerde bulunur. İlk olarak köylülerin aşağılanmasını önlemek amacıyla, gazetelerde serflerin satış ilanlarının yayımlanmasını yasaklar. Fakat soylular, gazetelere *satılık* yerine *aylık* ya da *kiralık* ilanları vererek, bu yasağı kurnazca delerler. Yeni çar ayrıca, devlet serflerinin soylulara bağlı özel serfler haline getirilmesi geleneğini, yüksek dereceli devlet memurlarına dair tüm ödemeleri insan üzerinden değil, para üzerinden yaptırmaya başlatarak yıkar. 4 Mart 1803 günü çiftçi köylülere, gereken parayı ödemeleri koşuluyla toprak ve özgürlük verilmesine yönelik karar çıkarır. Ne yazık ki, bahşedilen bu toprak ve özgürlük hakkı mülk sahibinin kararına bırakılır. Dahası bu kararın ilanından sonra serf nüfusun yalnızca % 0,5'lik bir bölümü özgür bırakılır.

I.Aleksandr demokratik görüşlere sahip olduğu dönemde Sırdaş Komite üyelerinin yanı sıra devlet adamı Mihail Mihayloviç Speranski (1772-1839)'yi yanında bulundurur. Speranski bir köylü rahibinin oğludur ve ilahiyat fakültesini bitirdikten sonra devlet hizmetine girer. Speranski oldukça ilerici görüşlere ve özgürlükçü düşüncelere sahiptir. Ona göre, *"Hiç kimse mahkeme kararı olmadan cezalandırılamaz."* Soyluların serfler üzerindeki yetkisini kısıtlayan bu ifade, birçok soylu tarafından hoşnutsuzlukla karşılanır (Bohanov, Gorinov, 2001: 177). Zekâsı ve üstün yetenekleri sayesinde devlet kademelerinde hızla yükselen

Speranski, aydın görüşleri sebebiyle soylular tarafından pek sevilen biri değildir. I.Aleksandr'ı kişiliği ve mantıksal zekâsıyla etkilemeyi başarır ve kısa zamanda çarın sağ kolu olur. I. Aleksandr Speranski'ye yüklediği görevler ile Rusya İmparatorluğu'na uzun süredir hayal ettiği anayasal sistemi getirmek ister. Speranski'den anayasal reform paketi hazırlamasını ister. Speranski 1809 yılında reform paketini hazırlar. I.Aleksandr her ne kadar köylülere birtakım haklar sunan bu anayasal paketi prensipte onaylamış olsa da, planı devlet meselelerinde yetkili olan soylu kesimden gizli tutar. Paketi faaliyete geçirecek ilk adım ancak 1810 yılında atılabilir. Bu dönemde Speranski'nin etrafındaki düşman sayısı hızla artar. Nihayet 1812 yılının Mart ayında Speranski'nin Fransız hayranı olduğu iddia edilir ve I.Aleksandr'ın, Speranski'ye güveninin tam olmasına rağmen, çar onu görevden alıp önce Nijni Novgorod'a daha sonra da Perm'e sürgün edilmesi emrini verir (Vernadsky, 2009: 251). Soyluların bu derece baskın ve egemen olduğu 19.yüzyıl ilk çeyreği Rusya'sında Speranski'nin akıbetinin siyasi görüşleri gibi aydınlık olmadığını görüyoruz.

I.Aleksandr'ın liberal tutumunu göz önünde bulundurduğumuzda, çarın köylülere yıllardır kavuşamadıkları haklarını vermek istediğini, fakat imtiyazlarla donatılmış güçlü soylu sınıfının buna engel teşkil ettiğini ve çarın tutumunu ilerleyen yıllarda aydın düşüncelere tezatlık oluşturacak nitelikte değiştirdiğini görüyoruz. Öyle ki, 1810 yılında gerçekleşen bir görüşmede çar I.Aleksandr, şair ve devlet adamı Gavriil Romanoviç Derjavin (1743-1816)'e, kendisine tavsiyede bulunması üzerine şöyle bağırır: *"Sen hep öğretmek istiyorsun, ama ben hükmeden*

çarım, ve ben başka türlü değil, böyle olmasını istiyorum." (Bohanov, Gorinov, 2001: 177).

Çar I.Aleksandr'ın öğretmeni Laharpe'e yazdığı bir mektubunda ruh halinin çarlık yönetimini idare edemeyecek kadar bitkin olduğunu görürüz. Çevresindekilerden kolaylıkla etkilenen ve düşüncelerini büyük ölçüde en yakınında bulunan kişilerin görüşlerine göre şekillendiren çar mektubunda çarlık vazifesinden şöyle yakınır: *"Rusya'ya refah getirdiğimde, Avrupa'da beni hiç kimsenin rahatsız etmeyeceği bir köşeye çekilip, hayatın keyfini çıkararak yaşayacağım."* (Kirik, 1906: 30).

Rusya İmparatorluğu'nda tüm bu iç meseleler yaşanırken, I.Aleksandr'ın reform hareketinin hızı yalnızca soylular tarafından kesilmez, ayrıca uluslararası bir dizi olay milletin refah seviyesini arttırmaya yönelik gelişmeleri sekteye uğratır. Avrupa'da 18.yüzyılın başından itibaren devam eden savaşların sonucunda Napoleon'un zaferiyle feodal rejim yıkılmış durumdadır. Napoleon, kazandığı zaferlerin sarhoşluğuyla dünya egemenliğini hedefler. İsviçre, İtalya, İspanya ve Mısır'da üst üste zaferler elde eder (Poleşçuk, 2005: 24). Çar her ne kadar Avrupa'da yaşanan bu olaylardan uzak durup seyirci kalmak istese de, devam eden kriz Rusya'yı da içine çeker.

Fransız İmparatoru Napoleon Bonapart'ın, Avrupa'da devam eden saldırgan politikası, Rusya'yı önlem almaya zorlar. 1805 yılında Rusya İmparatorluğu İngiltere ve Avusturya ile birlikte yayılmacı politika izleyen Fransa'ya karşı koalisyon oluşturur. Ne var ki, bu koalisyonun

akıbeti başarısızlık olur. Aynı yılın Kasım ayında birleşik Avusturya-Rus ordusu, Avusturya'nın kasabası Austerlitz'de Fransızlar tarafından bozguna uğratılır. Bu olay tarihe *1805 Austerlitz Muharebesi* olarak geçer. Koalisyonun dağılması üzerine, güçlü bir birlik oluşturmak amacıyla 1806 yılında Rusya, İngiltere, Prusya, İsveç ve Saksonya yeni bir koalisyon oluşturur. Koalisyonun en güçlü iki ülkesi Rusya ve Prusya'dır. Fransızlarla ilişkilerin gittikçe kötüye gittiği bu yıllarda Rus ordusunun önemli bir bölümü Osmanlı ile savaş halinde güneyde bulunmaktadır. Osmanlı ile süre gelen mesele ise ancak 1812 yılının Mayıs ayında çözüme kavuşacaktır. 1806-1807 yıllarında Fransa koalisyon üyelerine karşı üst üste başarılar elde eder. Prusya'yı teslim olmak zorunda bırakır. 14 Haziran 1807 günü Fransa, Rusları Friedland'de bozguna uğratır. Rus ordusu Neman nehrine çekilir. Bu yenilgi sebebiyle I.Aleksandr, Napoleon ile barış müzakeresi yapmak mecburiyetinde kalır (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004: 149).

I.Aleksandr ve Napoleon Bonapart 25 Haziran 1807 günü Tilsit'te Neman nehrinin ortasında bir sal üzerinde buluşurlar. Görüşme hiçbir aracı olmadan iki imparator arasında baş başa gerçekleşir. İki ülkenin ordusu da sala eşit mesafede durur. Bir rivayete göre, Napoleon kasıtlı olarak sala belirlenen vakitten birkaç dakika önce gelir ve önceden kararlaştırıldığı üzere salın ortasında değil de, salın doğu tarafında durup, I.Aleksandr'ı misafirperver bir tavırla karşılar (Poleşçuk, 2005: 25). Amacının Rus çarının onurunu incitmek ve doğu topraklarındaki egemenliğini vurgulamak olduğunu söyleyebiliriz.

Müzakere hem barış hem de ittifak anlaşmasıyla sonuçlanır ve tarihe *Tilzit Anlaşması* olarak geçer. Prusya'nın Leh bölgesine ait topraklarında otonom devlet statüsüne sahip Varşova Düklüğü kurulur ve başa Napoleon'a duyduğu içten sadakatiyle bilinen Saksonya kralı geçer. Bu bölge 1812 yılında Fransızların Rusya'ya istilası sırasında köprü niteliğinde olacaktır. Rusya toprak kaybetmez ancak İngiltere ile olan ticari bağını koparmak zorunda kalarak, *Kıta Ablukası* projesinde Fransa'nın safında yer almak mecburiyetinde kalır (Vernadsky, 2009: 243). 1810 yılına kadar tüm Avrupa'da ticari işlerde kontrolün Napoleon'un elinde olduğunu görüyoruz.

Kıta Ablukası projesi özellikle soylular tarafından memnuniyetsizlik ile karşılanır. I.Aleksandr soyluların arasındaki sempatisini kaybetmeye başlar. Soyluların sergilediği bu tavır ekonomik sebeplerden kaynaklanmaktadır. İngiltere ile sürdürülen ticari ilişkilerin koparılması Rus soylularının ana ihraç pazarını kaybetmesi anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, Kıta Ablukası ithal edilen şeker, kahve, pamuk gibi ürünlerin değerlerinin fahiş fiyatlara çıkmasına sebep olur. Kıta Ablukası aynı zamanda İsveç ile Rusya arasında savaş çıkmasına sebebiyet verir. İsveç'in Kıta Ablukası'na katılmayı reddetmesi, Peterburg'a saldırı tehdidini gündeme getirir. Mevcut durum ve Napoleon'un zorlamasıyla I.Aleksandr, İsveç ile Şubat 1808 ile Mart 1909 tarihleri arasında savaşır. Savaş sonunda Rusya Finlandiya'yı ilhak eder ve bir otonom grandük şekline getirir. Çar Finlandiya'ya anayasal sistem getirir (Bohanov, Gorinov, 2001: 177).

Tilzit Anlaşması Rusya İmparatorluğu'na birçok açıdan zarar getirmiş olsa da, kısa bir süre için Rusya'yı Avrupa meselelerinden uzak tutarak doğu ve kuzey bölgelerindeki sorunları çözmesi için zaman kazandırıp, ülkenin bir süreliğine Fransa tehdidinden uzak durarak nefes almasını sağladığını söyleyebiliriz.

Tilzit'te yapılan barış anlaşmasına rağmen, Rusya ile Fransa arasındaki ilişkiler gittikçe kötüye gider ve iki ülke arasındaki gerilim artar. Taraflar düşmanca tavırlarını açıkça belli ederler. I.Aleksandr Rus memurlarının İngiliz mallarını ithal etmesine göz yumar. Napoleon ise, 1811 yılında Osmanlı Devleti'ni desteklemekten yana tavır koyarak Rusya İmparatorluğu'na karşı olduğunu saklama gereği duymadan vurgular. Çar I.Aleksandr'ın kız kardeşlerinden birinin Napoleon ile evlendirilmesi konusunda gönülsüz tavır sergilemesi gibi birtakım önemsiz olaylar dizisi de ikili arasındaki ateşi körükler ve düşmanlığı pekiştirir (Vernadsky, 2009: 252).

Şiddetle artan gerilim sadece imparatorlar arasında yaşanmaz. Rus halkı ve Rus ordusu da gün geçtikçe Napoleon'a karşı büyük bir hınç ile dolmaktadır. Ütopik sosyalizmin temsilcilerinden biri olan filozof, Dekabrist Mihail Aleksandroviç Fonvizin (1787-1854) o günleri şöyle anımsar : *"Tüm Rusya ilkbaharda savaş başlayacak diye endişeli bir bekleyişteydi. O dönem hem korku hem de umut içinde süren muazzam bir dönemdi."* O günlere tanıklık etmiş bir başka isim olan Dekabrist, Rus General Aleksandr Nikolayeviç Muravyov (1792-1863) da bu durumu şu sözleriyle destekler: *"Herkesin ne büyük bir coşku içinde olduğunu ve sadece subayların değil, askerlerin de tutkulu bir hevesle*

nasıl savaşı beklediğini tasvir etmem çok zor. Herkes Austerlitz ve Friedland'de yaşananlar ile bizi utanç duruma düşürenlerden intikam almak istiyordu." (Pavlova, 1979: 24).

Fransızlar da Rusların savaşa karşı besledikleri hevesle kesişen bir şekilde savaşa hazırlanırlar. Avusturya ve Almanya gibi birçok Avrupa ülkesinde seyahat etmiş olan, Aleksey Petroviç Yermalov'un yaveri Pavel Hristoforoviç Grabbe 1812 yılında Münih'te Fransız ordusunun Ruslara karşı savaşa hazırlandığına tanık olur.

P. H. Grabbe Fransızlardan bilgi toplamak uğruna cesaretle yaptığı gizli çalışma ve eylemlerin sonucunda, General Barclay de Tolli'nin yaveri olarak görev almayı başaran başarılı bir askerdir. Fransızların itina ile hazırlandığını görmesinin üzerine, *"Rusya üzerine kara bulutlar toplanıyor"* der. (Pavlova, 1979: 28).
Her iki tarafın bekleyişi de uzun sürmez. Dünyanın en güçlü ordularına sahip iki ülke büyük ses getirerek karşı karşıya gelir.

1.2. 1812 Savaşı

12 Haziran 1812 sabahı Napoleon'un altı yüz kırk bin kişilik büyük ordusu Neman nehrini aşarak Rus topraklarına saldırır. Napoleon saldırıdan hemen önce ordusuna şöyle seslenir:

> *"Rusya kadere çok meraklıdır. Kaderinden kaçmaz, kaderine razı olur. Rusya bizim değiştiğimizi mi sanıyor yoksa? Biz Austerlitz'de onlarla savaşmadık mı? İleri! Neman nehrini geçip, silahlarımızı Rus sınırlarından içeri sokacağız. Yapacağımız barış o kadar sağlam olacak ki, Rusya'nın Avrupa meseleleri*

hususundaki elli yıllık etkisi son bulacak." (Romanovski, 1912: 15).

Fransız ordusunda Louis-Nicolas Davout, Louis-Alexandre Berthier, Michel Ney ve Joavhim Murat gibi dönemin en parlak mareşal ve generalleri yer alır. Beş yüz doksan bin kişilik Rus ordusu üç ayrı gruba ayrılmış olup, farklı bölgelerde konumlanmaktadır. Rusya İmparatorluğu ordusu General Barclay de Tolli, Genaral Pyotr İvanoviç Bagration ve General Aleksandr Petroviç Tormasov'un komutanlığı altındadır (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004: 150).

Rus ordusunun üç grubunun her biri arasında yaklaşık altı yüz kilometre mesafe bulunur. Barclay de Tolli'nin komutasındaki ordu Vilnius bölgesinde konumlanır. Bu konumlanmanın amacı gerektiğinde Peterburg cephesine katılabilmektir. P. İ. Bagration'un komutasındaki ordu Neman nehri ile Bug nehri arasında konumlanır. Bu konumlanmanın amacı ise, gerektiğinde Moskova cephesine katılabilmektir. M. A. Fonvizin bu iki grubun durumuna yakından tanık olur ve onları şöyle değerlendirir: *" İki batı ordumuzun kadrosu oldukça iyiydi. Bu ikisinde anavatana duyulan sevgi coşkuluydu."* A. P. Tormasov'un komutasındaki ordu ise, daha güneyde Kiev cephesine katılabilecek şekilde konumlanır. Bu üç ordu dışında Tuna (Moldova) ordusunu Rusya'nın güney sınırlarında Amiral P. V. Çiçagov komuta eder. Tüm orduların takip edeceği savaş planını Prusyalı General Karl Ludwig von Phull hazırlar (Pavlova, 1979: 25).

Fransız ordusu Alman, İspanyol, Portekiz, Leh, Avusturya ve İtalyan gibi faklı birçok milletten oluştuğu için, ordunun savaşı kazanma hususunda kilit rol oynayacak milli birlikten yoksun olduğunu söyleyebiliriz.

I.Aleksandr, Napoleon'un Neman nehrini geçtiğini komutan L. Benningsten'in yurtluğunda konumlandığı sırada haber alır. Tarihçilerden bazıları I.Aleksandr'ın savaş konusunda yiğitçe bir tavır sergilediğini savunurken, bazıları ise şaşkın ve korkak bir şekilde davrandığını ileri sürer. Söz gelimi I.Aleksandr'ın savaş günlerinde sürekli olarak kahramanca *"Napoleon ile barışmaktansa, sakal bırakıp, kuru ekmek ile doymaya razıyım."* dediği söylenir. Aksi görüşü savunanlar ise, çarın kız kardeşi Yekaterina Pavlovna'ya yazdığı mektuplara dayanarak, I.Aleksandr'ın Rus milletine ve kendine güvenmediğini, komutanları yetersiz bulduğunu ve Napoleon'a karşı panik ve korku hislerine kapıldığını iddia ederler (Poleşçuk, 2005: 25).

25 Haziran 1812 günü çar I.Aleksandr anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi talebini iletmek üzere yaveri General Aleksandr Dmitriyeviç Balaşov'u Napoleon'a gönderir. Balaşov'a, Barclay de Tolli'nin ordusuna mensup, zekâsı ve yetenekleriyle çarlığın dikkatini çekmiş olan Dekabrist Mihail Fyodoroviç Orlov eşlik eder. 26 Haziran günü sabah erken saatte Fransız ordusunun karargâhına varırlar. Fransız General L. Davout Rus ziyaretçilerinin geldiğini Napoleon'a haber verir. Fransız İmparatoru onları ancak Fransız ordusu Vilnius'a girdikten sonra kabul edeceğini söyler. 30 Haziran günü Orlov, Napoleon yerine Mareşal L. Berthier ve Napoleon'un yaveri Girardin

ile görüştürülür. Anlaşılacağı üzere, Balaşov Fransız karargâhından umulan sonuçlarla ayrılmaz. Bu sırada Orlov Fransız ordusunun durumunu ustalıkla gözlemler ve birtakım öngörülerde bulunur. Edindiği bilgiler ve yaptığı gözlemler sonucunda, Fransız ordusunun kendi topraklarından uzak bir şekilde, yabancısı oldukları Rus topraklarına uyum sağlayamayacağını ve Fransız askerleri ile atlarının telef olacağını ileri sürer (Pavlova, 1979: 26).

Rus ordusu Fransız ordusunu Barclay de Tolli komutanlığındaki grup ile yavaşlatıp, Bagration'un grubu ile bozguna uğratmayı planlar. Fransızların ani saldırısı Rusların bu planını bozar. İki grubun derhal birleşmesi gerekir. Bunun için geri çekilirler. Düşmanın sayıca üstün olması sorun teşkil etmektedir. I.Aleksandr 6 Temmuz 1812 günü gönüllü milis kuvvetlerini savaşa çağıran bildiri verir. Aynı gün Smolensk'e geçer. Smolensk'te soylular ile bir araya gelir. Soylular kendileri ve köylülerin silahlanması için çardan izin isterler. Soyluların bu isteğini memnuniyetle kabul eden çar I.Aleksandr, köylüleri düşmana karşı durmaya çağırarak, onları yüreklendirir. Köylülerin silahlanması ve savaşa katılmalarıyla ilgili de bir bildiri vererek, adeta partizan savaşını yasal hale getirir. Evlerini terk edip ormana kaçmış köylüler bu bildiriden habersiz çoktan savaşa başlamış durumdadır. 1812 yılının Ağustos ayında partizanlar ilk eylemlerini gerçekleştirmeye başlarlar (Bohanov, Gorinov, 2001: 180).

Partizanlar Napoleon'u yavaşlatır. Partizanların savunması sayesinde Fransız ordusundan yalnızca iki yüz bin asker Smolensk'e kadar gelebilir. Bu sırada çar I.Aleksandr Moskova'ya geçer. Çar eski başkent

Moskova halkının milli duygularla kaplandığını görür. Her biri, *"Napoleon bizi yenemez, çünkü bunun için her birimizi öldürmesi gerek!"* diye bağırır. Tüccarlar savaşa destek olmak için aralarında para toplarlar. Aralarından biri para toplanmasını onaylamak için imza atarken istavroz çıkarır ve şöyle der: *"Tanrım parayı bana sen verdin, ben ise şimdi anavatanıma veriyorum."* Bu günlerde I.Aleksandr'da da milli coşkuyu destekleyici bir tutum gözlemlenir. Savaşın kaderinin halka bağlı olduğunu anlaması uzun sürmez. Soylularla yaptığı görüşmede, katılanlardan biri çara, Napoleon Bonapart galip gelirse ne yapmayı planladığını sormaya cüret eder. I.Aleksandr bu soruyu vakur bir şekilde *"Rusya'yı ikinci İspanya yapmayı"* diyerek cevaplar. İspanya'da o sırada Fransızlara karşı milli mücadele devam etmektedir (Bohanov, Gorinov, 2001: 180).

1812 yılının Temmuz ayının sonunda Rus ordusunun farklı yerlerde bulunan grupları birleşmeyi başarır. I.Aleksandr bu sırada Peterburg'a geçer. Çar, başkomutanın tayin edilmesi hususunda oldukça ağır davranır, kimi seçeceğine bir türlü karar veremez. Prusyalı General Phull'un savaş planı başarısızlık getirmiştir. Ordunun genel kontrolü Kara Kuvvetleri Bakanı Barclay De Tolli'nin elindedir. Yiğit bir savaşçı olan bakan, oldukça içine kapanık ve suskun biri olup, askerlerle neredeyse hiç konuşmaz. Bu iletişimsizlik sebebiyle orduda pek sevilmeyen biridir. Bagration ise askerlerle iletişim konusunda daha aktif biridir. Bagration bakanın fikirleriyle örtüşmeyen görüşlere sahiptir. Generaller birbirleriyle anlaşamazlar. Bu durum orduda genel bir uyumsuzluk yaratır. Süregelen bu kararsızlık döneminde, Mihail

İllarionoviç Golenişçev-Kutuzov (1745-1813) Osmanlı ile savaşı zaferle sonlandırıp Peterburg'a döner. Altmış yedi yaşında oldukça tecrübeli bir savaşçı ve diplomat olan Kutuzov, büyük Rus mareşali Aleksandr Vasilyeviç Suvorov (1730-1800)'un öğrencisi ve silah arkadaşıdır. Çok geçmeden başkomutanın Kutuzov olması gerektiğine dair görüşler yayılır. Peterburg ve Moskova gönüllü milis kuvvetleri kendi aralarında oy birliğiyle Kutuzov'u başkomutanları olarak seçerler. Çar I.Aleksandr, Kutuzov'u pek sevmese de, şartlar onu başkomutan olarak tayin etmeye zorlar. Neticede 8 Ağustos 1812 günü Kutuzov Rus ordusunun başkomutanı olur (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004:151). Çar, Kutuzov'u tayin ettikten sonra kızgınlıkla, *"Toplum onun tayin edilmesini istedi, ben de onu tayin ettim. Benden günah gitti!"* der. Bir süre sonra büyük bir pişmanlık duyarak, Kutuzov yerine Barclay de Tolli'i başkomutan tayin etmeyi ister, fakat bu değişikliği yapmaya cesaret edemez (Bohanov, Gorinov, 2001: 180).

I.Aleksandr'ın savaş döneminde şahsi çabaları sonucu başarılı olduğu noktalardan biri, İsviçre ile yürüttüğü politika programı olur. Görüşmelerde gösterdiği sert ve kararlı tavır sayesinde, İsviçre'nin Fransa'nın safına geçmesine engel olur (Bohanov, Gorinov, 2001: 180). Yeni başkomutan Kutuzov ordunun yanına gitmek için çıktığı yol boyunca *"Smolensk elimizde kalırsa, düşman Moskova'ya geçemez"* diye düşünür. Kısa bir süre sonra Smolensk'in ele geçirildiğini öğrenince, *"Moskova'nın anahtarını aldılar"* diyerek iç geçirir.

Kafasında seçim yapamadığı iki seçenek bulunur: *"Moskova'yı mı yoksa orduyu mu kaybedeceğiz?"*

17 Ağustos günü Tsarevo-Zaymşçe köyünde ordu Kutuzov'u büyük bir coşkuyla karşılar. Subaylar ve askerler onu tebrik ederler. Herkes *"Kutuzov Fransızları yenmeye geldi."* diye heyecana kapılır. Kutuzov ordunun düzen içinde kalması gerektiğini düşünerek geri çekilmenin devam ettirilmesini emreder. Orduya disiplin sağlar, ikmal eder ve ordu içinde süregelen çapulculuğa son verir.

Moskova halkı bu sırada alışılagelmişin dışında günler yaşamaktadır. Halkın eli silah tutan büyük bir bölümü gönüllü milis kuvvetlerine katılır. Yaşlılar, kadınlar ve çocuklar şehirden ayrılmak üzere yola çıkmaya hazırlanırlar. 14 Ağustos günü gönüllü milis kuvvetleri Moskova'da ihtişamlı bir geçiş yapar. Büyük şair Vasili Andreyeviç Jukovski (1783-1852) askerî deneyimden tamamen yoksun biridir, fakat yine de gönüllü milis kuvvetleriyle yola çıkanların arasındadır. Jukovski, *"Bayrağımın altında görevim bu olduğu için veya dinî duygularımdan dolayı Hıristiyanlık için bu yola koyulmuyorum, bu dönemde herkesin istemese bile askerlik yapması gerektiği için yola koyuluyorum"* diye yazar. Moskova milis kuvvetleri Borodino Muharebesi'ne katılır. Peterburg gönüllü milis kuvvetleri beş günlük hızlı bir askerî eğitim alırlar. Savaşın ilerleyen günlerinde Kalmuklar, Tatarlar ve Başkirler de gönüllü milis kuvvetlerine destek verirler (Bohanov, Gorinov, 2001: 181).

22 Ağustos 1812 akşamı Rus ordusunun ana güçleri Moskova'dan yüz on kilometre uzaklıkta, Borodino'da, Yeni Smolensk Yolu'nda konumlanırlar. Rus ve Fransız ordusu yaklaşık yüz otuz bin kişi ile neredeyse eşit sayıdadır. Rus ordusunun yaklaşık kırk binini Kazaklar ve gönüllüler oluşturur. 26 Ağustos 1812 günü sabah erken saatte Borodino Muharebesi Fransızların sol kanada saldırmasıyla başlar. Napoleon Rusları Eski Smolensk Yolu'na sürerek, Moskova'ya giden yolu açmayı hedefler (Bohanov, Gorinov, 2001: 181). Sol kanatta P. İ. Bagration'un birlikleri, sağ kanatta Barclay de Tolli'nin birlikleri, merkezde ise topçular ile General N. N. Rayevski'nin birlikleri konumlanır (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004:151).
Dekabrist şair Fyodor Nikolayeviç Glinka, Borodino Muharebesi'nden önceki geceyi şu sözleriyle tasvir eder:

> *"Herkes kararlı bir şekilde savaşmayı bekliyordu. Subaylar ve askerler akşam saatleri itibarıyla temiz çamaşırlarını giyinmişlerdi. Bu hazırlıklar bir ziyafete gitmek için yapılmıyordu! Ateş cılız bir şekilde yanıyordu, 20 Ağustos gecesinden beri her yerde karanlık ve rutubet hâkimdi… Görevlilerin herkesi yüksek sesle çağırdığını duydum: 'Votka getirdiler, kim ister çocuklar! Bardak getirin!' Hiç kimse kıpırdamıyordu. Birtakım sözcükler işitiliyordu: 'Onurlu davranışınız için teşekkürler!' Herkes ancak sabaha karşı uykuya dalabildi."* (Pavlova, 1979: 34).

Napoleon'un ordusu en büyük darbeyi Bagration'un birliklerine indirir. Bu kanatta yaşanılan hücum aralıksız olarak altı saat boyunca devam eder. Bagration ağır yaralanması sonucunda Teğmen Pyotr Petroviç Konovnitsın (1764-1822) komuta görevini devralır. Öğle vaktinde Rus birlikleri en yakın tepelere kaçmaya başlarlar. Fransız süvarilerinin Rusları yok etme denemesi başarısızlıkla sonuçlanır. Bu sırada Fransızlar, Rayevski'nin bataryasına iki kez hücum eder. Üçüncü hücum başladığında, başlarında Kazak Ataman Matvey İvanoviç Platov (1751-1818) ve General Fyodor Petroviç Uvarov (1773-1824)'un bulunduğu süvariler Rayevski'nin emriyle ortaya çıkar. Fransızlar birkaç saat direnirler. Bu direniş sırasındaki zaman kaybı sayesinde, Kutuzov merkez bölgeye takviye güç göndermeyi başarır (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004: 152).

Fransızların bir sonraki sert atağı öğleden sonra saat iki civarında gerçekleşir. Çatışma saatlerce devam eder. Fransızların üstünlüğü sebebiyle Ruslar geri çekilmek zorunda kalır. Napoleon geri çekilen birliklerin ardından süvarilerini yollar, fakat Ruslar Fransız süvarileri durdururlar. Napoleon Rus ordusunun içine girip cepheleri yarmayı başaramaz.

Moskova yolu Fransızlara halen kapalıdır. Gün, topçu birliklerin gümbürtüleriyle son bulur. Borodino Muharebesi'ndeki top gümbürtülerinin Moskova karakollarından duyulduğu rivayet edilir. Napoleon günün sonunda Rayevski'nin birliklerinin de aralarında bulunduğu bir dizi ele geçirilen birliği bırakır (Bohanov, Gorinov, 2001: 182).

24-26 Ağustos 1812 tarihleri arasında Napoleon'un komutanlığındaki Fransız ordusu yaklaşık elli sekiz bin asker ve subay, Rus ordusu ise yaklaşık kırk beş bin asker ve subay kaybeder. Rus ordusu en büyük darbeleri Fransız topçularından alırlar. Borodino Muharebesi'nde Rusların toplarının sayıca fazla olmasına rağmen, Fransızlar teksif edilmiş topçu ateşleri göndererek başarı elde ederler. Topçu birlikleri en büyük kaybı, Aleksandr İvanoviç Kutaysov (1784- 1812)'un komutasında alır. Burada bine yakın subay ve yirmi üç general hayatını kaybeder. Ağır yaralı General P. İ. Bagration da hayata gözlerini yumar (Bohanov, Gorinov, 2001: 182).

Büyük kayıplara uğranılması ve Napoleon'un yeni büyük bir güç olarak Muhafız Birliklerini elinde bulundurması sebebiyle, 27 Ağustos 1812 günü başkomutan Kutuzov muharebe alanından çekilmeyi emreder. Rus ordusu Moskova'ya yönelir (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004:152).

Borodino'da birçok Dekabrist savaşanların arasında yer alır. Gözü pek Dekabristlerden biri olan A. N. Muravyov savaşa katılma arzusunu şu sözleriyle belirtir: *"General Lavrov'un komutasında bulunuyordum. Bir süre hiçbir şey yapmadan bekleyeceğimizi fark ettim. Lavrov'dan savaşa alanına gitmek için izin aldım. Bu kanlı savaşta gördüklerim beni müthiş derecede etkiledi."* (Pavlova, 1979: 29).

Borodino Muharebesi tarih kitaplarında Rusların kaybettiği bir savaş olarak yer alsa da, birçok Rus tahkimatlarının ele geçirilmesini Napoleon'un zaferi olarak saymaz. Aksine bu muharebe ile Fransız

ordusunun saldırı gücünün tükendiğini ileri sürerler. Nitekim Borodino Muharebesi'nde Napoleon Bonapart Muhafız Birliklerini öne sürmeye, devam eden savaş sürecinde gerektiği zaman destek bulamayacağını düşündüğü için cesaret edemez. Ruslar ise Fransızların yoksun olduğu milli duygularla coşkun olduğu için, yaralı olanları bile savaşa hazır durumdadır. Pavel Sergeyeviç Puşçin'in sözcükleri hissedilen milli duyguların ne derece yüksek noktalara ulaştığını kanıtlayıcı niteliktedir: *"Hepimiz savaşma arzusunun sabırsızlığıyla tutuşmuş durumdaydık. Her birimiz kanımızı son damlasına kadar dökmeye hazırdık."* (Bohanov, Gorinov, 2001: 182).

Borodino Muharebesi'nin ardından nüfusun yalnızca dörtte biri şehirde kalmıştır. 1 Eylül günü askeri meclis toplanır. Ya savaşa devam edilecektir, ya da Moskova Fransızlara bırakılıp ordu güçlendirilecektir. Bennigsen, Dohturov, Uvarov, Konovnitsın gibi birkaç general savaşa devam edilmesi hususunda ısrarcı davranır. Barclay de Tolli ise herhangi bir başarısızlık sonucunda, eski başkentin dar sokaklarında ordunun bir araya gelip kaçamayacağını belirterek, itiraz eder. Başkomutan Kutuzov da Barclay ile aynı fikirdedir. *"Ordumuz var olduğu ve düşmana karşı durduğu müddetçe savaşı onurumuzla kazanma umudumuz var olacaktır, fakat ordu yok olursa yalnızca Moskova'yı değil, tüm Rusya'yı kaybederiz."* diyerek düşüncesini perçinler. Kutuzov ayrıca orduyu güney bölgesine doğru götürme kararı verir. Meclis sona erdiğinde Kutuzov cesaretle şöyle der: *"Ne olursa olsun, çara, anavatana ve orduya karşı tüm sorumluluğu üstleniyorum."* (Bohanov, Gorinov, 2001: 182).

2 Eylül 1812 günü ordu Moskova'dan ayrılır. Köy yollarını kullanarak Kaluga şehrine geçerler. Burada orduya gerekli olan kaynak yeterli miktarda mevcuttur. (Bohanov, Gorinov, 2001: 182).

Rus ordusu her şeye rağmen Fransızlara karşı büyük bir öfkeyle doludur ve geri çekilmekten hoşnut değildir. Bu durumu A. N. Muravyov daha sonra şöyle yazar: *"Ordumuz fevkalade bir düzen içinde geri çekilmesine rağmen Fransızların vatan topraklarına girmesi herkeste kötü bir his oluşturmuştu. Özellikle subaylar memnuniyetsiz bir tavırla homurdanıyorlardı."* (Pavlova, 1979: 30). Ordunun genel ruh halini D. A. Davıdov adında bir subay ise yazdığı şiiriyle şöyle betimler:

"Düşman hızla ilerliyor
Elveda Smolensk ve anavatan!
Barclay savaştan hala kaçıyor
Ve yolunu Rusya'nın derinliklerine yöneltiyor.
Ondan şüpheniz olmasın, zira askerî yeteneklerinin
İlk meyvelerini göreceksiniz."

Враги продвигаются быстро вперед
Прощай Смоленск и Родина!
Барклай все еще избегает сражений
И обращает свой путь в глубь России.
Не сомневайтесь в нем, ибо его воинского таланта
Вы видите лишь первые плоды. (Melentev, 2012: 94).

Fransızlar Moskova'ya girdiklerinde, ilk başta şehrin çeşitli bölgelerinde ortaya çıkan yangına önem vermezler. Ne var ki, kuru ve

sıcak hava ortamında yangın hızla yayılır. Arbat, Zamoskvorecya ve Mohovaya caddeleri yanar. Moskova'dan ayrılmayan, Moskovalı bir ressamın dul eşi A. P. Stepanova yangın sırasında şehrin vahşice istila edilişini bizzat yaşar: *"Ekonomik durumum uygun olmadığı ve çocuklarım ve ben hasta olduğum için evimde kaldım, Moskova'dan ayrılamadım. İstilada düşman askerleri sahip olduğum her şeyi aldı. Beni ve çocuklarımı tehdit edip, bize eziyet ettiler. Onların yüzünden tüm aile altı ay hasta yattık."* (Martin, 2006).

Moskovadaki ateş çemberi hızla Kremlin Sarayı'nı sarar. Bu sırada Fransa İmparatoru Napoleon Bonapart Kremlin Sarayı'na yerleşmektedir. Napoleon maiyeti erkân ile Kremlin Sarayı'ndan ayrılıp, Petrovski Sarayı'na geçer. Başkomutan Kutuzov'a yangın haberi geldiğinde, çay içip, köylüler ile sohbet etmektedir. Moskova altı gün boyunca yanar. Yangın şehir binalarının dörtte üçünü ve yiyecek stoklarını yok eder. Fransa ordusu açlık sınırına dayanır. Rus ordusu ise Moskova'dan seksen kilometre uzakta, yaralarını tedavi edip, güçlenmektedir (Bohanov, Gorinov, 2001: 183).

Moskova'yı ele geçirmek Napoleon için bir zaferden daha çok hezimete dönüşür. Açlık, iklim şartlarına alışık olamama ve yangın ordunun moralini bozup, tempoyu düşürür. Dahası, yağmacılık kaçınılmaz hale gelir (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004: 152).

Moskova'ya yerleşen Napoleon seferin tamamlandığını düşünüp, barış teklifi beklemeye başlar. Ne var ki, hiç kimse ona elçi göndermez. Fransız imparatoru onurunu hiçe sayarak başkomutan Kutuzov ve çar

I.Aleksandr'a talep yöneltmek zorunda kalır. Kutuzov yetkisini aştığı bahanesiyle Napoleon'a kaçamak cevaplar gönderir.

Dönemin ünlü fabl yazarı İvan Andreyeviç Krılov (1769-1844), Napoleon'un Kutuzov'a anlaşma teklifi ettiğini öğrenir ve bu olayla ilgili *Av Köpeğinin Kulübesindeki Kurt (Volk na Psarne)* isimli fablını yazar. Kutuzov ordugâhında askerleri etrafına toplar ve Napoleon'un düzenbaz bir kurt, Kutuzov'un ise cesur bir av köpeği olarak resmedildiği şu sözleri içeren fablı yüksek sesle okur:

"Geceleyin kurt ağıla gireyim derken,
Av köpeğinin kulübesine düşmüş.
Haince, bu gürültüde ne?
Ben sizin kırk yıllık dünürünüz ve vaftiz babanızım!
Sizinle barışmak için geldim, kavgaya değil
Geçmişi unutalım yeni bir anlaşma yapalım der
Av köpeği cevap verir,
Sen aksın dostum ben ise boz
Sizin kurt mizacınızı ben bilirim
Bu yüzden ben kurtlarla barış yapmam."

Волк ночью думая залезть в овчарню,
Попал на псарню.
Мой хитрец начал так
Друзья к чему весь этот шум?
Я вас старинный сват и кум,
Пришел мириться к вам совсем не ради ссоры.

Забудем прошлое уставим общий лад.
Ловчий перервал в ответ ты сер а я приятель сед
И волчью вашу я давно натуру знаю
С волками не делать мировой. (Ovçinnikov, 1877: 43).

Rus ordusu barış anlaşmasına kesinlikle karşı çıkmaktadır. Sarayda ise perde arkası gelişmeler yaşanır. Eski çar I.Pavel'in eşi dul Mariya Fyodrovna, çarın erkek kardeşi Konstantin, çarlığın gözdelerinden biri olan Aleksey Andreyeviç Arakçeyev (1769-1834) ve şansölye Nikolay Petroviç Rumyantsev (1754-1826) Napoleon ile barış anlaşması yapılmasını isterler. Ordu ile saray arasındaki ilişkiler karşıt görüşleri savunmalarından dolayı gergin bir hal alır. Ordu çardan şansölyenin istifasını talep eder. Çar bu talebi oldukça cüretkâr bulur, fakat öfkesini bastırır. Rumyantsev istifa etmez, çar ise Napoleon ile barış görüşmesi yapmayı reddeder.

Tüm bu yaşananların yanı sıra Napoleon'un ordusunun durumu hızla kötüye gider. Açlıktan yağmacılığa başlayan askerler yerel halkın yiyeceklerine el koyarlar.

Moskova ve Smolenskli köylüler ormana gidip, partizan hareketini başlatırlar. Partizan harekete eğilim Napoleon'un Rus sınırlarına girmesiyle başlamıştır (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004: 152). Partizanları Fransız esaretinden kurtulmuş askerler, yerel toprak ağaları ve özellikle de itibar sahibi köylüler komuta eder. Bunların arasında yer alan Vasilisa Kojina, kadın ve gençleri komuta eden köylü bir kadın olarak 1812 Anayurt Savaşı'nın en önemli simgelerinden biri

olarak karşımıza çıkar. Bunun dışında Gerasim Matveyeviç Kurin ve Yermalov Vasilyeviç Çetvertakov partizan hareketinde tarihe geçen köylülerin arasındadır. Partizanlar Napoleon'un askerlerinin önemli bir kısmını yok etmeyi başarırlar.

Fyodor Nikolayeviç Glinka partizanları ve köylüleri şu sözcüklerle anlatır:

> *"Milli mücadele gittikçe şiddetlenmişti. Halkın içinde intikam ateşi yanıyordu. Binlerce kişi ormana sığınmış, orak ve tırpanlarını adeta savunma silahları haline dönüştürmüşlerdi. Kadınlar bile savaşıyorlardı! İki köylü kızı ellerinden yaralanmıştı. Birinin eli dedesine yardım etmek için atıldığında, diğerinin eli ise annesini yaralayan Fransız askerini bir ağaç dalıyla öldürürken yaralanmıştı."* (Pavlova, 1979: 49).

Başkomutan Kutuzov, Partizan Savaşı'nın önemini hemen kavrar ve onlara destek süvari birlikler gönderir. Gidenlerin arasında birçok Dekabrist bulunur.

Partizanlara destek olmak üzere ilk gidenlerden biri şair ve asker Denis Vasilyeviç Davıdov olur. Davıdov asker, subay ve halkın birlik olması gerektiğini savunur. Partizan Savaşı sırasında halk ve askerlerin birbirini tanımamasından ve hem Fransız hem de Rus askerlerinin resmî ceketlerinin altın işlemeli olmasından dolayı partizanların neredeyse kendi milletinden olan Rusları öldüreceğine şahit olur (Poleşçuk, 2005: 26).

Partizan Savaşı'nda Yarbay Aleksandr Samoyloviç Figner (1787-1813) işgal altındaki Moskova'ya gizlice girer ve Kutuzov'a rapor gönderir. Aleksandr Nikitiç Seslavin, V. V. Orlov-Davıdov ve İvan Semenoviç Dorohov da partizanlara yürekli bir şekilde destek veren önemli isimler arasındadır. Partizanlar sayesinde bir ay içerisinde Moskova'da bulunan Fransız ordusu otuz bin asker kayıp verir.

Soğuk havanın gittikçe şiddetini arttırmasıyla Napoleon Moskova'da daha fazla kalamayacaklarını ve kışı Moskova'da geçirmelerinin oldukça akıldışı olduğunu anlar. Ekim ayının başında Tarutino'da Fransız ordusunun öncüleri ile Rus ordusunun bir bölümü arasında savaş yaşanır. Fransızlar büyük kayıplara uğrayarak geri çekilirler. 7 Ekim 1812 günü Napoleon Bonapart ordusunu Moskova'dan çıkarır. İki ordunun öncü birlikleri Maloyaroslvets'te karşılaşırlar (Bohanov, Gorinov, 2001: 183).

Fransız imparatoru Napoleon Smolensk'e doğru çekilme kararı alır. Açlıktan atlar ölür ve Fransız askerlerin durumu gittikçe kötüye gider. Napoleon Smolensk'te ancak dört gün dayanabilir. Havanın soğumasıyla da Fransız ordusunun durumu kritik bir hal alır. Yalnızca muhafız birlikleri ve muhafız birliklerine bağlı iki kolordu savaşabilecek durumdadır. Napoleon çareyi ordusunu terk edip, gizlice Paris'e kaçmakla bulur. Aralık ayının ortasında ordunun sağ kalanları geldikleri gibi Neman nehrini geçerek dönerler.

Napoleon'un Paris'e kaçmasının üzerine bir Rus General: *"Bu saatten sonra Napoleon yalnızca Paris'i düşünür, tıpkı Paris'ten gelirken yalnızca Moskova'yı düşündüğü gibi."* der (Ovçinnikov, 1877: 42).

Başkomutan M. İ. Kutuzov'un Vilnius'ta 21 Aralık 1812 günü *"Savaş düşmanı tamamen yok etmek suretiyle bitmiştir."* şeklinde yaptığı duyuru ve 25 Aralık 1812 günü çar I.Aleksandr'ın bildirisi ile savaşın zaferle sonuçlandığı ilan edilir (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004: 152).

Napoleon'un istilası Rusya İmparatorluğu'nu büyük kayıplara uğratır. Moskova yangınında paha biçilemez değerde olan birçok eserle birlikte geçmişin izleri yok olur. Bunun dışında, sanayi ve tarım büyük zarar görür (Bohanov, Gorinov, 2001: 184).

Yaşanan tüm bu olumsuz etkilere rağmen, bu büyük felaket insanların birbirlerine yakınlaşmasını sağlar. I.Aleksandr, Arakçeyev ve Rostopçin gibi aydın düşünceden yoksun, gerici isimler halka yakınlaşmayı başaramaz. Kutuzov ise halk tarafından milli duyguları uyandıran bir lider olarak karşılanır. 1812 Anayurt Savaşı'nda Rus milleti topraklarını kendi elleriyle kurtarır. Serf Rus köylüleri II.Yekaterina döneminde gerçekleşen Pugaçov İsyanı'nda yaşananları unutup ülkesini çıkar gözetmeden canı pahasına savunur. 1812 Savaşı ile toplumsal sınıflar arasındaki geçit vermeyen sınırlar ortadan kalkar. Bu olaylar özellikle çağdaş soylu gençleri çok etkiler. *"Biz 12'nin çocuklarıyız"* diyerek kendilerini nitelemeleri bir tesadüf değildir. 1825 yılında Dekabrist olarak adlandırılacak bu gençlerin liberal, çağdaş ve

otokrasi karşıtı düşüncelerinin temeli savaş koşullarında yaşananların etkisiyle atılır.

1.3. 1812 Savaşı Sonrası

1812 Anayurt Savaşı ardından çar I.Aleksandr Avrupa siyasetinde güçlü bir rol oynamaya başlar. 1813 yılında M. İ. Kutuzov komutasındaki Rus ordusu Prusya topraklarına girer. Aynı yılın Şubat ayında Rusya ile Prusya barış anlaşması imzalar. Bu yıl başkomutan M. İ. Kutuzov hayata gözlerini yumar. Fransızlar hem Polonya'dan hem de Berlin'den çıkarılır. Napoleon hiç beklemeden bir ordu daha toplayıp 1813 yılının Ekim ayında Rus, İngiliz, Prusya, Avusturya ve İsviçre birliklerinden oluşan orduyla savaşır ve ağır bir mağlubiyete uğrar. 18 Mart 1814 günü Rusların liderliğindeki ordu Paris'e girer ve Napoleon Elbe adasına sürgün edilir. Napoleon'u hezimete uğratan I.Aleksandr kendine güvenerek şöyle der: *"Napoleon'u tanıdım, artık beni kandıramaz."* (Ovçinnikov, 1877: 46).

Yılmak bilmeyen imparator Napoleon Bonapart yaklaşık bir yıl sonra Paris'e ansızın geri döner, fakat bu kez bir komutan olarak ancak yüz gün boyunca dayanabilir. Prusya, Hollanda ve İngilizlerden oluşan birlikler Napoleon'u nihai bir bozguna uğratırlar (Bohanov, Gorinov, 2001: 185). Bu ağır bozgun Napoleon'un sahne aldığı son gösterisi olur. 1814 yılında Viyana Kongresi toplanır. Avusturya'nın başkentinde kongreye Avrupa ülkelerinden iki yüz on altı temsilci katılır. Kongredeki en güçlü ülkeleri Rusya, Avusturya ve İngiltere teşkil eder. Kongre sonunda Varşova dâhil olmak üzere Polonya'nın büyük bölümü

Rusya'ya bırakılır. I. Aleksandr Polonya'ya anayasal rejim getirir ve meclis açar (Bohanov, Gorinov, 2001: 185).

26 Eylül 1815 günü Rusya, Prusya ve Avusturya Kutsal İttifak adında bir birlik oluşturur. Avrupa'da Papa dışında neredeyse tüm hükümdarlar bu birliğe katılırlar. İngiltere resmi olarak katılmasa da birliği destekler. Birlik siyasi olmaktan çok dini nitelik taşımaktadır. Katılanlar birliğin amacını dini bir temele dayandırır: *"Dinin kuralları yani adaletin temel ilkeleri Hıristiyan himmet ve barışını tek rehber edinerek… Onlar her şartta ve her yerde birbirlerine yardım sağlamalıdır… Onlar, kendilerini tek ve aynı Hıristiyan ulusunun mensupları olarak düşünecekler."* (Vernadsky, 2009: 255).

Rus halkı ise 1812 Anayurt Savaşı'nın ardından Rusya tarihinde tertemiz bir sayfa açılacağının hayallerini kurar. Avrupa ülkelerindeki özgür ve aydınlık dünyayla tanışan Rus asker ve subayları, ülkelerine döndüklerinde Rusya'daki sistemi oldukça çağdışı ve gerici bulurlar. Dahası Polonya'ya getirilen anayasal rejim Rusya'da değişimin elzem olduğu konusundaki görüşleri perçinler.

I.Aleksandr bu şartlar altında birtakım reformlar yapması gerektiğini açıkça görür. Sohbetlerinde sıklıkla serf köylülere özgürlük sağlamak niyetinde olduğundan bahseder. Öyle ki, Puşkin'in aydınlık ve özgür düşünceler içeren *Köy (Derevnya)* adlı şiirinin şu sözlerini okuduğunda şairi yüce gönüllü oluşundan ötürü tebrik eder:

"Selamlıyorum seni, ıssız köşe,
Sükûnet, emek ve ilhamın sığınağı,

Günlerimin mutluluğun ve unutulmanın sinesinde
Görülmez bir sel gibi aktığı yer.
Ben seninim: Kirke'nin ahlaksız sarayı,
Lüks ziyafetler, eğlenceler, sapkınlıklar yerine
Meşelerin barış dolu gürültüsünü, tarlaların sessizliğini,
Özgürce düşünmenin avareliğini yeğledim.
(…)
Ben burada prangalardan kurtuldum,
Samimiyet içinde saadeti bulmayı,
Özgür ruhumla taparcasına sevmeyi,
Cahil kalabalığın şikâyetlerine önem vermemeyi,
Mahcup niyazlara ilgiyle cevap vermeyi
Ve büyük haksızlıklar yapan
Habis ve aptalın kaderine imrenmemeyi öğreniyorum."

Приветствую тебя пустынный уголок,
Приют спокойствия, трудов и вдохновенья,
Где льется дней моих невидимый поток
На лоне счастья и забвенья.
Я твой: я променял порочный двор цирцей,
Роскошные пиры, забавы, заблужденья
На мирный шум дубров, на тишину полей,
На праздность вольную, подругу размышленья.
(...)
Я здесь, от суетных оков освобожденный,
Учуся в истине блаженство находить,

Свободною душой закон боготворить,
Роптанью не внимать толпы непросвещенной,
Участьем отвечать застенчивой мольбе
И не завидывать судьбе
Злодея иль глупца — в величии неправом. (Puşkin, 2000: 56).

Çar I.Aleksandr'ın Puşkin'in şiirine gösterdiği tutum ne var ki, madalyonun yalnızca görünen yüzüdür. Serflik konusu yıllar boyu sürüncemede kalır.

Çar I.Aleksandr serf köylülerin özgürleştirilmesiyle ilgili projede baskıcı yönetimi destekleyenlerden biri olan General A. A. Arakçeyev'i görevlendirir. Arakçeyev ile I.Aleksandr'ı, eski çar I.Pavel uzun yıllar önce tanıştırır. Arakçeyev'in gelecekte oğlu I.Aleksandr'a çok faydasının olacağını düşünen Pavel, aralarında güçlü bir bağ oluşturmak için şöyle bir tavsiyede bulunur: *"Her şeyi tıpkı kardeş gibi birbirinizle paylaşın!"* (Solovyev, 1912: 5).

Arakçeyev, 1812 Anayurt Savaşı döneminde arka planda kalan isimlerin arasındadır, fakat çarın etrafından ayrılmaz (Bohanov, Gorinov, 2001: 180). Arakçeyev'in özellikle I.Aleksandr'ın yönetiminin son on yılında, 1812 Anayurt Savaşı'ndan sonra etkili olduğunu görürüz. Oldukça baskıcı bir siyasi rejimi savunan Arakçeyev, çarı ikna etmeyi başarır ve mutlakıyetin güçlendirildiği, özgürce düşüncelerin ifadesinin kısıtlandığı, üniversitelerin tasfiye edildiği gerici bir siyaset programının uygulanmasına neden olur. Arakçeyev sebebiyle serf köylülerin özgürleşme hayalleri yıkılır. Dış

dünyayla olan ticari ve sanayiye yönelik ilişkiler de yasaklanır (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004: 143).

Oldukça zalim biri olarak resmedilen Arakçeyev bir rivayete göre, iki genç subayı boyunlarına kadar toprağa gömdürüp, açlıktan ve susuzluktan ölmelerine sebep olur. Bir başka rivayete göre ise, bir subayın kuralları ihlal ettiği için kafasını kendi kılıcıyla keser (Kinard, 2007: 160).

Arakçeyev'in projeyle ilgili getirdiği önerilere bakıldığında, serf köylüleri özgürleştirme hususunda ne denli gönülsüz olduğunu görüyoruz. Arakçeyev'e göre, serf köylüler ancak hazinenin yılda beş milyon ruble harcama yapmasıyla özgürleştirilebilir. Hazine soylulara ait mülklerin satın alınması için bu miktarı tahsis etmelidir. Maliye Bakanı yıllık beş milyon rublenin hazinenin ödeyemeyeceği bir miktar olduğunu açıklar. Serf köylülerin özgürleştirilmesine ilişkin proje 1818 yılına kadar rafa kaldırılır (Vernadsky, 2009: 257).

1818 yılında yeni bir proje hazırlaması amacıyla komite oluşturulur. Komite hazineden hiç para gerektirmeyen bir öneri sunar. Çalışmaları okuyan I.Aleksandr projeyi durdurur. Böylece serflik konusu gündemden kalkar.

1818 yılının Mart ayında Polonya'ya anayasal düzenin getirilmesi ve meclis açılmasının ardından, I.Aleksandr Rusya'da da anayasal sistem oluşturma amacında olduğunu açıklar. N. N. Novosiltsev'i bu konuda bir proje hazırlaması için görevlendirir. Çalışma Prens Pyotr Andreyeviç Vyazemski (1792-1878)'nin kontrolü ve iradesi altında

tamamlanır. Örnek olarak Polonya anayasası kullanılır. Bununla birlikte Speranski'nin daha önceki çalışmalarından da yararlanılır. Speranski'nin önerisinden farklı olarak bir yerine iki meclis açılmasını savunan projeye göre, Rusya federal bir sistemde on iki vilayete ayrılacak ve her vilayetin bir temsil heyeti olacaktır. Projenin göze çarpan en önemli maddelerinden birine göre hiç kimse mahkemede yargılanmadan cezalandırılamayacaktır (Bohanov, Gorinov, 2001: 185).

I.Aleksandr bu projeyi gerçeğe dönüştürme hususunda tereddütte kalır ve yalnızca Riyazan bölgesinde deneme maksadıyla uygulanmasına karar verir (Vernadsky, 2009: 257).

1820'li yılların başında Avrupa'da devrimsel hareketler meydana gelmektedir. İspanya ve İtalya'da devrim yaşanırken, Yunanistan bağımsızlık mücadelesine başlamıştır.

Rusya'yı devrimden uzak tutmak isteyen çar, bilhassa 1812 yılı itibariyle Arakçeyev'in iradesine dayanan bir siyaset programı yürütür. Arakçeyev zalim kurallar getirerek imparatorlukta askerî gücü arttırmayı hedefler. Ülkede askeri yerleşimler oluşturulması amaçlar. Serf köylülerin çoğunun hayatı umduklarının aksine daha da zorlaşır. Kırk beş yaş altı tüm köylülerin neredeyse hepsi askeri yerleşimlerde görev alır. Askerî yerleşimler ilgili I.Aleksandr şöyle der: *"Ne olursa olsun bu askeri yerleşimler varlığını koruyacak, Peterburg'tan Çudov'a kadar yol cesetlerle kaplansa bile!"* (Bohanov, Gorinov, 2001: 186).

Çar I.Aleksandr devlet işlerindeki sorumlulukları çoğunlukla Arakçeyev olmak üzere etrafında çalışanlara bırakır. Özellikle 1812 yılından itibaren sıklıkla seyahatlerde bulunur. Son yıllarında mistisizme yönelir. I.Aleksandr kırk sekiz yaşında yakalandığı ateşli bir hastalık sonucu Taganrod'ta vefat eder. Çarın beklenmedik ölümü hakkında bir efsanenin doğmasına sebep olur. Bu efsaneye göre, I.Aleksandr ölmemiştir. Yoksul bir seyyah kılığına girip, Sibirya'da bir köyde Fyodr Kuzmiç adıyla çocuklara okuma yazma öğretmektedir. Köhne bir kulübede günahlarından arınmaya çalışmaktadır (Vernadsky, 2009: 261).

Çar I.Aleksadr ölmeden önce tahtın varisini belirler. Oğlu olmadığı için, Polonya ordusunun komutanı olan kardeşi Konstantin Pavloviç (1779-1831) tahtın varisi kabul edilir. Fakat Konstantin, Polonyalı bir leydi ile mutlu bir evlilik sürmektedir ve babasının gizemli ölümüyle sarsıldığı için ağır sorumluluklar gerektiren tahtta gözü yoktur. Bununla birlikte, çarlık soyundan biriyle evli olmadığı için tahtta hak talep etme hakkı yoktur. 1819 yılında I.Aleksandr'ı bu durumdan haberdar eder. I.Aleksandr dört yıl sonra bu öneriyi kabul eder ve diğer kardeşi Nikolay Pavloviç (1796-1855)'i halefi olarak tayin eder (Bohanov, Gorinov, 2001: 191). Bu bildiri gizlice hazırlanır. Nikolay'ın halef olduğunu yalnızca çar I.Aleksandr, Aleksandr'ın eşi, Arakçeyev, Prens Golitsın ve başpiskopos Filaret bilmektedir (Kirik, 1906: 31).

14 Aralık 1825 günü Nikolay Pavloviç Rusya İmparatorluğu'nun on birinci çarı olarak tahta çıkar (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina,

2004:163). I.Nikolay'ın tahta çıktığı gün itibariyle Rusya'nın tarihini değiştirecek olaylar dizisi yaşanmaya başlar.

1. DEKABRİST AYAKLANMASI

Çalışmamızın ikinci bölümünde 1812 Anayurt Savaşı'nda görev almış ve vazifeleri gereğince Avrupa ülkelerinde seyahat etmiş Rus subayların, ülkeleri ile Avrupa ülkelerindeki hayat standartlarını karşılaştırmaları sonucunda, ülkelerine anayasal düzen getirme ve serfliği kaldırma amaçları doğrultusunda aydın ve liberal görüşleri temel alarak kurdukları gizli örgütler hakkında bilgi vermeye çalışacağız. Bu siyasi örgütlerden en önemlilerinin arasında bulunan *Kurtuluş Birliği (Союз спасения), Refah Birliği (Союз благоденствия), Kuzey Örgütü (Северное общество)* ve *Güney Örgütü (Южное общество)* isimli örgütlerin faaliyetlerinden ve ileri gelen üyelerinin Rusya adına yaptıkları çalışmalardan bahsedeceğiz. 1812 Anayurt Savaşı'nda mensup oldukları soylu sınıfta bulamadıkları yiğitlik ve vatan sevgisini, babalarının çocukluklarından beri erdem ve duyarlılıklardan yoksun birer insan müsveddesi olarak gördüğü serf köylülerde bulan bu genç subaylar, "anavatanın gerçek evlatları" olma yolunda, serf köylüler ve askerlerle empati kurarlar. General ve asker arasında bulunan subaylar soylu olmaları gereği hem generallerle hem de askerlerle iletişim içinde bulunurlar (Lotman, 1997: 318). Asker ve subayın yan yana oluşu ve zorluklara beraber göğüs gerişinin Dekabristleri doğuran en önemli sebeplerin başında geldiğini var sayabiliriz.

Genç subaylar hayatlarına savaş ortamında gördükleriyle başlamışlardır. Bu erdem sahibi subaylardan biri olan Sergey Grigoryeviç Volkonski (1788-1865), 1812 yılının Ağustos ayında Peterburg'ta bulunan çar I.Aleksandr'a rapor teslim ederken, halkın durumu ile ilgili şöyle der: *"Onlarla gurur duymalısınız, çünkü köylülerin her biri birer vatansever."* (Figes, 2003: 104). Bununla birlikte, Volkonski 26 Ağustos 1812 günü Borodino'nun ceset kaplı savaş alanından kardeşine yazdığı mektubunda şöyle söyler: *"Rusya'yı köylü askerleri onurlandırdı. Belki sadece serfler, ama yine de anavatanları için birer vatandaş gibi savaştılar."* (Figes, 2003: 106). Yönetimi boyunca özgürlükçü adımlar atacağının sinyallerini verip, sonrasında tüm yurttaşlarda ümitlerin tükenmesine ve kendisine nefret duyulmasına yol açacak derecede baskıcı ve gerici bir siyaset programı yürüten çar I.Aleksandr'ın ölmesi üzerine, örgüt üyelerinin ortak kararı sonucunda yeni çar I.Nikolay'ın taç giyme töreninin gerçekleştiği 14 Aralık 1825 günü çıkarılan ve tarihe *Dekabrist Ayaklanması* olarak geçen ayaklanmanın gelişim süreci ve neticelerine tanık olacağız.

Savaş ortamında güçlükle elde ettikleri kısa süreli dinlenme zamanlarını bile Rusya'nın geleceğini ilgilendiren konuları tartışmaya ayıran subaylar, sanat ve edebiyatı da güncel konuları arasında tutmaktan geri kalmazlar. Söz gelimi 1812 yılında henüz daha 19 yaşında iken savaşa katılmış olan genç subay Aleksandr Vasilyeviç Çiçerin (1793-1813)'in savaş günlerinde, günlüğünde yazdıkları aracılığıyla subayların içinde bulundukları ruh halini dolaysız bir şekilde öğrenme fırsatı yakalıyoruz. Çiçerin'in günlüğünden, genç

subayın Mihail Fyodroviç Orlov (1788-1842) ve İvan Dmitriyeviç Yakuşkin (1794-1857) gibi birçok Dekabristle bir arada vakit geçirdiğini öğreniyoruz. Bununla birlikte, subayların William Shakespeare ve Friedrich Schiller okuduklarına tanık oluruz. Sınıf farklılıklarının subayları ne denli incittiğini ise, Çiçerin'in şu sözleri açığa vurur: *"Her zaman yüksek iktidar sahibi kişilere acımışımdır. On dört yaşımdan beri efendi olma hayali kurmuyorum"* (Lotman, 1997: 322).

Her biri birer eylem adamı olan Dekabristlerin hedeflerine ulaşma yolunda yaptıkları hiçbir işi kendilerine yük olarak görmediklerini ve halkı kendi saflarına çekmek adına sabırla hazırladıkları propaganda programını yürüttüklerini göreceğiz. Devrime giden yolda en büyük gücü sözcüklerden alan Dekabristlerin sözcüğün gücüne duydukları bu inancı, Aleksandr Sergeyeviç Puşkin *Refah Birliği* üyelerini ünlü eseri Yevgeni Onegin'in onuncu bölümünde anarken şöyle tasvir eder:

"Güzel konuşmalarıyla ünlü
Bu ailenin üyeleri bir araya toplandı."
Витийством резким знамениты
Сбирались члены сей семьи. (Lotman, 1997: 334).

1.1. Gizli Örgütler

1812 Anayurt Savaşı'na katılmış ve Avrupa ülkelerinde bulunmuş genç subaylar, savaş ortamında ve seyahatlerinde demokratik ve aydın düşüncelerle dolar. Bu subaylar, Anayurt Savaşı sayesinde, ezilen serf Rus köylülerinin Rusya için muazzam ölçüde büyük bir önem

taşıdığına tanıklık ederler. Savaş sırasında Rusya topraklarında karış karış gezen subaylar her sınıftan yurttaşla tanışırken, ayrıca Rusya'nın ekonomik açıdan ne durumda olduğunu tüm çıplaklığıyla gözlemleme şansı bulurlar. Napoleon savaşları sırasında yaşadıkları onları ülkenin gerçek yüzüyle karşı karşıya getirir. Dahası, Paris başta olmak üzere diğer Avrupa ülkelerinde görev gereği uzun zaman geçirir ve Rusya'nın bu ülkelerden ne açıdan eksik kaldığı hususunda karşılaştırma yaparlar. Ülkeleri ve yurttaşları adına çarlık yönetiminden bekledikleri iyileştirmeler yapılmayıp, I.Aleksandr'a karşı ümitlerinin tükenmesiyle de, Rusya'yı aydın bir geleceğe taşımayı kendilerine vazife edinip, kolları sıvarlar. Ülkeleri ve yurttaşları adına şaşaalı ve lüks yaşamlarından feragat eden bu yüce gönüllü gençler 1814 yılı itibariyle Rusya İmparatorluğu'nun geleceğini masaya yatırırlar.

2.1.1. İlk topluluklar

1814 yılında Semenovski alayına mensup bir grup muhafız subayı *Artel* adında bir topluluk kurar. Topluluğun başında Albay Aleksandr Nikolayeviç Muravyov (1792-1863) ve şair Aleksandr Sergeyeviç Puşkin'in lise arkadaşı İvan İvanoviç Puşçin (1798-1859) bulunur. Topluluk üyeleri aralarında para toplayarak yemek düzenler, yemekten sonra ise satranç oynar, yüksek sesle yabancı ve yerli gazeteleri okur ve ülkelerinin geleceğini ilgilendiren güncel konuları tartışırlar (Bohanov, Gorinov, 2001: 188).

Artel ile aynı faaliyetleri gösteren diğer bir topluluk ise, yine 1814 yılında kurulan *Rus Şövalyeleri Cemiyeti (Орден русских рыцарей)* topluluğudur. Topluluğun kurucuları General Mihail Fyodroviç Orlov

(1788-1842) ve Matvey Aleksandroviç Dmitriyev-Mamanov (1790-1863)'dur (Antonova, Levandovski, Oleynikov, Ponomarova, Haritanov, 2008: 229).

Mihail Fyodroviç Orlov bir topluluk kurma amacı ile ilgili şöyle der: *"Yabancı topraklarda Prusya ve Almanya'nın kurtuluşu için faaliyet gösteren Tugenbund isminde bir topluluk olduğunu öğrendim. Döndüğümde ben de Rusya'daki kötülüklere ve düzensizliklere karşı koyabilecek bir topluluk kurmaya niyetlendim."* (Dovnar, 1906: 1).

Rus halkının dünyadaki yeniliklerden bihaber oluşu, serflik meselesi, hayatını vazifesine adamış neredeyse hapis hayatı yaşayan askerlere karşı gösterilen sert muameleler, yağmacılık, şantaj bu genç subayların çözüm getirmek istediği konular arasındadır (Kirik, 1906: 16).

Reform taraftarları bu ilk toplulukları oluştururken, Rusya'da 18.yüzyıldan itibaren varlığını koruyan masonların deneyimlerine başvururlar. Hatta bunlardan biri mistisizme eğilim gösteren Albay A. N. Muravyov olmak üzere, bazı topluluk üyelerinin geçmişi mason localarına dayanır (Kornilov, 1993: 119).

19.yüzyılın başında masonluk Rusya'da soylular tarafından büyük rağbet gören popüler bir oluşumdur. Nitekim çar I. Aleksandr bile bir defasında masonluğu savunmuştur. Mason localarının üyeleri evrenin sırlarını keşfetme, insan doğasını kavrama gibi amaçlar güder. Localarda kilisenin dokunulmazlığı, çarlık yönetimi gibi hassas konulara değinilir. Üyeler periyodik bir şekilde, belirlenen mekânlarda bir araya gelirler. Bu toplantılarda ünlü ve yüksek mertebe sahibi

üyelerin birbirleriyle tanışma fırsatı doğar (Antonova, Levandovski, Oleynikov, Ponomarova, Haritanov, 2008: 228).

Dekabrist hareketin embriyosunu oluşturan bu topluluklar biçimsel açıdan mason localarıyla benzerlik gösterse de, içerik açısından masonlar gibi dinî ve mistik olmaktan çok siyasi ve toplumsal alanda devrimsel nitelik taşıdığından farklı oluşumlar olduklarını söyleyebiliriz.

Artel ve *Rus Şövalyeleri Cemiyeti* topluluklarının varlığını haber alan I.Aleksandr, derhal kapatılmalarını emreder (Kirik, 1906: 16). Böylece istemeden de olsa çar Aleksandr'ın gizli örgütlerin açılmasındaki ilk adımı attığı sonucuna varabiliriz.

2.1.2. Kurtuluş Birliği (Союз спасения) Örgütü

1814-1816 yılları arasında faaliyet gösteren ilk toplulukların kapatılmasının ardından, Dekabrist ideolojisini tam anlamıyla yansıtan ve bir topluluk olmaktan çok örgüt niteliği gösteren ilk oluşum 1816 yılında kurulan Kurtuluş Birliği (Союз спасения)'dir. Örgüt daha önceden birbirini çok iyi tanıyan üyelerden oluşur. Üyelerini Sergey Petroviç Trubetskoy, İvan Dmitriyeviç Yakuşkin, Pavel İvanoviç Pestel, Aleksandr Nikolayeviç Muravyov, Nikita Mihayloviç Muravyov, Matvey İvanoviç Muravyov-Apostol, Sergey İvanoviç Muravyov-Apostol oluşturur. Bu isimlerin her biri Anayurt Savaşı'nda yiğitçe savaşmış ve sonrasında görevleri gereği Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde bulunmuş kişilerdir (Bohanov, Gorinov, 2001: 188). Örgüte daha sonra, İ. İ. Puşçin, Prens Yevgeni Petroviç Obolenski, Nikolay

Novikov, İlya Bibikov, Prens İlya Andreyeviç Dolgorukov, Subay Sergey Şipov, Subay İvan Şipov, Subay Fyodr Petroviç Şahovski, Subay Lev Perovski, Mihail Sergeyeviç Lunin, Prens Pavel Petroviç ve Mihail Aleksandroviç Fonvizin isimleri de dâhil olur (Dovnar, 1906: 8). Örgütün geneline bakıldığında üyelerinin oldukça genç yaşta olduklarını söyleyebiliriz.

Örgüt kurucularından biri olan Teğmen İvan Dmitriyeviç Yakuşkin gizli bir örgüt kurmaktaki amacını şu sözleriyle belirtir: *"Rusya'daki kötülüklere karşı koyabilmek için öncelikle köklü soylu geleneğine son vermemiz ve gençlerin düşüncelerini etkileyebilmemiz gerekir; bunun için en iyi yol herkesin güvenle kendini anlatabileceği ve yalnız olmadığını bileceği gizli bir örgüt kurmaktır."* (Dovnar, 1906: 4).

Örgüt ilk başlarda oldukça basit ve masum amaçlar güder. Üyelerinin ve üyelerinin emrindeki memurların zihni ve manevi gelişimlerini desteklemeye, subayların askerlere merhametsizce davranmalarını engellemeye çalışırlar. Örgütün faaliyete geçmesiyle, muhafız birlikleri subayları bale ve tiyatrolarda görünmemeye başlarlar. Subaylar bale ve tiyatrolara katılmak yerine, kışlalarında oturup, askerlere okuma yazma öğretirler. Örgüte mensup subayların bulunduğu alaylarda, küfür, kaba davranış ve bedeni zedeleyen cezalar ortadan kalkmaya başlar (Kirik, 1906: 16).

Kurtuluş Birliği'nin kurulduğu ilk dönemde örgütün varlığından haberdar olup örgüte mensup olmayan bazı kişiler, örgütün amacının

Rus askeriyesindeki yabancı akınına karşı koymak olduğunu sanmaktadırlar (Kornilov, 1993: 120).

1817 yılına gelindiğinde *Kurtuluş Birliği* örgütünün sayısı yirmiyi bulur. Aynı yıl P. İ. Pestel tarafından örgütün *Statut* isimli tüzüğü hazırlanır. Tüzüğün hazırlanmasıyla örgütün ismi *Vatanın Gerçek ve Güvenilir Evlatları (Общество истинных и верных сынов отечества)* olarak değiştirilir (Dovnar, 1906: 10). Birçok kaynakta örgüt, *Kurtuluş Birliği* ismiyle anlatıldığı için ilerleyen bölümlerde örgütten *Kurtuluş Birliği* ismi ile bahsedeceğiz.

Tüzüğün temeli serfliği kaldırıp, otokrasiyi yıkmaya dayanır. Serflik Rusya için yüzkarası sayılır ve otokrasi Rusya'nın gelişimini durduran en büyük engel olarak görülür (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004: 135).

Statut isimli tüzük askeri disiplin ve sıkı bir merkeziyetçiliği savunur. Tüzüğe göre örgüt üyeleri üç gruba ayrılır. Bunlar *brat, muj* ve *boyar*dır. Boyarlar örgütün başlıca üyeleri, yani kurucularıdır. Mujlar, örgütün tüm gizli amaçlarını bilen ve örgüte bağlı kalacağına yemin edenlerdir. Bratlar ise, henüz örgütün otokrasiyi ve serfliği ortadan kaldırmak gibi gizli amaçlarından haberdar olmayan, örgüt içindeki davranışları ve eğilimleri doğrultusunda haberdar edilecek olan en acemi gruptur. Tüzük, örgüt üyelerinin mensup oldukları gruplara göre, alt gruptan üst gruba doğru hiyerarşik bir biçimde kayıtsız şartsız bağlı olmalarını gerektirir (Antonova, Levandovski, Oleynikov, Ponomarova, Haritanov, 2008: 231).

Örgüt üyeleri birbirlerine karşı açık ve dürüst davranırlar. Eğer üyelerden biri, diğer bir üyede milli iradeyi destekleyici düşüncelere tezat bir tavır sezerse, bu konuda onu uyarır ve bu tavrını düzeltmesini ister. Tüm üyeler sorumluluklarını itina ve dikkatle yerine getirir. Buna örnek olarak örgüt üyelerinden F. M. Glinka'nın hazırladığı şu taslak gösterilebilir: *"Kınadıklarım: Arakçeyev, askeri sürgün, kölelik, devlet görevlilerinin tembelliği, kalem odası yöneticilerine kör bir şekilde güvenme, koğuşlarda şiddet, polislerin ihmalkârlığı…"* (Dovnar, 1906: 15).

Kurtuluş Birliği örgütünün bazı üyeleri hükümete komplo düzenleyip, ortadan kaldırmayı amaçlar. Bu üyelere göre çar I.Aleksandr Finlandiya ve Polonya'ya üstelik Polonya'nın Napoleon Bonapart'ı desteklemiş olmasına rağmen anayasal düzen getirmiştir. A. N. Muravyov bu durumu şöyle dile getirir: *"Polonya'ya anayasa verildi, Rusya'ya ise 1812'de kahramanca savaşması karşılığında verilen askeri yerleşimler oldu!"* (Antonova, Levandovski, Oleynikov, Ponomarova, Haritanov, 2008: 227).

Komplo kurma fikriyle çar I.Aleksandr'a karşı şiddetlenen öfke sonucunda, çarı öldürme fikri ortaya atılır. İlk kez M. S. Lunin tarafından önerilen fikir, sonrasında İ. D. Yakuşkin'in bu konuda gönüllü olmasıyla son bulur. Büyük bir hınçla çarı ve ailesini yok etmek isteyen Yakuşkin planını şöyle ifade eder: *"Kaderin beni kurban olarak seçtiğini görüyorum. Çarı öldüreceğim, sonra da bir kurşun kendime sıkacağım. Katil yaşamamalı."* Yakuşkin ahlaki sebeplerden dolayı çarı

öldürmekten yana olmayan örgüt üyeleri tarafından fikrinden bir hayli güçlükle caydırılır (Dovnar, 1906: 25).

İlerleyen yıllarda çarı ve ailesini öldürmek isteyenlerin yalnızca İ. D. Yakuşkin ve M. S. Lunin olmadıklarını görürüz. Aleksandr ve ailesini öldürmek isteyenler ya fikirlerini itiraf ederler ya da planları açığa çıkar. Bunların arasında M. P. Bestujev-Rumin, A. M. Bulatov, F. F. Vadkovski, P. G. Kahovski, A. Z. Muravyov, M. İ. Muravyov- Apostol, P. İ. Pestel, F. P. Şahovski ve A. İ. Yakuboviç isimlerini sayabiliriz (Andreyeva, 2012).

1818 yılında *Kurtuluş Birliği* örgütünün üye sayısı otuza ulaşır. Örgüt üyeleri tüzüğün oldukça katı kurallara sahip olduğunu düşünmeye başlarlar. Dahası üyelerin bazıları Yakuşkin ve Lunin'in çarı ve ailesini imha etme fikrine karşı olarak, çarın anayasal düzeni getireceğine umutla bakar (Antonova, Levandovski, Oleynikov, Ponomarova, Haritanov, 2008: 234).

Sonuç olarak, tüm bu şartlar altında *Kurtuluş Birliği* örgütünün kapatılıp, yerine daha ılıman kurallara sahip bir örgütün kurulması uygun görülür. Örgütün kapatılması faaliyetlerin sonlandırılmasının aksine, hız kazanmalarının anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, örgütün kapatılması Dekabrist ideolojisini geniş kitlelere yayma hususunda son olmaktan öte, başlangıç niteliği taşır. *Kurtuluş Birliği* örgütü ile kazanılan tecrübeler doğrultusunda, çok daha fazla kişiye ulaşılabilme şansının doğduğunu görüyoruz.

2.1.3. Refah Birliği (Союз благоденствия) Örgütü

Kurtuluş Birliği örgütünü kapatılmasının ardından, yerine 1818 yılında *Refah Birliği (Союз благоденствия)* isimli örgüt kurulur. Örgütün üyeleri Kurtuluş Birliği'nin üyelerinden oluşmasının yanı sıra, 1821 yılına gelindiğinde sayısını iki yüze kadar ulaştırır.

Refah Birliği örgütünün Statut'e kıyasla çok daha esnek maddeler içeren tüzüğü *Yeşil Kitap (Зеленая книга)*'tır. Tüzük bu ismi kapağının yeşil olmasından dolayı almıştır. Tüzüğün ilk maddeleri şöyledir:

1. İnanıyorum ki, güzel ahlak refahın ve kahramanlığın kalesidir ve inanıyorum ki,

Refah Birliği gerektiğinde yüce bir sorumluluk üstlenerek, bu aydın yurttaşlar Rusya'yı Tanrı'nın bahşettiği yüksek refah seviyesine ulaştırmak adına hükümete yardım edecektir.

2. Vatanın yararına amaç güden örgüt, yüce gönüllü vatandaşlardan gizli değildir, fakat vatanı kötülüklerden uzak tutmak adına gizli faaliyetler gösterebilir. (Kornilov, 1993: 122).

İ. D. Yakuşkin tüzüğün ilk maddeleriyle ilgili şöyle bir yorum getirir: *"Açıklamanın başında gizli örgüt üyelerinin kötü niyetli insanlara karşı durmak amacıyla bir araya geldikleri ve bu konuda hükümete yardım edecekleri söylendi. Bu sözcüklerin yarısı yalandı. Çünkü hükümetin iyi niyetli olduğuna inanmıyorduk."*(Kirik, 1906: 18).

Yeşil Kitap iki bölümden oluşur. Birinci bölüm ikinci bölüme nispeten yasal konular içerir. Rusya'nın aydınlık bir geleceğe sahip olması ve Rusya'nın değişime ayak uydurmasını sağlamak birinci bölümün temel amaçlarını oluşturur. İkinci bölüm ise, sadece belli başlı üyeler tarafından bilinir. Serfliğin kaldırılması, otokrasinin yıkılması gibi yasa dışı ve hassas konuları içerir (Orlov, Georgiyev, Georgiyevna, 2011:153).

Refah Birliği'nin faaliyetleri dört temele dayanır:

1. İnsan sevgisi ve insanlığa karşılıksız yardımseverlik.

2. Milletin eğitim seviyesini yüksek seviyelere ulaştırma. Eğitim Kurumları açma ve kitaplar dağıtma.

3. Adalet sistemini iyileştirme.

4. Sanayiyi geliştirme ve halkın refah seviyesini arttırma (Kirik, 1906: 17).

Refah Birliği üyeleri bilim, edebiyat, sanat ve tiyatro gibi birçok çeşitli dalda aktif rol üstlenirler. İ. D. Yakuşkin çiftliğinde yoksul durumda olan köylülerin eğitim görebileceği bir okul açar. S. İ. Muravyov-Apostol alayında görev alan askerlerin durumunda iyileştirmeler yapar (Bohanov, Gorinov, 2001: 188). N. İ. Turgenyev gibi çiftlik sahibi gizli örgüt üyeleri, çalışan serflerinin durumlarını düzeltirler. İ. İ. Puşçin ise adli kurumlarda gönüllü olarak görev alıp, katkıda bulunmaya çalışır (Kornilov, 1993: 122).

Refah Birliği, Kurtuluş Birliği'nin askerî darbe ile iktidarı ele geçirme fikrine tezat şekilde, toplumda propaganda yaparak milletin iradesi doğrultusunda aydınlanmayı yaymayı hedefler. Örgüt üyelerinden Yarbay Miklaşevski, amaçlarının *"Özellikle halkın alt tabakasında aydınlanmayı yaymak."* olduğunu belirtir (Dovnar, 1906: 32). Bunun dışında, *Kurtuluş Birliği*'nin merkeziyetçiliğinden farklı olarak, üyeler idareden bağımsız şekilde faaliyetlerini yerine getirebilmektedir. *Kurtuluş Birliği'*nden farklı olan en önemli özelliklerinden biri ise, *Refah Birliği* üyelerinin cumhuriyet yerine anayasal monarşiyi savunmalarıdır (Antonova, Levandovski, Oleynikov, Ponomarova, Haritanov, 2008: 231).

Refah Birliği üyelerinin hedeflerine ulaşma yolunda ılıman tavır sergilediklerini, sıklıkla tekrar ettikleri şu sloganları açıkça gösterir: *"Çalışacağız ve özgürlük olgun bir meyve gibi kendiliğinden elimize düşecek."* (Antonova, Levandovski, Oleynikov, Ponomarova, Haritanov, 2008: 238).

Örgüt üyelerinin sayısı gittikçe artış gösterir. N. M. Muravyov bu artışla ilgili şöyle der: *"İnsana dair her iş dalını kucaklayan örgüt muazzam derecede büyüdü, çünkü kurallarının temeli güzel ahlaka dayanıyordu."* (Dovnar, 1906: 28).

Refah Birliği 1818-1819 yıllarında en parlak dönemini yaşar. İ. D. Yakuşkin bu başarıyı örgüt üyelerinin samimiyetine bağlar ve şöyle temellendirir: *"Bu dönemde Dekabristler gerçeği söyleyebilmeye çok değer veriyorlardı; gerçeğin gücüne inanıyorlardı."* (Kirik, 1906: 19).

1820 yılına gelindiğinde, çarlığın Rusya'yı Avrupa ülkeleriyle orantılı bir şekilde çağdaş ve aydın bir geleceğe taşıyacağına dair ümitler azalır. Çar I.Aleksandr'ın anayasal reform çalışmaları rafa kaldırılmıştır. Örgüt üyeleri arasında çarlığa olan güven yitirilmeye başlar ve üyeler radikal kararlar almanın zamanının geldiğini fark ederler.

1821 yılında *Refah Birliği* taktiksel sebeplerle kapatılır. Kapatılmasının amacı, hedeflerine ulaşırken gösterecekleri faaliyetlerde aralarında bulunan hainlerden kurtulmaktır. N. İ. Turgenyev bu durumu şöyle yorumlar: *"Birtakım tehlikeler vardı. Bazı durumlar gösteriyordu ki, çar yalnızca Rusya'daki gizli örgütlerin varlığını bilmiyor, ayrıca üyelerin çoğunun soy isimlerini de biliyordu. Bazen yüksek makam sahibi birkaç memur öfke anlarında kendilerine hâkim olamayıp, bu durumu ağızlarından kaçırıyorlardı. Hainlerin varlığından artık şüphe duymuyorduk."*

Nitekim aynı yıl çar I.Aleksandr'a gizli örgütlerin varlığına dair rapor sunulur. I. Aleksandr'ın raporu okuduğunda gizli örgütlere karşı büyük bir öfke duymadığı söylenir. Önlem alma hususunda gönülsüz davrandığı ve şöyle dediği rivayet edilir: *"Onlara kötülük yapıp, bu kötülüğün tohumunu ilk ben atarsam, kendimi asla affetmem."* Neticede çarın emri ve İç İşleri Bakanı V. P. Koçubey'in imzasıyla Rusya'daki tüm yasa dışı örgütlerin kapatılması emri çıkar (Andreyeva, 2012).

I.Aleksandr'ın yönetiminin ilk yıllarında gösterdiği özgürlük yanlısı eğilimleri gizli örgütlerde görmüş olmasının, çarı belli etmese de memnun etmiş olduğunu düşünebiliriz. Ayrıca bitkin ruh hali içinde

imparatorluğu ilgilendiren önemli meselelerde kararları etrafındakilere bıraktığından, bir zamanlar hayalini kurduğu anayasal reformları yüksek dereceli soyluların baskısından dolayı istemeyerek rafa kaldırmak mecburiyetinde kaldığı sonucuna varabiliriz.

2.1.4. Kuzey ve Güney Örgütü (Северное и Южное общество)

Refah Birliği'nin kapatılmasıyla, Peterburg'ta *Kuzey Örgütü,* Ukrayna Tulçin'de *Güney Örgütü* kurulur. Bu iki örgüt birbirinden bağımsız değildir, periyodik aralıklarla bir araya gelir ve ortak amaçları olan otokrasiyi ve serfliği ortadan kaldırmak hususunda görüşlerini paylaşırlar. Bununla birlikte, iki örgütün üyeleri *Refah Birliği*'nden birbirini çok iyi tanıyan kişilerdir. *Kuzey Örgütü'nün* üyeleri arasında S. P. Trubetskoy, K. F. Rıleyev, N. M. Muravyov, A. A. Bestujev, E. P. Obolenski isimleri, *Güney Örgütü'nün* üyeleri arasında P. İ. Pestel, M. P. Bestujev-Rumin, M. İ. Muravyov- Apostol, S. İ. Muravyov- Apostol isimleri yer alır (Antonova, Levandovski, Oleynikov, Ponomarova, Haritanov, 2008: 240).

Örgüt üyeleri faaliyetlerini muazzam bir gizlilik içinde sürdürmeye devam ederler. Yeni üyeleri kabul ederken oldukça titiz davranırlar. Öyle ki, şair A. S. Puşkin örgüt üyelerine çok yakın olmasına rağmen, örgütün varlığından habersizdir. Sonrasında kendisine bahsedilmediği için hayıflanmıştır.

Güney Örgütü üyelerinden Prens Baryatınski yakın bir arkadaşına örgütten bahsettiğinde aralarında şu diyalog gerçekleşir:

- Bu örgütün amacı ne peki? diye sorar acemi.
- Vatanı esaretten kurtarmak ve anayasal sistem getirmek, diye cevaplar Prens Baryatınski.
- Fakat Rusya böyle bir sisteme hazır değil, diye itiraz eder acemi.
- Doğru, bu yüzden örgütün planı öncelikle, aydınlanma, özgürleşme düşüncelerini yayma, bunun yanı sıra her yerde yüce gönüllü, bağımsız karakterde insanları bulup onları bu düşüncelerle donatmaktır. İşte bu şekilde örgüt güçlenecek! diye yanıtlar Baryatınski (Kirik, 1906: 20).

Örgüt üyeleri vatanlarına karşı büyük bir sevgi duyarlar. Söz gelimi, N. İ. Turgenyev bu sevgiyi şöyle ifade eder: *"Yazık çok yazık… Söz konusu vatan olduğunda kanı kaynamayanlara, vatanın kaderine soğukkanlılıkla bakanlara çok yazık. İnsan her şeyden mahrum kalabilir; paradan, arkadaştan, akrabadan… Ama vatan bir insan için her zaman vardır."* (Gabov, 2013: 110).

Kuzey Örgütü N. M. Muravyov'un hazırladığı *Konstitutsiya (Anayasa)*, *Güney Örgütü* ise P. İ. Pestel'in hazırladığı *Russkaya Pravda (Rus Hakkı)* isimli siyasi programı yürütür (Burdey, 1999: 66).

Konstitutsiya'ya göre yasama milli meclise bırakılır. Bu meclis seçimle belirlenir. Seçime yalnızca yüksek gelir sahibi erkekler katılabilir. Yürütme görevi çara bırakılır. Hükümetin yönetim biçimi anayasal monarşidir. Bunun dışında, *Konstitutsiya* federal sistem önerir. Buna

göre, Rusya toprakları bölümlere ayrılır ve her iç meselelerini kendisi çözer. Merkezi yönetimin başında bulunan çar ise bu bölümleri koordine eder. Serflere ise özgürlük ve 2 disyatina toprak verilir.
Russkaya Pravda ise yönetim biçimi olarak cumhuriyeti savunur. Yasama meclise bırakılır. Fakat bu meclis seçimlerine yalnızca varlık seviyesi yüksek erkek vatandaşlar değil, her seviyeden erkek katılabilir. Yürütme hükümete bırakılır. Beş kişiden oluşacak bu hükümeti milli meclis belirler. *Konstitutsiya*'nın önerdiği federal sistemi desteklemez. Bununla birlikte köylüye verilen 2 disyatina toprağı az bulur. *Russkaya Pravda*'ya göre, Rusya'nın sürülebilir, ekilebilir tüm toprakları kamu ve özel fona ait olmak üzere ikiye ayrılır. Köylüler kamu fonundan ihtiyaçları olduğu kadar toprak talep edebilir (Antonova, Levandovski, Oleynikov, Ponomarova, Haritanov, 2008: 241).

Güney Örgütü'nün öncü üyelerinden biri olan P. İ. Pestel ilk kez 19 yaşında Borodino Muharebesi'nde savaşmış, ağır yaralanmış ve sergilediği kahramanlık karşılığında altın bir kılıç ile ödüllendirilmiştir. Pestel, *Russkaya Pravda*'yı gündeme taşımadan önce üzerinde yaklaşık beş yıl boyunca çalışır. Pestel anayasa olmadan devrimin gerçekleşemeyeceğini savunur ve bu konuda arkadaşlarını ikna eder. İlk kez anayasa fikrini ortaya attığında örgüt üyelerinden M. S. Lunin şöyle çıkışır: *"Sen bize önce ansiklopedik bir kanun yazıp mı, devrim yapmamızı öneriyorsun?"* Ancak Pestel genç yaşına rağmen sahip olduğu ekonomik ve politik geniş bilgi dağarcığıyla *Russkaya Pravda* ile ilgili projesinden öylesine muazzam bir şekilde bahseder ki, Lunin daha fazla karşı koyamayacağını anlar ve şöyle der: *"Anayasadan,*

kanunlardan bahsediyorsun. İtiraz etmiyorum, zamanı gelince bunları konuşuruz." (Yosifova, 1983: 41).

Gün geçtikçe radikal adımlar atmanın gerekliliği daha da hissedilir hale gelir. Pestel çalışmalarını hızlandırır. 1823 yılı itibariyle muazzam bir propaganda çalışması yürütür. Çarlığa ve ailesine karşı büyük bir nefret ile doludur. Çarın ve ailesinin yok edilmesi konusunda ısrar eder. Bu planını şöyle açıklar: *"Çar anayasal reformu reddederse onu ve ailesini sürgün ederiz tarzında yarım yamalak tedbirler işe yaramaz. Önce onları tutuklayacağız sonra hepsini yok edeceğiz. Çara bağlı yüksek dereceli memurların yerine de devrimci örgüt üyeleri yerleştirilecek!"* (Kirik, 1906: 28).

Pestel tutkuyla cumhuriyeti desteklemesi, çara karşı büyük bir öfke ve hırsla dolu olması sebebiyle, *Kuzey Örgütü* üyeleri tarafından genel olarak hoş karşılanmayıp, Napoleon Bonapart'a benzetilir. Hatta üyelerden bazıları ona güvenmeyip iktidarı kendisinin ele geçirmek istediğini düşünür (Antonova, Levandovski, Oleynikov, Ponomarova, Haritanov, 2008: 241). Oysa Pestel'in bu büyük tutkusu halkına milli egemenlik sağlama arzusundan kaynaklanmaktadır. Milli iradeyi şu sözleriyle destekler: *"Rus halkı herhangi bir şahsa veya aileye ait değildir. Aksine, yönetim millete aittir. Dahası, millet yönetimin yararına değil, yönetim milletin yararına var olmalıdır."* (Anafesyev, 1982: 198).

1823 yılı itibariyle *Kuzey Örgütü*'nde çarı öldürmeye karşıt olan üyelerin sayısı gittikçe azalır. Artık herkes çarın beklenilen değişimleri

yapmayacağının farkındadır. Ümitler öylesine tükenir ki, çoğunluk Pestel gibi çarı imha etmekten yana tavır koymaya başlar. Söz gelimi, 1824 M. İ. Muravyov-Apostol çarı bir saray balosunda öldürüp, orada cumhuriyeti ilan etmeyi önerir. Bunu yapacağına İncil üzerine yemin eder (Andreyeva, 2012). Bunun yanı sıra Kuzey Örgütü üyelerinden biri olan şair K. F. Rıleyev öyle der:

> *"Sanıyorum, sadece çarı öldürmek yarardan çok zarar getirecek. Çünkü bu cinayet kafaları karıştırır, ailenin yandaşlarını telaşlandırır ve iç savaşa sebebiyet verir. Tüm çarlık ailesini imha edersek, istemeden de olsa çarın tüm yandaşları bize katılır ya da onları durdurmak daha kolay hale gelir."* (Neçkina, 1975: 78).

1825 yılının yazında *Kuzey Örgütü* ve *Güney Örgütü* üyeleri bir araya gelir ve 1826 yılının yazında ayaklanma yapma kararı alırlar (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004: 162).

Örgüt üyelerinden Trubetskoy çarın aniden hastalandığı haberini alır. Arkadaşlarını, *"Hastalığa tehlikeli diyorlar, derhal toplanmamız gerek."* diye uyarır. Çarın kısa süre içinde ölmesi üzerine çoktandır var olan emellerini gerçekleştirmek için uygun bir zaman olduğunu düşünüp, ayaklanmanın bir an önce gerçekleştirilmesi için kolları sıvarlar (Neçkina, 1975: 28).

Örgüt üyeleri her gün K. F. Rıleyev'in Peterbug'taki evinde buluşup, plan yaparlar. Çarın hizmetindeki askerleri kendi saflarına çekebilmek için ikna etmeye çalışırlar. Askerlere Konstantin'in tahttan feragat

etmediğini, Nikolay'ın yasadışı bir şekilde tahta oturacağını, bu sebeple Nikolay'a yemin etmenin doğru olmadığını söylerler. Kısa süre içinde ancak Moskova Muhafız Birliği, birkaç donanma ekibi, bir grup subay ve orduda görevli bir grup askeri kendi taraflarına çekmeyi başarabilirler (Kornilov, 1993: 145).

Yoğun geçen örgüt toplantılarının sonucunda, Nikolay'ın yemin töreninin gerçekleşeceği 14 Aralık 1825 günü Senato Meydanı'na çıkıp, ayaklanma başlatılması kararı alınır. Ayaklanmanın lideri olarak S. P. Trubetskoy seçilir. S. P. Trubetskoy meydanda kendisinin hazırladığı ve örgüt üyeleri tarafından onaylanan bildiriyi okuyacaktır. *Rusya'da Yeni Bir Yönetim Getirmeye Dair Rus Halkına Bildiri (Манифест к народу русскому Введении нового правления в Россиu)* adlı bildirinin alt başlıklarını şunlar oluşturur:

1.Tüm toplumsal sınıfların haklarını eşit hale getirme.
2.Yönetime bağlı tüm bölgelerde eğitim imkânı sağlama.
3.Tüm adli görevlilere uygulanan eğitimin düzenlenmesi.
4.Daimî orduyu ortadan kaldırma.

Ayaklanma lideri Trubetskoy'un bildirisine göre, ülkenin cumhuriyetle mi yoksa anayasal monarşiyle mi yönetileceği hususundaki karar, tüm toplumsal sınıflara mensup vatandaşlardan oluşan milli meclise bırakılacaktır (Neçkina, 1975: 67).

Örgüt üyeleri çara karşı silahlı bir ayaklanma çıkarmayı planlarken, İspanya ve Napoli'de 1820 yılında yaşanan askeri ayaklanmadan, Piedmont Krallığı'nda 1821 yılında yaşanan devrimden ve 1821 yılında

gerçekleşen Yunanlıların ayaklanmasından cesaret alırlar (Walicki, 2009: 111).

12 Aralık 1825 günü Muhafız Birliği subayı Yakov İvanoviç Rostovtsev, Nikolay'a bir mektup getirir. Mektupta, *"Size karşı bir ayaklanma hazırlanıyor, yemin töreninizde çıkacak."* yazar. Rostovtsev ayaklanmanın öncü isimlerinden E. P. Obolenski başta olmak üzere birçok Dekabristin yakın arkadaşıdır. Başarısız olacaklarını düşündüğü için, Nikolay'ı uyarmak ister. Nikolay'a ayaklanmayı yapacakların hiçbirinin ismini vermez. Ertesi gün yaptığına pişman olur, onuruna yediremez ve yaptığı hatayı Obolenski ve Rıleyev'e anlatır (Antonova, Levandovski, Oleynikov, Ponomarova, Haritanov, 2008: 259).

Nikolay ayaklanmanın detaylı planını bilemediği için belirli bir önlem alamaz. Yalnızca yemin töreninin sabah saat 7.00'de düzenlenmesini emreder. (Antonova, Levandovski, Oleynikov, Ponomarova, Haritanov, 2008: 260).

Örgüt üyelerinin gönüllerinde büyük bir tutku ve hırsla ayaklanmaya manevi yönden hazır olmalarına rağmen, taktiksel ve donanımsal açıdan gereken hazırlığı, çarın beklenmeyen ölümü ve *Kuzey* ve *Güney Örgütü*'nün arasında sağlıklı bir iletişim sağlanamaması gibi birtakım sebeplerden dolayı ayaklanmayı yapamadıkları neticesine varabiliriz.

2.2. 14 Aralık Dekabrist Ayaklanması

14 Aralık 1825 günü Nikolay'ın emrettiği üzere sabah erken saatte yemin töreni gerçekleştirilir (Bryuhanov, 2005: 493).

Örgüt üyeleri ve onlara bağlı asker ve subaylar Senato Meydanı'na ancak saat 11.00'de çıkarlar. Yaklaşık üç bin kişiden oluşan grup meydana çıktığında, bildirinin okunacağı kimse kalmamıştır. Dahası lider olarak seçilen ve bildiriyi okuyacak kişi olan S. P. Trubetskoy meydanda değildir. Toparlanmaya çalışan grup çar olarak Konstantin'i tanıdıklarını ve anayasal sistem istediklerini söylerler. Nikolay kan dökülmesini istemediğini bildirerek, ayaklanmayı çıkaranlarla uzlaşması adına General Mihail Andreyeviç Miloradoviç'i konuşmaya gönderir. Büyük bir coşkuyla dolu örgüt üyelerinden biri olan Pyort Grigoryeviç Kahovski, Miloradoviç'e ateş eder. Atından düşen Miloradoviç ağır yaralanır ve nitekim general 21 Aralık günü vefat eder (Kornilov, 1993: 145). Kahovski daha sonra bu olayla ilgili olarak şöyle der: *"Evet, Miloradoviç'e ateş ettim. Fakat ilk ateş eden ben değildim. Herkes onun bulunduğu yere ateş ediyordu."* (Neçkina, 1975: 172).

Miloradoviç'in ağır yaralanmasının üzerine çar I.Nikolay bu kez Prens Mihail Pavloviç'i gönderir. Pavloviç'e Dekabrist şair ve yazar W. K. Kyuhelbeker ateş eder, fakat Pavloviç yaralanmadan kaçmayı başarır (Kornilov, 1993: 145).

Öğleden sonra Peterburg halkı büyük bir kalabalık oluşturarak meydanda yaşananları izlemek üzere toplanır. Bu sırada ayaklanmanın yeni lideri olarak Prens Obolenski seçilir. Grubun uzlaşmaktan yana olmayışı ve şiddete başvurması üzerine General Karl Fyodoroviç Tol karşılık vermeleri için daha fazla beklememeleri gerektiğini düşünür ve çara büyük bir cüretkârlık göstererek şöyle haykırır: *"Majesteleri,*

topçu birliklerinin meydanı temizlemelerine izin verin ya da tahttan feragat edin!" (Bryuhanov, 2005:521).

Çar I.Nikolay'ın emriyle on iki bin kişilik asker üç bin kişilik grubu çok kısa bir süre içinde dağıtır. Bazıları canını kurtarmak için Neva Nehri'nin buz tutan yüzüne kaçışırlar. 14 Aralık 1825 günü bin iki yüz yetmiş bir kişi hayatını kaybeder.

Ölenlerin bir kısmını Peterburg halkının oluşturmasıyla birlikte, aralarında dokuz kadın ve on dokuz çocuk bulunur (Bryuhanov, 2005: 527).

Çara bağlı askerlerin kendilerine saldırmalarını K. F. Rıleyev şöyle değerlendirir: *"Askerin askere ateş edeceğini tahmin edemedik. Aksine coşku dolu gruba katılmalarını beklemiştik."* (Neçkina, 1975: 290).

14 Aralık 1825 günü tarihe *Dekabrist Ayaklanması*, ayaklananlar ise olayın Aralık ayında gerçekleşmesi sebebiyle Rusçada Aralıkçı anlamına gelen *Dekabristler* olarak geçer.

Çatışmanın ardından yüzlerce kişi tutuklanır ve iki yüz seksen dokuz kişi suçlu bulunur. Çar I.Nikolay tutukluları bizzat kendisi sorgular. Ayaklanmanın öncüleri çara pişmanlık duymadıklarını hiç korkmadan açıkça belli eder ve ideolojilerini savunmaya devam ederler. I.Nikolay günlüğünde bu konuyla ilgili şöyle yazar: *"Pestel'in sözcükleri korkunçtu. En ufak bir pişmanlık duymadan, suçunu hunhar ve küstah bir şekilde inkâr ediyordu."* (Gabov, 2013: 290).

Tutuklanma sürecinin ardından 13 Temmuz 1826 günü Pavel İvanoviç Pestel, Kondratiy Fyodroviç Rıleyev, Sergey İvanoviç Muravyov-Apostol, Mihail Pavloviç Bestujev-Rumin ve Pyotr Grigoryeviç Kahovski asılarak idam edilir. Geri kalan tutuklular Sibirya ya da Kafkasya'ya sürgün edilir. Sürgün edilenlerin hiçbiri I.Nikolay'ın çarlık dönemi boyunca geri dönemez (Orlov, Georgiyev, Georgiyeva, Sivohina, 2004: 163).

K. F. Rıleyev'in idamı sırasında asılacağı ipin koptuğu, Rıleyev'in yere yuvarlandığı ve idamın bir süre sonra tekrar edildiği rivayet edilir. Rıleyev'in ikinci kez darağacına getirildiğinde şöyle haykırdığı söylenir: *"Komplo kurmayı, yargılamayı ve asmayı beceremeyenlerin olduğu yer lanet topraklardır."* (Golomolzin, 2013: 46).

Şair A. S. Puşkin *19 Октабря 1827 года (1827 yılının 19 Ekim Günü)* adlı şiirinde sürgün edilen arkadaşlarına şöyle seslenir:

"Tanrı yardımcınız olsun arkadaşlarım
Hem fırtınalarda hem dağlarda,
Yabancı memlekette ıssız denizde
Ve kasvetli uçurumlarda!"

Бог помочь вам друзья мои
В бурях и в житейском горе,
В краю чужом в пустынном море
И в мрачных пропостях земли! (Gabov, 2013: 290).

I.Nikolay *Dekabrist Ayaklanması*'nın hemen ardından Avrupa'da katıldığı ilk resmi diplomatik kabulde şöyle der:

> *"Avrupa'nın 14 Aralık günü yaşananlarla ilgili tüm gerçekleri bilmesini istiyorum. Çarın ölümünü bahane yaptılar. Bu komplo önceden tasarlanmıştı, rahmetli çar belli belirsiz ıslah istekleri ve devrimci düşüncelerle zehirlenmiş birkaç subayın reform yapmayı hayal ettiğini ve yasadışı geniş çaplı bir örgüt oluşturma çabasında olduklarını biliyordu. Kardeşim Aleksandr bana çok güvendiğinden, bu konudan bana bahsetmişti."* (Andreyeva, 2012).

Dekabrist Ayaklanması'ndan yaklaşık bir asır sonra tarih sahnesine çıkan devrimci Bolşevik lider Vladimir İlyiç Lenin (1870-1924) Dekabristleri takdir ettiğini şu sözleriyle belirtir: *"Dekabristlerin yaptığı hiçbir şey boşa gitmedi. Kaldırdıkları devrim bayrağı, kendilerinden sonraki devrimci nesiller tarafından taşındı."* (Gabov, 2013: 6).

Sonuç olarak, tarihte ilk kez Rusya İmparatorluğu'ndaki çarlık rejimine karşı ellerine silahlarını alarak ayaklanma cesareti gösterenlerin Dekabristler olduklarını görüyoruz. Silahlanmanın yetersizliği, ideolojilerini taşıyan kişi sayısının az olması ve ayaklanma günü yaşadıkları talihsiz olaylar sebebiyle uzun yıllar arzuladıkları emele kavuşamasalar ve bu uğurda birçok can yitirilmiş olsa da, gelecek nesillere aydın, liberal ve demokratik düşünceleriyle örnek teşkil etmeyi başardıkları neticesine varabiliriz.

3. EDEBİYATTA DEKABRİSTLER

Dekabrist Ayaklanması'nı tasarlayan gizli örgüt üyeleri Dekabristlerin arasında birçok yazar ve şair yer alır. Bu sanatçıların şiir ve tragedya alanında ön plana çıkan en önemlileri arasında Kondratiy Fyodoroviç Rıleyev (1795-1826), Wilhelm Karloviç Kyuhelbeker (1797-1846), Fyodor Nikolayeviç Glinka (1786- 1880) ve Aleksandr İvanoviç Odoyevski (1802-1839)'nin isimlerini sayabiliriz. Gizli örgütlere üye olmayan, fakat eserlerinde özgürlükten yana tavır koyarak Dekabristlerin sempatisini kazanan ve Dekabristleri inandıkları yolda ilerleme hususunda tetikleyen şair ve yazarlar arasında ise Nikolay İvanoviç Gnediç (1784- 1833), Aleksandr Sergeyeviç Griboyedov (1795-1829), Aleksandr Sergeyeviç Puşkin (1799-1837), Anton Antonoviç Delvig (1798-1831) ve Yevgeni Abramoviç Baratınski (1800-1844)'nin isimlerini sıralayabiliriz.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde 14 Aralık 1825 günü Peterburg'ta Senato Meydanı'na ellerine silahlarını alarak, çara karşı ayaklanan edebiyatçılardan, Rıleyev, Kyuhelbeker, Glinka ve A. İ. Odoyevski'nin asıl mücadelelerini ayaklanmayı başlatmadan önce silah yerine kalem ile verdikleri sanat serüvenlerini aktarmaya çalışacağız. Tüm Dekabristlerde olduğu şekilde sahip oldukları soyluluk imtiyazlarını ellerinin tersiyle iterek yurttaşlarına aydın bir gelecek vaat etme ve onları liberal bir yola yönlendirme amacıyla yazdıkları eserlerinde coşturdukları vatan sevgisine ve serfliği büyük bir hınç ile kınamalarına şahit olacağız.

Akla ve düşünceye büyük önem veren Dekabrist şair ve yazarlar, toplumun ortak düşüncesini etkilemek ve şekillendirmek amacı doğrultusunda edebi eserleri birer propaganda aracı olarak görürler. Bu bağlamda, siyasi ve toplumsal görüşlerini eserlerinde itina ile işleme gayreti gösteren Dekabristler, bu şekilde toplumu tasarladıkları devrime hazır hale getirmeyi hedeflerler. Nitekim Refah Birliği'nin tüzüğü Yeşil Kitap'ta *"Şiirin gücü ve harikuladeliği"* ifadesi yer alır. Bununla birlikte, Dekabrist sanatçılar edebiyat topluluklarına düzenli bir şekilde katılmaya özen göstererek toplumun nabzını ölçer ve edindikleri çevre aracılığıyla yasal yayın haklarından faydalanmaya çalışırlar. Özellikle okuyucuların beğenisini kazanacak eserler oluşturmaya ve bu şekilde propaganda yapmaya özen gösterirler (Prutskov, 1980: 250).

Siyasi programlarında milliyetçiliği savunan Dekabrist şair ve yazarlar, edebi programlarında da aynı milliyetçiliği savunurlar. Başka bir deyişle, Rus dili ve edebiyatının yabancı dil ve milletlerin etkilerden sıyrılıp kendi milli unsurlarıyla var olması gerektiğini ve bunun için en iyi yolun geçmişe yönelerek tarihi kaynakları araştırmak olduğunu savunurlar.

Refah Birliği'nin edebiyat merkezi F. N. Glinka'nın önderliğini yaptığı *Rus Edebiyatı Sevenlerin Özgür Örgütü (Волное общество любителей россииской словесности)'*dir. Dekabristlerin edebi programlarını yürüttüğü diğer bir topluluk 1819-1820 yılları arasında faaliyet göstermiş olan *Yeşil Lamba (Зеленая лампа)*'dır. Aynı dönem Dekabrist Nikolay İvanoviç Turgenyev ve Mihail Fyodoroviç Orlov *Arzamas* isimli edebiyat topluluğunda ideolojilerini yaymaya çalışır,

fakat başarılı olamazlar. Bunun üzerine Turgenyev *Dergi Örgütü (Журнальное общество)* isimli edebiyat örgütünü kurar (Prutskov, 1980: 251).

Dekabrist şair ve yazarların ideolojilerini yansıtma fırsatı buldukları yayın organları; Glinka'nın *Rus Edebiyatı Sevenlerin Özgür Örgütünün Çalışmaları (Труды волного общества любителей россиской словесности)* isimli dergisi, Aleksandr Aleksandroviç Bestujev-Marlinski (1797-1837) ve K. F. Rıleyev'in *Kutup Yıldızı (Полярная звезда)* isimli yıllığı, W. K. Kyuhelbeker'in *Mnemozina (Мнемозина)* isimli yıllığı ve Aleksandr Osipoviç Korniloviç ve Vasili Dmitriyeviç Suhorukov'un *Eski Rusya (Русская старина)* isimli dergisidir (Prutskov, 1980: 251). Bu yayın organları sayesinde, Dekabrist hareketinin edebiyat ile sıkı bir bağ oluşturduğunu görüyoruz.

Dekabristler Rus klasisizmine özgü trajedi, od, lirik-epik ilahi ve hiciv gibi türleri yeniden gün yüzüne çıkararak, bu türlere yenilik getirirler. Nitekim Dekabristerin odlarında (ода) yalnızca klasisizme özgü geleneksel etkili söz söyleme sanatı yer almaz. Ayrıca od türüne romantizmin duygu dolu sözcüklerini iliştirirler. Bu suretle Dekabristlerin odları lirik şiirlere benzerlik gösterir. Özellikle Kyuhelbeker ve Vladimir Fyodoseyeviç Rayevski'nin odlarında ise, yurtsever eğilimi gözlemlemek mümkündür. Kyuhelbeker lirik şiirin en önemli türlerinden biri olarak gördüğü odlarla ilgili olarak şöyle der: *"Od zalimi lanetler ve doğruyu ortaya koyar. Kahramanların yiğitliklerini tüm yüzyıllara aktarır."* (Frizman, 1991: 253). Dekabristler etkin oldukları yıllarda, egemen olan Karamzin'e özgü

hüzünlü elejilere yeni bir tip kazandırırlar. Dekabristlerin elejilerinde ortaya çıkan bu yeni tip, kendisinden önceki eleji kahramanlarının aksine mücadeleci ruhuyla hüznün ve melankolinin üstesinden gelebilmek için çözümler üretir (Prutskov, 1980: 252).

Dekabristlerin, eserlerinde karmaşık ve ağdalı bir dilden kaçınırken, Rusçanın yabancı dillerden etkilenmesini önlemek amacıyla eski Rusça ve eski kilise Slavcası kullanma eğilimi gösterdiklerini söyleyebiliriz (Serebryanaya, 2005).

Dekabristlerin eserlerindeki bir diğer özellik ise arkadaşlığa duydukları samimi bağlılığı sıklıkla ifade etmeleridir. Romantizme özgü bir şekilde, birbirlerine destek ve ilham olur, fikir verirler (Aytaç, 2003: 291).

Dekabrist şair ve yazarlar biçim açısından klasisizm, içerik açısından ise romantizm özellikleri gösteren vatan sevgisi ve otokrasi karşıtı görüşlerle yoğun olan eserleri ile toplumun lideri ya da peygamberi gibi (Kantarcıoğlu, 2003: 104), yurttaşları yönlendirmeyi hedeflerler.

3.1. Kondratiy Fyodoroviç Rıleyev (1795-1826)

Hayatı: Dekabrist şairlerin en önemli temsilcilerinden ve Dekabrist ideolojisini taşıyan *Kuzey Örgütü*'nün öncü üyelerinden biri olan Kondratiy Fyodoroviç Rıleyev 1795 yılında Peterburg'a otuz kilometre uzaklıktaki, Batov köyünde dünyaya gelir. Rıleyev'in kendisinden önceki tüm kardeşleri doğumlarından kısa bir süre sonra ölmüştür. Rıleyev doğduğunda ailesi bebeklerinin uzun ömürlü olması arzusuyla, eski bir Rus inancına göre bebeği vaftiz etmek üzere kiliseye

götürürken yolda ilk karşılaştıkları kişinin adını verme kararı alır. Bu kişi Kondratiy adında yaşlı bir asker olur (Omara, 1989: 50).

Rıleyev'in soylu bir aileden gelen babası Fyodor Andereyeviç Rıleyev emekli bir yarbaydır. Şairin annesi Anastasiya Matveyevna da babası gibi soylu bir aileye mensuptur. Kız kardeşi Anna ise, babasının yasak ilişkisi sonucunda dünyaya gelmiştir. Buna rağmen, Anastasiya Matveyevna, Anna'yı kendi kızı gibi sever ve hayat boyu desteğini esirgemeden onunla birlikte yaşamaya razı olur (Afanasyev, 1982: 5).

Fyodor Andereyeviç Rıleyev oldukça sert ve sinirli bir şahsiyet olarak tasvir edilir. Karısı ve çocuklarına şiddet uyguladığı hatta çok kızgın olduğu zamanlarda karısına işkence yaparak onu günlerce mahzene kilitlediği rivayet edilir. Rıleyev'in babasının bu baskıcı tavrının oğlunu olumsuz açıdan etkilemesinden endişe duyan Anastasiya Matveyevna, 1801 yılında Rıleyev henüz altı yaşında iken, onu Peterburg'ta yatılı bir askerî okula gönderir. Bu suretle, oğlunu babasının yarattığı dehşet dolu ortamdan uzaklaştırıp, onu korumuş olur (Omara, 1989: 50).

Anastasiya Matveyevna oldukça sakin ve sabırlı bir mizaca sahiptir. Söz gelimi yıllar sonra oğluna şu itirafta bulunur: *"Ben hiç mutlu olamadım. Baban ne senin ne de benim için saadet dolu bir hayat sağladı. Ne yapalım. Tanrı böyle uygun gördü."* (Kotlyarevski, 1908: 12).

Çocukluk yıllarında oldukça kısa bir süre ailesi ile bir arada yaşama şansı yakalayabilen Rıleyev'in, yazık ki bu dönemde de babasının sevgisinden çok kin ve hıncına maruz kaldığını görüyoruz.

Rıleyev askerî okula girmesinin ardından, ailesiyle neredeyse hiç görüşmemeye başlar. Birbirlerine yazdıkları mektuplara baktığımızda, mektupların da oldukça düzensiz aralıklarla gönderildiğini görüyoruz. Söz gelimi 7 Aralık 1812'de Rıleyev şöyle yazar: *"Üç yıldır sizden haber alamıyorum. Birçok mektup yazdım, fakat hiçbir yanıt alamadım."* Ne yazık ki, genç Rıleyev'in yazdığı onlarca mektup daha yanıtsız kalır (Omara, 1989: 53). Babası oğluna en iyi ihtimalle yılda en fazla üç mektup gönderir (Kotlyarevski, 1908: 11).

Rıleyev okulda kitap, defter, redingot, üniforma, ceket, pantolon gibi temel ihtiyaçları için paraya gereksinim duyar. Mektuplarında, babasından ihtiyaçları için para ister. Para isterken babasının kalbini kırmamaya ve kendisine merhamet göstermesini sağlamaya özen gösterir. Her mektubunda babasının ellerinden ve ayaklarından öptüğünü yineler. Bunun dışında mektuplarına, babasının onu uzun zaman yanıt beklemeye zorlamayacağını umut ettiğini ekler (Kotlyarevski, 1908: 11). Mektuplarında babasını hiddetlendirmemek adına yalnızca para değil, babasının hayır duasını istediğini de sıklıkla dile getirir. Ne var ki, Rıleyev'in babası ya bu mektupları yanıtsız bırakır, ya da oğlunun ihtiyaçları için ondan para istemesine öfkelenir. Nitekim bir mektubunda oğlunun kalbinin yalnızca para tutkusuyla kaplandığını ve bu durumun onu tiksindirdiğini yazar (Omara, 1989: 57).

Rıleyev askerî okula yazıldığında, okul Alman asıllı General Friedrich Maximilian von Klinger (1752-1831)'in yönetimindedir. Özgürlük yanlısı *Sturm und Drang (Fırtına ve Coşku)* isimli aydınlanma

hareketinin öncülerinden biri olan Klinger, Johann Gottfried Herder, Gottfried August Bürger, Johann Wolfgang von Goethe, Johann Cristoph Friedrich von Schiller'in yakın arkadaşıdır (Afanasyev, 1982: 11). Tüm bu isimler Almanya'nın milli mücadelesinde büyük rol oynarlar. Klinger okuldaki tüm vaktini odasında şiir yazarak ya da dışarıda köpekleriyle ilgilenerek geçirir. Askerlerinin eğitimleri ve ihtiyaçlarıyla meşgul olmak bir yana dursun, onlara haksız yere ağır cezalar verir (Kotlyarevski, 1908: 13). Bu dönemde Klinger'in liberal ve aydın görüşler içeren tüm şiirleri Rusya'da yasaklanır (Afanasyev, 1982: 12).

Rıleyev okulda arkadaşları tarafından çok sevilen biridir. Kendisi de arkadaşlarını büyük bir bağlılıkla sever. Sözgelimi, onların işledikleri suçları bile üstlenir ve ağır cezalara maruz kalır. Hatta bir defasında arkadaşlarından birinin suçunu üstlendiğinde okuldan atılma riski ile yüz yüze gelir. Fakat ne olursa olsun, hiçbir durum onu arkadaşlarına olan bağlılığından alıkoyamaz (Kotlyarevski, 1908: 14). Dekarist yazar ve eleştirmen Nikolay Aleksandroviç Bestujev (1791-1855), Rıleyev'in arkadaşlarına olan düşkünlüğü ile ilgili olarak şöyle der: *"Fedailik… Arkadaşları uğruna kendini hiç düşünmeden feda edebilirdi."* (Omara, 1989: 99). Arkadaşlarına beslediği bu içten sevgi ve sadakatin, ailesinden göremediği sevgiyi arkadaşlarında bulma isteğinden kaynaklandığı sonucuna varabiliriz.

Rıleyev'in silah arkadaşı Yevgeni Petroviç Obolenski, arkadaşının dış görüntüsünü şu sözcükleri ile tasvir eder: *"Orta boyluydu. Düzgün oval yüz çizgilerine sahipti. Hafif kıvırcık siyah saçları ve düşüncelerle dolu,*

canlı, coşkun konuşmalar yaptığı sırada parlayan koyu renkli gözleri vardı." (Omara, 1989: 98).

Rıleyev hayatı boyunca günlük tutmaz (Omara, 1989: 48). Bu yüzden, onunla ilgili bilgilerin büyük bölümüne mektuplarından ulaşma şansı buluruz. Mektuplarından elde edilen bilgiler doğrultusunda, okul yıllarında Fransız filozofların ve özellikle Fransız filozof Jean-Jacques Rousseau'nun çalışmalarını takip ederek okuduğunu görüyoruz (Kotlyarevski, 1908: 15). Bununla birlikte, derslerde John Locke ve Voltaire okunduğuna şahit oluyoruz (Afanasyev, 1982: 9). Rıleyev'in çalışmalarını takip ettiği Rus şair ve yazarların arasında ise, Mihail Vasilyeviç Lomonosov (1711-1765), Yakov Borisoviç Kinyajnin (1742-1791), Nikolay Mihayloviç Karamzin (1766-1826), İvan Andreyeviç Krılov (1769-1844), Nikolay İvanoviç Gnediç (1784-1833), Konstantin Nikolayeviç Batuşkov (1787- 1855), Aleksandr Sergeyeviç Puşkin (1799-1837) ve Yevgeni Abramoviç Baratınski (1800-1844)'nin isimlerini sayabiliriz. Okumayı çok seven Rıleyev yeni çıkan tüm kitapları takip etmeye çalışır. Kitap temin etmesi konusunda ona Peterburg'ta bulunan annesi ve dayısı yardımcı olur (Omara, 1989: 102).

Rıleyev 1811 yılında okul müdürü General Klinger'e yaşattığı ilginç olay ile ne denli gözü pek bir genç olduğunu kanıtlar. Okulun kâhyası Borbov, her sabah olduğu gibi Klinger'e günlük ihtiyaç ve giderleri içeren bir rapor sunar. Ne var ki, Klinger rapor yerine Rıleyev'in Klinger'i eleştiren şu dizeleriyle karşılaşır:

"Ben şair değil, yalnızca bir askerim,
Benim dudaklarıma şiir uymaz."
Я не пиит, а только воин,
В устах моих нескладен стих.

Rıleyev hem coşkun duygularla hem de alaylı bir tutumla oluşturduğu dizeleri kâhyanın raporuyla değiştirmiştir. *Kulakiyada* isimli şiirin dizelerine ait olan bu sözcükler, genç şairin ilk şiir denemelerinden biri olur. Şiir ismini Rıleyev'in çok sevdiği ve o günlerde hayatını kaybetmiş olan askeri okulun aşçısı Kulakov'dan alır. Rıleyev'e göre, Kulakov'un yaptığı lezzetli yemeklerin sırrı, Kulakov ile birlikte bu dünyadan ayrılmıştır. Şiirde anlatıcı aşçıya övgüyle seslenir (Afanasyev, 1982: 18). Şair şiirini bu çok sevdiği aşçıyla isimlendirmek ister. Rıleyev'in bu ilk şiirindeki sözcüklerin, şairin hayatına yön verdiğini söyleyebiliriz.

Rıleyev'in 1814 yılının Şubat ayında on üç yıldır evi olan askerî okuldan ayrılma vakti gelir. İlk askerî rütbesini alır ve subay olarak atanır (Kotlyarevski, 1908: 23). Yakın arkadaşı Mihail İvanoviç Puşçin, Rıleyev'in okuldan ayrılmasına ilişkin şöyle bir yorum getirir: *"Artık Rıleyev'in herkesi görme ve kendisini herkese gösterme vakti gelmişti. Hepimizin savaşmaya meyilli ruh halini coşturan bir konuşma yapmıştı."* (Omara, 1989: 59).

Askerî okul sayesinde Rıleyev'in yaşadığı döneme göre oldukça iyi bir eğitim aldığını ve ailesinde bulamadığı sevgiyi okuldaki arkadaşlarında hissetmeye çalışıp, bu açığını kapatmaya gayret ettiğini görüyoruz.

Okulun bitimiyle, Rıleyev 14 Mart 1814 ile 3 Aralık 1814 tarihleri arasında askerî vazifesi dolayısıyla İsviçre, Fransa, Bavyera, Wittenberg, Saksonya, Prusya ve Varşova Düklüğü'ne seyahatlerde bulunur. Ertesi yıl yaklaşık altı aylık bir süre boyunca Avrupa'da bulunma şansı yakalar (Omara, 1989: 60). Özellikle Paris'te tanıştığı Fransız askerlerin vatan sevgisine hayranlık duyar (Afanasyev, 1982: 40).

Vazifesi gereğince gerçekleştirdiği yurtdışı seyahatlerinin, Rıleyev'in siyasi görüşünü Avrupa'daki *Aydınlanma Hareketi* ile orantılı bir biçimde geliştirme hususunda büyük rol oynadığı çıkarımını yapabiliriz.

Rıleyev liberal görüşlerle beslenerek Peterburg'a döndüğünde, yakın arkadaşı yazar Aleksandr Aleksandroviç Bestujev-Marlinski ile 1823, 1824 ve 1825 yıllarına ait olmak üzere *Polyarnaya zvezda* isimli yıllıklar yayımlar (Bazanov, 1960: 803). *Polyarnaya zvezda* aracılığıyla yasal ve etkili bir şekilde edebiyattan faydalanarak seslerini duyurmaya ve görüşlerini yaymaya çalıştıklarına şahit oluyoruz.

Bestujev ve Rıleyev yıllık çıkarma kararını, 1822 yılında *Volnoye obşçestvo lyubiteley Rossiyskoy slovesnosti* isimli edebiyat topluluğun düzenlediği bir akşam toplantısında yaşadıkları bir tartışma sonucunda alırlar (Bozanov, 1960: 810). Görülen o ki, bu tartışmanın neticesinde aslında aynı amaç uğruna mücadele ettiklerini anlamışlardır.

Polyarnaya zvezda Rusya'da yayımlanan ilk yıllık değildir. 1796-1799 yılları arasında Nikolay Mihayloviç Karamzin (1766-1826) kendi ifadesiyle *"Rus edebiyatına elden geldiğince yardım etmek amacıyla" Aonidı ili Sobraniye raznıh novıh stihotvoreniy (Aonides veya Çeşitli Yeni Şiirlerin Derlemesi)* isimli yıllığını yayımlamıştır (Bazanov, 1960: 803). *Polyarnaya zvezda'*nın Rusya'da yayımlanan ilk yıllık olmasa da, büyük bir cesaret örneği gösterilerek aydın, özgürlük yanlısı ve yurtsever düşüncelerin bir hayli yoğun bir şekilde ifade edildiği ilk yıllık olma özelliği taşıdığını söyleyebiliriz.

Polyarnaya zvezda'da eserleri yayımlanan şair ve yazarlar arasında Aleksandr Sergeyeviç Puşkin, Fyodor Nikolayeviç Glinka, Aleksandr Osipoviç Korniloviç, Denis Vasilyeviç Davıdov, Wilhelm Karloviç Kyuhelbeker, Nikolay İvanoviç Gnediç, Aleksandr İvanoviç Voyeykov, İvan Andreyeviç Krılov ve Anton Antonoviç Delvig'in isimlerini sıralayabiliriz (Afanasyev, 1982: 169). Puşkin gibi birkaç istisna dışında Polyarnaya zvezda'da görev alan tüm şair ve yazarların gizli Dekabrist örgütü üyesi olduğunu görüyoruz.

Bestujev bir yıllık hazırlayıp yayımlamak ile ilgili amaçlarını şöyle belirtir: *"Amacımız halkı kendi eski edebiyatıyla, diliyle ve kendi yazarlarıyla tanıştırmaktı. Diğer bir amacımız ise, edebiyatçıların yazdıkları karşılığında aldıkları ücretle ilgili sorunları çözmekti. Bunun için, öncelikle yıllığımızda yazan şair ve yazarlar ödüllendirildi."* (Afanasyev, 1982: 170).

Puşkin 1825 yılında yazmış olduğu *Совет (Tavsiye)* isimli şiirinde Polyarnaya zvezda'yı şu dizeleriyle takdir eder:

"Avrupa boşuna ah etti,
Hüzünlenmeyin, zararı yok!
Peterburg tufanından
Kurtuldu 'Kutup Yıldızı'.
Bestujev, senin gemin kıyıda!
Parnassos'un tepeleri parlıyor;
Bu hayırlı gemide
Hem insan hem de hayvanlar kurtuldu."

Напрасно ахнула Европа,
Не унывайте, не беда!
От петербургского потопа
Спаслась Полярная Звезда.
Бестужев, твой ковчег на бреге!
Парнаса блещут высоты;
И в благодетельном ковчеге
Спаслись и люди и скоты. (Puşkin, 2002: 74).

Anlatıcı bu eserde Bestujev'i Yunan mitolojisindeki Prometheus'a benzetir. Zeus tüm insanlığı yok etmek için dünyaya tufan ve sel göndermiştir. Prometheus ise gemisine tüm dünyayı doldurarak onları kurtarır ve gemi Parnas Dağı'nın eteklerinde konumlanır. Puşkin'in bu şekilde Bestujev'i Prometheus ile özdeşleştirerek, onu kurtarıcı olarak resmettiğini söyleyebiliriz.

14 Aralık 1825 Dekabrist Ayaklanması'nın ardından Polyarnaya zvezda'nın faaliyetlerini idame ettirebilmek oldukça güç bir hal alır. 1826 yılında *Zvyozdoçka (Yıldızcık)* isimli yıllıkları basılır fakat satışa çıkarılmaz. Bu çıkarabildikleri son yayın olur.

Rıleyev, her ne kadar Polyarnaya zvezda'yı ideolojisini yayma amacı doğrultusunda yararlanacağı bir yayın organı olarak görse de Polyarnaya zvezda'nın aynı zamanda dönemin romantik eserlerini sunması bakımından Rus dili ve edebiyatının bekası için de muazzam derecede önemli bir meziyette hizmet vermiş olduğu sonucuna varabiliriz. Başka bir deyişle, Polyarnaya zvezda yalnızca sosyal ve siyasi değil, aynı zamanda edebi alanda da kendini kanıtlar.

Rıleyev, Dekabrist gizli örgütü Kuzey Örgütü'ne yakın arkadaşı İvan İvanoviç Puşçin tarafından dâhil edilir. Puşçin Dekabrist ideolojisini özümsemiş yurtsever bir Dekabristtir. 1823 yılında eski çar I.Pavel'in oğlu Prens Mihail Pavloviç (1798-1849)'in kendisini önemsiz bir olay sebebiyle azarlaması üzerine, bu durumu gururuna yediremez ve ceza mahkemesinde kendi makamından daha alt seviyede bir memurluğa geçiş yapar. Etrafındakiler onu, bu ani kararından dolayı kınarlar. Şerefini makamdan daha önemli bir olgu olarak sayan Puşçin'i samimi bir bağlılıkla destekleyen ve onun neden bu şekilde davrandığını çok iyi anlayan arkadaşı şair Aleksandr Sergeyeviç Puşkin, 1825 yılında yazdığı İ. İ. Puşçin'e (И.И.Пущину) isimli şiirini onun bu yüce gönüllü davranışına ithaf eder. Şiirin dizeleri şöyledir:

“Sen ön yargıları yendin
Ve minnettar yurttaşların
Saygısını kazandın,
Toplumun gözünde
Adaleti korudun.”

Ты победил предрассужденья
И от признательных граждан
Умел истребовать почтенья,
В глазах общественного мненья
Ты правосудие блюдешь… (Afanasyev, 1982: 190).

Rıleyev ile Puşçin tanıştıkları gün itibariyle birçok konuda çok iyi anlaştıklarını fark edip yakın arkadaş olurlar. Rıleyev samimi bir gönül bağı ile sevgi duyduğu arkadaşı ile ilgili olarak, *“Puşçin’i seven insan, kesinlikle nadide bir insandır.”* der (Afanasyev, 1982: 191).

Rıleyev’in örgüte katılış tarihiyle ilgili olarak birtakım rivayetler yer alır. 1825 yılının Aralık ayında, tutuklanmasının ardından iki gün sonra çar I.Nikolay’a yazdığı mektubunda Rıleyev şöyle der: *“Örgüte İvan İvanoviç Puşçin tarafından iki yıl önce alındım. Puşçin benimle birlikte ceza mahkemesinde çalışıyordu.”* Rıleyev’in bu sözcüklerinden yola çıkarak 1823 yılının sonunda örgüte katıldığı çıkarımını yapabiliriz. Fakat 1826 yılının Nisan ayında *“Gizli örgütlere tam olarak ne zaman katıldınız?”* sorusuna yanıt olarak, 1823 yılının başında katıldığını ifade eder (Omara, 1989: 95). Araştırmacılar bu hususta fikir birliğine varamamışlardır. İlk yakalandığında ayaklanmanın ve tutuklanmanın

heyecanı içerisinde net ve doğru bir cevap veremeyeceğinden, 1826 yılının Nisan ayında belirttiği üzere örgüte 1823 yılının başında katılmış olduğunu var sayabiliriz.

Rıleyev örgüte katılmasıyla birlikte coşku dolu vatan sevgisi ve heyecanlı mizacı ile herkesi etkilemeye ve görüşlerini benimsetmeye başlar. Birçok örgüt üyesinden çok daha geç bir dönemde örgüte dâhil olmasına bakmaksızın, kısa zaman içerisinde örgütle ilgili önemli kararlarda görüşlerine başvurulan etkin bir isim haline dönüşür.

Rıleyev 1823 yılında Kuzey Örgütü'nün düzenlediği iki toplantıya katılır. İlk toplantıda örgüt üyesi Aleksandr Viktoroviç Podjio (1798-1873) Rıleyev'le ilgili, *"Onda oldukça kararlı bir insan gördüm."* der. İkinci toplantı Rıleyev'in Peterburg'ta bulunan dairesinde gerçekleşir. 1823 yılının Aralık ayında düzenlenen bu toplantıda Muravyov-Apostol, *"Rıleyev tam bir devrimci ruhunda idi."* der (Afanasyev, 1982:193).

Şair etrafındakileri tesiri altına alma hususunda o kadar ustaca davranır ki, örgüt üyelerinden Aleksandr Bestujev, Konstantin Petroviç Torson, Andrey Yevgenyeviç Rozen, Pyotr Grigoryeviç Kahovski ve Anton Petroviç Kahovski kendilerini Rıleyev'in askerleri olarak nitelendirirler (Afanasyev, 1982: 194).

Rıleyev'in kısa zaman içinde örgütün en önemli isimlerinden biri haline gelip, 14 Aralık 1825 günü başkent Peterburg'ta Senato Meydanı'nda hem kendi hem de Rusya'nın kaderini etkileyecek ölçüde hayatını riske

ederek örgüte, arkadaşlarına ve ideallerine sadık kalıp, çara ve otokrasiye karşı yiğitçe ayaklandığını görüyoruz.

Rıleyev 14 Aralık 1825 günü Dekabrist Ayaklanması'nın ardından, ayaklanmanın öncülerinden biri olarak tutuklanır ve Petropavlovsk kalesine gönderilir.

Petropavlovsk Kalesi'nde her biri ayrı odalarda olmak üzere Rıleyev'in arkadaşlarından Sergey İvanoviç Muravyov-Apostol on üç numaralı, Mihail Pavloviç Bestujev-Rumin on dört numaralı, Nikolay Aleksandroviç Bestujev on beş numaralı, Aleksandr İvanoviç Odoyevski ise on altı numaralı odada mâhkum olarak kalır. Rıleyev on yedi numaralı odada tutulmaktadır (Afanasyev, 1982: 419).

Tutuklu kaldığı yedi ay süresince kimseyle görüşmesine izin verilmeyen Rıleyev, bir gün bahçe gezintisi dönüşünde tesadüfen arkadaşı Nikolay Bestujev'i görür. Yalnızca birkaç saniyeden oluşan bu kısa bakışmanın ardından hiç kimsenin idrak edemeyeceği anlamlar çıkaran şair Rıleyev şu dizeleri yazar:

"Ey benim tatlı arkadaşım, sesin ne kadar da berrak,
Ne kadar teselli verici ve ne kadar tatlı dokunur kalbime:
Ruhuma huzur getirdi sesin
Ve karanlık düşüncelerimi aydınlattı.
Sen haklısın tek kurtarıcımız İsa."

О милый друг, как внятен голос твой,
Как утешителен и сердцу сладок:

Он возвратил душе моей покой
И мысли смутные привел в порядок.
Ты прав: Христос спаситель наш один. (Kotlyarevski, 1908: 179).

Rıleyev'in arkadaşlığa olan güçlü bağının yanı sıra, tutukluluk günlerinde ilk eserlerini yazdığı döneminden de yoğun bir şekilde dine eğilim gösterdiğini görüyoruz. Söz gelimi tutukluluk sürecinde yazdığı şu dizeler de bu duruma örnek teşkil eder:

"İçim bulanıyor, yâd ellerde gibiyim.
(…)
Yaradan! Sen bana sığınaksın sen bana güç verirsin,
Feryadımı dinle, iniltimi duy."

Мне тошно здесь, как на чужбине.
(…)
Творец! ты мне прибижище и сила,
Вонми мой вопль, услышь мой стон. (Kotlyarevski, 1908: 178).

1826 yılının Mayıs ayında kurulan mahkeme sonucunda Rıleyev'in Dekabrist Ayaklanması'na katılan dört arkadaşı Pavel İvanoviç Pestel, Sergey İvanoviç Muravyov-Apostol, Mihail Pavloviç Bestujev-Rumin ve Pyotr Grigoryeviç Kahovski ile birlikte idamına karar verilir. Beş dekabrist çara ayaklanma ve çarı ve ailesini katletme düşüncesinden dolayı idama mâhkum edilirler. Rıleyev'in kararı dinlerken hiç şaşırmadığı ve hükmü oldukça soğukkanlılıkla dinlediği rivayet edilir (Kotlyarevski, 1908: 182).

13 Temmuz 1826 günü beş özgürlük yanlısı Dekabrist asılarak idam edilir. Rıleyev'e idamından bir gün önce eşi Natalya Mihaylovna'ya mektup yazmasına izin verilir. Rıleyev bu veda mektubunda, *"Tanrı ve çar akıbetime karar verdi, ölmeliyim hem de yüz karartıcı bir şekilde!"* yazar. Şair eşinden ne çarı ne de Tanrıyı suçlamasını ister, zira bunun günah olacağını söyler. Eşine kendisi gibi manevi yollarla teselli bulmasını önerir (Omara, 1989: 302).

Rıleyev, 13 Temmuz 1826 yılında Petropavlovsk Kalesi'nde idam edilmeden önce yazdığı son dizeleriyle, uğruna canını ortaya koyduğu özgürlükçü görüşlerinden en ufak bir nedamet duymadığını vurgular:

"Haklı olduğum dava uğruna girdiğim,
Zindanda bulunmaya sitem etmiyor, bilakis gurur duyuyorum,
Ve vatan uğruna bana vurulan,
Bu zincirlerden mi utanacağım?"

Тюрма мне в честь, не укоризну,
За дело правое я в ней,
И мне ль стыдиться сих цепей,
Когда ношу их за Отчизну? (Rıleyev, 2013: 149).

Çar I.Nikolay en güvenilir adamlarından biri olan bakan Aleksandr Nikolayeviç Golitsın (1773-1844)'a idam günü şunları yazar: *"Her şey bitti. Yalnızca onların dul eşleri kaldı… Rıleyev'in talihsiz eşinin durumunu bana bildirin, aynı zamanda bana uğramasını rica ettiğimi ve kendisini mahcup hissetmeden ihtiyaçlarını bana söyleme lütfunda bulunacağını umduğumu söyleyin."* (Omara, 1989: 310).

Rıleyev'in naaşının tam olarak nereye gömüldüğü belirsizdir. Bugün Dekabrist Adası olarak bilinen Goloday Adası'nda bir yerlere defnedildiği düşünülmektedir (Afanasyev, 1982: 453).

Eserleri: Oldukça duygusal bir yapıya sahip olan Rıleyev, ilk şiirlerini 1812 yılı itibariyle yazmaya ve arkadaşlarıyla paylaşmaya başlar. Şiirleri etrafındakiler ve arkadaşları tarafından çok beğenilir. Öyle ki, arkadaşları Rıleyev'in şiirlerini defterlerine not edip, ezbere okurlar (Afanasyev, 1982: 22).

1812 ile 1814 yılları arasında yazdığı ilk en önemli odları arasında *Vatana Sevgi (Любовь к отчизне), Düşmanların Yıkımı Üzerine (На погибель врагов)* ve *Smolensk Knezine (Князю Смоленскому)* isimli eserlerini sıralayabiliriz. Eserlerin isimlerinden de tahmin edilebileceği üzere bu odlarda Rıleyev, 1812 Anayurt Savaşı neticesinde coşarak doruk noktasına ulaşan vatan ve millet sevgisini kaleme alır (Kazarin, 2011: 163).

İlk şiirlerine baktığımızda, Rıleyev'in yalnızca vatanına ve milletine değil, aynı zamanda çara ve Ortodoksluğa da içten bir bağlılık beslediğini söyleyebiliriz. Söz gelimi, 4 Temmuz 1813'te yazdığı *Vatana Sevgi* eserinnin şu dizelerinde bu durumu açıkça görüyoruz:

"Vatana hayran olan millet,
Çar, kutsal din için
Tüm kalbiyle, tüm ruhuyla yanan millet,
Fırtınalar arasında her zaman dağ gibi durur,
Sakin ve gururlu."

Народ отчизну обожающ,
К царю, к религии святой
Всем сердцем, всей душой пылающ,
Средь бурь всегда стоит горой,
Покойною и горделивой. (Akopovoy, Berejkova, 1987: 164).

Rıleyev *Vatana Sevgi* eserinde ülkesine beslediği muazzam sevgiyi şu dizeleriyle aktarır:

"Arkadaşlar! Beni ortaya çıkarın
Ve bana o milleti gösterin,
Bu sevgiyi bilmeyen,
Vatanını terk eden
Ve yabancı diyarlara giden,
İçinde hasreti hissetmeyen?"

Друзья! Меня вы уличите
И тот народ мне укажите,
Который бы ее не знал,
Оставивши страну родную
И удалясь во всем в чужую,
Тоски в себе не ощущал? (Rıleyev, 2013: 5).

Vatana Sevgi eserinin diğer bir özelliği ise, şairin şiirinde tarihi kişilere yönelmesidir. Anlatıcı, Yunanlılar ve Romalıları, Ruslar ile kıyaslayarak, Rusların üstünlüğünü vurgulamaya çalışır. Anlatıcının tarihte kilit rol oynamış Rus, Yunan ve Romalı savaşçı ve devlet

adamlarını mukayese ederek Rus milletinin büyüklüğünü kanıtlamaya çalıştığı dizeler şöyledir:

"Yunanistan ona duyduğu sevgiyle yanan,
Oğullarıyla övünür,
Roma ise onlar gibi olan erkekleriyle
Eskiden ünlüydü bunu şeref sayanlar.
Bizi inandırıyorlar:
Roma'yı kuşatanlar, o zamanlar
Vatanı tüm kalpleriyle seviyorlardı.
Orada cesur Spartalı Leonidas,
Burada sürgün edilmiş Romalı Camillus
Vatanları uğruna kendilerini kurban ediyorlar.
Fakat Ruslar, savaşçılar arasından çıkıp Eski zamanların
Romalı ve Yunan kahramanlarının
Vatan sevgisini gölgede bıraktı.
Vladimir, Minin ve Pojarkski, Büyük Petro ve Zadunaskiy
Ve bugünün kahramanları
Büyük erkeklerin arasında
Akıl ve gözleriyle
Bu toprakları nasıl kurdular."

Хвалится Греция сынами,
Пылавшими любовью к ней,
А Рим такими же мужами
Встарь славен к чести был своей.
Нас уверяют: термопиллы,

Осада Рима, что любили
Отчизну всей тогда душой.
Там храбрый Леонид спартанин,
Здесь изгнанный Камилл римлянин
Отчизне жертвуют собой.
Но римских, и греческих героев
В любви к отечестве прямой
Средь мира русские, средь боев,
Затмили давнею порой.
Владмир, Минин и Пожарский, Великий Петр и Задунайский,
И нынешных герои лет,
Великие умом, и очами
Между великими мужами,
Каких производил сей свет. (Rıleyev, 2013: 6).

Vatana Sevgi eserinin son dizelerinde 1812 Anayurt Savaşı ile tüm milletin kahramanı olarak şan kazanan başkomutan M. İ. Kutuzov'a ithaf bölümü yer alır:

"Bedenin öldü, Kutuzov,
Fakat ebediyen yaşayacaksın, kahraman,
Ve gelecek yüzyıllarda şanın olacak,
Ve kötü niyetli düşman
Rusya'nın huzurunu bozmaya cesaret edemeyecek!"

Скончался телом ты, Кутузов,
Но будещь вечно жив, герой,

И в будущее веки славен,
И не дерзнет уж враг злонравен
России нарушать покой! (Kazarin, 2011: 163).

Rıleyev'in ilk şiirlerinin en önemlileri arasında yer alan, 1814 yılında yazdığı *Smolensk Knezine* eserini başkomutan Kutuzov'a ithaf eder. Eserde Kutuzov'un savaş sürecindeki başarılarını dile getirir. Başkomutanı şu sözcükleriyle över:

"Böyle bir şanla parlayan,
Büyük işlerin, zaferlerin arasında,
Yüzlerce kez manastırların taçlandırdığı Kutuzov, geldi."
Такою славой осиянный,
Среди великих дел, побед,
Стократ ты лаврами венчанный
Пришел, Кутузов! (Rıleyev, 2013: 12).

Smolensk Knezine eserinde de diğer eserlerinde bulunan dine yöneliş ve Tanrıya bağlılık kendini gösterir. Sözgelimi, anlatıcı Kutuzov'un yiğitliğini överken şöyle der:

"Düşmanın tüm hainliklerini hor gördün,
Tanrı'ya inançla umut bağladın,
Borodino'nun korkunç meydanında,
Rus'un ne yapabileceğini, gösterdin!
Tanrıya inanarak,
Düşman güçleri hiçe sayarak,
Her yerde, ebediyen devleşti."

Врагов презрел ты все коварства,
На Бога верой уповал,
На страшном поле Бородинском,
Ты показал, что может росс!
На бога веру возлагая,
Врагов все силы презирая,
Он всюду, завсегда колосс. (Rıleyev, 2013: 10).

Anlatıcının Kutuzov'un başarısını, büyük bir ölçüde Tanrıya olan inancına bağladığını, başka bir deyişle bu başarının Tanrının iradesi doğrultusunda gerçekleştiğine inandığını düşünebiliriz.

Rıleyev'in 1814 yılında yazmış olduğu diğer bir eseri *Düşmanların Yıkımı Üzerine* isimli eserinde, şairin ilk dönem şiirlerinde egemen olan Tanrı inancı göze çarpar. Anlatıcı Tanrıdan şöyle bahseder:

"Tanrı masumları felaketlerden korur,
Acıması olmayan gaddarları ise, asla korumaz."

Невинных в бедстве бог спасает,
Злодеев ,лютых- никогда.

Düşmanların Yıkımı Üzerine eserinde Rıleyev büyük bir nefret duyarak hor gördüğü Napoleon'a olan duygularını dile getirir. Söz gelimi anlatıcı Napoleon Bonaparte'ı şöyle tasvir eder:

"Napoleon çarlık makamına Tanrının elleriyle getirildi;
Onu unuttu
Kötü ve gururlu, kin dolu ruhu!

Dünyaya hâkim olmayı isteyip,
Rusya'yı egemenliği altına almak üzere yürüdü.
Ey kibirli, gözü pek düşman!
Fırtınalı sel gibi,
Aktı ülkemize,
Zalim bir kaplan gibi,
Rusların masum kanını içti."

Наполеон до царска сана
Взнесен всевышнего рукой;
Забыл его
Души кичливость гордой, злой!
Желая овладеть вселенной,
Он шел Россию покорить.
О враг кичливый, дерзновенный!
Подобно бурному потоку,
Страну он нашу наводнил,
Подобно тигру он жестоку,
Невинну кровь россиян пил. (http://libverse.ru/ruleyev/na-pogibel-vragov.html).

Düşmanların Yıkımı Üzerine, şairin diğer şiirlerindeki gibi başkomutan Kutuzov'un ortaya çıkması ve Rusya'nın zafere kavuşmasıyla son bulur. Anlatıcı bu eserde başkomutanı şu dizeleriyle metheder:

"Kutuzov uçarcasına gelir!
Uzaktan parlar kahraman

Ve çelik kılıcını keskinleştirir!
(…)
Bu kahraman kar gibi, yağmur gibi,
Kasırga gibi, şimşek gibi yakarak
Vatanın düşmanlarını cezalandırır!”

Кутузов мчится!
Блестит герой издалека
И меч булатный изощряет!
(…)
Сей герой как снег, как дождь,
Как вихрь, как молния паляща
Врагов отечества казнит! (http://libverse.ru/ruleyev/na-pogibel-vragov.html).

Rıleyev’in ilk od, eleji ve hiciv türündeki eserlerinde dönemin romantik şairleri Konstantin Nikolayeviç Batyuşkov ve Vasili Andreyeviç Jukovski (1783- 1852)’nin etkileri gözlemlenebilir (Prutskov, 1980: 269). Söz gelimi, Batuşkov’un *Lethe Kıyılarındaki Rüya (Видение на берегах Леты*) hicvine öykünerek, *Parnassos’a Yolculuk (Путешествие на Парнас)* hicvini yazmıştır. Şiir dili hususunda tartışma yaşayan, *Arzamas* ve *Beseda lyubiteley Russkovo slova (Rus Sözcüğünü Sevenlerin Söyleşisi)* olmak üzere iki ayrı edebi topluluk oluşturan şairlerden bir kısmını eserinde onları unutulan nehri Lethe’de yüzdürerek eleştirir. Bunların arasında *Beseda lyubiteley Russkovo slova* topluluğuna mensup sentimentalist şair Nikolay Lvov ve arkaik

dili savunan şair Sergey Şirinski Şihmatov bulunur (Afanasyev, 1982: 29). Eserin şairleri hicveden dizeleri şöyledir:

"Orada Lethe var, unutulan nehri,
Onun içinde birçok yaşayan var!
Lvov'un nasıl yüzdüğünü
Ve çocuklarını nasıl yıkadığını gördüm;
Şahit oldum, Şihmatov'un nehirde kaldığına,
Ve onunla birlikte binlerce çocuğun!"

Там Лета есть, река забвенья,
В ней также много уж живут!
Я видел в ней как Львов купался
И обмывал своих детей;
Я зрел, Шихматов в ней остался,
А с ним и тысяча детей! (Rıleyev, 2013: 17).

Rıleyev'in çağdaşları tarafından pek bilinmeyen, hayatta iken yayımlanmamış olan ve kendine has olmaktan öte çeviri neticesinde öykünme niteliği taşıyan ilk şiirlerinin bir kısmında Antik dönem yazar ve şairlerinden Anacreon (M.Ö.582-M.Ö.485) ile Fransız şair Evariste de Parny (1753-1814)'nin etkileri gözlemlenir. Bu şiirlerde hem sentimentalizme hem de klasisizme özgü unsurlar yer alır. Rıleyev'in Fransızca çeviriden yola çıkarak 1814 yılında yazmış olduğu *Ay (Луна)* isimli şiiri sentimentalist nitelik taşıması bakımından bu duruma örnek teşkil eder (Şuvalov, 1927: 3). Şiirin sentimentalizme özgü umutsuz, içe kapanık ve gözü yaşlı duygusallığını şu dizelerinde gözlemliyoruz:

"Ay! Sesimi, acı çeken haykırışımı duy,
Sel gibi akan gözyaşlarımı ve isteksiz şikâyetlerimi gör!
Kederli, cenaze ilahileri söylemek istiyorum!"

Луна! услыши голос мой, исполненный стенанья,
Узри потоки слез и томны воздыханья!
Хочу воспети песнь унылу, погребальну! (Rıleyev, 2013: 14).

Şairin ilk şiirlerine baktığımızda, özgün olmaya giden yolda çağdaşlarına öykünerek gereken birikimleri yaptığını ve vatan sevgisinin temel alındığı düşünce yapısının temellerini oluşturduğu sonucuna varabiliriz. Bununla birlikte, ilk şiirlerini büyük ölçüde 19.yüzyılın ilk yılları ile başlayan Rusya-Fransa arasında yaşanan savaşların etkisiyle oluşturduğunu görüyoruz.

Rıleyev'e geniş çaplı ün getiren ilk eseri 1820 yılında yazmış olduğu *Çarın Gözdesine (К временщику)* isimli hicvidir (Korovina, 2005: 192). Rıleyev ilk kez soyadını okuyuculara sunduğu *Çarın Gözdesine* eserini 1820 yılının sonbaharında kuruculuğunu İvan Matveyeviç Snitkin ve Gavriil Petroviç Kruglikov'un yaptığı Nevskiy Zritel isimli derginin onuncu sayısında yayımlar (Kazarin, 2011: 163). Dekabrist Nikolay Aleksandroviç Bestujev *Çarın Gözdesine* hicvi ile ilgili olarak şöyle bir yorum getirir: *"Bu Rıleyev'in otokrasiye indirdiği ilk darbeydi."* (Poleşçuk, 2005: 42). Bestujev şöyle ekler: *"Rıleyev çarın gözdesini açıkça gerçeğin yargısına çağırdı."* (Afanasyev, 1982: 93).

Eserinin yayımlanabilmesine kendisi de şaşıran Rıleyev arkadaşı M. G. Berdag'a yazdığı mektubunda şöyle der: *"Çarın Gözdesine isimli*

hicvim Nevskiy Zritel dergisinde yayımlandı. Birçok kişi bu hicvin basılmasına nasıl izin verildiği hususunda şaşırmış durumda." Siyasi içerikli bu eseri ile Rıleyev gelecekte devrimin öncülerinden biri olacağının sinyallerini verir.

Çarın Gözdesine hicvi baskıcı ve muhafazakâr yönetim biçimini desteklemesi ve çarın güvenini sağlayıp iç ve dış siyasette dilediği şekilde bir program yürütmesi açısından liberal ve aydın görüşlü çağdaşları tarafından kınanan, çarın gözdesi General Aleksey Andreyeviç Arakçeyev'e gönderme niteliğinde yazılır. Eserde kullanılan ifadelere baktığımızda, Rıleyev'in tutuklanmayı ve sürgün edilmeyi göze alarak cesur ve yiğitçe Arakçeyev'i hor gördüğüne şahit oluyoruz. Söz gelimi, anlatıcı Arakçeyev'i kınayarak şu sözcüklerle nitelendirir:

"Kibirli, adi ve kalleş çarın gözdesi,
Hükümdarın sinsi yalakası ve nankör arkadaş,
Vatanın çıldırmış tiranı,
Yüksek makama hilelerle getirilmiş biri!"

Надменный временщик, и подлый и коварный,
Монарха хитрый льстец и друг неблагодарный,
Неистовый тиран родной страны своей,
Взнесенный в важный сан пронырствами злодей! (Rıleyev, 1975: 99).

Rıleyev, Rusya İmparatorluğu'nun yaşadığı sıkıntılardan açıkça Arakçeyev'i sorumlu tutar. Generalin yaptıklarını şöyle eleştirir:

"Sen milletin özgürlüğünü kısıtladın,
Getirdiğin ağır vergilerle sefalete sürükledin,
Yerleşimleri eski güzelliğinden mahrum ettin..."

Ты стеснил его свободу,
Налогом тягостным довел до нищеты,
Селения лишил их пережней красоты… (Rıleyev, 1975: 100).

Yerleşimleri eski güzelliğinden mahrum ettin dizesiyle Rıleyev, serf köylülerin katılmak zorunda kaldığı ve şartlarının daha da kötüleştirildiği askerî yerleşimleri eleştirmektedir. Bu askerî yerleşimlerdeki zorlu şartlar Arakçeyev'in düzenlemeleri sebebiyle serf köylüler için oldukça güç hale gelmiştir.

Çarın Gözdesine hicvi ile birlikte Rıleyev'in çara ve yönetime olan bağlılığının nefrete ve kine dönüştüğünü görüyoruz. Rıleyev'in dekabrist ideolojisini yansıtan siyasi görüşünün çarlık yönetiminin tutumu ile tam bir tezat oluşturduğunu söyleyebiliriz. Ülkesinin aydın ve Avrupa'da gerçekleşen yeniliklere ayak uyduran bir geleceği hak ettiğini savunan Rıleyev'e göre otokrasi ve serflik Rusya için yüz karasıdır. Çar I.Aleksandr'ın 1812 Anayurt Savaşı sonrasında yürüttüğü baskıcı, muhafazakâr ve gerici siyaset programı, Rıleyev'i ülkesi adına devrim yapmaya hazır bir ruh haline sokmuş ve çara duyduğu sevgi ve ümidin tükenip düşmanca bir kine dönüşmesine yol açmıştır. Başka bir deyişle, vatana duyduğu sevgi ve bağlılık

neticesinde, düşmana yönelttiği okları artık bir zamanlar umut bağladığı çarlığa yöneltir.

Rıleyev 1820 yılı itibariyle şiirlerinin bir bölümünü Peterburg'ta tanıştığı yayıncı ve yazar Aleksandr Yefimoviç İzmaylov (1779-1831)'un *Blagonamerennıy* dergisinde yayımlamaya başlar (Kazarin, 2011: 163). Aynı dönem Peterburg'ta İvan Vasilyeviç Slyonin (1789-1836)'in öncülüğünde faaliyet gösteren edebiyat kulübüne katılır. Burada akşam yemeği ve içki eşliğinde gazete ve dergiler okunup, yeni çıkan eserler tartışılır. Rıleyev kulüpte A. S. Puşkin, Wilhelm Karloviç Kyuhelbeker (1797-1846) ve Anton Antonoviç Delvig (1798-1831) ile tanışma şansı yakalar. Puşkin ilk başta Rıleyev'den hiç hoşlanmaz. Hatta birbirlerini yanlış anlamaları sonucu aralarında neredeyse düello yaşanacaktır. Puşkin, Rıleyev'in Avrupa siyaseti hakkındaki görüşlerine şiddetle karşı çıkar. Kısa bir süre sonra ise, Rıleyev'i yanlış anladığını ve onun hakkında olumsuz düşünmesinin bir hata olduğunu kabul eder (Afanasyev, 1982: 81).

Rıleyev, şair Puşkin'in görüşlerine büyük önem verir. 10 Mart 1825 tarihli Puşkin'e yazdığı mektubunda, *"Sen her zaman benim öğretmenim olarak kalacaksın."* der. Eserleri konusunda Puşkin'in fikirlerine itimat gösterir. Bununla birlikte Puşkin'e içten bir yakınlık ve samimiyet duygusu besleyen Rıleyev, 6 Ocak 1825 tarihinde Puşkin'e gönderdiği mektubunda, şaire siz yerine sen diye hitap etmesinin, siz sözcüğündeki soğukluktan ileri geldiğini ve şaire sen diye hitap edebilme hakkını kendisinde gördüğünü yazar (Frizman, 1991: 429).

Rıleyev'in otokrasi karşıtı görüşlerini içeren bir diğer eseri, 1855 yılında tahta geçecek olan Prens Aleksandr Nikolayeviç'in isim günü üzerine od türünde yazdığı *Görüş (Видение)* isimli eseridir. Çarlık yönetiminden hoşnut olmayan şair eserinde bir çarın nasıl olması gerektiğinden bahseder. 1823 yılında yazılan didaktik nitelikteki bu od ile Rıleyev'in çarlığa duyduğu güvensizliği açıkça görebiliriz. Eserde prensin büyükannesi II.Yekaterina'nın gökyüzünden gelerek torununa nasıl bir çar olması gerektiğini anlatması tasvir edilir. Rıleyev II.Yekaterina aracılığıyla çar adayına kendi görüşlerini akseder. Anlatıcı çar olmanın gerekliliklerini prense şöyle sıralar:

"Senin kaderin başka bir zamanı bekliyor,

69

Seni başka işler bekliyor. (…)
Artık özgürlüğün ruhu uyandı
Kuvvetli iktidara karşı;
Belki, evladım, taç
Tanrı tarafından sana bahşedilecek;
Milletini sev, iktidarın kurallarını oku,

Önce çar olmayı öğren."
Твой век иная ждет судьбина,
Иные ждут тебя дела.
(...)
Уже воспрянул дух свободы
Против насильственных властей;

Быть может, отрок мой, корона
Тебе назначена творцом;
Люби народ, чти власть закона,
Учись заране быть царем. (Poleşçuk, 2005: 43).

Rıleyev eserinde aydın, eğitimli, adil, çağdaş ve yüce gönüllü biri olarak hayal ettiği ideal bir çardan beklentilerine şu dizeleriyle devam eder:

"Özgür gerçeğin sesini sev,
Kendi yararın için sev,
Zalim köleliği,
Ve adaletsizliği yok et.
Aydınlanmanın koruyucusu ol:
O iktidarın sadık dostudur.
Dönemin ruhunu anlamaya,
Rus ülkelerinin gereksinimlerini öğrenmeye çalış,
İnsan için insan,
Yurttaşlar için yurttaş ol."

Люби глас истины свободной,
Для пользы собственной люби,
И рабства дух неблагородный,
Неправосудье истреби
Будь просвещенья покровитель:
Оно надежный друг властей.
Старайся дух постигнуть века,

Узнать потребность русских стран,
Будь человек для человека,
Будь гражданин для сограждан. (Rıleyev, 2013: 120).

Rıleyev klasisizme özgü türleri döneminde egemen olan romantizm akımına uygun biçimde yeniden şekillendirir ve bu türlere yenilik kazandırır. Rus ve Avrupalı şairlere öykünmesinin ardından kendine has bir bakış açısı yakalayan şair, yeteneği ve birikimini eserlerine aktarırken belli kurallara bağlı kalma eğilimi göstermez. Söz gelimi, *Şiire Dair Birkaç Düşünce (Несколько мыслей о поэзии)* isimli makalesinde süregelen romantizm ve klasisizm tartışmalarına şöyle bir yorum getirir:

> *"Romantik ve klasik şairler arasındaki tartışma tüm Avrupa'dan sonra bizde de başladı. Bu tartışmanın sıcaklığı zamanla soğumayacak, aksine şiddetlenecektir. Ne var ki ne romantik şairler ne de klasik şairler zafer kazanma hususunda övünecekler. Bunun sebebi her iki tarafın da biçime gereğinden fazla değer vermesinden kaynaklanır. Aslında romantizm ya da klasisizm diye bir şey yoktur. Tek bir şiir vardır ve bu şiirin kuralları her zaman aynı olup, aynı kalacaktır."* (Frizman, 1978: 218).

Şiiri evrensel nitelikte ve tüm toplumlar için elzem olan yüce bir oluşum olarak kabul eden Rıleyev, makalesinde şiir ile ilgili görüşlerine şöyle devam eder: *"Gerçek şiir her zaman bir tanedir. Şiir farklı dönemlerin ruhuna, bu ruhun yarattığı biçime, aydınlanma seviyesine, ortaya çıktığı ülkenin bulunduğu konuma göre çeşitlilik gösterir. Özünde*

tektir. Şiire tam bir tanım getirmek imkânsızdır. Dahası bu faydasızdır. Çünkü şiir sonsuzdur ve erişilemez." (Frizman, 1978: 222). Bununla birlikte, Rıleyev şiirin toplum ve politika ile sıkı bir bağ içinde olduğunu şu sözleriyle vurgular: *"İnsan sayısının çok oluşu, yeni devletlerin sayılamayacak derecede artması, milletlerin aydınlanma seviyeleri, zamanın ruhu, yani dünyanın tüm maddi ve manevi koşulları politika ve şiirde daha geniş bir alan oluşturur."* (Frizman, 1978: 221).

Rıleyev'in 1824 yılında yazdığı *Yurttaş (Гражданин)* isimli eserinde, şairin kendine ve Dekabristlere özgü olarak hem romantizm hem de klasisizme özgü unsurlara yer verdiğini görebiliriz. *Yurttaş*'ta klasisizme özgü od türünün yüksek dilinin yanı sıra, romantizme özgü eleji türünün umutsuzluğu ve hüznü bir aradadır. Bu eserinde şair ülkesinde otokrasiye boyun eğen soylu gençleri eleştirir. Gelecekte bu durumun onlar için faydasız olacağını vurgulaması itibariyle, didaktik nitelik kazanır. Kendisi de soylu bir aileden gelen Rıleyev'e göre, milletine destek olmamak yüz karası sayılır. Şiirde kaçınılmaz devrimin gerçekleşeceğinin sinyallerini verir. Rıleyev bir yurttaş olarak gençlerin vatanına karşı sorumluluklarının bilincinde olması gerektiğini savunur. Eserde Rıleyev hayal ettiği ideal yurttaşın özelliklerini yansıtır. Klasik elejilerden farklı olarak, eserde hüznün ve umutsuzluğun derinliğinde kaybolmaya karşı mücadele eden devrimci bir liderin varlığı hissedilir. Bu lider şairin ta kendisidir. *Yurttaş* şiirinin tam metni şöyledir:

"Ben kederli zamanlarda
Yurttaş unvanını rezil mi edeceğim
Ve kökten değişime uğramış

Nazlı Slav nesline mi öyküneceğim?
Hayır, şehvetin kucağında,
Yüzkarası avarelikle geçiremem gençlik yıllarımı
Ve ateşli ruhum ile
Otokrasinin boyunduruğu altında ezilemem.
Senin kaderini kavramamış gençler,
Bırakalım bu dönemin önceden belirlendiğini anlamasınlar,
Ve bırakalım insanlığın zulüm gören özgürlüğü için
Savaşa hazırlanmasınlar,
Bırakalım vatanlarının yaşadığı felaketlere
Soğukkanlılıkla baksınlar
Ve bu felaketlerde ayıplarını
Ve gelecek nesillerin haklı sitemini okumasınlar.
Pişman olacaklar, millet ayaklanıp,
Onları rehavetin avareliğinde bulduğunda
Ve, millet fırtınalı isyanda özgürlük hakkını ararken,
Onlarda ne Brutus ne Riego bulacaklar.”

Я ль буду в роковое время
Позорить гражданина сан
И подражать тебе, изнеженное племя
Переродившихся славян?
Нет, неспособен я в объятьях сладострастья,
В постыдной праздности влачить свой век младой
И изнывать кипящею душой
Под тяжким игом самовластья.

Пусть юноши, своей не разгадав судьбы,
Постигнуть не хотят предназначенье века
И не готовятся для будущей борьбы
За угнетенную свободу человека.
Пусть с хладною душой бросают хладный взор
На бедствия своей отчизны,
И не читают в них грядущий свой позор
И справедливые потомков укоризны.
Они раскаются, когда народ, восстав,
Застанет их в объятьях праздной неги
И, в бурном мятеже ища свободных прав
В них не найдет ни Брута, ни Риеги. (Lazarçuk, 2013: 72).

Eserde adı geçen Lucius Junius Brutus (M.Ö.545-M.Ö.509) otokrasiyi yıkan, Roma Cumhuryeti'nin kurucusu, Rafalel del Riego y Nunez (1784-1823) ise krala ayaklanan İspanyol bir generaldir. Diğer Dekabrist şair ve yazarlarda da olduğu şekilde, Rıleyev de okuyucuyu ders çıkarması yönünde etkilemek amacı doğrultusunda tarihte yaşamış kahramanlara ve olaylara eserlerinde yer verir. Otokrasi karşıtı, devrimci lider ve kahramanlar Dekabristlerin örnek aldıkları ve okuyucularına örnek olarak gösterdikleri figürler olmuştur.

Rıleyev'in kendine has bir şair olarak anılmasında hiç kuşkusuz en büyük rolü, 1821-1823 yılları arasında yazdığı *Duma* türündeki eserleri oynar. *Duma*, tarihî kişileri ve olayları destansı bir şekilde anlatan, 17.yüzyılda ortaya çıkmış Ukrayna halkına özgü bir edebiyat türüdür. Rıleyev, duma türünde eserlerini oluştururken, Polonyalı şair ve yazar

Julian Ursyn Niemcewicz (1757-1841)'in eserlerine öykünerek, Niemcewicz'i selefi olarak kabul ettiğini söyler (Prutskov, 1980: 271).

Rıleyev dumalarını, bu türü kendisine göre yorumlayıp, dönemin edebi şartlarına ve ideolojik tutumuna uygun şekilde yeniden biçimlendirerek oluşturur. Başka bir deyişle, Ukrayna folkloruna özgü duma türünü kendine has üslubu ile yeniler ve dumalarında Rus milletinde vatan sevgisini uyandırmaya yönelik konular işler.

Rıleyev'in 1825 yılında yirmi bir adet duması derleme şeklinde yayımlanır. Ölümünden uzun yıllar geçtikten sonra ise, Vladimir Svyatoy, Yakov Dolgorukiy, Tsareviç Aleksey v Rojestvene ve Videniye İmperatritsı Annı isimli dört adet tamamlanmış, Vadim, Marfa Posadnitsa ve Menşikov isimli üç adet tamamlanmamış duması yayımlanır (Şuvalov, 1927: 4). Rıleyev'in dumaları yayımlanması itibariyle çağdaşlarının büyük ilgisini çeker. Dekabrist Fyodor Nikolayeviç Glinka bu durumu şöyle destekler*: "Rıleyev'in dumaları ışık saçarak çıktı ve büyük ses getirdi."* (Afanasyev, 1982: 332).

Rıleyev'in duma türündeki eserleri biçimsel açıdan şarkı ve masal türlerine benzerlik gösterir. Romantizm dönemi şairi olan Rıleyev, esasen klasisizm dönemine ait dumaları romantik unsurlar ile oluşturarak, onlara özgün olma niteliği kazandırır. Rıleyev'in dumalarındaki tarihî kişiler, romantik karakterlerin özelliklerini yansıtır. Bu karakterler romantizme özgü bir şekilde içinde yaşadıkları toplumun şartlarından ve kurallarından hoşnut olmayıp, umutsuzluk içinde güzelin ve iyinin hayalini kurup, kendilerini feda ederek bu

ideallerinin peşinden giden tiplerdir. Öyle ki, idealleri uğruna tıpkı Dekabristler gibi canlarını hiçe sayarlar. Bu tarihi kişiler arasında Zaporojye'li Kazak Ataman Bogdan Zinovi Mihayloviç Hmelnitski (1595- 1657), Rus Çarı I.Petro (1672-1725), Kazak Ataman Yermak Timofeyeviç (1532- 1585), Rus Çarı Boris Godunov (1551-1605) isimlerini sıralayabiliriz (Prutskov, 1980: 272).

Rıleyev'in dumalarındaki tarihî kişilere baktığımızda farklı tarihi dönemde yaşamış fakat aynı şekilde vatanları uğruna mücadele eden karakterler olduklarını görüyoruz. Romantik karakterlerdeki mücadeleci ruh halinin şairin içinde bulunduğu psikolojik durumu en iyi şekilde ifade edebileceğini söyleyebiliriz.

Nikolay Nikolayeviç Skaton, başta Rıleyev olmak üzere Dekabristlerin oluşturduğu bu yeni kahramanla ilgili şöyle bir yorum getirir: *"1812 Anayurt Savaşı'ndan sonra yeni Rusya yeni bir tip, yeni bir şahsiyet ve yeni dünyayı müjdeleyen ilk devrimcileri doğurdu."* (Skatov, 2001: 31).

Rıleyev'in duma türünde eser yazmaktaki amacı tarihin belirli bir dönemini nesnel bir şekilde aktarmak veya tasvir etmek değildir. Rıleyev'in dumaları siyasi ve sosyal amaçlar güder. Tarihsel örneklerden yararlanarak vatana duyduğu bağlılığı vurgulamak ister. Rıleyev tarihte yaşanılanları örnek göstererek ders çıkarılması gerektiğini vurgular. Duma yazmaktaki amacını şu sözcükleriyle açıklar:

> *"Amacım, atalarımızın yaptığı harikulade ya da en azından dikkate değer şeyleri hatırlatmak… Bu dumalar aracılığıyla*

> *milletimizin arasında hiç yoksa atalarımızın ünlü hikâyelerini yaymak, milletimizin kökleriyle gurur duymasını sağlamak ve vatanını daha çok sevdirmek… Benim niyetim milletime bir parça ışık tutmak…"* (Afanasyev, 1982: 330).

Dumalarının içeriği yaşadığı dönemin siyasi meselelerine göndermeler ile doludur. Dumalarındaki tarihi kahramanlar Rıleyev'in siyasi görüşlerini yansıtır. N. A. Bestujev Rıleyev'in dumalarıyla ilgili şöyle der: *"Rıleyev'in amacı atalarının yiğitliklerini göstererek halkta yurttaşlık bilincini uyandırmaktır."* A. S. Puşkin ise bu hususta *"Rıleyev'in dumalarının hepsi ortak bir amaç güdüyordu."* şeklinde bir yorum getirir (Prutskov, 1980: 273). Rıleyev'in tarihte yaşamış kişiler aracılığıyla kendi emellerini, tutkularını ve hayallerini lirik bir şekilde aktarması bakımından, bu tarihî kişilerin şairin şiir atölyesinde birer romantik karaktere dönüşmüş olduklarını söyleyebiliriz. Nitekim bu tarihi kişileri nesnellikten uzak bir üslupla, tamamen özgün bir biçimde işlediğine şahit oluyoruz.

Rıleyev'in dumalarının yayımlanması edebiyatçılar arasında bir dizi tartışmayı da beraberinde getirir. Var olan bir türün unsurlarını yansıtması, süregelen dönemin egemen olan edebiyat akımı romantizmin özelliklerini taşıması ve aynı zamanda Dekabristlerin yurtsever ideolojisini içermesi bakımından Rıleyev'in dumalarını belirli bir edebiyat türü altında nitelendirmek zor hale gelir. Aleksandr Aleksandroviç Bestujev ilk başta Rıleyev'in dumalarını ilahiler ile bir tutarken, daha sonra "ilahi ile heroide 1 arasında bir tür" olduğunu ileri sürer. Faddey Venediktoviç Bulgarin ise bu görüşe karşı çıkarak

Rıleyev'in dumalarının *"eleji ile heroide arasında bir tür"* olduğunu söyler. Pyotr Andreyeviç Vyazemski ise farklı bir açıdan bakarak, dumaların nesir türü olduğunu, fakat biçimsel açıdan lirik özellikler yansıttığını belirtir (Şuvalov, 1927: 5). Puşkin 1825 yılının Mayıs ayında Rıleyev'e yazdığı mektubunda dumaların özelliklerini şöyle belirtir: *"Hepsi birbirinin aynısı. Tüm dumalarda: kahramanın monologu, eylem yerinin tasviri ve ahlak öğretisi var…"* (Şuvalov, 1927: 7).

Rıleyev'in dumalarında nazım bölümünden önce, eserde bahsedilen olayın yerini ya da eserin kahramanının hayatının belirli bir bölümünü tasvir eden nesir bölümü yer alır. Bu bölümde kahramanın hayatı genel hatlarıyla aktarılırken, onu şairin ideal karakteri yapan macerası anlatılır. Bu nesir bölümü okuyucuya nazım bölümünde bahsedilecek konuya hâkim olması hususunda alt yapı sağlar. Üçüncü kişi tarafından monolog biçiminde yazılan nesir bölümü, aynı zamanda şairin psikolojik durumuna ayna tutar.

Rıleyev'in dumalarının diğer bir özelliği ise, diğer birçok nazım türünden oluşan eserlerinde de uyguladığı şekilde arkaik sözcüklerden sıklıkla faydalanmasıdır. Bu duruma, okuyucuda vatan sevgisi uyandırmak ve kamçılamak amacıyla, okuyucuya tarihinin, geçmişinin ve kökeninin ne denli engin bir zenginliğe sahip olduğunu hissettirmek adına uygulamıştır şeklinde yorum getirebiliriz.

1820-1821 yıllarında yazdığı *Bilge Oleg (Олег вещий)* adlı dumada Rıleyev Rusya Devleti'nin yöneticisi Oleg'in Bizans'a yaptığı başarılı

fethi anlatır. Öncelikle okuyucuya nesir biçiminde Oleg hakkında bilgi verir. Nesir bölümü şöyledir:

> "Rusya Devleti'nin kurucusu Rurik 879 yılında öldüğünde küçük yaştaki oğlu İgor'u bakması için akrabası Oleg'e bırakır. Oleg gittikçe despot bir yöneticiye dönüşür. 907 yılında Konstantinopolis'e yaptığı sefer ile yönetimi dikkate değer hal alır. Vakanüvisler şöyle anlatır, Oleg Bizans başkentinin duvarlarına yaklaştığında kayıkların kıyıya indirilmesini, teker takılmasını ve yelkenlerin indirilip şehre yaklaşmalarını emretti. Şaşkın Yunanlılar ona haraç ödedi. Oleg 912 yılında öldü. Onu Bilge diye adlandırdılar*." (Рурик, основатель Российского государства, умирая в 879 г., оставил малолетнего сына, Игоря, под опекою своего родственника, Олега. Опекун мало-помалу сделался самовластным владетелем. Время его правления примечательно походом к Константинополю в 907 году. Летописцы сказывают, что Олег, приплыв к стенам византийской столицы, велел вытащить ладьи на берег, поставил их на колеса и, развернув паруса, подступил к городу. Изумлённые греки заплатили ему дань. Олег умер в 912 году. Его прозвали Вещим)* (Rıleyev, 1975: 29).

Bilge Oleg eserinde nesir bölümünün ardından gelen nazım bölümünde, nesir bölümünde okuyucuya ön bilgisi verilmiş olan Oleg'in yaptığı fetih, coşkulu ifadeler kullanılarak, doğa tasvirinin yer aldığı ve şairin tutkularını gizlemeden açıkça ifade ettiği bir üslup ile aktarılır:

“Barışın sessizliğinden sıkılan Oleg,
Ordularını topladı
Ve onlarla birlikte fırtına gibi
Çar şehrinin kıyılarına gitti.
(…)
Bu arada, taarruzu kafasına koyan cesur Oleg,
Teknelerine,
Beyaz yelken açtırıp,
Aniden kıyıya çıktı.
‘İleri arkadaşlar!’ dedi Rus Knezi
Kahramanca coşarak
Ve Bizans topraklarında yürüdü,
Denizdeki dalgalar gibi üzerinde yürüyormuşcasına.
Titreyen, boyun eğen,
Tahtı kurtarmayı arzulayan,
Leon Oleg’e barış için

Aşağılayıcı haraç ve elçi gönderdi.”

Наскучив мирной тишиною, Собрал полки Олег
И с ними полетел грозою
На цареградский брег.
(...)
Меж тем, замыслив приступ смелый,
Ладьи свои Олег,
Развив на каждой парус белый,
Вдруг выдвинул на брег.

‘Идем друзья’ рек князь России
Геройским пламенам
И шел по суше к Византии,
Как в море по волнам.
Боязни, трепету покорный,
Спасти желая трон,
Послов и дань за мир позорный
К Олегу шлет Леон. (Rıleyev, 1975: 30).

Rıleyev *Bilge Oleg* dumasında, diğer şiirleri ve dumalarında da olduğu şekilde, Antik Dönem’de yaşamış tarihi kişilerden yararlanma ve onlar üzerinden gönderme yapma eğilimi gösterir. Söz gelimi anlatıcı Yunanlıları şu dizeleriyle tasvir eder:

“Brutus ve Camillus’un evlatları
Duvarlara saklandı
Artık onların rahatı bozuldu
Kalplerinde cesaret kalmadı.”

Потомки Брута и Камилла
Сокрылися в стенах.
Уже их нега развратила
Нет мужества в сердцах. (Rıleyev, 1975: 30).

Rıleyev’in 1821-1822 yılları arasında yazmış olduğu *Volınski (Волынский)* isimli duması bir hayli ilginçtir. Dumanın aynı isimli başkahramanı Volınski tıpkı Rıleyev gibi gururlu, adil ve tutkulu bir kişiliktir. İmparatorluğa sadakatle vazifesini yerine getiren Volınski,

doğru ve haklıdan yana duran bir tavır koyması sebebiyle idam cezasına çarptırılır. Rıleyev *Volınski* isimli dumasında aslında kendi hayat hikâyesini tasvir eder. Şair, haklıdan yana tavır sergilemesi ve her düşüncesini dile getirme cesareti göstermesi bakımından adeta sonunun Volınski gibi olacağını sezinlemiştir.

Eser Volınski'nin hayat hikâyesini anlatan kısa bir nesir bölümü ile başlar. Bu bölümde Volınski'nin İmparatoriçeyi korumak adına saraydan uzak tutmak istediği zalim kişiler tarafından iftiraya uğradığını ve sonucunda idama mâhkum edildiğini öğreniriz. Nesir bölümünün ardından gelen nazım bölümünde, Volınski'nin tıpkı Rıleyev gibi özgürlüğe olan tutkusunu ve bu uğurda ne derece cesurca ve yiğitçe davrandığını görürüz. Zira ölüm bile onu korkutamaz. Söz gelimi anlatıcı şöyle yazar:

"Tiranların katı gaddarlığı karşısında,
Zincire bağlı olsa bile özgür olacak,
Haklı davası uğruna idam edileceği an gururlu olacak
Ve duygularında sonsuza kadar soylu kalacak."

Против тиранов лютных тверд,
Он будет и в цепях свободен,
В час казни праватою горд
И вечно в чувствах благороден. (Rıleyev, 1975: 87).

Rıleyev adeta 14 Aralık 1825 Dekabrist Ayaklanması'nın ardından Petropavlovsk Kalesi'nde geçireceği tutukluluk günlerini önceden görmüşçesine, Volınski'yi şöyle tasvir eder:

“Zincirlere bağlı, kalede, otururken,
Adilce düşünüyordu;
Ruhen temiz ve yaptıklarında haklıydı,
Kaderine mağrur bir şekilde razı oldu.”

Так, сидя в крепости, в цепях,
Волынский думал справедливо;
Душою чист и прав в делах,
Свой жребий нес он горделиво. (Rıleyev, 1975: 87).

Rıleyev Volınski isimli dumasında arzuladığı ideal yurttaşın tanımını şu dizeleriyle yapar:
“Kim ki aşağılık şöhret düşkünlüğünün kölesidir,
İşte o kişi vatanın vefalı evladı
Otokrasi ülkesinin,
Çara faydalı bir yurttaşı değildir.”

Не тот отчизны верный сын,
Не тот в стране самодержавья
Царю полезный гражданин,
Кто раб презренного тщеславья! (Rıleyev, 1975: 87).

Rıleyev’in çarlık kurallarını iyi bilen eğitimli bir kişi olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda, ağır ceza alabileceğinin bilincinde olduğu halde, Volinski isimli dumasıyla adaletsizliği, düzenbazlığı, eşitsizliği, kuralsızlığı ve cehaleti yüce gönüllülük ve yiğitlik göstererek eleştirmiştir diyebiliriz.

Rıleyev'in en bilinen dumalarından biri 1821 yılında yazmış olduğu *Yermak'ın Ölümü (Смерть Ермака)* isimli dumasıdır. Rıleyev eseri arkadaşı olan tarihçi, Dekabrist Pyotr Aleksandroviç Muhonov (1798-1871)'a atfeder. Muhanov ise Rıleyev'in bu eserini oldukça popüler milli bir şarkıya dönüştürür (Rıleyev, 1975: 164).

Yermak'ın Ölümü isimli duma, tarihte Korkunç İvan olarak da bilinen IV. İvan (1530-1584) döneminde yaşamış ve Sibirya'yı Rusya topraklarına katmak için mücadele ederek kahramanlık göstermiş olan Kazak Ataman Yermak Timofeyeviç (1532-1585)'in yaşadığı gerçek hikâyeye dayanmaktadır.

Yermak'ın Ölümü okuyucuya Yermak'ın kahramanlığını ve yaşadığı trajediyi anlatan nesir bölümü ile başlar. Bu bölümde cesur Yermak'ın fiziksel özelliklerinin şaşırtıcı derecede şair Rıleyev'in fiziksel özellikleriyle oldukça benzeştiğini görüyoruz. Söz gelimi nesir bölümünde Yermak'ın dış görüntüsü anlatıcı tarafından şu sözcüklerle tasvir edilir:

> "Vakanüvisler Kazak kahramanı sağlam yapılı, heybetli ve geniş omuzlu biri olarak tasvir ederler. Orta boyluydu. Yayvan bir yüzü, keskin gözleri, koyu renk sakal ve siyah kıvırcık saçları vardı." *(Летописцы представляют сего казака героя крепкотелым, осанистым и широкоплечим, он был роста среднего, имел плоское лицо, быстрые глаза, черную бороду, темные и кудрявые волосы.)* (Rıleyev, 1975: 65).

Okuyucuya ön bilgi verilen nesir bölümünün ardından, doğa tasviri yapılan nazım bölümü başlar. Tasvir edilen doğa oldukça çetin ve yamandır:

“Fırtına kopuyor, gürültü ile yağmur yağıyordu,
Karanlıkta şimşekler uçarcasına çakıyor,
Hiç durmadan gök gürüldüyordu,
Kapuzlarda azgınca rüzgâr esiyordu…
Şan tutkusu ile yaşayan,
Sert ve çetin ülkede, İrtiş nehrinin kıyısında
Oturuyordu Yermak düşüncelere dalmış.”

Ревела буря, дождь шумел,
Во мраке молнии летали,
Бесперерывно гром гремел,

80

И ветры в дебрях бушевали…
Ко славе страстию дыша,
В стране суровой и угрюмой,
На диком бреге Иртыша
Сидел Ермак объятый думой. (Rıleyev, 1975: 66).

Eserde tasvir edilen bu olumsuz şartlara sahip doğa ile kahramanın içinde bulunduğu buhran özdeşleşirken, yaşanacak olan trajedinin de sinyallerinin verildiğini söyleyebiliriz.

Eserde Rusya’ya olan bağlılık ve sevgi duyguları ön plandadır:

“Haydutluk yaparken, altın elde ederken,
Canını ortaya koyan biri,
Kutsal Rusya için ölürken mi
Hayatını düşünecek?”

Кто жизни не щадил своей
В разбоях, злато добывая,
Тот думать будет ли о ней.
За Русь святую погибая? (Rıleyev, 1975: 66).

Bir yurttaşın milletine faydalı ve sorumluluk sahibi olması gerektiğini savunan Rıleyev bu görüşünü eserinde şu dizeleriyle aktarır:

“Ölüm bizi korkutmaz;
Biz işimizi bitirdik:
Sibirya’yı çara boyun eğdirdik,
Biz avarelik yaparak yaşamadık bu dünyada!”

Нам смерть не может быть страшна;
Свое мы дело совершили:
Сибирь царю покорена,
И мы не праздно в мире жили! (Rıleyev, 1975: 66).

Yermak düşmanlarla karşı karşıya geldiğinde onların elinde ölmektense, gururundan asla vazgeçmez, imkânsız da olsa İrtiş nehrini yüzerek geçmek için nehre atlar ve azgın dalgalar içinde hayatı sona erer:

“Nafile bir ölüm uğruna, dalgalara atıldı,

Ruhu cesaret kaplıydı,
İrtiş kuvvetli bir biçimde dalgalanıyordu
Yermak tüm gücüyle geriliyor
Kudretli kollarıyla
Ak dalgaları yarıyordu...”

Гибель зря, стремится в волны,
Душа отвагою полна,
Иртыш волнуется сильней
Ермак все силы напрягает
И мощною рукой своей
Валы седые рассекает… (Rıleyev, 1975: 67).

Rıleyev *Yermak’ın Ölümü* eseri ile vatanın bekasının yüksek makam sahibi ve vatanı için oldukça faydalı bir insanın hayatından bile daha önemli olduğunu vurgulamak ister. Dahası okuyucuya vatanı ve milleti uğruna hayatını feda etmenin gurur verici ve şanlı bir durum olduğunu hissettirir.

Rıleyev’in dumaları ile yurttaş, savaş, millet, taht, iktidar, ata, ölüm, makam ve özgürlük sözcükleri, dönemin siyasi ve toplumsal meseleleri ve tarihi gerçeklikler ile harmanlanarak, şairin eserlerinde yepyeni toplumsal anlamlar kazanırlar.

Rıleyev, birçok kaynakta en önemli eseri olarak sayılan *Voynarovski* isimli şiirini 1823-1824 yıllarında yazar. Eser A. S. Puşkin’in aynı dönemde yazdığı romantik şiirleri *Kafkas Esiri (Кавказский пленник),*

Bahçesaray Çeşmesi (Бахчисарайский фонтан) ve *Çingeneler (Цыганы)*'e benzerlik gösterir (Poleşçuk, 2005: 46).

Eserin ilk bölümünü oluşturan ve bağımsız bir şiir olma özelliği gösteren Rıleyev'in yakın arkadaşı Aleksandr Aleksandroviç Bestujev'e adadığı bölümde, şairin arkadaşlığa verdiği değer ön plana çıkar. Yalnızlık içinde umutsuzluğa düşen romantik şairin arkadaşına kavuştuğu dizeler şöyledir:

"Diyardan diyara derin bir üzüntüyle
Dolaştım ben dünyayı yetim gibi.
Ve ben çılgınca
Çıkarsız arkadaşlığa inanmamaya cüret ettim.
Birden sen çıktın karşıma
Ümit yıldızı parlamaya başladı."

Из края в край с тоской глубокой
Бродил я в мире сиротой.
И я в безумии дерзал
Не верить дружбе бескорыстной.
Незапно ты явился мне:
Звезда надежды засияла. (Rıleyev, 1975: 121).

Arkadaşlığa önem vermenin romantizme özgü bir nitelik olduğunu (Aytaç, 2003: 1987) göz önünde bulundurduğumuzda, *Voynarovski* eserinin başlangıcı itibariyle romantik motiflerle işlenmiş bir şiir olduğunu söyleyebiliriz.

Eser A.A. Bestujev'e ithaf edilen bölümün ardından, başkahramanlar Mazepa ve Voynarovski'nin hayat hikâyesini anlatan, kısa nesir bölümü ile devam eder. Rıleyev'in duma türündeki eserlerinde olduğu şekilde, bu nesir bölümünde de okuyucuya nazım bölümünde yazılanlarla ilgili ön bilgi verilir. Bu bölümde Voynarovski'nin yiğit bir ataman olan Mazepa'nın yeğeni ve silah arkadaşı olduğunu öğreniyoruz. Bununla birlikte, Voynarovski çar I.Petro'ya yiğitçe karşı duran bir kahraman olarak karşımıza çıkar.

Voynarovski'yi bir kahraman olarak ele aldığımızda, 19.yüzyıl aydınlarına özgü nitelikler taşıdığını söyleyebiliriz. Söz gelimi, kahraman yalnızlık ve umutsuzluk içinde kaybettiği özgürlüğe kavuşmak için büyük bir ihtirasa sahiptir. A. A. Bestujev Voynarovski karakteri ile ilgili olarak şöyle yazar: *"Cesur... Beliğ... Kararlı ve sarsılmaz... Kısacası Voynarovski, I. Petro'nun tehlikeli düşmanları olarak saydığı birkaç isimden biri."* (Poleşçuk, 2005: 47). Bununla birlikte, romantik karakterlere özgü olarak Voynarovski karşımıza gizemli ve seçkin bir kişilik olarak çıkıyor.

Tarihi ön bilgisi verilen ve tarihte yaşamış gerçek bir kişilik olarak karşımıza çıkan Dnyeper Kazağı Voynarovski, söyledikleri ve yaptıklarıyla her ne kadar Rıleyev'den bağımsız gibi algılansa da, Voynarovski karakteri aslında şairin ideolojisini birebir yansıtma amaçlı kullandığı bir araç, hatta adaletsizliğe karşı gösterdiği tavır ile şairin ta kendisidir diyebiliriz.

Nazım bölümü doğa tasviri ile başlar. Rıleyev ortamı şu dizelerle betimler:

“Kar ve tipinin ülkesinde,
Lena nehrinin geniş kıyısında,
Bir dizi evin boylu boyunca karaltısı görünür
Bu ülkelerin asık suratlı doğası
Her zaman çetin ve vahşidir;
Kızgın nehir bağırır,
Sık sık kötü hava kasıp kavuruyor,
Ve iç karartıcı bulutlar...”

В стране метелей и снегов,
На берегу широкой Лены,
Чернеет длинный ряд домов
Всегда сурово и дика
Сих стран угрюмая природа;
Ревет сердитая река,
Бушует часто непогода,
И часто мрачны облака… (Rıleyev, 1975: 126).

Rıleyev’in birçok dumasında olduğu şekilde, bu şiirinde tasvir edilen doğa şartlarının kahramanı zorlayıcı şartlara sahip ve çetin olduğunu görüyoruz.

Voynarovski sahip olduğu tüm iyi ve güzel meziyetlere rağmen nedendir bilinmez ülkesinden çok uzakta sürgün hayatına mâhkum edilmiştir. Yalnızca bir at arabası içinde buralara getirilip atıldığı

söylenir. Sibirya'nın çetin iklim şartlarında, dağlarda yalnız başına dolanıp durur. O kadar uzun zamandır sürgündedir ki, saç ve sakalı ağarmıştır. Hasret çekerek, vatanına büyük bir özlem duyar:

"Ey benim memleketim! Benim topraklarım!
Sizi bir daha göremeyecek olmak bana acı verir;
Sizi, atalarımızın kutsal mezarlarını,
Sürgün edilmiş biri kucaklayamaz."

О край родной! Поля родные!
Мне вас уже боле не видать;
Вас, гробы праотцев святые,
Изгнаннику не обнимать. (Rıleyev, 1975: 127).

Günün birinde Miller adında bir genç, bir geyiğin peşinden koşarken ormanın derinliklerinde kaybolur. Miller yolunu bulamaz. Voynarovski ile karşılaşır. Voynarovski onu ormanın en köhne yerinde bulunan çadırına götürür. Doğa şartları oldukça çetindir. Burada da bir doğa tasviri ile karşılaşırız:

"Gece bastırdı… Ay göründü,
Hüzünlü ve yalnız ay,
Deli orman gümüş rengine döndü."

Настала ночь… Вот месяц всплыл,
И одинокий и унылый,
Дремучий лес осеребрил. (Rıleyev, 1975: 130).

Voynarovski başından geçen tüm olayları Miller'e anlatmaya başlar:

"Bu basit ve yabani kıyafetlerle,
Önünde oturanın,
Mazepa'nın arkadaşı ve akrabası olduğunu bil!
Ben Voynarovski'yim. Benim hakkımda
Ve zalim kaderim hakkında
Belki de, memleketinde
Birçok kez bir şeyler duymuşsundur, acı bir hüzün ile…
Görüyorsun ki, yabani ve asık suratlıyım,
Dolaşıyorum, iskelet gibi, gözlerim çöktü,
Ve, Sibirya'nın soğuk iklimi gibi,
Ruhum soğudu ve sertleşti."

В одежде дикой и простой,
Узнай, сидит перед тобой
И друг и родственник Мазепы!
Я Войнаровский. Обо мне
И о судьбе моей жестокой
Ты, может быть, в родной стране
Слыхал не раз, с тоской глубокой…
Ты видишь: дик я и угрюм,
Брожу, как остов, очи впали,
И, как климат сибирский, стал
В своей душе жесток и хладен. (Rıleyev, 1975: 132).

Voynarovski'nin geçmişini kendisinden öğreniriz. Gençlik yıllarını, Kırımlılar ve Lehlerle yaşadığı savaşları ve onu sürgüne mâhkum eden olayları Miller'e bir bir anlatır:

"Bir zamanlar mutluluğu bilirdim,
İnsanları tüm kalbimle severdim,
Kendi memleketimin topraklarında,
Mutluluk ve özgürlük içinde, Gençlik yıllarım
Su gibi aktı geçti;
(…)
Bir gün, yiğitliğe düşkün olan ben,
Az sayıdaki
Yılmaz adamlarımla,
Düşman birliklerine saldırdım.
Düşman bizi daha da sıkıştırdı,
Ve, sonunda, savaşı bırakıp,
Boş ve yabani bozkırda Dağıldık ve koşmaya başladık…
Peşimden gelmeyi bıraktılar.
(…)
Bozkırda mezarın yanında
Ölü atımla yapayalnız ben
Mavi gökyüzünün altında
Umutsuz ve kederli bir halde yatıyordum.
Yaramdan su gibi kan akıyordu…
Her şey sessizdi…
Yalnızca mezarın rüzgar ile sesi geliyordu.

Birden tepenin ardından hışırtı duydum
Genç bir Kazak kızı duruyordu
Kız bana şefkat dolu bir acıma ile bakıyordu.”

Знал и я когда то радость,
И от души людей любил,
Среди родной моей земли,
На лоне счастья и свободы,
Мои младенческие годы
Ручьем игривым протекли;
(…)
Однажды, увлечен отвагой,
Я, с малочисленной ватагой
Неустрашимых удальцов,
Ударил на толпы врагов.
Враги все боле нас стесняли,
И, наконец, покинув бой,
Мы степью дикой и пустой
Рассыпались и побежали…
За мною гнаться перестали.
(…)
Один, вблизи степной могилы
С конем издохнувшим своим,
Под сводом неба голубым
Лежал я мрачный и унылый.
Из раны кровь ручьем текла…

Все было тихо…
Уныло с ветром говорила.
Вдруг слышу шорох за курганом
Козачка юная стоит
И нежной жалостью глядит. (Rıleyev, 1975: 135).

Kazak kızı, Voynarovski'nin hayatını kurtarır. Evlenir ve mutlu olurlar. İsveç kralı XII. Karl'ın saldırısı ile başlayan savaşa kadar geçen üç yıl boyunca Voynarovski hayatının en mutlu günlerini yaşar. Ataman Mazepa, Voynarovski'ye çok güvenmektedir. Ondan hiç kimsenin cüret edemeyeceği bir şey ister. Mazepa Çar Büyük Petro'ya karşı gelir. Mazepa bu cüretkâr tavrını Voynarovski'ye şöyle açıklar:

"Büyük Petro'ya saygı duyarım; Ama kadere boyun eğip,
Bundan böyle onun düşmanı olduğumu bil!
Artık vakit yakın, savaş yakın,
Otokrasiye karşı özgürlüğün savaşı yakın!"

Я чту Великого Петра; Но покоряясь судбине,
Узнай: я враг ему отныне!
Уж близок час, близка борьба,
Борьба свободы с самовластьем! (Rıleyev, 1975: 138).

Voynarovski Mazepa'nın yanında yer alır ve o andan itibaren hayatı karanlık bir geleceğe doğru yol alır. Büyük bir vatan sevgisi ile bu kararı hiç düşünmeden alan Voynarovski, çok pişman olur:

"Mazepa'ya kör gibi kapıldım,

Vatanın dostu iyiliğin dostu
Ben düşmanın gaddarlığına
Büyük Petro'ya karşı ant içtim."

Мазепе предался я слепо,
И, друг отчизны, друг добра,
Я поклялся враждой свирепой
Против Великого Петра. (Rıleyev, 1975: 139).

Çara karşı gelen Voynarovski sürgün hayatına ve yalnızlığa mâhkum olur. Artık bu utanç ile içine kapanık ve hüzünlü bir yalnızlıkla öleceğini bilir.

Rıleyev oluşturduğu romantik karakter Voynarovski ile milletin mutlu ve özgür bir geleceğe kavuşmasının kişisel çıkarlardan daha önemli olduğunu vurgulamaya çalışmıştır diyebiliriz. Başka bir deyişle, Voynarovski yüce gönüllü ve özgürlük yanlısı bir şekilde despotizme karşı çıkması sonucunda sürgüne mâhkum edilmesine rağmen, mutsuzluğunu ikinci plana atarak milletini düşünür. Dekabrist ideolojisini gönülden benimseyen Rıleyev, Voynarovski karakteri ile vatanseverliğin yüceliğini ve serflik karşıtı düşüncelerini aktarmaya çalışmıştır neticesine varabiliriz. Bunun yanı sıra, Rıleyev'in, Dekabristler için hatırı sayılır bir devlet adamı olarak sayılan I.Petro'ya karşı çıkmanın yanlış bir tutum olduğunu vurgulamak istemiş olduğunu da düşünebiliriz.

Şair Rıleyev'in yaklaşık olarak 1814 yılı itibariyle başlayan yazın hayatı, 1826 yılında idam edilmesi neticesinde, hayata gözlerini yumması ile son bulur. Genç yaşta hayatını kaybetmesine bağlı olarak, yalnızca on iki yıl kadar edebiyatla ilgilenme şansı yakalayan Rıleyev'in, buna rağmen çok sayıda eser ürettiğine şahit oluyoruz. İlk şiirlerinde, 1812 Anayurt Savaşı sırasında yaşadıklarının etkisiyle, kendisi gibi devletine karşı sorumluluk duygusu hisseden birçok soylu gençte uyanan milli bilincin ve vatan sevgisinin yansımaları görülür. Bu dönemde, ülkesini müdafaa etme duygusuyla Napoleon'a karşı pekiştirdiği düşmanca duygular, Rıleyev'in çarlığa içten bir sadakatle bağlanmasına yol açar. Çarlığa ve Ortodoksluğa duyduğu içten bağlılığını ifade ettiği şiirlerini, döneminde şiir yazmaya başlayan birçok çağdaşı gibi romantizm akımının temsilcilerinden Jukovski ve Batyuşkov'un şiirlerine öykünerek kaleme alır. İlerleyen yıllarda Rıleyev'in çarlığa duyduğu güveni yitirdiğini, hatta özgün olma yolunda ilerleyen şiirlerinde, çarı milletin refah seviyesini ve özgürlüğünü kısıtlayan bir despot olarak tasvir ettiğini ve çarın yandaşlarını sert bir tutumla eleştirdiğini görüyoruz. Serf köylüleri desteklemek ve onlara özgürlük getirilmesinin propagandasını yapmak amacıyla, çarlık rejimine karşıt görüşlerini içeren eserler oluşturur. Bu eserleri ele aldığımızda, Rıleyev'in tutuklanmaktan korkmadan, serfliği ve despotizmi cüretkâr sözcüklerle kınadığına tanık oluruz. Eserlerinde tarihte yaşanmış olayları canlandırarak, okuyucuda kendi hissettiği coşku dolu vatan sevgisinin uyanmasını hedefler ve tarihte yaşanmış kahramanlıkları dile getirerek okuyucuyu yüreklendirmek ister. Şiiri evrensel ve ebedi bir olgu olarak algılayan Rıleyev, kendine özgü

eserlerini bir kalıba sokmak istemez. Ne romantizmin ne klasisizmin ne de sentimentalizmin kurallarına bağlı kalarak, kendisini ifade etmek istediği tüm edebi türleri özgün bir şekilde harmanlar.

3.2. Wilhelm Karloviç Kyuhelbeker (1797-1846)

Hayatı: Dekabrist Wilhelm Karloviç Kyuhelbeker 10 Haziran 1797'de Peterburg'ta, kökeni Alman olan Ruslaşmış soylu bir ailede dünyaya gelir. Babası Karl Heinrich Kyuhelbeker (1748-1809) hayatının son yıllarında çar I.Pavel'e yakınlığı ile tanınan bir müşavir ve tarım uzmanıdır. Karl Kyuhelbeker, Aleksandr Nikolayeviç Radişçev (1749-1802) ve Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832) ile Leipzig Üniversitesi'nde birlikte öğrenim görmüştür (Korolev, Rak, 1979: 571). Annesi Yustina Yakovlevna Lohmen (1757-1841) de eşi gibi soylu bir aileden gelir. Anne ve babası Alman kökenli olmalarına rağmen çoğunlukla Rusça konuşurlar. Kyuhelbeker çocukluk yıllarında kullandığı dille ilgili olarak, *"Altı yaşıma kadar Almanca tek bir kelime bile bilmiyordum, ana dilim Rusçaydı."* der (Polovtsov, 1903: 705).

Kyuhelbeker'in çocukluğu, babasının istifa etmesinden sonra yerleştikleri Estonya'da Voru şehrinde geçer. 1808 yılında özel bir yatılı okula geçer, ardından üç yıl sonra 1811'de ise 1812 Anayurt Savaşı'nda öne çıkmış isimlerden biri olan uzak akrabaları General Barclay de Tolli'nin tavsiyesi üzerine, A. S. Puşkin ve A. A. Delvig ile yakın arkadaşlık kuracağı Tsarskoye Selo'da eğitimine devam eder. Peterburg'ta bulunan ve çarlık soyundan gelenler ile soylu sınıftan kişilerin çocuklarının eğitim gördüğü Tsarskoye Selo'ya nakil olana

kadar geçirdiği dönemde Estonya'da bulunması sebebiyle, ilk geldiği dönemde iyi bir Rusçaya sahip değildir (Korolev, Rak, 1979: 572).

Tsarskoye Selo'da aldığı eğitim Kyuhelbeker'in hayatındaki en önemli olgudur diyebiliriz. Bir düşünür, şair ve yazar olarak, görüşlerinin temelini burada oluşturmuş ve burada kurduğu dostluklar hayatının her dönemini etkilemiştir. Kısa zamanda Rusçasını geliştiren Kyuhelbeker, Tsarskoye Selo'yu yüksek derece ile bitirir. Puşkin ile birlikte Dış İşleri Kurulu (Kollegiya inostrannıh del)'na atanır. Bununla birlikte, Pedagoji Enstitüsü'ne bağlı Soylular Okulu (Blagarodnıy pansion)'nda Rusça ve Latince dersler verir (Nikitin-Perenskiy, 2001: 3).

Tsarskoye Selo'da geçirdiği lise yılları itibariyle Kyuhelbeker'in özgürlük tutkusu kendisini göstermeye başlar. O dönemde devrimci Dekabristlerin örnek aldıkları ve hayranlık duydukları isimlerden filozof Jean Jacques Rousseau (1712-1778) ve 1789 Fransız İhtilali'nde yer almış devrimci Franz Rudolf de Weiss (1751-1818)'in eserlerini okur (Tınyanov, 1963: 247). Kyuhelbeker 1814 yılında, General İvan Grigoryeviç Burtsev (1794- 1829)'in mason localarına öykünerek kurduğu, gizli Dekabrist örgütlerinin temelini oluşturan topluluklardan biri olan *Kutsal Artel (Священный артел)* isimli topluluğa katılır. Aynı zamanda, 1819 yılının başında Dekabrist şair ve yazar F. N. Glinka'nın önderliğindeki *Rus Edebiyatı Severlerin Özgür Örgütü* isimli edebiyat topluluğuna üye olur. Rusça ve Almanca olarak yazdığı şiirleri 1815 yılı itibariyle *Amfion* ve *Sın Oteçestva* isimli dergilerde yayımlanmaya başlar (Polovtsov, 1903: 705).

Tsarskoye Selo'da Kyuhelbeker Kyuhlya, Gezel, Bekerkyuhel, Klit, Vili gibi çeşitli lakapları ile tanınır (Korolev, Rak, 1979: 572).

Lise yıllarında Kyuhelbeker'in annesini en çok telaşlandıran mesele oğlunun gelecekteki kariyeridir. 1809 yılında eşini kaybetmesinin ardından büyük ölçüde maddi güçlüklerle karşılaşan anne Lohmen, oğlu Kyuhelbeker'in sağlam temellere dayanan bir mesleği olmasını arzular. 1813 yılına ait bir mektupta Lohmen oğluna, onunla ilgili kulağına güzel şeyler geldiğini fakat şiire gereğinden fazla vakit ayırmamasını, hoş vakit geçirmenin tek yolunun şiir olmadığını yazar (Tınyanov, 1963: 235). Görülen o ki, gençlik yılları itibariyle şiire tutku ile bağlanan Kyuhelbeker'in edebiyata gösterdiği büyük ilgi etrafındakilerin dikkatini çekecek ölçüde muazzam boyuttadır.

Kyuhelbeker Tsarskoye Selo'da tanıştığı Puşkin ile dostluk bağlarını 1811- 1817 yılları arasında pekiştirir. Kyuhelbeker, şairin güneye sürgün edilmesinin üzerine, *Rus Edebiyatı Severlerin Özgür Örgütü* topluluğunun 22 Mart 1820 günü düzenlenen toplantısında bu sürgün kararını eleştiren şiirini okur. Çarlık rejimine karşıt bu görüşünün kariyerini tehdit etmesinden dolayı, çareyi arkadaşlarının yardımıyla General Lev Aleksandroviç Narışkin (1785-1846)'in sekreteri olarak yurt dışına kaçmakla bulur. Avrupa'da seyahat etme fırsatı yakalayan Kyuhelbeker, Almanya'da babasının arkadaşı olan Goethe'yi ziyaret eder. Bu görüşmeden oldukça etkilenir ve *Prometheus'a (К Прометею)* isimli şiirini şaire ithaf eder. Almanya'dan sonra Paris'e geçer, birçok Fransız sanatçı, yazar ve şairle tanışır ve burada çeşitli üniversitelerde Rusça dersler verir. Özgürlük yanlısı görüşlerini

derslerde çekinmeden aktarması sebebiyle kısa sürede dikkat çeker. Derslerde despotizmin ve serfliğin karşısında olduğunu haykırır ve dahası *"Köleliğin yüzkarası zincirlerini topraklarımıza I.Petro getirmiştir"* gibi cüretkâr tartışmalar başlatarak Paris'teki kariyerini tehlikeye sokar (Korolev, Rak, 1979: 575). Nitekim çok geçmeden Rusya'ya dönmek zorunda kalır.

1822 yılında üst düzey makamlardaki tanıdıkları vasıtasıyla General Aleksey Petroviç Yermolov (1777-1861)'un hizmetine girer ve Aleksandr Griboyedov ile tanışma ve yakın dostluk kurma şansı yakalayacağı Tiflis'e gönderilir. Griboyedov'un 1825 yılında yayımlanan ölümsüz eseri *Akıldan Bela (Горе от ума)* isimli komedisini bu yıllarda Kyuhelbeker'in gözleri önünde yazmaya başlar. Kyuhelbeker, hayatının her döneminde bu eseri ilk okuyan kişi olmanın onu her zaman gururlandırdığını söyler (Korolev, Rak, 1979: 579). Kyuhelbeker Tiflis'te Yermolov'un yakın bir akrabası tartışır ve bu tartışma düello ile sonuçlanır. Bunun üzerine istifasını vermek zorunda kalarak 1822 yılının Mayıs ayında kız kardeşinin yanına Smolensk'e geçer (Polovtsov, 1903: 705).

Kyuhelbeker 1823 yılında Moskova'ya taşınır. Burada yazar, müzik eleştirmeni ve filozof olan prens Vladimir Fyodreviç Odoyevski (1803-1869) ile birlikte *Mnemozina* isimli yıllıklarını yayımlarlar. Bu yayın organında Puşkin, Griboyedov ve Baratınski gibi dönemin en önemli şair ve yazarlarının eserleri yer alır (Polovtsov, 1903: 706).

Kyuhelbeker 1826 yılının sonbaharında yakın arkadaşı A. İ. Odoyevski'nin yanına Peterburg'a gider. Burada Dekabristler ile tanışır ve Rıleyev tarafından gizli Dekabrist örgütü *Kuzey Örgütü*'ne dâhil edilir (Prutskov, 1980: 279). Dekabristlerin yanında yer almasının sebeplerini şu şekilde sıralar: *"Devlet görevlilerinin halka kötü davranması ve rüşvet almaları, serflerin aşağılanması, halkın ahlak yapısının bozulması, baskıcı sansür kurulu, halkın cahilleşmesi, eğitim sisteminin çarpıklığı, sanayi ve tarımda gereken verimin alınamaması…"* (Korolev, Rak, 1979: 578).

Kyuhelbeker Dekabristlerin arasına, 14 Aralık 1825 Dekabrist Ayaklanması'ndan yalnızca bir ay önce katılmasına rağmen, Senato Meydanı'nda kahramanca ve coşku dolu bir tavır sergileyerek, ayaklanmanın önde gelen isimleri arasında yer alır. Merhum çar I.Pavel'in oğlu prens Mihail Pavloviç (1798-1849)'e ateş eder. Mihail Pavloviç yaralanmadan kurtulmayı başarır. Ayaklanmanın başarısız akıbeti üzerine meydandan kaçar ve serf bir köylü kılığına girer. Arkadaşları yardımıyla yurt dışına kaçma şansı yakalayan Kyuhelbeker 1826 yılının Ocak ayında Varşova'da yakalanır ve Peterburg'a Petropavlovsk Kalesi'ne getirilir. İdama mâhkum edilir, fakat bu karar kısa süre sonra on beş yıllık hapis cezasına çevrilir. 1835 yılında hapis cezasının ardından, Sibirya'ya sürgün edilir. Tek başına geçirdiği on yıllık hapis hayatı boyunca tek tesellisi kitap okumak ve mektup yazmak olur. 1837 yılında sürgün edildiği yerde okuma yazma bilmeyen genç bir kız olan Drosida İvanovna Artenova (1817-1886) ile evlenir ve onu eğitir. 1845 yılında görme yetisini kaybeder. 11 Ağustos

1846 günü tedavi olmak üzere izin ile gittiği Tobolsk şehrinde tüberküloz hastalığından vefat eder (Korolev, Rak, 1979: 593).

Kyuhelbeker hem hapis hayatı hem de sürgün hayatı boyunca edebiyattan bir an bile uzaklaşmadan yazmaya devam ederek, ismini en önemli devrimci Dekabrist yazar ve şairlerin arasına altın harflerle yazdırmayı başarır.

Şiirleri ve tragedyaları: Kyuhelbeker ilk şiirlerini lise eğitimini aldığı Tsarskoye Selo'da yazmaya başlar. 1820 yılının başına kadar yazdığı şiirleri ilk dönem şiirleri olarak değerlendirebiliriz. Bu dönemde yazdığı şiirlerin en dikkate değerlerinin arasında *Sonbahar (Осень), Memento mori (Ölümü Hatırla), Uyanış (Пробуждение), Tsarskoye Selo (Царское село), Puşkin'e (К Пушкину)* ve *Memleket Hasreti (Тоска по родине)*'ni gösterebiliriz.

Sanatçının 1816 yılında yazmış olduğu *Sonbahar* isimli şiirinde doğa tasviri yer alır. Doğa sonbaharın getirdiği kasvet ve hüzün ile kaplıdır. Betimlenen doğa unsurlarını kişileştirildiğini görüyoruz. Doğanın tasvir edildiği dizeler şöyledir:

"Rüzgâr ağaçların dallarında; hızla esiyor ağaçlar sallanıyor
Ayağın altında yaprak hışırdıyor; mavi gölde bir kuğu
Tek başına yüzüyor; tepelerde ve uğultulu vadide
Kuşların sesi kesiliyor.
Güneş, görünür görünmez, kayboluyor ışığı soğuk."

Ветер протек по вершинам дерев; дерева зашатались-

Лист под ногою шумит; по синему озеру лебедь
Уединенный плывет; на холмах и в гулкой долине
Смолкнули птицы.
Солнце, чуть выглянув, скроется тотчас: лучего хладен.
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0060.shtml).

Şiirdeki anlatıcı herkesten uzakta yalnız ve mutsuzdur. Dönemin egemen olan hüzünlü şiirlerinden farklı olarak, anlatıcının bu hüzne kapılmayarak, çıkar bir yol aradığını görüyoruz. Hüzne karşı mücadele veren bu iyimser tutum Kyuhelbeker'in birçok eserinde kendine has bir biçimde kendisini gösterir. Söz gelimi eserde anlatıcı doğaya şöyle haykırır:

"Ben tek geziyorum.
Sana doğru koşarak geliyorum,
Doğa! Anne, senin kucağına!
Isıt, kalbimi ısıt,
Şefkatli anne."

Я одинокий брожу.
К тебе прибегаю,
Природа! Матерь, в объятья твои!
Согрей, о согрей мое сердце,
Нежная матерь.
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0060.shtml).

Bu dizelerde yalnızca Kyuhelbeker'in değil, dönemin genç şairlerinde hâkim olan ruh halini görüyoruz. Bu şairler, henüz çok genç yaşta olmalarına ve esasen hayatlarında yalnızlık duygusunu yaşadıkları hüzünlü bir dönem geçirmemelerine rağmen, şiirlerini kendilerinden önceki şairlerin eserlerine öykünerek yazmalarından dolayı, eserlerinde herkesten uzak halde yalnız başına resmedilen bir kahramanla karşılaşırız.

Kyuhelbeker'in 1817 yılında yazdığı *Memento Mori* isimli şiirinde de hüzünlü doğa tasviri ve herkesten uzakta yalnız bir anlatıcı yer alır. Eserin bu durumları niteleyen dizeleri şöyledir:

"Ben, tepede yalnızım,
Eski bir taşın üzerinden uzaklara, ovaya ve ormana bakıyorum;
Sana bakıyorum, güneş! Ateşli batıya, gökyüzüne
(…)
Burada hayattan bir anlığına uzaklaşıyorum, bir anlığına unutuyorum
Hayatın acısını! Ya da hayır: can sıkıntısını, kederini ve hüznünü."

Я, одинок на холме,
С древнего камня взгляну в даль, на равнину, на лес;
Солнце, взгляну на тебя! На пламенный запад, на небо
(...)
Здесь я сокроюсь от жизни на миг, на миг позабуду
Горечь ее! или нет: скуку, и грусть, и тоску.
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0060.shtml).

Anlatıcı yalnız başına geçirdiği bu hayatta ölümle yaşamın arasındaki sınırda bulunmaktadır. Eserde anlatıcının genel kanının aksine ölümü haz veren bir olgu olarak değerlendirdiğini görüyoruz.

Şairin 1820 yılında yazmış olduğu *Uyanış* isimli şiirinde anlatıcının yeni bir döneme geçeceğinin sinyalleri verilir. Söz gelimi bunu eserin isminden de çıkarabileceğimiz gibi, anlatıcı artık hayallerini uğurlayarak farklı bir hayatı bekler. Bununla birlikte eserde hüzün yer alır. Şiirin tam metni şöyledir:

"Güçlü unutulma
Hüzünlü gözlerden uçup gitti:
Ve göğsümde acısı
Tüm yıkılmış umutların.
Gelecek günler, bana ne getiriyorsunuz?
Çiçeklerim soldu;
Sizi çağıran bir ses, duyuyorum,
Sizi, hayallerimi!
Hep beraber yükseliyorlar
Ve arkalarından götürüyorlar
Bahardaki gençlik günlerimin
Hayatını mutluluğunu ve huzurunu.
Fakat sen, Kutsal Sevgi
Bana koruyucu tarafından bahşedilmedin mi!
Parlak hayallerim, uçun,
Baharım, solsun!"

Благодатное забвенье
Отлетело с томных вежд;
И в груди моей мученье
Всех разрушенных надежд.
Что несешь мне, день грядущий?
Отцвели мои цветы;
Слышу голос, вас зовущий,
Вас, души моей мечты!
И взвились они толпою
И уносят за собой
Юных дней моих с весною
Жизнь и радость и покой.
Но не ты ль, Любовь святая,
Мне хранителем дана!
Так лети ж, мечта златая,
Увядай, моя весна!
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0060.shtml).

Tsarskoye Selo'da geçirdiği yıllar Kyuhelbeker'in belki de hayatının en mutlu olduğu zaman dilimidir diye düşünebiliriz. Söz gelimi, Tsarskoye Selo'da yaşadıklarını ve izlenimlerini aktardığı *Tsarskoye Selo* isimli şiirinde bu durumu açıkça gözlemleyebiliyoruz. Şairin 14 Temmuz 1818'de, Tsarskoye Selo'yı ziyareti sırasında yazdığı eserinde, ilk olarak Tsarkoye Selo'nın doğa tasviri ile karşılaşıyoruz:

"Üzerime eğildi kemer gibi bildik ağaçlar,
Geniş akağaçların serinliği!

Burada tanıdık çayırlığımız; ve işte sevimli kayalığımız.”

Нагнулись надо мной дерев родимых своды,
Прохлада тихая развесистых берез!
Здесь наш знакомый луг; вот милый нам утес. (Nikitin-Perenskiy, 2001: 5).

Şiirde Tsarskoye Selo’da birlikte öğrenim gördüğü ve hayatı boyunca kalbinde büyük bir sevgi beslediği arkadaşları Puşkin ve Delvig ile geçirdiği mutlu günleri hatırlar ve onları metheder. Arkadaşlarını överken mitolojiden yararlanan anlatıcı, Yunan mitolojisinde sanat tanrısı olan Apollon’un arkadaşlarına yüce meziyetler bahşettiğini vurgular:

“Apollon’un ve Doğa’nın şımarttığı yetiştirdiği çocuklar,
Mutluluğu bir tek hatıralarda buluyorum.
Gözlerim istemsizce yaşlarla doluyor!
Parlak yıllarım nasıl da hızla geçti gitti;
Ama kadere şükrediyorum yeniden, yeniden buradayım,
Bu huzur dolu rıhtımda her şeyi canlandırıyorum!
Bizim üçlü birliğimiz,
Genç ozanların birliği temiz ve kutsal,
Kardeşlik bağı ile taş gibi güçlü!
Bu birliği ölene kadar unutmayalım
Ne muazzam bir saadet, ne kapkara hüzünler,
Ne rehavet ne çıkar ne saygınlık arayışı
Ruhumdan sizleri siler.”

Питомцы, баловни и Феба, и Природы,
Веселье нахожу в одном воспоминаньи:
Глаза полны невольных слез!
Так, вы умчалися, мои златые годы;
Но будь хвала судьбе: я снова, снова здесь,
В сей мирной пристани я оживаю весь!
Наш тройственный союз,
Союз младых певцов и чистый и священный,
Был братскою каменой укреплен!
Пусть будет он для нас до гроба незабвен:
Ни радость ясная, ни мрачное страданье,
Ни нега, ни корысть, ни почестей исканье,
Моей души ничто от вас не удалит! (Nikitin-Perenskiy, 2001: 5).

Arkadaşlarını tasvir ederken Delvig'e ismiyle hitap eder, fakat Puşkin'i Ruslan'ın ozanı şeklinde niteleyerek şairin 1814 yılında yazmış olduğu *Ruslan ve Lyudmila (Руслан и Людмила)* eserine gönderme yapar:
"Ey benim Delvig'im, benim tembel bilginim,
Kaygısız ve bu kaygısızlığı ile mutlu!
Benim ateş gibi yanan, duyarlı,
Aşkın ve iyiliğin Ruslan'ın ozanı."

О Дельвиг мой, о мой мудрец ленивый,
Беспечный и в своей беспечности счастливый!
Мой огненный, чувствительный певец
Любви и доброго Руслана. (Nikitin-Perenskiy, 2001: 5).

Tsarskoye Selo isimli eserinden yola çıkarak, Kyuhelbeker'in geçmişe özlem duyduğunu ve arkadaşlarına büyük bir sadakatle bağlı olduğunu söyleyebiliriz.

Kyuhelbeker'in arkadaşlığa verdiği değeri ve önemi gözler önüne seren diğer bir eseri, 1818 yılında Puşkin'e ithaf ettiği *Puşkin'e* isimli şiiridir. Bu şiirde Kyuhelbeker mitolojik karakterlerden faydalanarak, arkadaşı Puşkin'in sahip olduğu meziyetleri över, hatta göklere çıkarır. Şiirin Puşkin'i metheden tam metni şöyledir:

"Mutludur, ey Puşkin,
Cömert Anne olan Doğa her kime yüce gönül,
Her kime sadık bir dost, hayaller,
Keskin bir zekâ ve herkesinki gibi olmayan bir kalp vermişse!
O her şeye muktedir
Kendi dünyasında; o bir yaradan!
Ona ne alçak kölelerden,
Her biri birbirine benzeyen küçük, önemsiz yargıçlardan,
Ona ne onların emirlerinden?
Mutludur, ey sevgili ozan,
Garezin aciz hasedi olduğunda bile o en sevilendir
Kudretli yazgının seçtiği kişidir
Ateş gibi yanan düşünceleriyle o
Aydınlık gökyüzüne uçar her şeyi gören bakışlarıyla okur
Ruhun sessiz sırrını yüzüne ve gözlerine!
Kronides onun için
Yaratılanın esrarını çözdü

Hayatı ona Apollon anlattı
Puşkin'e Tanrıların Kharitleri şöyle dedi 'Tadını çıkar'
Onun dünyadaki günleri aydınlık ve temiz su gibi akacak
Öyle ki tüm gök solacak ama o dahi
Kudretli ruhuyla bakir ve temiz hayallerinde ise bir çocuk!
Kalbi ile herkesten yüce
O kutsal yemini etti!"

Счастлив, о Пушкин, кому высокую душу Природа,
Щедрая Матерь, дала, верного друга мечту,
Пламенный ум и не сердце холодной толпы!
Он всесилен
В мире своем; он творец!
Что ему низких рабов,
Мелких, ничтожных судей, один на другого похожих,
Что ему их приговор?
Счастлив, о милый певец,
Даже бессильною завистью
Злобы высокий любимец,
Избранник мощных Судеб!
Огненной мыслию он
В светлое небо летит, всевидящим взором читает
И на челе и в очах тихую тайну души!
Сам Кронид для него разгадал загадку
Созданья, Жизнь вселенной ему Феб-Аполлон рассказал.
Пушкин! питомцу богов хариты рекли: "Наслаждайся!"

Светлою, чистой струей дни его в мире текут.
Так, от дыханья толпы все небесное вянет, но
Гений Девствен могущей душой, в чистом мечтаньи дитя!
Сердцем высше земли,
Он себе самому клятву священную дал! (Nikitin-Perenskiu, 2001: 6).

Eserde, anlatıcı hayatı Puşkin'e anlatanın sanat tanrısı Apollon olmasını belirterek, Puşkin'in edebi yönünü överken, insanlara neşe ve mutluluk veren Kharitler isimli tanrıçalar ile arkadaşına mutlu bir hayat sürmesini umduğunu dile getirmek istemiştir şeklinde düşünebiliriz.

Kyuhelbeker'in ilk dönem şiirlerinde 1812 Anayurt Savaşı neticesinde şairlerin en gözde konularından biri haline gelen savaş konusunu bulmak mümkündür. Söz gelimi 1817 yılında yazmış olduğu Vatana Hasret şiirinde bu durum gözlemlenebilir. Eserde vatanı uğruna savaşmak üzere memleketinden ayrılmak zorunda kalan romantik bir karakterin yaşadıkları anlatılır. Bu romantik karakter memleketinden uzakta, yalnız başına vatan hasreti çeker. Babasına ve kız arkadaşına özlem duyar, geçmiş mutlu ve aydınlık günlerini anımsar. Bir kuzgundan babasına ve kız arkadaşına haber göndermesini ister. Kahraman hüzünlenir ve şöyle seslenir:

"Gençliğimin baharında
Baba ocağını bıraktım ben,
Uzak dağların ardında ben,
Yabancı denizleri gördüm;
Yüz yıl boyunca savaştım ben düşmanla

Vatan ve çar için.
(…)
Vatanım olmadan yalnızım ben,
Mavimsi çevik kuzgun,
Anavatanıma uç;
Hüzünlü babam yaşıyor mu
Bana haber getir.
Sonra sevimli kız arkadaşımın yaşadığı
Eski eve uç!"

В цвете юности прелестной
Отчий кров оставил я,
Был за дальними горами,
Видел чуждые моря;
Век сражался я с врагами
За отчизну и царя.
(…)
Без отчизны одинокий,
Ворон сизый быстрокрылый,
Полети в родимый край;
Жив ли мой отец унылый-
Весть душе моей подай.
А потом к подруге милой
В древний терем ты слетай!

Bu umutsuz karakterin isteği gerçekleşmez ve acı içinde savaş meydanında ölür:

“Kuzgun uçmadı;
Umutsuzluk içinde mutsuz
Savaş alanında can verdi!”
Ворон все не прилетал;
И в отчаяньи несчастный
На равнине битвы пал!
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0060.shtml).

Sonuç olarak, Kyuhelbeker’in ilk dönem şiirlerini ele aldığımızda, şairin süre gelen romantizm akımından etkilendiğini ve bu bağlamda öykünme niteliğinde şiirler yazmış olduğunu görüyoruz.

Kyuhelbeker’in lise yıllarında Puşkin, Delvig gibi birçok arkadaşında olduğu şekilde öykünerek oluşturduğu romantik özellikler taşıyan hüzünlü ilk dönem şiirlerinin ardından, 1820 yılı itibariyle siyasi ve sosyal ideolojisini yansıtan eserler verdiğini görüyoruz. Bu eserlerde şairin mevcut çarlık sistemine karşıt olan aydın ve liberal görüşlerini saptamak mümkündür. Şiirlerinde Kyuhelbeker’in özgürlük tutkusu ile ne denli yoğun bir şekilde kaplandığını gözlemleyebiliriz. Anlatıcı isyana çağıran bu özgürlük yanlısı şiirlerini 1821-1829 yılları arasında Yunanlıların Osmanlı Devleti’ne karşı çıkardığı ayaklanmaları konu alarak oluşturur. Bu şiirlerinde Kyuhelbeker’in tutkulu bir şekilde Yunanlıları desteklediğini görüyoruz.

Kyuhelbeker’in ideolojik tutumunu Yunan ayaklanmaları üzerinden yansıtan eserlerine verebileceğimiz örneklerden ilk olarak 1821 yılında yazmış olduğu *Ahates’e (К Ахатесу)* şiirini gösterebiliriz. Esere ismini

veren Ahates, Romalı şair Publius Vergilius Maro (M.Ö.70-M.Ö.19)'nun Roma İmparatorluğu'nun destanı olarak kabul edilen Aeneis isimli eserdeki, aynı ismi taşıyan Truvalı kahraman Aeneis'in yol arkadaşı ve dostudur. Ahates sadakatin simgesi olarak sayılır. Anlatıcı Ahates'e Yunanlıların özgürlüğe kavuşmasına yardım etmesi için şöyle seslenir:

"Ahates, Ahates! Bizi
Kahramanlığa, savaşa çağıran sesi duyuyor musun?
Benim ateşli delikanlım, ayaklan!
Ey arkadaşım, kutsal savaşa gidelim!"

Ахатес, Ахатес! Ты слышишь ли глас,
Зовущий на битву, на подвиги нас?
Мой пламенный юноша, вспрянь!
О друг, - полетим на священную брань!
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0420.shtml).

Anlatıcı Ahates karakteri üzerinden Rusları, dost olarak kabul ettiği Yunanlılara destek vermeye çağırırken, Dekabrist şiirine özgü bir tutumla tarihî olaylara değinir. Söz gelimi, eserde Yunanlıların M.Ö.490 yılında Perslere karşı Maraton bölgesinde kazandıkları zaferi hatırlatır. Böylece Osmanlı'ya karşı zafer kazanabilecekleri konusunda onları ikna etmek, yüreklendirmek ve şevklendirmek ister:

"Damarlarımızda coşku dolu kan akıyor,
Ölümsüzlüğe, özgürlüğe kavuşmak için yanıp tutuşuyor sevgi,
Biz cesuruz, biz genciz:

Bizim kutsal bayrağımız ile Maraton'a gitmemiz gerek."

Кипит в наших жилах весёлая кровь,
К бессмертью, к свободе пылает любовь,
Мы смелы, мы молоды: нам
Лететь к Марафонским, святым знаменам!
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0420.shtml).

Kendisini Ahates'e benzeten anlatıcı, özgürlük uğruna verdiği mücadele için canını kaybetmekten korkmaz:

"İşte! Haz verici bir savaş bekliyor beni
Öleceksem, bir kahraman gibi ölürüm
Hem özgürlüğe, hem şöhrete, benim gibi, sen de âşıksın,
Sonsuza kadar ruhunla bana kenetlendin!
Birlikte uçarcasına gideceğiz,
Özgürlük yıldızının doğduğu yere!"

Так! ждёт меня сладостный бой –
И если паду, я паду как герой.
И в вольность, и в славу, как я, ты влюблён,
Навеки со мною душой сопряжён!
Мы вместе помчимся туда,
Туда, где восходит свободы звезда!

Eserin son dizelerinde anlatıcının idealini bulabiliriz:

"Özgürlüğü sevdiğimize dünya inanacak!"

Что любим свободу, поверит нам мир!
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0420.shtml).

Şiirde yer alan tüm dizelerden de anlaşılacağı üzere, şairin ön plana çıkardığı en önemli duygu, dönem gençliğini sarmış olan özgürlük duygusudur.

Kyuhelbeker 1821 yılında yazdığı *Yunan Şarkısı (Греческая песнь)* isimli şiirinde de Yunan ayaklanmasını destekler. Bu eserde de özgürlük konusu egemendir. Anlatıcı arzu duyulan özgürlüğe kavuşabilme hayalinin heyecanı ile doludur:

"Uyandı, bakıyor ve ayağa kalkıyor
Bugüne kadar uyumuş olan milletler.
Ne mutlu ki,
Özgürlüğün neşeli vakti geldi çattı!"

Проснулись, смотрят и встают
Доселе спавшие народы.
О радость!
Грянул час, веселый час свободы!
(http://rupoem.ru/kyuxelbeker/veka-shagayut-k.aspx).

Anlatıcı milli bağımsızlık uğruna savaşan gençleri şu dizeleriyle över:

"Bırakın, ben ilk ok ile
Savaşayım, tüm kanımı akıtayım,
Şiddetli savaş sırasında
Gençlik günleriyle vedalaşan mutludur."

И пусть я, первою стрелою
Сражен, всю кровь свою пролью,
Счастлив, кто с жизнью молодою
Простился в пламенном бою.
(http://rupoem.ru/kyuxelbeker/veka-shagayut-k.aspx).

Kyuhelbeker'in Yunan ayaklanmalarını desteklediği özgürlük yanlısı şiirlerinden bir diğeri 1822 yılında kaleme aldığı *Kehanet (Пророчество)* isimli eseridir. Şiir, Tanrının anlatıcıya seslenişi ile başlar. Diğer Dekabrist şair ve yazarlarda da olduğu üzere, Kyuhelbeker'in özgürlüğe kavuşma arzusunu gerçekleştirme hususunda dinî olgulara ve tarihe yöneldiğini görüyoruz. Eser şöyle başlar:

"Tanrı bana
Bir sıra dağın ardında
Kiros'un sahilinde seslendi:
Günlerini ölü bir uykuda geçiriyorsun;
Tembel bir dünyanın kollarında:
Bunun için mi sana ben ateş ve
Güç verdim milleti kuracak?
Ayaklan, Özgürlüğün ozanı ve peygamberi!"

Глагол господень был ко мне
За цепью гор на бреге Кира:
Ты дни влачишь в мертвящем сне;
В объятьях леностного мира:

На то ль тебе я пламень дал
И силу воздвигать народы? –
Восстань, певец, пророк Свободы!
(http://stroki.net/content/view/12803/50/).

Bu dizelerde Kyuhelbeker'in Yunanlıların özgürlüğünü kazanması yolunda kendisini sorumlu gördüğüne şahit oluyoruz. Eserde Yunanlıların milli mücadele verdikleri savaş ortamı şöyle tasvir edilir:

"Kudurmuş Barbarlar akın akın geliyor;
Irmaklarda ateş ve kan akıyor;
Ürkütücü kutsal göreve
Mutlulukla koşuyor Yunanlılar;
Bebek kılıç sallıyor,
Kadınlar kocalarının yanında mücadele ediyor,
Ve kocalar aslanlara dönüşüyorlar
Ateş, ölüm ve kırbaçların arasında!
Deniz kemiklerle kaplandı."

Беснуясь, варвары текут;
Огня и крови льются реки;
На страшный и священный труд
Помчались радостные греки;
Младенец обнажает меч,
С мужами жёны ополчились,
И мужи в львов преобразились
Среди пожаров, казней, сеч!

Костьми усеялося море. (http://stroki.net/content/view/12803/50/).

Bir milletin başka bir milletin boyunduruğu altında yaşamasına karşı olan anlatıcı, Tanrının da Yunanlıların yanında olduğunu ve Tanrının da Yunanıları haklı bulduğunu söyler:

"Tanrı tahtları sarsacak ve yok edecek;
O haklıların ve özgür olanların kalkanıdır!"

Бог зыблет и громит престолы;
Он правых, он свободных щит!
(http://stroki.net/content/view/12803/50/).

Kyuhelbeker 1820 yılı itibariyle, eserleriyle Yunan ayaklanmalarını destekleyerek, tüm monarşik yönetimlere göndermeler yapmasının yanı sıra, çağdaşlarına seslendiği ve onları anımsadığı şiirler yazar. Bu durum Dekabrist Ayaklanması öncesi ve sonrasında gözlemlenebilir. Bu şiirlerin en önemlilerinin arasında kronolojik olarak *Yermolov'a (Ермолову, 1822), Puşkin'e (К Пушкину, 1822), Çernov'un Ölümü Üzerine (На смерть Черного, 1825), Rıleyev'in Gölgesi (Тень Рылеева1827), Griboyedov'un Anısına (Памяти Грибоедова, 1829)* ve *Puşkin'in Gölgeleri (Тени Пушкина, 1837)* isimli eserlerini sıralayabiliriz.

Yermolov'a isimli göndermesini, 1822 yılında Tiflis'te hizmetinde çalıştığı General A. P. Yermolov'un, generalin akrabası ile düello yapmasının ardından kendisini istifa dilekçesi vermek zorunda bırakması üzerine adaletsiziliğe karşı yazar. Eserde anlatıcının

otokrasiye karşıt görüşleri de yer alır. Bunun dışında, anlatıcı romantizme özgü olarak şaire topluma yön veren bir peygamber niteliği kazandırır. Anlatıcı şairi o kadar çok yüceltir ki, siyasi açıdan en yüksek makamdaki çar bile onun karşısında önemsiz kalır. Çar ve çar gibi yüksek makamdaki tarihî kişiler ancak şairin eserinde ölümsüzlüğe kavuşabilir. Bu durumların bulunduğu dizeler şunlardır:

"Ey! Ne hakir bir ozan,
Otokrasinin iğrenç koltukçusu!
Yermolov, başka bir mutluluk yoktur
Gururlu, alev gibi yanan kalpler için,
Yüz yıllık ücra köşelerde yaşamaktan
Ve hayret dolu nesilleri şanıyla kör etmekten başka!
Millet şairlere inanır;
Tahtın hâkimiyeti gelip geçicidir,
Çar şairlerden üstün kılınmamıştır."

О! Сколь презрителен певец,
Ласкатель гнусный самовластья!
Ермолов, нет другого счастья
Для гордых, пламенных сердец,
Как жить в столетьях отдаленных
И славой ослепить потомков изумленных!
В поэтов верует народ;
Мгновенный обладатель трона,
Царь не поставлен выше их.

Şairin bir kahramanı ölümsüzleştirmesine örnek olarak, ozan Homeros'un ünlü eseri *İlyada Destanı*'nda savaşçı Akhilleus'u tüm nesillere aktarmasını gösterir:

"Şair Homeros, Akhilleus'a tutkuyla bağlıdır:
En eski çağların derinliklerinden gelen
Destanı tüm dünyayı büyülemiştir
Ve yüce Akhilleus'un ruhu ölmeyecektir!"

Поет Гомер, к Ахиллу страстный:
Из глубины седых веков
Вселенну песнь его пленила
И не умрет душа великого Ахилла.

Son dizelerde anlatıcı Yermolov'a seslenir:
"Vatana beni geri gönderdi:
Hayatımın her anını
Ona tatlı bir heyecanla adayacağım;
İhanet gürültü ile yok olacak,
Ve ben saf bir şekilde korkunç nesillerin karşısına çıkacağım."

Он возвратил меня отчизне:
Ему я все мгновенья жизни
В восторге сладком посвящу;
Погибнет с шумом вероломство,
И чист предстану я пред грозное потомство!
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0040.shtml).

Kyuhelbeker 1822 yılının Mayıs ayında, çok değer verdiği arkadaşı Puşkin'e, *Puşkin'e* isimli bir şiir daha yazar. Anlatıcı bu eserde arkadaşıyla birçok ortak noktası olduğunu belirtir. Söz gelimi 1820'li yılların başında her ikisi de siyasi kargaşaların yarattığı sebeplerden dolayı vatanlarından ayrılmak zorunda kalmışlardır. Kyuhelbeker önce Avrupa'ya sonra Tiflis'e, Puşkin ise güneye sürgün edilmiştir. Bu durumlara gönderme yapan dizeler şunlardır:

"Selamlıyorum seni, Şair!
Aynı yazılmış kaderlerimiz,
İkimiz de sosyeteye gönderildik,
Bu dünyada ikimizde acı çektik,
Bu dünyadaki iftira, aşk ve kötülük İkimize de eziyet etti!
(…)
Heyhat! Onun gibi ben de sürüldüm,
Memleketimden koparıldım
Ve erken, içine kapanık yolcu,
Yabancının ekmeğinin tadına bakmak zorunda kaldı!"

Тебя приветствую, Поэт!
Одной постигнуты судьбою,
Мы оба бросили тот свет,
Где мы равно терзались оба,
Где клевета, любовь и злоба Размучили обоих нас!
(...)
Увы! Как он, я был изгнанник,
Изринут из страны родной

И рано, безотрадный странник,
Вкушать был должен хлеб чужой! (Nikitin-Perenskiy, 2001: 13).

Anlatıcı hasret çektiği vatanında arkadaşıyla yaşayacağı mutlu günlere umutla bakarak şiirini bitirir:

"İsyankâr hayatın fırtınaları arasında,
Kutsal vatanda buluştuğumuzda,
Bırak da senin sayende tanınayım."

Когда, средь бурь мятежной жизни,
В святой мы встретимся отчизне,
Пусть буду узнан я тобой. (Nikitin-Perenskiy, 2001: 14).

Kyuhelbeker, *Çernov'un Ölümü Üzerine* isimli şiirini, çar I. Aleksandr'ın yaveri Vladimir Dmitriyeviç Novosiltsev (1800-1825) ile Kuzey Örgütü üyesi ast teğmen Konstantin Pahomoviç Çernov'un arasında 10 Eylül 1825 günü yaşanan düellonun ardından kaleme alır. Kız kardeşinin onuru ve namusu uğruna düelloda canını kaybeden Çernov'u, anlatıcı şiirde karşımıza vatanın güvenilir ve yiğit bir evladı olarak çıkarır. Bu ölüm Kyuhelbeker'i derinden etkiler. Öyle ki, büyük bir hınçla bu ölümden sorumlu gördüklerinden intikam almak ister:

"Şerefimiz ve Çernov adına yemin ederiz ki:
Çarın gözde adamlarına düşmanlık besler ve savaş açarız,
Çarın karşısında titreyen köleleri,
Tiranları yok etmeye hazırız."

Клянемся честью и Черновым:
Вражда и брань временщикам,
Царей трепещущим рабам,
Тиранам, нас угнесть готовым.

Anlatıcı, çarın sempatisini kazanmak isteyen despotizm yandaşlarını kınar ve onları kendisi gibi özgürlük tutkunu ve Rus milleti destekçilerinden ayrı tutar. Bunun yanı sıra onların Avrupa hayranlığını eleştirir:

"Hayır, vatanın evlatları değildirler
Hakir gelenlerin yetiştirdikleri;
Biz onların kibirli ailelerine yabancıyız;
Onlar bizden değildirler.
Orada Rusça sözcüklerle konuşulmaz.
Kutsal Rusya'dan nefret ederler;
Ben onlardan nefret ediyorum, yemin ederim,
Yemin ederim Çernov'un şerefi üzerine."

Нет, не отечества сыны
Питомцы пришлецов презренных;
Мы чужды их семей надменных;
Они от нас отчуждены.
Там говорят не русским словом.
Святую ненавидят Русь;
Я ненавижу их, клянусь,
Клянусь и честью Черновым.

Anlatıcı, Çernov'un ölümünü onun için bir şeref sayar. Ona göre kız kardeşinin onuru için düelloda hayatını kaybetmek büyük bir şereftir. Aynı zamanda, bu onurlu ölüm Tanrının bir lütfudur:

"Senin şanlı gıpta edilecek bir sonun oldu!
Sevin: Rus tanrısı tarafından seçildin
Hepimize kutsal örnek olacaksın;
Sana ilahi taç bahşedildi."

Завиден, славен твой конец!
Ликуй: ты избран русским богом
Всем нам в священный образец;
Тебе дан праведный венец.
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0040.shtml).

Kyuhelbeker, Dekabrist Ayaklanması'nın ardından tutuklanan arkadaşı Refah Birliği üyesi, tarihçi, edebiyatçı ve yüzbaşı olan Pyotr Aleksandroviç Muhanov (1799-1854)'a 1827 yılında *Rıleyev'in Gölgesi* isimli şiirini ithaf eder. Şiirde anlatıcı özgürlük tutkunu ve despotizm karşıtı olarak resmettiği kahramanının, karanlık hapis ortamında yaşadığı bir olayı bizlere sunar. Bu kahraman kuşkusuz Muhanov'dur. Umutsuzca mâhkum yatan kahramanın karşısında birden ayaklanmanın ardından idam edilen Dekabrist şair Rıleyev'in hayaleti belirir. Bu hayalet kahramana umutlarını kaybetmemesini söyler. Tüm Dekabristlerin hayalini kurduğu barış dolu bir memleketten geldiğini belirtir. Anlatıcının fikir ve görüşlerini

Rıleyev'in hayaletinin sözcüklerinde görürüz. Rıleyev'in hayaleti kahramana şöyle seslenir:

"Arkadaşa selam getirdim
Tiranların olmadığı,
Sonsuz barışın ve ışığın olduğu diyardan.
Fırtınaların, sislerin olmadığı bir yerden.
Benim yazgım saadet dolu ve şanlıdır:
Rus milletine özgürlüğü
Haykırdım güçlü sesimle,
Haykırdım ve özgürlük uğruna öldüm!
Talihliyim, anlattım
Toprağa duyduğum sevgiyi kanımla!
Sen de bilirim alev gibi yanarsın
Vatanın uğruna saf bir aşkla
İnan rüyaların kurban olmadan;
Umutlar gerçek olacak!"

Несу товарищу привет
Из области, где нет тиранов,
Где вечен мир, где вечен свет.
Где нет ни бури, ни туманов.
Блажен и славен мой удел:
Свободу русскому народу
Могучим гласом я воспел,
Воспел и умер за свободу!
Счастливец, я запечатлел

Любовь к земле родимой кровью!
И ты - я знаю – пламенел
К отчизне чистою любовью
Поверь: не жертвовал ты снам;
Надеждам будет исполненье!
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0040.shtml).

Bu şiiri ile Kyuhelbeker'in Dekabrist Ayaklanması'nın olumsuz sonuçlarına rağmen umudunu kaybetmediğini ve diğer Dekabrist arkadaşları gibi hapse atılıp sürgün edilmesine rağmen yaptıklarından en ufak bir pişmanlık duymadığını söyleyebiliriz.

Kyuhelbeker 1829 yılında yakın arkadaşı A. S. Griboyedov'un elçi olarak görev yaptığı İran'da Rusya elçilik binasında, Türkmençay Antlaşması sonucunda İran'ın Kafkasya'daki topraklarını kaybetmesine karşı ayaklanan bir grup tarafından öldürülmesi üzerine, *Griboyedov'un Anısına* isimli şiirini yazar. Bu yıllarda Kyuhelbeker cezaevinde bulunur. Şiir, anlatıcının arkadaşına büyük özlem duyduğunu haykırdığı dizelerle başlar. Hasretinden acı çeken anlatıcı, arkadaşını rüyasında görmeye bile razıdır:

"Sen daha dünyada
Nefes alırken, oy benim unutulmaz arkadaşım!
Ben seninle ayrı düştüm,
Cezaevinin alacakaranlığında acı çekiyordum,
Neden suretin bana,
İç açıcı ve refah bir rüyada

O zamanlar görünmedi?
Acaba çok gençken, canım kardeşim,
Yaşarken mezara mı kondum,
Seni düşünüp, hasret çekerken?"

Когда еще ты на земле
Дышал, о друг мой незабвенный!
А я, с тобою разлученный,
Уже страдал в тюремной мгле,
Почто, виденьем принесенный,
В отрадном, благодатном сне
Тогда ты не являлся мне?
Ужели мало, брат мой милый,
Я, взятый заживо могилой,
*Тоскуя, думал о тебе? (*Nikitin-Perenskiy, 2001: 15).

Anlatıcı, şair Griboyedov'un İran'da öldürülmesini şu sözleriyle dile getirir:

"Fakat derin yaralar yoktu,
Kanlı savaşın şahitleri de,
Seçilmiş cesedi üzerinde
İran'ı öven şanlı ozanın
Ve ah! Onu İran öldürdü!"

Но не было глубоких ран,
Свидетелей борьбы кровавой,
На теле избранного славой

Певца, воспевшего Иран
И - ах!- сраженного Ираном! (Nikitin-Perenskiy, 2001: 15).

Anlatıcı şiirin son dizelerinde şairin ölümüne rağmen umudunu kaybetmediğini kanıtlamak ister. Söz gelimi, şairi ölümünün ardından hayalini kurduğu mutlu ve umut dolu bir dünyada resmeder. Bunun yanı sıra, anlatıcı Rus mitolojisinden yararlanır. Arkadaşının çoban yıldızından önce gökyüzünde belirdiğini söyler. Çobanyıldızı Rus mitolojisinde güneşin doğuşunu, yani güzel günlerin gelişini haber verir:

"Ve bu arada benim çektiğim acı
Çoğaldı ve büyüdü. Fakat birden
Sen nasıl olduysa, arkadaşım ve kardeşim,
Altın gibi parlayan çoban yıldızından önce,
Doğdun karanlık dünyama.
Oraya beni mi çağırıyorsun,
Gökyüzünde süzüldüğün,
İyi niyetli ruhlarla bayram ettiğin,
Umudun ve güzelliğin sonsuz olduğu,
Yıldızlar üzerinde bulunan huzur ülkesine?"

И между тем мои страданья
Копились и росли.- Но вдруг
Ты что-то часто, брат и друг,
Златую предваря денницу,
Спускаться стал в мою темницу.

Или зовешь меня туда,
Где ты, паря под небесами,
Ликуешь с чистыми духами,
Где вечны свет и красота,
В страну покоя над звездами? (Nikitin-Perenskiy, 2001: 16).

Anlatıcının acı ve eziyet çekerek yalnız başına hapis hayatını yaşamaktansa, ölmeyi tercih ettiğini var sayabiliriz.

Kyuhelbeker, arkadaşı ve hayat boyu destekçisi Puşkin'in 10 Şubat 1837'de hayatını kaybetmesi üzerine, 24 Mayıs 1837'de *Puşkin'in Gölgeleri* isimli şiirini kaleme alır. Bu yıllarda Kyuhelbeker Sibirya'da sürgün hayatı sürüp, okuma yazma bilmeyen bir kızla evlenmiştir. Şiirde anlatıcı arkadaşının ölümü üzerine yaşadığı duygu ve düşünceleri aktarır. 1837 yılına kadar birçok kayıp ve üzüntü yaşamıştır. Kyuhelbeker, Puşkin gibi gerçekten ölmemiştir, fakat çektiği acılar sebebiyle yaşayan bir ölüye dönüşmüştür. Aşk bile onu teselli edemez. Şiirin bu durumları niteleyen dizeleri şöyledir:

"Esin dolu arkadaşım, demek
Sen de!
Ben ise kutsal naaşının üzerine
Tek bir gözyaşı dökmedim:
Çünkü acı ve üzüntüye alışkanlıkla
Hastalıklı bağrımda hepsi kurudu.
Fakat senin suretin hayallerime
Uykusuz gecelerimde belirir,

Fakat ben acıya doydum,
Fakat karamsar ben, sevgili karımın yanında
Aşkı düşünmeyi de unuttum…
Senin dehan gökyüzüne uçup gitti.”

Итак, товарищ вдохновенный,
И ты! — а я на прах священный
Слезы не пролил ни одной:
С привычки к горю и страданьям
Все высохли в груди больной.
Но образ твой моим мечтаньям
В ночах бессонных предстоит,
Но я тяжелой скорбью сыт,
Но, мрачный, близ жены мне милой
И думать о любви забыл…
На небо отлетел твой гений. (Nikitin-Perenskiy, 2001: 22).

Anlatıcı şiirini şaire gönderdiği övgülerle bitirir. Kyuhelbeker’in hiç gıpta etmeden, şair Puşkin’i kendisinden ve diğer tüm şairlerden üstün tuttuğunu görüyoruz. Yalnızca, büyük şair Gavriil Romanoviç Derjavin (1743-1816)’in ismini Puşkin ile yan yana getirir:

“Gurur duy! Hiç kimse sana denk değil,
Yaşıtın olan hiçbir ozan değil:
Zamanın sisi içerisinde yok olmayacaksın,
Yüzyıllar boyunca Derjavin senin yoldaşın olacak.”

Гордись! Никто тебе не равен,
Никто из сверстников певцов:
Не смеркнешь ты во мгле веков, —
В веках тебе клеврет Державин. (Nikitin-Perenskiy, 2001: 22).

Kyuhelbeker'in 1820 yılı itibariyle şiirin yanı sıra, siyasi ve toplumsal görüşlerini aktarma ve benimsetme aracı olarak tiyatro eserleri oluşturduğunu da görüyoruz. Bu eserlerin en önemlileri arasında *Argoslular (Аргивяне, 1823), Shakespeare Ruhları (Шекспировы духи, 1825), İngrialı (Ижорский, 1826), Prokofiy Lyapunov (Прокофий Ляпунов, 1834)* ve *Tüccarın oğlu İvan (Иван купецкий сын, 1842)* isimli piyeslerini sıralayabiliriz. Dekabrist ideolojisinin despotizm ve serflik karşıtı görüşlerini en göze çarpan şekilde yansıtması bakımından Argoslular ve Prokofiy Lyapunov isimli tragedyalarını incelemeye çalışacağız.

Kyuhelbeker ilk tragedyası olan *Argoslular*'ı Tiflis'te yakın arkadaşı Griboyedov'un yanında bulunduğu 1821 yılında yazmaya başlar. Aynı dönemde, Griboyedov ise ünlü komedisi *Akıldan Bela* 'yı yazmaktadır. Kyuhelbeker, Tiflis'ten istifa edip geldiği Smolensk şehrinde beş perdeden oluşan tragedyasını tamamlar. Eserinin yayımlanmasını ve sahnelenmesini umut ederek Peterburg'a arkadaşlarına gönderir. Tragedya çarlık rejimine karşıt liberal düşünceler içermesi bakımından yayımlanması oldukça tehlikeli görünmektedir. Söz gelimi, Kyuhelbeker'in arkadaşı Rus yazar ve pedagog Yegor Antonoviç Engelgardt (1775-1862) Argoslular tragedyası ile ilgili görüşlerini mektubunda Kyuhelbeker'e şöyle belirtir:

> *"Argoslular isimli tragedyanı okudum. Nesir açısından inceledim, fakat şiirsel açıdan incelemek bana düşmez. Hayatın acılarıyla yüzleşmiş bir yazar, bir arkadaş ve bir insan olarak tragedyanı yayımlamanın tamamen imkânsız olduğunu söyleyebilirim. Eserde seni yok edecek çok ifade var. Eğer Gnediç ve Jukovski piyesini beğenirlerse, belki de isimsiz yayımlama şansı bulabilirsin. Yine de, bu çok tehlikeli olacaktır. Zira henüz hiçbir yazar gizli kalmayı başaramadı."* (Tınyanov, 1977: 93).

Gerçekten de eser içeriği sebebiyle ne yayımlanma ne de sahnelenme şansı yakalayamaz. Son çare olarak Kyuhelbeker, eserini düzenleyerek ikinci bir taslak oluştursa da, bu da sansüre takılır. Tragedyanın ikinci taslağı Kyuhelbeker'in ölümünün ardından neredeyse bir asır sonra ancak 1939 yılında, ilk taslağı ise 1969 yılında yayımlanabilir (Arhipova, 1987: 99).

Kyuhelbeker antik tarihe dayanan eserini oluştururken antik dönem tarihçilerinden Plutarkhos (M.S.45-120), Diodorus (M.Ö.90-M.Ö.30) ve Cornelius Nepos (M.Ö.110-M.Ö.25)'un kaynaklarından faydalanmıştır (Gusev, 2011: 316).

Kyuhelbeker, tragedyasına Argoslular ismini vermesini, eserinin girişinde şu sözlerle açıklar: *"Yazar tragedyasına Argoslular ismini verdi, çünkü eserde yer alan koro esir düşmüş Argoslulardan oluşur. Bu konuda, tragedyalarını genellikle koroya göre isimlendiren Yunanlılara öykünmüştür. Buna örnek olarak, Eshilos'un Eumenidler isimli tragedyası gösterilebilir."* (Arhipova, 1987: 99). Kyuhelbeker

her ne kadar açıklamasında tragedyasına Argoslular ismini vermesini Yunanlılara öykünmesine dayandırsa da, asıl sebebinin esir düşmüş Argosluların önemini vurgulamak olduğunu düşünebiliriz.

Argoslular'ın konusu M.Ö.4.yüzyıla dayanır ve tragedyada yaşanan olaylar Yunanistan'ın Korint şehrinde geçer. Tragedyadaki olaylar yaşanmış tarihi bir olayı konu edinir. Eserde bağımsızlık taraftarı Timoleon ile baskıcı despot Timofan birbirlerine tezatlık oluşturarak karşı karşıya gelir. Bu iki karakter siyasi ve sosyal görüşleri açısından tamamen zıt olan ve esasen birbirlerini çok seven öz kardeşlerdir. Diğer bir kahraman olan Timofan'ın karısı Aglaia, bir taraftan kocasını büyük bir aşkla severken bir taraftan da tutku ile bağımsızlığı desteklemesi bakımından, kendi içinde tezatlıklar yaşayan bir karakterdir. Timoleon ve Timofan'ın zavallı annesi Demarista ise, oğullarından birini kaybedeceğini ön görerek acı çekmektedir.

Kyuhelbeker'in despot Timofan karakteri üzerinden çar I.Aleksandr'ı tasvir ettiğini düşünebiliriz. Söz gelimi, Timofan tıpkı çar I.Aleksandr gibi tahta geçtiğinde millete aydın bir gelecek vaat eder, fakat gerçekleştirmez. Halk bu duruma şöyle isyan eder:

"Sandık ki; egemenliği millete geri vereceksin;
Gücü geri meclise bırakacaksın,
Meclis nadiren toplanır,
Onları, vahşi hayvanlar gibi zincire vurdular."

Мы мнили: возвратишь всю власть народу;
Могущество отдашь обратно вечу,

Которое, лишь изредко сзывая,
Они, как зверя, спутали цепями.
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0242.shtml).

Timoleon kardeşi Timofan'ın aksine halkın özgürleşmesi uğruna mücadele eder. Anlatıcının düşünceleri Timoleon'un ifadelerinde yer alır. Başka bir deyişle, Kyuhelbeker'in siyasi ve sosyal tutumunu Timoleon'un sözlerinde saptayabiliriz. Timoleon'un özgürlük tutkusunu dile getirdiği sözlerden bazıları şunlardır:

"Yaşasın Korint, millet ve özgürlük!"
Да здравствует Коринф, народ и вольность!
"Korintliler! Afrodit size
Özgürlük, güç, mutluluk ve zafer versin gelecekte de!"

Коринфяне! Да даст Афродита и впредь
Вам вольность, силу, счастье и торжество!
"Özgürlük azgın tutkular varsa ölür."
Свобода гибнет в бешенстве страстей.
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0242.shtml).

Korint halkı aşk ve güzellik tanrıçası Afrodit'e tapar. Bunun sebebi, şehirde bulunan fahişe kadınların güzellikleriyle nam salmaları ve kentin gelir kaynağının önemli ölçüde bu kadınlara bağlı olmasından ileri geldiği düşünülmektedir
(http://www.forumancientcoins.com/Articles/aphrodite.pdf).

Özgürlüğü savunan yalnızca Timoleon değildir. Anne Demarista da oğlu Timofan'nın baskıcı ve despot tutumundan şikâyet eder. Kyuhelbeker, bu şekilde özgürlüğü anne-oğul ilişkisinden bile üstün tutarak, siyasi görüşünün ne denli sarsılmaz olduğunu vurgulamak ister. Demarista için öncelik oğlunun değil, milletin çıkarlarının korunmasıdır. Başka bir deyişle, annelik duygularıyla bireysel değil toplumsal düşünür. Demarista, oğlu Timofan'a karşı durarak şöyle haykırır:

"Korint'te özgürlük hayali vardı,
Oğlum zorla tüm güçlüleri ayakları altına aldı."

Была в Коринфе лишь мечта свободы,
Мой сын попрал одни насилья мощных.
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0242.shtml).

Piyesteki diğer bir ilginç özellik ise, bir grup komplocunun tıpkı Dekabristler gibi tiran Timofan'a tek yürek olarak, cesurca karşı çıkmalarıdır. Dekabristlerin ideolojisini yansıtan komplocular milli bağımsızlık yanlısı Timoleon'u şöyle desteklerler:

"Senin Timoleon dinledik
Israrlı ve gizli emelini.
Biz buradayız, sen her birimizi tanırsın
Hepimiz vatanın ve özgürlüğün dostlarıyız."

Мы вняли твоему Тимолеон
Усильному и тайному призванью.

Мы здесь, ты знаешь нас до одного
Мы все друзья отчизны и свободы.
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0242.shtml).

Tragedyanın sonunda tiran Timofan ölür. Kazanan ise Kyuhelbeker ve diğer Dekabristlerin hayallerini süsleyen ve onlara umut ışığı olan Timoleon ve milli bağımsızlık olur. Kyuhelbeker'in bu mutlu sonu oluşturarak, bir kez daha gelecek günlerden umudunu kesmediği anlamını çıkarabiliriz.

Kyuhelbeker 1834 yılında ideolojisini yansıttığı bir diğer tragedyası olan *Prokofiy Lyapunov* isimli eserini, dokuz yıldır yalnız başına Sveaborgsk Kalesi'nde hapiste iken kaleme alır (Gusev, 2011: 318). Tragedya konusunu Rusya tarihinden alır. Kyuhelbeker'de bu konuda piyes yazma fikri 1833 yılının Eylül ayında ortaya çıkar. Günlüğüne şöyle yazar: *"Yarın tarihi olayları karıştırmaya başlayacağım. Dramatik bir eser yazmak için konu bulurum belki, beni hiç heyecanlandırmayan boş şiirlerimden daha dikkate değer bir şey yazmak isterdim kış vakti…"* (Arhipova, 1987: 112).

Rusya tarihine dayanan bir eser oluşturmanın, bu konuyu çok iyi bilmeye bağlı olduğunun bilincinde olan Kyuhelbeker, 1833 yılının Eylül ve Ekim ayları boyunca ara vermeden Nikolay Mihayloviç Karamzin (1766-1826)'in *Rusya Devleti Tarihi (История Государство Российского),* Nikolay Gerasimoviç Ustryalov (1805-1870)'un *Sahte Dmitri Hakkında Çağdaşların Anlatıları (Сказания Современников о Самозванце)* ve Puşkin'in *Boris Godunov* eserlerini

okur (Gusev, 2001: 318). Bununla birlikte, Shakespeare'in feodal yapı, iktidar savaşları ve milli ayaklanmaları içeren oyunlarını okur. Tüm bu kaynakları Kyuhelbeker'e arkadaşı Puşkin temin eder.

Eserini oluşturma yolunda yoğun bir şekilde çalışarak alt yapı oluşturan Kyuhelbeker, *Prokofiy Lyapunov* eserini 16 Aralık 1834'te tamamlar. Bu eserin akıbeti de içeriğinin siyasal göndermeler ile dolu olması sebebiyle *Argoslular* ile aynı olur. Tragedya ancak 1934 yılında yayımlanır (Arhipova, 1987: 112).

Eserde 17.yüzyıl Rusya'sının *Karmaşa Döneminde (Смутное время)*, çar Vasili Şuyski, II. Dimitri (Sahte), Ryazanlı savaşçı ve devlet adamı Prokofiy Lyapunov, Rus savaşçı Dmitri Timofeyeviç Trubetskoy ve Kazak ataman İvan Martınoviç Zarutski'nin yaşadığı olaylar anlatılır. Tragedyada olaylara yön veren millettir. Sahnede birçok milletten kişi, Kazaklar, Ruslar, köylüler ve savaşçılar bulunur.

Eserin başkahramanı Kyuhelbeker'in üzerinden siyasi ideolojisini yansıttığı Prokofiy Lyapunov'dur. Prokofiy yüce gönüllü, cesur, dürüst, inançlı ve ülkesine sadık birisidir. Ülkesinin geleceği adına çarı öldürdüğü için kendisini günahkâr sayar. Soylu Dekabristler gibi ahlaki değerleri el vermediği için kazandığı şan ve zenginlikten faydalanmak istemez. Prokofiy, Kyuhelbeker'in hayalini kurduğu ideal karakterini temsil eden, romantik bir kahramandır.

Köylüler Prokofiy'in yanına giderek onlara kötülük yapan Kazakları şikâyet ederler. Kyuhelbeker'in resmettiği bu köylüler, aslında

Rusya'nın gerçek yüzünü teşkil eden 19.yüzyılda yaşayan serf Rus köylüleridir:

"Ekmeğe ve yiyeceğe, canımız, lafımız yok;
Bir de vergiye bağladı
Bizi onların lideri: Paramız yok,
Bu defa son elimizde kalanı verirsek
Hayvanlarımızı yemekle tehdit ediyorlar,
Çocuklarımızı, analarımızı kaçırıp
Onları esir olarak satıp, bizi öldürmekle tehdit ediyorlar."

За хлеб и харч, родимый, не стоим;
Да денежную подать наложил
На нас их старший: денежек-то нет,
Так подавай последние пожитки,
И лопать, и скотинку,- и грозят,
Что и ребят и баб у нас отнимут
И продадут в неволю, нас побьют.
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0280.shtml).

Kendisini günahkâr sayan Prokofiy, ülkesinin yararı için ölmekten korkmaz. Kaderin onu sürükleyeceği mutsuz sonu sezer ve öleceğini bilir:

"Bil: Bıçaklar altında olacaksın; bil; Benim kaderim ölmek…"

Знай: под ножами действую; знай: пасть Мне суждено...
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0280.shtml).

Millet sevgisi ve özgürlük tutkusunun yanı sıra, Kyuhelbeker'in hapis hayatı boyunca teselli bulduğu dinî inançlara yoğun bir eğilimi olduğunu görüyoruz. Eserde dile getirilen şu sözler bu durumu açıkça gösterir:

“Rus milletine işaret gerekir,
Gerçek dostlarını tanıyabilmesi için
Ve onları sahtelerinden ayırmak için:
Bu işaret Sadakattir değil mi?
–Evet! İsa kendisi söylemiş:
‘Sürünün ardından çoban canı gönülden gider,
Paralı asker ise kaçar.
Ben paralı asker değilim.”

Русскому народу нужен признак,
Чтоб истинных друзей своих узнать
И отличить от ложных: этот признак
Не верность ли?- Да! сам Христос сказал:
"За стадо пастырь душу полагает,
Наемник же бежит";
Я – не наемник.
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0280.shtml).

“Tanrı beni korur
Eğer beni gerçekten tehlikeli bir durum
Tehdit ederse

O bunu savuşturacaktır
Eğer emrederse
Ve eğer ben memleketime lazım isem bunu yapar;
Ama eğer emretmezse, tüm çabalarınız
Nafile olacaktır O'nun kalkanının altında
Duruyorum ve hiçbir şeyden korkmuyorum."

Бог меня хранит,
И, если в самом деле мне опасность
Грозит какая, отвратить ее
Он может, буде так ему угодно
И буде нужен я родной земле;
А не угодно - и старанья ваши
Напрасны будут.
Под щитом его Стою - и не боюся ничего.
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0280.shtml).

Kyhelbeker adeta 14 Aralık 1825 günü yaşadıkları yenilgiye rağmen umudunu kaybetmediğini göstermek istercesine, Prokofiy'i ülkesinin geleceği adına iyi gelişmeler olacağından bahsederken tasvir eder. Kyuhelbeker'in ideal kahramanı için önemli olan kendi hayatı değil, vatanının, hayalini kurduğu aydın günlere kavuşmasıdır. Nitekim Prokofiy ölmeden önce vatanı için arzularını şöyle dile getirir:

"Bizi kurtaracak lideri gönderecek
Ve benden daha mutlu
Daha saf ve daha yetenekli başka bir reis gelecek,

Benim yalnızca başlatmış olduğum işi bitirecek.”

Пошлет ей избавителя-вождя,
И будет оный вождь и боле счастлив,
И чище, и способнее меня;
Тот совершит, что только начал я.
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0280.shtml).

Eserin sonunda Prokofiy ölür fakat kahramanın umutları ebediyen sağ kalır. Kyuhelbeker umudunu kaybetmediğini vurgular.

Kyuhelbeker Dekabrist Ayaklanması’nın bedelini ağır bir şekilde öder ve önce uzun bir süre yalnız başına kalacağı hapis hayatı, sonra ise sefalet içinde geçireceği sürgün hayatı yaşamaya mâhkum olur. Tüm bunlara rağmen Kyuhelbeker siyasi ve sosyal tavrından ve tutumundan ödün vermez. Ölümünden bir yıl önce, Dekabrist Ayaklanması’ndan yirmi yıl sonra 1845 yılında kaleme aldığı *Rus Şairlerinin Kaderi (Участь русских поэтов*) isimli şiirinde kendisi gibi hayatını milletine adamış arkadaşlarını anımsar ve hiçbir zaman pişman olmadığını gösterir. Eserde anlatıcı yaşadığı talihsizliklerin Kyuhelbeker’e özgü olmadığını belirten bir dize ile başlar:

“Tüm şairlerin kaderi acı doludur.”

Горька судьба поэтов всех племен.

Anlatıcı ilk olarak şair Rıleyev’in yaşadığı acı olayı anımsar ve onun idam edilişini tasvir eder:

“Şan için doğmuştu Rıleyev de;
Fakat delikanlı özgürlüğe âşıktı…
İp cüretkâr boynu sıktı.”

Для славы и Рылеев был рожден;
Но юноша в свободу был влюблен...
Стянула петля дерзостную выю.

İkinci olarak anlatıcı Kyuhelbeker’in, yani kendisinin yaşadığı hapis, sürgün ve görme bozukluğu ile ilgili hastalığı aktarır:

“Tanrı onların kalbine ateş, akıllarına ışık verdi,
Evet! Onların duyguları coşkun ve ateşlidir:
Daha ne? Onları karanlık hapislere atıyorlar,
Umutsuz sürgünün soğukluğuyla canını çıkarıyorlar…
Ya da hastalık geceyi ve pusu getiriyor.

Бог дал огонь их сердцу, свет уму,
Да! чувства в них восторженны и пылки:
Что ж? их бросают в черную тюрьму,
Морят морозом безнадежной ссылки...
Или болезнь наводит ночь и мглу.

Anlatıcı sonrasında Puşkin’in düelloda eşine komplimanlar yapan Dantes tarafından öldürülmesine değinir:
“Ya da hakir kadın düşkünlerinin eli
Onların kutsal bedenlerine kurşun açıyor.”
Или рука любезников презренных

Шлет пулю их священному челу.
(http://www.world-art.ru/lyric/lyric.php?id=13925).

Kyuhelbeker edebiyat hayatına, lise eğitimini aldığı Tsarskoye Selo'da yakın arkadaşları Puşkin ve Delvig ile birlikte, dönemin Jukovski ve Batyuşkov gibi romantik dönem şairlerine öykünerek yazdıkları hüzünlü, melankolik ve kasvetli lirik şiirler yazarak başlar. İlk şiirlerini ele aldığımızda, o dönemin gençliğine özgü yalnızlık konusunun sıklıkla işlendiğini görürüz. Sanatçı ileriki yıllarda özgün şiirlerini oluştururken toplumsal meseleleri konu olarak seçmeyi yeğler. Despotizm karşıtı görüşlerini içeren şiirlerinin büyük bölümünü, Yunanlıların Osmanlı Devleti'ne karşı çıkardığı ayaklanmaları konu olarak işler. Özgürlük tutkusunu, eserlerinde Yunanlıları destekleyerek ifade etmeye çalışır. Yalnızca şiir türüyle yetinmeyen Kyuhelbeker, özellikle hapis ve sürgün yıllarında tragedyalar yazar. Tarihî kaynaklardan yararlanarak oluşturduğu bu tragedyalarda da siyasi ve sosyal eleştiriler yer almaktadır. Bu tragedyaları yazmadan önce, uzun bir süre yoğun bir şekilde Rusya tarihini araştırır. Hapis ve sürgün hayatının olumsuz bir sonucu olarak edebiyattaki gelişmelerden uzak olan sanatçı, her ne kadar yakın arkadaşı Puşkin kendisine bir dönem kitap temin etmiş olmasına rağmen, gelişen edebi değişimlere ayak uyduramaz. Başka bir deyişle, sanat hayatı boyunca ele aldığı konular ve bu konuları işleyiş tarzı aynı kalır.

3.3. Fyodor Nikolayeviç Glinka (1786-1880)

Hayatı: Şair, yazar, yayıncı, arkeolog ve asker Dekabrist Fyodor Nikolayeviç Glinka, 1786 yılında Smolensk'te dünyaya gelir. Doğum tarihi birçok kaynakta 1786 yılı olarak geçmesine rağmen, tam olarak belli değildir. 1880 yılında vefat ettiğinde *Tver* gazetesindeki ölüm ilanında, Glinka'nın doksan altı yaşında hayata gözlerini yumduğu yazar. Bu durumda Glinka 1784 yılında doğmuştur. Biyograf arkadaşı Avgust Kazimiroviç Jiznevskiy (1819-1896), Glinka'nın 8 Temmuz 1786 günü doğduğunu iddia eder. Tver şehrinin kayıtlarına göre ise, Glinka 1790 yılında doğar. Yaşı ile ilgili muammayı çözmek için Glinka'ya hayatının son yıllarında, hangi yıl doğduğu sorulduğunda, hangi yıl doğduğunun bir önemi olmadığını vurgulayarak şöyle cevap verir: *"Tanrı zamanı yarattı, insanlar ise yılları uydurdu."* (Levçenko, 1987: 654). F. N. Glinka ile ilgili kaynaklara baktığımızda, doğum yılı olarak çoğunlukla 1786 tarihi ile karşılaştığımızdan, doğum yılını 1786 olarak yazmayı tercih ediyoruz.

Glinka askerî okulda eğitim alır. 1803 yılında eğitimini tamamlayıp, Apşeronsk alayına subay olarak atanır. Alayda cesareti ve başarılarıyla dikkat çeken isimler arasında yer alır. Öyle ki, General Mihail Andreyeviç Miloradoviç (1771-1825) 1805 yılında bir baloda karşılaştıklarında, Glinka'ya yaveri olmasını teklif eder. Baloda aralarında oldukça ilginç bir diyalog yaşanır. Genç subay Glinka, Miloradoviç'in teklifi üzerine generale: *"Tek bir isteğim var, efendim. Bir yeminim var ve ben bu yemini bozmak istemem."* der. Şaşkınlıkla bakan Miloradoviç, genç subaya yemininin ne olduğunu sorar. Glinka:

"Her zaman doğruyu söylemek, efendim." diye cevaplar. Glinka, bu cüretkâr cevabından dolayı, azarlanmayı bekler, fakat Miloradoviç'in gözlerinin sevinçle parladığını görür. General : *"Ben de doğruyu konuşmayı severim ve her zaman doğruyu konuşurum. Sizden bana her zaman gözlerimin içine bakarak, her konuda doğruyu söylemenizi istiyor ve talep ediyorum."* der (Levçenko, 1987: 655). Glinka'nın, Dekabrist ideolojisine paralel bir şekilde cüretkâr, atik ve adil bir mizaca sahip olduğunu düşünebiliriz.

1805 yılı itibariyle Fransızlara karşı süregelen savaşlara katılır. Austerlitz Muharebesi'nde cesurca ülkesini müdafaa eder, öyle ki ölümün kıyısından döner. Savaş alanında yaşadıklarını gözlemler ve not eder. 1807 yılında askerî görevinden bir süreliğine ayrılır ve Smolensk'e geçer. Burada *Soylu Gönüllü Milis Kuvvetleri (Дворянское ополчение)'*nin başkanlığına seçilir (http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0080.shtml).

Bu dönemde Glinka Rusya'da, birçok şehirde seyahat eder, gözlemlediği her şeyi not alır ve edebiyatla yoğun bir şekilde ilgilenir. 1812 yılında askerî vazifesine geri döner ve Anayurt Savaşı'na katılır. Aynı yılın baharında günlüğüne Napoleon'un başlatacağı savaşla ile ilgili görüşlerini şu sözcükleriyle aktarır:

> *"Avrupa'nın büyük bölümünü kırıp geçiren Napoleon, Neman nehri üzerine kapanmış bir karabulut gibi duruyor. Azgın bir ırmağa benziyor. Rusya ise bir baraj gibi, bu taşkın sel hiç görülmemiş bir olay olacak. Ey, dostum! Bu istilanın felaketleri*

> *devam edecek mi? Fetih mi edileceğiz? Hayır! Ruslar toprağını vermez! Eğer asker sayımız yeterli olmazsa, her birimiz bir elimizle karasabanımızı tutarız, diğer elimizle ise vatan uğruna savaşırız."* (Levçenko, 1987: 660).

Glinka'nın ön görüsü gerçekleşmiştir. Ellerinde sabanları ve tırmıklarıyla ancak tarım işinden anlayan tüm serf köylüler, savaşta Rusya adına mücadele etmişlerdir.

Anayurt Savaşı'nda Borodino'da savaşa katılan Glinka, soylu olmasını üstünlük olarak kabul etmez ve askerlerle birlikte yer, içer ve onlarla birlikte uyur. Böylece genç yaşta Rus halkının içinde bulunduğu gerçek hayatı gözlemleme şansı yakalar. Savaşı kazanıp, Napoleon'un ordusunu topraklarından çıkardıklarında, başarılarının ardında ilahi bir inancın olduğunu vurgulayarak günlüğüne şöyle yazar: "*Tanrı Rusya'ya yaralar verdirdi, fakat Tanrı onu yok olmaktan kurtardı."* (Leçenko, 1987: 669).

Glinka 1813 yılında askeri başarıları dolayısıyla *Aziz Vladimir Nişanı* ve üzerinde *Cesaretiniz Dolayısıyla* yazılı altın bir kılıç ile ödüllendirilir. Aynı yıl General Miloradoviç ile Almanya'ya ardından da Paris'e geçer. 1816 yılında Rusya'da İzmaylov Muhafız Alayı'na tayin edilir. Bu alayda Glinka'nın önderliğinde subaylar kendi kütüphanelerini kurarlar ve *Voyennıy Jurnal* isimli dergilerini çıkarırlar. 1818 yılında Glinka bu derginin yöneticiliğini yapar (http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0080.shtml).

Despotizme nefret duyması, evrenin sırlarını keşfetme arzusu ve mistisizme eğilimi sonucunda *İzbrannıy Mihail* isimli mason locasına üye olur. Loca toplantısının bir gecesinde ünlü mason Nikolay İvanoviç Novikov (1744-1818)'un yeğeni Mihail Novikov ile tanışır. Neva nehrinin kıyısında uzunca sohbet ederler ve her ikisi de bu tanışmadan oldukça hoşnut olduklarını belirtirler. Novikov, Glinka'ya masonluğun yalnızca mistik bir gelenek olmadığını, aynı zamanda politik meseleleri tartıştıklarını açıklar. Kurtuluş Birliği isimli Dekabrist örgütüne üye olduğunu, amaçlarının adaletsizlik, memurlara kötü muamele ve yönetimin yasadışı işleyişiyle savaşmak olduğunu söyler. Novikov, Glinka'ya *"Sizin orada bulunmanız gerek. Sizinki gibi bir yüreğe sahip birisinin bizimle olmaması düşünülemez."* der. Çok geçmeden Glinka Kurtuluş Birliği'ne katılır. 1818 yılına gelindiğinde ise Glinka, Refah Birliği örgütünün kurucularından biri olarak karşımıza çıkar (Levçenko, 1987: 679).

1818-1820 yıllarında *Yeşil Lamba* isimli edebiyat topluluğuna katılır. 1819-1825 yılları arasında ise Refah Birliği örgütünün merkezi haline dönüşen *Rus Edebiyatı Severlerin Özgür Örgütü* isimli edebiyat topluluğunun başkanlığını yapar. Aynı zamanda, bu topluluğun yayın organının faaliyetlerini yürütür (Prutskov, 1980: 251).

1820 yılında Refah Birliği üyeleri Glinka'nın evinde toplanır. Bunların arasında Senato Meydanı'ndaki Dekabrist Ayaklanması'na öncülük edeceklerin başında gelen isimlerden Pavel Pestel de bulunur. Pestel devletin yönetim biçiminin cumhuriyet olması gerektiğini savunur ve diğer üyeler de Pestel'i destekler. Oysa Glinka anayasal monarşiyi

savunmaktadır. Glinka diğer örgüt üyelerinin savunduğu görüşleri oldukça radikal ve tehlikeli bulur. Öyle ki, üyeler arasında çarı öldürme fikri dahi konuşulmaktadır. Üyelerle sert fikir ayrılıkları yaşayan Glinka Refah Birliği'nin dağılmasıyla birlikte, Dekabrist faaliyetlerinde yer almayı bırakır. Arkadaşlarının tüm ısrarlarına rağmen Kuzey Örgütü'ne katılmayı reddeder (Levçenko, 1987: 680).

Glinka, Dekabrist örgüt üyelerinin ayaklanma hazırlığı içinde olduklarını bilmesine rağmen, onlara destek vermez. Bununla birlikte, örgüt üyelerinin faaliyetlerini kimseye söylemez, sır gibi saklayarak onları ele vermez. 14 Aralık Dekabrist Ayaklanması'nın ardından tutuklanır ve Petropavlovsk Kalesi'nde tek kişilik bir hücrede mâhkum edilir (http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0080.shtml).

Tutukluları bizzat kendisi sorgulayan yeni çar I.Nikolay, Glinka'nın da sorgusunu gerçekleştirir. Glinka, çara: *"Majesteleri, yönetimin şeklini değiştirmeyi asla istemedim, tek istediğim biraz daha adaletti."* der. Çar soğuk bir tavırla, *"Buna inanmayı umuyorum."* der ve düşünmeye başlar. Sonunda çar Glinka'ya, *"Glinka, sen tamamen masumsun, fakat büsbütün arınman gerek."* diyerek Glinka'nın sürgün edilmesinin hükmünü verir. Glinka 9 Temmuz 1826 günü tüm askeri rütbeleri alınarak, Petrozavodsk şehrine sürgün edilir (Levçenko, 1987: 690). 4 Mart 1830 yılında Tver şehrine yerleşir. İki yıl sonra ise A.P.Golenişevaya- Kutuzova ile evleneceği Oryol şehrinde yaşamaya başlar (http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0080.shtml).

Hayatı boyunca birçok şehir değiştirerek yaşayan ve ne olursa olsun edebiyata olan ilgisini kaybetmeyen Glinka, 1880 yılının Şubat ayında evinde yalnız başına hayata gözlerini yumar (Levçenko, 1987: 723).

Eserleri: F. N. Glinka'nın ilk şiiri *Yurtseverin Sesi (Глас патриота)* 1807 yılında Russkiy vestnik isimli dergide yayımlanır (http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0080.shtml).

Glinka'nın şiirlerine baktığımızda, bir dizi eserini sentimentalistlere öykünerek kaleme aldığını görüyoruz. Söz gelimi, ilk şiirlerinde kasvetli bir doğa tasviri, ruhun melankolik dünyası, erken yaşta hayatın renklerinin solması, memnuniyetsizlik, umutsuzluk gibi durumlar hâkimdir (Arhipova, 1987: 16). Bu şiirlerine örnek olarak, *Sonbahar Hüznü (Осенная грусть, 1818), Düşlerin Çağrısı (Призвание сна, 1819), İlkbahar (Весна, 1820)* ve *Köy Rüyası (Селский сон, 1821)* isimli eserlerini gösterebiliriz.

Sonbahar Hüznü eserinde kasvet, melankoli, hüzün ve umutsuzluk yer alır. Gençliğinin solduğunu ifade eden anlatıcı, geçip giden gençliğini doğayla özdeşleştirir. Doğa da gençliği gibi solmuştur ve ruhundaki karamsarlık ile doğanın iç karartıcı durumu birbirine benzemektedir. Başka bir deyişle, kapalı hava anlatıcının ruh halinin bir yansımasıdır. Şiir anlatıcının gençlik günlerinin geçtiğini ifade etmesiyle başlar:

"Yine yoksunuz, altın çağımın günleri,
(…)
Karamsar, hüzün gibi, mavi gökyüzünün görüntüsü
Ve taze çimler, benim gibi, öksüz kalmış!"

Опять вас нет, дни лета золотого,
(...)
Уныл, как грусть, вид неба голубого
И свежий луг, как я, осиротел.

Anlatıcı doğanın yeniden canlanması ile mutlu günlerin geleceğini düşünür, fakat bu günleri görebileceği konusunda şüphelidir:

"Durgun Mayıs ayında, dostum yeniden
Yaşlı ormanın ve çam ormanının yeşerdiğini görecek kadar yaşayacak mıyım?
(…)
Meşe ormanı yeşerinceye,
Uyanmış derelerin sesleri duyuluncaya kadar yaşayacak mıyım?"

Дождусь ли, друг, чтоб в тихом мае снова
И старый лес и бор помолодел?
(...)
Дождусь ли я дубравы обновленья,
И шепота проснувшихся ручьев.

Anlatıcı şiirin son dizelerinde ise tüm bu yenilenme anlarını ancak vatanında görmek istediğini vurgular:

"Ya da benim kaderime ülkemle vedalaşmak
Ve tatlı baharın tadını çıkaramamak yazıldı!.."

Иль суждено мне с родиной проститься
И сладкою весной не насладиться!..

(http://stih.pro/osennyaya-grustj/ot/glinka).

Düşlerin Çağrısı isimli şiirinde anlatıcının doğaya büyük bir tutku ile bağlı olduğunu görüyoruz. Detaylı bir doğa tasviri ile karşılaşıyoruz. Anlatıcı bu doğa resminin içine mitolojik karakterleri yerleştirir. Bununla birlikte anlatıcının gençlik günlerinin geçip gittiğini görüyoruz:

"Akşam şafağı allanıyor,
Gümüşi yağmura bakınarak;
Zephyros ormanlardan hoş kokular getirerek esiyor,
Ve küçük dereciklere çarpıyor.
Kırlar sessiz, köyler susmuş,
Ve Filomela'nın tatlı sesi
Sessizliğin içinde uzaklardan gelerek süzülüyor…"

Заря вечерняя алеет,
Глядясь в серебряный поток;
Зефир с полян душистых веет,
И тихо плещет ручеек.
Молчат поля, замолкли селы,
И милый голос филомелы
Далеко льется в тишине...

Yunan mitolojisinde *Zephyros* batı rüzgârıdır ve baharın gelişini müjdeler. *Filomela* ise yine Yunan mitolojisinde bülbülün ve sanatın simgelerinden biridir. Filomela'nın kocası onun dilini kesmiş ve Filomela bülbüle dönüşmüştür. Anlatıcı doğanın muhteşemliği

karşısında hayran olsa da, bu ona mutluluk getirmemektedir. Anlatıcının mutlu günleri geride kalmıştır:

“Fakat gökyüzünün muhteşem görüntüsü,
Toprağın görkemli tablosu,
Çiçek açan taze orman,
Şirin vadiler
Bana mutluluk veremezler.
Doğanın güzelliği benim için değil,
Ve siz, benim gençlik yıllarım,
Gizli bir hüznün içinde solun!”

Но мне прелестный вид небес,
Земли роскошные картины,
Ни сей цветущий свежий лес,
Ни миловидные долины
Не могут счастья принести.
Не для меня красы природы,
И вам, мои младые годы,
Вам в тайной грусти отцвести!

Hayalperest olan anlatıcı, gerçeği maddi dünyada değil, manevi dünyada, rüyalarda arar. Anlatıcı için mutluluk maddi dünyanın ötesindeki hayallerin ve duyguların egemenliğindeki dünyadadır. Anlatıcının hayalini kurduğu dünyada özgürlük ve adalet vardır:

“Beni hayallerin ülkesine çağırıyorlar…
Bu davetkâr ses senin değil mi?

Buraya! Parıldayan yıldızlara,
Buraya, yıldızların üstüne yükseklere!...
Ah, bana çok güzel bir diyar göster,
Gerçeğin, mucizevi güzellikte olduğu,
Sarsılmaz hukukun olduğu;
Aydınlanmaya engel olmayan,
Kanunların güçlü olduğu
Ve özgürlüğün zincirlere bağlı olmadığı!...”

Меня зовут в страну мечтаний...
Не твой ли то приветный глас?
Туда! к сияющим звездам,
Туда, к надзвездным высотам!..
Ах, покажи мне край прелестный,
Где истина, в красе чудесной
В своих незыблема правах;
Где просвещенью нет препоны,
Где силу премогли законы
И где свобода не в цепях!..

Anlatıcının hayalini kurduğu bu diyara umutsuzca kavuşamayacağını düşündüğünü şiirin son dizeleri ifade eder:

“Ve beni yeni bir gün çağırıyor
Yeniden acı çekmeye!...”

И новый день меня зовет
Опять на новое страданье!..

(http://stih.pro/prizivanie-sna/ot/glinka).

Bu şiiri ile Glinka'nın adalet ve özgürlük arayışı içinde olduğunu söyleyebiliriz.

Glinka'nın *İlkbahar* isimli şiirinde de doğa tasviri ile karşılaşırız. Bu şiirde anlatıcının ruh hali ile doğa tezat konumdadır. Söz gelimi, anlatıcı doğanın uyum içinde sakin yaşamını gözlemlerken, kendi içindeki coşku ile zıtlık oluşturduğunu görür:

"Kırlangıç kulağını yuvasına dayamış,
Ve gül genç bir dalda açıvermiş,
Kuş kirazı ağacı rehavet içinde suyun üzerinde,
Bülbülün şakıdığı türküler kaplıyor ormanı…
Peki benim ruhumdaki bu endişe de nedir?
(…)
Kader demir gibi elleriyle
Beni dünya telaşına sürüklüyor
Tatlı kır sessizliğinden:
Heyhat! İlkbaharın parıltısından daha hızlı,
Yok oluyor fırtınalarda hayattan yıllar!"

Уж ласточка к гнезду послышала влеченье,
И роза вспыхнула на ветке молодой,
И дышит негою черемуха над водой,
И соловья гремит по рощам пенье...
Почто ж в душе моей волненье?
(...)

Судьба железною рукой
Влечет меня в тревоги света
От милой сельской тишины:
Увы! скорей, чем блеск весны,
Исчезнут в бурях жизни лета!
(http://stih.pro/vesna/ot/glinka).

Anlatıcının gençlik yıllarının hızla geçip gittiğini vurgulamak istediğini görüyoruz.

Köy Rüyası isimli şiirde anlatıcının sevecen bir ifadeyle tasvir ettiği doğanın büyüsüne kapıldığını görüyoruz. Anlatıcının gerçek dünyanın ötesinde, doğayla iç içe bulunan bir rüya içinde, maddi dünyanın tüm gerçekliklerinden uzak bir şekilde hazza kapıldığını söyleyebiliriz:

"Ne tatlıdır kuytu bir köşeye
Sokulmak, ruhundaki dinginlikle,
Ot biçme zamanı, alacıkta,
Dalların arasından, yıldızların üzerinde oluşan muazzam tonozun, göründüğü yer
Ya da bulut dalgalarının oluşturduğu parlak okyanus!...
Ne tatlıdır rahat bir köy evinin sessizliği,
Doğanın bahçelerinde fevkalade hoş kokuları tatmak,
Taze çiçekleri solumak!
Rüyamda dinliyorum, kendimi güç bela hatırlayarak."

Как сладко в уголок укромный
Залечь, с спокойствием в душе,

На сенокосе — в шалаше,
Где виден, сквозь ветвей, надзвездный свод огромный
Иль светлый океан волнистых облаков!..
Как сладко в тишине приютной хаты,
В садах природы пить роскошны ароматы,
Дыханье молодых цветов!
Я слушаю сквозь сон, чуть помня сам себя.
(http://stih.pro/seljskij-son/ot/glinka).

Glinka 1812 Anayurt Savaşı'nda cesurca savaşmış askerlere ve General Mihail Andreyeviç Miloradoviç, Kont Matvey İvanoviç Platov (1751-1818), Aleksandr Nikitin Seslavin (1780-1858), Denis Vasilyeviç Davıdov (1784-1839) ve Aleksandr Samoyloviç Figner (1787-1813) gibi savaş ortamında ön plana çıkmış isimlere ithafen bir dizi şiir yazar. Bu şiirler savaşta yaşanan gerçekleri yansıtır. Söz gelimi, Glinka savaşta bizzat kendi gözleriyle gördüğü olayları kaleme alır. Glinka Anayurt Savaşı'nda yaşanılanları aktardığı şiirlerin bir bölümünü 1818 yılında derleme olarak *Rus Askerine Hediye (Подарок русскому солдату)* ismiyle yayımlar (Arhipova, 1987: 18). Bu şiirlerine örnek olarak *Savaş Şarkısı (Военная песнь, Temmuz 1812), Asker Şarkısı (Солдатская песнь, Temmuz 1812), Yanan Moskova Karşısında Rus Askerin Şarkısı (Песнь русского воина при виде горящей Москвы, 1812-1816), Öncü Şarkısı(Авангардская песнь, 1812- 1816), Partizan Seslavin (Партизан Сеславин, 1812-1825)* ve *Partizan Davıdov (Партизан Давыдов, 1812-1825)* isimli eserlerini gösterebiliriz. Eserlerin isimlerinden de anlaşılacağı üzere, Glinka şiirlerinin çoğunu

şarkı olarak nitelendirir. Şair bunun nedenini şöyle açıklar: *"Rus askeri şarkı söylemeyi sever! Hem mutluluğu hem acıyı neşeli ya da hüzünlü şarkılarla aktarır."* (Lojkova, 2013).

Savaş Şarkısı isimli şiir, Fransızlar Smolensk şehrine yaklaşırken yazılır. Anlatıcı düşmana karşı büyük bir nefret duyarken, kendi milletini savaşa karşı şevke getirmek ister. Şiirde savaş ortamı gerçekçi bir üslupla resmedilir. Anlatıcıya göre Fransızlar alçaklık ederken, Rus milleti onurlu bir şekilde vatanını savunmaktadır. Anlatıcının savaşmaktan korkmadan, milleti uğruna mücadele edilmesi gerektiğini savunduğunu görüyoruz:

"Savaş borusu duyuldu,
Fırtınalar arasında savaşın sesi gürüldüyor:
Ahlakı bozulmuş millet,
Bizi boyunduruğu altına almakla ve kölelikle tehdit ediyor!
Çıkarlarının açlığına düşmüş, kalabalık grup akın akın geliyor,
Etobur vahşi hayvanlar gibi, böğürüyorlar,
Hırsla Rusya'da kan içmek isteyerek.
Taş gibi katı kalpleriyle, geliyorlar,
Ellerinde kılıç ve ateş sallıyorlar
Herkesi ve şehirleri yok etmeye!
Rahat bir şekilde uyuklama vakti midir,
Rusya'nın sadık evlatları?
Gidelim, orduları birleştirelim,
Gidelim ve savaşın korku saçan dehşetinde
Arkadaşlarımıza, vatanımıza ve milletimize

Özgürlük ve şan getirelim
Ya da vatan topraklarında ölelim!"

Раздался звук трубы военной,
Гремит сквозь бури бранный гром:
Народ, развратом воспоенный,
Грозит нам рабством и ярмом!
Текут толпы, корыстью гладны,
Ревут, как звери плотоядны,
Алкая пить в России кровь.
Идут, сердца их - жесткий камень,
В руках вращают меч и пламень
На гибель весей и градов!
Теперь ли нам дремать в покое,
России верные сыны?
Пойдем, сомкнемся в ратном строе,
Пойдем - и в ужасах войны
Друзьям, отечеству, народу
Отыщем славу и свободу
Иль все падем в родных полях!
(Akopovoy, Berejkova, 1987: 67).

Anlatıcı, özne olarak *"ben"* yerine *"biz"* kullanarak, birlikteliğin gücünü vurgulamak istemiştir.

Glinka *Asker Şarkısı* isimli şiirini, Rus orduları Smolensk şehrinde bir araya gelirken kaleme alır. Anlatıcı bu şiirde de özgürlüğe olan

tutkusunu yansıtır. Anlatıcı kadınıyla, erkeğiyle, yaşlısıyla, genciyle tüm Rus halkının bir olup, vatanın özgürlüğü uğruna ölmekten çekinmediğini belirtir. Bunun yanı sıra, halkı savaşa katılmak üzere şevklendiren ifadeler yer alır:

"Hatırlayalım, arkadaşlar, Rusların şanını
Ve düşmanları yok etmeye gidelim!
Vatanımızı koruyalım:
Köle olarak yaşamaktansa ölmek daha iyi.
İleri, ileri, çocuklar,
Tanrıyla, inançla ve süngüyle!
Kazanalım ya da ölelim!
İşte kadınlarımız ağlıyor
Kızlarımız, yaşlılarımız feryat ediyor."

Вспомним, братцы, россов славу
И пойдем врагов разить!
Защитим свою державу:
Лучше смерть - чем в рабстве жить.
Мы вперед, вперед, ребята,
С богом, верой и штыком!
Победим или умрем!
Вот рыдают наши жены,
Девы, старцы вопиют.
(Akopovoy, Berejkova, 1987: 68).

Bu şiirle milli mücadele sırasında Rus halkını bir araya getiren en önemli unsurlardan birinin inanç olduğu neticesine varabiliriz.

Yanan Moskova Karşısında Rus Askerinin Şarkısı isimli şiir, Fransızların Anayurt Savaşı'nda Moskova'ya girmesiyle şehirde başlayan yangına dair yazılır. Yangın Borodino Muharebesi ardından yaşanır. Fransızların ilk başta önem vermediği yangında şehrin binalarının dörtte üçü ve yiyecek stoklarının büyük bir bölümü yok olur. Yangın sebebiyle Fransızlar açlık sınırına dayanır. Dekabristler için Moskova şehri muazzam ölçüde önem taşır. Söz gelimi, birçok Dekabriste göre başkent hiçbir geleneği olmayan Peterburg yerine, Moskova olmalıdır (Walicki, 2009: 124). Glinka da Dekabrist ideolojisine paralel bir tutumla Moskova'ya önem veren bir şair ve yangına bizzat şahit olmuş bir asker olarak, yaşanan bu felaketten bir hayli etkilenir. Anlatıcı eserde yangına ve şehre karşı beslediği düşüncelerini Rus bir askerin sözcükleri aracılığıyla aktarır:

"Fırtınalı gece kararıyor, kararıyor,
Ve rüzgar hızla esiyor, ve gök gürüldüyor,
Moskova alevler içinde yanıyor,
Ve Rus asker şarkı söylüyor:
'Yanıyor, yanıyor çarların başkenti;
(…)
Ey Kremlin! Senin kutsal duvarların
Ve kulelerin gururla durur duvarların üzerinde,
Eskilerin kutsadığı her şey,
Dumanlı rüzgârla yok oluyor!

Ve büyük şehir, mezar gibi
Ya da çölün ücra yerleri gibi, susuyor!...
Kibirli düşman ise, bırakarak bozkırları
Moskova'nın çevresindeki kül yığınlarını,
Korkutucu bir şekilde kılıcı ve zincirleri havaya kaldırır
Ve Neva'nın kıyılarına yaklaştırır ordusunu...
Hayır, hayır! İçmeyecek o suyundan
Şanlı Nevskiy kıyılarının:
Ayaklandı ordular ve milletler,
(…)
Arkadaşlar, daha canlı! Artık intikam yakın."

Темнеет бурна ночь, темнеет,
И ветр шумит, и гром ревет;
Москва в пожарах пламенеет,
И русский воин песнь поет:
"Горит, горит царей столица;
(...)
О Кремль! Твои святые стены
И башни горды на стенах,
И всё, что древность освятила,
По ветрам с дымом улетит!
И град обширный, как могила
Иль дебрь пустынна, замолчит!..
А гордый враг, оставя степи
И груды пепла вкруг Москвы,

Возвысит грозно меч и цепи
И двигнет рать к брегам Невы... Нет, нет!
Не будет пить он воды Из славных невских берегов:
Восстали рати и народы,
(...)
Друзья, бодрей! Уж близко мщенье.
(Akopovoy, Berejkova, 1987: 72).

Anlatıcı Moskova yangını ile coşan milli mücadele ruhunun daha da katlandığını vurgulamıştır.

Glinka *Öncü Şarkısı* isimli şiirinde yanında yaveri olarak görev yaptığı General Miloradoviç'in savaştaki kahramanlıklarını över. Anlatıcı bir lider olarak gördüğü generalin ardından canını feda ederek vatanını savunur:

"Arkadaşlar! Düşman bizi savaş ile tehdit ediyor,
Artık yakındaki köyler ateş içinde
Artık Miloradoviç nizamların önünde
Atı üzerinde kasırga gibi uçuyor.
Gidelim, gidelim, arkadaşlar, savaşa!
Kahraman! Senin yanında ölmek bir zevktir.
(…)
Burada nizamların önünde Miloradoviç durur
Bizim üzerimizde Tanrı, zafer onunla;
Arkadaşlar kahramanın ardından kasırga gibi İleri gidelim…
Ölelim ya da kazanalım!

Gidelim, gidelim, arkadaşlar, savaşa!
Kahraman! Senin yanında ölmek bir zevktir.”

Друзья! Враги грозят нам боем,
Уж села ближние в огне,
Уж Милорадович пред строем
Летает вихрем на коне.
Идем, идем, друзья, на бой!
Герой! нам смерть сладка с тобой.
(...)
Здесь Милорадович пред строем,
Над нами Бог, победа с ним;
Друзья, мы вихрем за героем
Вперед... умрем иль победим! Идем, идем, друзья, на бой!
Герой! нам смерть сладка с тобой.
(Akopovoy, Berejkova, 1987: 73).

Anlatıcının savaşı kaybedip, boyunduruk altına girerek yaşamaktansa, ölmeyi tercih ettiğini görüyoruz.

Glinka, *Partizan Seslavin* isimli şiirini General Barclay de Tolli’nin yaveri olan Aleksandr Nikitin Seslavin’e övgü niteliğinde yazar. Seslavin Anayurt Savaşı’nda partizan hareketlere destek vererek ön plana çıkmış bir isimdir. Anlatıcı Seslavin’i şu dizeleriyle över:

“O gençliğinde kendini bilime adadı,
Savaşa katılmayı hayal ederek yaşadı;
Fakat birden.. On iki, onun savaş yılı oldu! Ateş!

Vatan yanıyor ve tüm millet
Karasabanından silah yapıyor…
Ve tırpanıyla savunuyor….
O kılıç gibi, cesur ve çevik!
Ne korkar ne de pohpohçuluk yapar!...
Onun için en önemli mesele,
Şanını elinde tutmaktır…
Eski kahramanlara eştir soyluluğu.
Ruhen tam bir Rus'tur,
Şanlı Seslavin!"

Он в юности своей весь отдался наукам,
Дышал мечтой о жизни боевой;
И чтением он ум обогащая свой,
И душу приучал к волшебным славы звукам...
Но вдруг... Двенадцатый, с его войною, год! Пожар!
Отечество горит - и весь народ
К оружью от сохи... И косы на защиту...
Он храбр и прям, как меч!
Ни трусости, ни лести!..
Ему важнее есть заботы,
Чтоб славу скользкую держать в своих руках...
Героям древности он благородством равен,
Душой прямой россиянин,
"Се - славен!"
(Akopovoy, Berejkova, 1987: 75).

Partizan Davıdov isimli şiir, Glinka'nın Anayurt Savaşı kahramanlarından biri olan şair Denis Vasilyeviç Davıdov'a ithafen yazdığı eseridir. Şiirde Davıdov'un savaştaki meziyetleri övülür:

"Pos bıyıklı adam. Aklıyla, sivri dilli kalemiyle,
Fransız gibi, Ama kılıcı ile Fransızları korkutur:
Düşmanın sürülmemiş topraklara basmasına izin vermez
Bıyığını burarak,
Müfrezesiyle gür ormana girer
Ve sırra kadem basar!...
Kah görünmez, kah yanındadır,
Kah ortaya çıkar, ardından
Gürültülü Fransız alaylarının arkasından gider
Ve onları, ağ olmadan, elleriyle balık gibi yakalar.
Onun yatağı toprak, evi ise ormanın derinlikleridir! Davıdov!
Sen hem şair hem partizansın!..."

Усач. Умом, пером остер он, как француз,
Но саблею французам страшен:
Он не дает топтать врагам нежатых пашен
И, закрутив гусарский ус,
Вот потонул в густых лесах с отрядом —
И след простыл!..
То невидимкойон, то рядом,
То, вынырнув опять, следом
Идет за шумными французскими полками

И ловит их, как рыб, без невода, руками.
Его постель — земля, а лес дремучий — дом! Давыдов!
Это ты, поэт и партизан!.. (Akopovoy, Berejkova, 1987: 75).

Glinka için 1812 Anayurt Savaşı çok büyük önem taşır. Söz gelimi, *1812 Anayurt Savaşı Tarihinin Gerekliliğine Dair (О необходимости иметь историю отечественной войны 1812 года)* isimli makalesinde, kutsal bir olay olarak var saydığı bu savaşın gelecek nesillere aktarılması konusundaki görüşlerini yansıtır. Glinka bu konuyla ilgili makalesinde şöyle yazar:

> *"Yakında belki de savaşın sesi susacak, meydanlarda akan kanlar kuruyacak, binlerce ceset çürüyecek. Bu savaş geçip gidecek. Yakında savaşla ilgili korku kalmayacak, fakat tüm bunların ardından bir merak doğacak. İnsanlar bu savaşın detaylarını öğrenmek isteyecek. Aklı başında olan herkes, yaşanan tüm bu sıra dışı olayların tablosunu oluşturacak detaylara ihtiyaç duyacak.Çağdaşlarımız belki de ezbere okudukları efsanelerle ve basit notlarla tatmin olacaklar, fakat gelecek nesiller bizim bu hususta özensizce davranmamızı hoşnutsuzlukla karşılayıp, tarihi veriler isteyecekler. 'O zamanın bilgisini verin bize, Avrupa'nın gökyüzünde korkutucu karabulutların dolaştığı, her yerde silahların patladığı ve zincirlerin çınladığı, kanın ve gözyaşının döküldüğü, tahtların sallandığı ve çarların titrediği' diyecekler. Böyle diyecek tüm Avrupa milletleri. Ruslar ise yüce milletin ruhunu uyandıran ani savaş dalgasının canlı tasvirini özellikle isteyecekler. Peki acaba hükümdarın, liderlerin ve milletin bu*

> *kutsal savaştaki yiğitlikleri gelecek nesillere taşınmayacak mı? Hayır! Kim saklayacak bunları gelecek yüzyıllara? Kim? Tarih! Tarih saklayacak!"* (Frizman, 1978: 141).

Glinka, makalesinde Rusları diğer milletlerle karşılaştırır:

> *"Ezilmiş Almanlar şehirlerinin soluşlarına hüzünlüce baktılar. Eski Romalıların nazlı evlatları İtalyanlar özgürlük şarkıları söyleyemediler. Ruslar ise, batıdan kopan fırtınanın sesini duydu, ayaklandı ve güçlendi. Düşman Rusların vatanlarını savaşmadan vereceğini düşündü, fakat bu hayalleri gerçekleşmedi. Ruslar mücadele ettiler, eski tapınakların eşiklerinde can verdiler, çünkü hayatlarından çok daha önemli saydıkları kutsal değerlerini aşağılatmadılar. Rus halkı yiğittir ve şanlıdır."* (Frizman, 1978: 142).

Glinka, makalenin son bölümünde tarihin olması gereken niteliklerinden bahseder:

> *"Tarihin üslubu açık ve anlaşılır olmalıdır. Tarih sadece öğrenciler ve askerler için değil, halkın tüm kesmine hitap etmelidir. Çünkü vatanın özgürlüğü ve şanı uğruna herkes mücadele etmiştir. 1812 yılında yaşanan savaş, tartışma gerektirmeksizin kutsal olarak nitelendirilmelidir."* (Frizman, 1978: 150).

Glinka için büyük değer arz eden 1812 Anayurt Savaşı'nı, şaire göre tarih kitaplarında Rusları yüksek meziyetlerde gösterecek nitelikte detaylandırılmalıdır.

Glinka şiirin yanı sıra tiyatro ile de ilgilenir. Glinka'nın en önemli dramatik eseri 1808 yılında yazıp, 1810 yılında yayımladığı *Velzen ya da Özgür Hollanda (Вельзен или освобожденная Голландия)* isimli tragedyasıdır. Tragedya despotizm ve serflik karşıtı görüşleri içermesi bakımından tiyatro alanında Dekabrist ideolojisini yansıtan ilk özgün eser olma niteliğini taşır. Dekabrist edebiyatının ilk dönemine ışık tutar. Ne ilginçtir ki, o yıllarda henüz gizli örgütlere üye olmayan Glinka, eseriyle Dekabrist düşünce tarzının ayaklanma çıkmadan yıllar önce Rus subayları ve soyluları arasında yayılmakta olduğunu gözler önüne sunar.

Eserde dekorun çeşitliliğine önem verilir. Söz gelimi, birinci perdede olay ay ışığında, yüksek dağların arasında geçerken, ikinci perdede deniz kıyısında bulunan Velzen'in kalesinde geçer. Üçüncü perdede köknarlarla kaplı, yüksek duvarları olan eski gotik tarzı bir yapı, dördüncü ve beşinci perdede ise gece yarısı kopan fırtına tasvir edilir: "Gecenin ilerleyen saatleri… Doğa telaşlı, korkunç bir fırtına etrafı dağlarla kaplı ormanı sarsıyor. Şimşeklerin çakmasıyla oluşan ışıkta uzakta dağlarda duran Velzen'in askerleri görünüyor." *(Глубокая ночь, вся природа в волнении, ужасная буря колеблет вершины лесов, покрывающих окрестные горы; при блеске молнии видны облеченные в брони полки Вельзеновы, стоящие вдали на холмах)* (http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0310.shtml).

Tragedyanın konusu tarihe dayanır. Hollanda'da 16.yüzyılda yaşanan devrim anlatılır. Olaylar eski Amsterdam'da geçer. Ülkede tüm milletin çok sevdiği kral Alfred şüpheli bir şekilde ölür. Yerine despot Floran gelir. Tiran Floran tüm milleti köleleştirir. Glinka'nın ideal, romantik kahramanı yüce gönüllü komutan Velzen, Floran'a karşı ayaklanma başlatır. Zalim Floran, Velzen'in karısı Godmila'yı, oğlunu ve kayınpederi Hollanda prensi İslar'ı kaçırır. Adaletsiz Floran hem Velzen'in ailesine hem de tüm vatana acı getirir. Eserde kahramanların yaşadıkları hırs, tutku, mücadele ve sevgi o kadar gerçek ve büyüktür ki, tüm bu olgular kişisel olmaktan sıyrılarak toplumsal nitelik kazanırlar.

Prens İslar ve prens Erik ülkelerinin içine düştükleri karamsar durumu konuşmalarıyla aktarırlar. Tirana ve köleliğe karşı durarak haykırırlar. Sözgelimi İslar şöyle seslenir:

"Zincirleri kırmak boynumuzun borcu; gözyaşı dökmek kölelerin kaderidir.
Ağlamak, sızlanmak değil harekete geçmemiz gerek…
Kim vatanının çökmesine dayanabilir? Özgürlük ya da ölüm!
Kuralların ve özgürlüğün olmadığı ülkede
Kasvetli bir karanlık hâkimdir: Orada milletin esirleri vardır."

Наш долг оковы рвать; лить слезы- часть рабов.
Не плакать, не стенать, но действововать нам нужно…
Кто может пережить отечество падание?
Свободу или смерть!

Страна лишенная заканов и свободы
Темница скорбная: в ней пленники народы.

Erik ise kölelerden yana tavrını şu sözlerle ortaya koyar:

"Kalabalık köle grubu, gözyaşı ve kan dökerken, acı çekiyor Fakat hoşnutsuzluk duyuluyor!... Tiranı lanetliyorlar."

Толпы рабов, лья слезы и кровь, страдают Но слышен ропот уж!... Тирана проклинают. (http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0310.shtml).

Tragedyanın başkahramanı Velzen'in ayaklanmayı başlattığında, kendisi ve vatanından önce, büyük bir inançla bağlı olduğu Tanrı'ya yöneldiğini görüyoruz:

"Yaradan!
Kendimi ve oğlumu senin kutsal ellerine emanet ediyorum."

Творец!
Под твой святой покров себя и чад вверяю.

Velzen vatanı uğruna her şeyden vazgeçeceğini ise şöyle belirtir:

"Vatanı kurtaracağım ya da vatan uğruna öleceğim!"

Отечество спасу или за него умру!
(http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0310.shtml).

Glinka, Floran karakteri üzerinden Fransız İmparatoru Napoleon Bonaparte'ı tasvir etmektedir. Fransa-Rusya ilişkilerini askeri vazifesi gereğince yakından gözlemleme şansı bulan yazar, zafer sarhoşu olarak

gördüğü Napoleon'u bu karakter aracılığıyla eleştirir ve kınar. Velzen'in karısı Godmila'yı ve küçük yaştaki oğlunu kaçıran Floran'ın, Godmila'ya yönelttiği sözcükler, ne denli devasa bir hırsla büyüklük tutkusuna kapıldığını gösterir:

"Ben çarım o ise köle; Tanrı gibi hâkimim ona."
Я царь-она раба; как Бог над ней я властен.

Despot kral olarak tasvir edilen Floran oğluna yaklaşmak isteyen Godmila'ya şöyle haykırır:

"Dur! Sen annesisin ama ben onun sahibiyim,
Ona yaklaşmana izin vermiyorum!"

Постой! Ты мать ему но я им обладаю,
Приблизиться тебе к нему не позволяю!
(http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0310.shtml).

Tragedyanın sonunda Velzen, Floran'ı mağlup eder. Kazanan milli irade ve özgürlük olur. Velzen mutluğunu ve kıvancını şöyle belirtir:

"Esaret yok, zincirler yok düşman alt edildi
Vatanı evlatları sevgileriyle kurtardılar.
Arkadaşlar, yurttaşların sevgisi bize bahşedilen en gurur verici hediye."

Нет рабства, нет оков враг попран
Сыны отечество спасли своей любовью.
Любовь граждан, друзья, нам есть лестнейший дар.
(http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0310.shtml).

Tragedyanın sonunda despot kralın ölmesiyle, Glinka'nın Napoleon'un da bu kral gibi yok olacağını ve kazananın milli irade olacağını vurgulamak istediği kanısına varabiliriz.

Glinka'nın kendisine ün getiren ve günümüzde de en çok bilinen eseri, nesir niteliğindeki *Rus Subayının Mektupları (Письма русского офицера)*'dır. Eser Glinka'nın 1805-1806 ve 1812 yıllarında Fransızlara karşı yer aldığı savaşlarda tuttuğu günlükler ve 1813-1814 yıllarında askeri vazifesi gereği bulunduğu Avrupa ülkelerinde aldığı seyahat notlarından meydana gelir (Lojokova, 2014). Seyahat notları ve günlüklerden oluşması sebebiyle, tamamen Glinka'nın bakış açısını gösteren, öznel nitelikte bir eser olduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanı sıra, Rus milletinin ruh halini yansıtır.

Mektuplardan oluşan nesir türünde bir eser yazma, Rus edebiyatında ilk kez Glinka'nın tercih ettiği bir durum değildir. Rus yazar ve şair Nikolay Mihayloviç Karamzin (1766-1826) Avrupa'da gerçekleştirdiği seyahatlerinin sonucunda 1791 yılında *Rus Gezginin Notları (Письма русскогопутешественника)* isimli eserini yayımlar (Lojkova, 2014). Glinka'nın farkı ise, Rus edebiyatında ilk kez mektup türünü savaş izlenimlerini yansıtmak için kullanmasından kaynaklanır.

Eserde anlatıcı savaşla birlikte düşmana karşı büyüyen nefreti ve kendi milletine duyduğu güveni anlatır. 1812 yılında aldığı notlarında bu duruma örnekler gösterebiliriz. Düşmanın Rus topraklarına girmesiyle anlatıcının milli duygularının coşkun seviyelere ulaştığını görürüz. 10 Mayıs 1812 günü şöyle yazar:

> "Hayır! Ruslar topraklarını vermeyecek! Eğer askerler yeterli olmazsa, her birimiz bir elimizle karasabanımızı tutar, diğer eliyle ise vatanı uğruna savaşır!" *(Нет! Русские не выдадут земли своей! Если недостанет воинов, то всяк из нас будет одной рукой водить соху, а другой сражаться за Отечество!).*

16 Haziran günü Smolensk'e geçen anlatıcı, düşmanın gelişinin yakın olduğunu bildirir:

> "Düşmanın artık Orşa'ya yaklaştığı haberini aldık. Bizim milletimiz düşmanın yakınlaştığını duymaya alışık değildir. Hiç kimse düşmanın eline düşmek istemiyor." *(Получили известие, что неприятель уже близ Орши. Народ у нас не привык слышать о приближении неприятеля. Никто не хочет достаться в руки неприятелю.).*

Smolensk'te bulunan anlatıcı, bir gün sonra 17 Haziran'da milletin durumunu ise şu sözcükler aktarır: "Milli ruh, iki yüz yıllık bir uykunun ardından, savaş tehlikesini sezerek uyanıyor." *(Дух народный, после двухсотлетнего сна, пробуждается, чуя угрозу военную.)* (http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0060.shtml).

Anlatıcın 19 Haziran 1812 gününe ait notlarında, asker ve subayların, başka bir deyişle, serf köylüler ile soyluların bir araya gelişi ile ilgili görüşleri yer alır. Dekabrist hareketin temel sebeplerinden biri olan bu yaklaşımı Glinka'nın birebir yaşadığına şahit oluruz. Bu yaklaşım sonucunda, soylu subayların ülkenin içinde yaşanan gerçeklikleri fark ederek çözüm arayışı içine girdiklerini ve neticesinde Dekabrist

Ayaklanması'nın gerçekleştiğinden bahsetmiştik. Anlatıcı sınıf farkı gözetmeyen tutumunu şöyle aktarır:

> "Zengin ile fakirin, ünlü atalara sahip çocuklar ile sıradan soyluların çocuklarının arasında hiçbir farkın olmadığı, yemeğin, bilginin ve neşenin ortak olduğu zamanları hatırlamak ne de güzel!" *(Как сладко напоминать то время, когда между богатыми и бедными, между детьми знатных отцов и простых дворян не было никакой разницы; когда пища, науки и резвости были общими!)*
> (http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0060.shtml).

Glinka'nın diğer Dekabristler'de de gözlemlenen Tanrı inancı, eserde kendisini sıklıkla gösterir. Söz gelimi 19 Temmuz 1812 günü şu sözleri yazar: "Tanrı yolumuzu açık etsin! Tanrı bu cüretkârları eski sınırlarımızdan atmamıza yardım etsin!" *(Дай бог нашим вперед! Помоги бог оттолкнуть дерзких от древних рубежей наших!)* (http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0060.shtml).

Glinka, *Rus Subayının Mektupları* ile her ne kadar nesir türünde bir eser oluşturmuş olsa da, şair yönünü vurgulamak istercesine dizelerini eserine ustalıkla işler. 13 Ağustos 1812 günü yazdığı notlar buna örnek olarak gösterilebilir:

"Demek, ben artık
Atalarımın mirasından ve vatanımdan yoksunum,
Yuvasız bir kuş gibi oldum, fırtınaların sürüklediği!..."

Итак, я теперь –
Наследия отцов и родины лишен,
Как птицы без гнезда стал, бурей унесен!..

Anlatıcının Rusya'nın savaşta yaşadığı iç karartıcı durum karşısında bir hayli umutsuz olduğunu söyleyebiliriz. Söz gelimi, 4 Eylül günü Moskova'da çıkan yangını şu dizeleriyle anlatır:

"Moskova gözyaşları içerisinde; Moskova hüzünlü
Çölde bir gece gibi."

Москва в слезах; Москва уныла,
Как темная в пустыне ночь!

Bu dizelerin ardından şöyle ekler:

"Yanan Moskova'yı gördüm.
Sanki, bir ateş denizine batmış gibiydi
Korkunç bir tabloydu!"

Я видел сгорающую Москву.
Она, казалось, погружена была в огненное море. Картина ужасная!
(http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0060.shtml).

Savaşın kazanılmasıyla ülkesinden bir süre ayrı kalan Glinka, mektuplarına vatanına olan sevgisini kanıtlayacak nitelikteki şu cümlesini iliştirir: "Ah! Keşke vatanımda, arkadaşlarımla olsaydım!" *(Ах Если бы я был на родине, с друзьями!)*

(http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0060.shtml).

Glinka, çağdaşlarından ve kendisinden önceki edebiyatçılardan öykünerek oluşturduğu hüznün, kasvetin ve doğa tasvirinin hâkim olduğu öznel tutumla yazılan şiirlerinin yanı sıra, 1805 yılı itibariyle katıldığı Fransız-Rus Savaşı neticesinde edindiği izlenimleri ve düşünceleri aktardığı hem nesir türünde hem de nazım türünde eserler oluşturur. Katıldığı savaşların ve Avrupa seyahatlerinin Glinka'nın sanat hayatını oldukça etkilediğini gözlemleyebiliriz. Glinka, Dekabrist Ayaklanması'nın ardından geçirdiği sürgün hayatında mistisizme fazlasıyla yönelmiş olduğundan, 1840-1870 yılları arasında kaleme aldığı şiirlerinin Dekabrist ideolojisinden uzak, dini motiflerle donatılmış olduğu görülür.

Glinka, Dekabrist ruhunu, 1812 Anayurt Savaşı'nda hâkim olan ruh halini canlı tutmaya çalışarak desteklemiştir. Diğer Dekabristlerde de olduğu şekilde, sanatçı özgürlük tutkusuyla dolu olsa da, onun özgürlük duygusu çarlık rejimiyle tezatlık oluşturmayacak nitelikte olup, ülke dışındaki Fransız tehdidiyle bağlantılıdır. Glinka'nın ideali, Rusya'nın geçmişteki gücünü anımsatarak, dışarıdaki düşmana karşı bu gücü yeniden canlandırmaktır. Bir vatansever olan Glinka, birçok Dekabristin aksine çara karşı düşmanca duygular beslememiş, aksine tüm eylemlerini çarlık rejimini desteklemek için yaptığını belirtmiştir.

3.4. Aleksandr İvanoviç Odoyevski (1802-1839)

Hayatı: Knez Aleksandr İvanoviç Odoyevski 1802 yılında Moskova'da dünyaya gelir. Soylu bir ailede dünyaya gelen Odoyevski'nin babası İvan Sergeyeviç Odoyevski, Napoleon'a karşı sürdürülen savaşlarda yer alan bir generaldir (Odoyevski, 1890: 5).

Odoyevski ilk eğitimini evde alır. 1821 yılı itibariyle askerî görevler üstlenir. Peterburg'ta yaşadığı bu yıllarda, akrabası olan ünlü yazar A. S. Griboyedov ile yakınlaşır. 1824 yılının başında, Rıleyev tarafından Kuzey Örgütü'ne dâhil edilir. Ayaklanmayı tasarlamak üzere, 12 Aralık 1825 günü Rıleyev'in evinde toplandıklarında ne denli cüretkâr olduğunu kanıtlamak istercesine, arkadaşlarına şöyle seslenir: *"Öleceğiz, ah hem de ne şanlı öleceğiz."* Ayaklanmanın hemen ardından 15 Aralık 1825 günü tutuklanır ve Petropavlovsk Kalesi'nde tek kişilik bir hücrede mâhkum edilir. 1827 yılında Sibirya'ya sürgün edilir. Sürgün yıllarında Griboyedov, Odoyevski'ye destek olmaya çalışarak, ona eşya ve kitap gönderir (Mazayev, 1893: 6).

7 Kasım 1837'de, çarın emriyle beş Dekabrist ile birlikte sıradan bir asker unvanıyla Kafkasya'ya gönderilir. Burada büyük şair Mihail Yuryeviç Lermontov (1814-1841) ile yakın arkadaş olur. Zorlu hayat koşulları sonucunda, 1839 yılında sıtma nöbeti geçirir ve ölür. Bunun üzerine Lermontov, Odoyevski'ye ithafen *A. İ. Odoyevski'nin Anısına (Памяти А.И.Одоевского)* isimli şiirini yazar. Lermontov'un şiirindeki şu dizeler Odoyevski'nin şiire olan tutkusunu vurgular niteliktedir:

"Onlar için doğdu, bu umutlar için, Şiir ve mutluluk için..."
Он был рождeн для них, для тех надежд, Поэзии и счастья...

Odoyevski'nin hayatını kaybettiği yere, ölümünden yüz yirmi yıl sonra bir anıt dikilir ve üzerine şairin ünlü dizesi *"Kıvılcımdan ateş doğacak."* sözleri yazılır (Savalyev, 2010).

Şiirleri: Odoyevski çok erken yaştan itibaren sayısız şiir yazmasına rağmen, eserlerinin yalnızca on bir tanesini yayımlatır. Yaşamı boyunca oluşturduğu binlerce şiirini not etmeyi yeğlemeyen şairin, günümüze yalnızca bir bölümü ulaşan eserlerinin büyük kısmına arkadaşlarının notlarından veya mektuplarından ulaşılır (Savalyev, 2010). Birçok eseri ise gelecek nesillere aktarılma olanağı bulamayarak, şairle birlikte gömülür.

Odoyevski'nin şiirlerini ele aldığımızda 1825 yılı öncesi şiirlerinin neredeyse hiçbirinin günümüze ulaşmamış olması sebebiyle, Aralık Ayaklanması'nın ardından kaleme aldığı en çok bilinen eserlerini değerlendirmeye çalışacağız. Şairin ayaklanma ardından yazdığı şiirleri de yayımlanmaktan çok arkadaşlarına destek olma, umut verme, heyecanı ve milli bilinci ayakta tutma amacı güder ve şiirlerini nadiren kaleme alır. Eserlerini yüksek sesle ve ezbere okumayı tercih eder. Bu sebeple Dekabrist ideolojisini destekleyenler ve arkadaşları tarafından ezbere bilinip, not edilmeyen şiirler de şairle birlikte bu dünyadan ayrılır (Prutskov, 1980: 291).

Odoyevski *Gece Yarısı (Полночь)* isimli şiirini Petropavlovsk Kalesi'nde tutuklu olarak yargılandığı süreçte, 1826 yılında Paskalya bayramından sonraki haftayı kapsayan Светлая седмица (Parlak/ Yenilenme Haftası) isimli günlerde yazar. Anlatıcı hapis hayatının yarattığı ruh hali içindedir. Yalnız başına kalmaya mâhkum edilen anlatıcı, ilahi güçlerin kendisini koruduğunu ve kurtarmaya geldiğini düşünür. Söz gelimi, Hıristiyanlıkta Tanrıya en yakın melek gruplarından biri olan altı kanatlı, yananlar anlamına gelen *Serafların* varlığından söz eder. Bununla birlikte ayaklanmanın başarısızlığa uğramasına ve hapiste olmasına rağmen geleceğe karşı iyimser bir tavır sergilediğini ve umudunu kaybetmediğini görüyoruz. Şiirin bahsettiğimiz bu durumları niteleyen dizeleri şöyledir:

"Gece yarısı geldi çattı… Gök gürüldedi,
Ve sevinç verici bir gümbürtü koptu,
Çatırtı nedeniyle hava titredi,
Toplardan, gecenin loşluğunda,
Gökyüzünün kızıllığında koşuşuyorlardı
Ve, karanlıkta uçuşarak,
Beni, hapiste unutulanı,
Kıpkırmızı bir ışıkla aydınlatıyorlardı.
Ben, dizlerimin üzerinde durarak, şarkı söylüyordum;
(…)
Ve Seraflar birdenbire karanlıkta alev gibi parlamaya başladı
Yıldızların üzerinde söyledikleri;
Şarkıları duyuyordum.

Onların sesi tüm dünyalara uyum getiriyordu,
Yüksek güçlerin arasında Kurtarıcımız duruyordu,
Ve o gün, kutsal gün parlıyordu
Loş gecenin üzerinde;
Sevinçli duruyordu ilahi güçlerin arasında
Ve sevgiyle dolu, ilahi gözlerini Kurtarılmış dünyaya indirdi.
(…)
Sessizce şarkı söylüyordum
Ve benim, benim de sesim dirilene doğru havalandı;
Ben mezardan diriliş şarkısı söylüyordum."

Пробила полночь... Грянул гром,
И грохот радостный раздался;
От звона воздух колебался,
От пушек, в сумраке ночном,
По небу зарева бежали
И, разлетаяся во тьме,
Меня, забытого в тюрьме,
Багровым светом освещали.
Я, на коленях стоя, пел;
(...)
И серафимов тьмы внезапно запылали
В надзвездной вышине;
Их песни слышалися мне.
С их гласом все миры гармонию сливали,
Средь горних сил Спаситель наш стоял,

И день, блестящий день сиял
Над сумраками ночи;
Стоял он радостный средь волн небесных сил
И полные любви, божественные очи
На мир спасенный низводил.
(…)
Я тихим гласом воспевал,
И мой, мой также глас к воскресшему взлетал:
Из гроба пел я воскресенье.
(Odoyevski, 1890: 9).

Anlatıcının adeta bir tablo gibi gözler önüne sunduğu bu doğa olayları, Parlak/ Yenilenme Haftası gibi dinî ve Hıristiyanlar için önem arz eden bir dönemde yazılması sebebiyle sıradan olmaktan çıkar ve tasvir edilen tüm doğa öğeleri mistik imgelere dönüşür. Bununla birlikte, anlatıcı kurtarıcının gelmesini belirtirken İsa'nın dirilişine gönderme yapar ve bu şekilde gelecek günlerde hayal ettiği günlerin geleceğini müjdeler.

Odoyevski, *Şairin Rüyası (Сон поэта)* isimli şiirini 1826 yılında beş Dekabrist arkadaşının idam edileceğinin haberini alması üzerine yazar. Bu şiirinde şair, ileriki yıllarda yazacağı şiirlerde sembol olarak kullanacağı *"kıvılcım-ateş"* sözcüklerini ilk kez kullanır. Odoyevski'ye göre 14 Aralık 1825 günü büyük yangının ilk kıvılcımları oluşmuştur. Şair hiçbir zaman gelecekle ilgili umudunu kaybetmez. Ona göre, yaşanan tüm olumsuzluklar gelecek güzel günlerin henüz bir başlangıcıdır. *Şairin Rüyası* isimli şiirinde anlatıcının hapiste bulunan bir şairi övdüğüne şahit oluyoruz. Şiirin tam metni şöyledir:

“Ses saklanıyor sessiz lirde,
Karanlık bulutlardaki kıvılcım gibi;
Ve şarkıyı, dünyada bilinmeyen,
Ateşli sözcüklerde aktaracağım
Zindandadır halkın ozanı.
Fakat gündelik işler için bir ozan değildir:
Özgür ruhuyla
Gökyüzünün ölümsüz çiçeklerini koparır;
Fakat, övgülere kanmaz,
Erken gelen bir tacı aramaz.
Onun kutsal rüyasına saygı gösterin,
Savaştan önce bir savaşçının rüyası gibi.”

Таится звук в безмолвной лире,
Как искра в темных облаках;
И песнь, незнаемую в мире,
Я вылью в огненных словах.
В темнице есть певец народный.
Но - не поет для суеты:
Срывает он душой свободной
Небес бессмертные цветы;
Но, похвалой не обольщенный,
Не ищет раннего венца.-
Почтите сон его священный,
Как пред борьбою сон борца. (Odoyevski, 1890: 10).

Burada anlatıcının, şairin sanat hayatına bakış açısını aktardığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte, Odoyevski'nin şiirlerini kaleme almamasının sebebini açıkladığını da düşünebiliriz. Söz gelimi şiirde, şairin şan peşinde koşmaktansa, özgürlüğü haykıran sözcüklerinin halk tarafından sözlü bir şekilde bilinmesini tercih ettiğini görüyoruz.

Odoyevski 1827-1829 yılları arasında, Puşkin'in 1827 yılında Sibirya'ya sürgüne gönderilen Dekabristler için yazdığı *Sibirya madenlerinin derinliğinde…(Во глубине сибирских рудˋ)* şiirine cevap niteliğinde, *Kâhin Tellerin Ateşli Sesleri (Струн вещих пламенные звуки)* isimli şiirini yazar. Odoyevski'nin bu şiirinde de şairin diğer şiirlerinde hâkim olan geleceğe umutla bakma ve şartlar ne olursa olsun yılmama durumunu gözlemleyebiliriz. Bunun yanı sıra, şiirin dizelerinden biri olan *"Kıvılcımdan ateş doğacak"* sözleri, 1900 yılında devrimci lider Lenin'in çıkardığı *Искра (Kıvılcım)* isimli gazetenin epigrafını oluşturur (Prutskov, 1980: 290). Şiirin gelecek günlerde özgürlüğe kavuşulacağına umutla bakan dizeleri şöyledir:

"Kâhin tellerin ateşli sesleri
Bize ulaştı,
Ellerimizle kılıçları hızla çektik,
Ve yalnızca zincirleri elde ettik.
Fakat sakin ol, zincirlere vurulmuş ozan!
Kaderimizle gurur duyuyoruz,
Ve sürgülü hapishanelerin ardında
Ruhumuzda çarlara gülüyoruz.
Bizim kederli emeğimiz boşa gitmeyecek,

Kıvılcımdan ateş doğacak,
Ve aydın milletimiz
Kutsal bayrağın altında toplanacak.
Kılıçlarımızı zincirlerden yaparız
Özgürlük ateşini yeniden yakacağız!
Özgürлük çarları bastırır,
Ve sevinerek nefes alacak milletler!”

Струн вещих пламенные звуки
До слуха нашего дошли,
К мечам рванулись наши руки,
И - лишь оковы обрели.
Но будь покоен, бард! - цепями,
Своей судьбой гордимся мы,
И за затворами тюрьмы
В душе смеемся над царями.
Наш скорбный труд не пропадет,
Из искры возгорится пламя,
И просвещенный наш народ
Сберется под святое знамя.
Мечи скуем мы из цепей
И пламя вновь зажжем свободы!
Она нагрянет на царей,
И радостно вздохнут народы!
(Flippov, 2011: 196).

Anlatıcının baskı ve esaret altında bile, çarlığa karşı çıkışını görüyoruz.

Odoyevski'nin şiirlerinin bir bölümü Novgorod şehri ve Novgorod'ta yer alan *Kutsal Sofya Evi (Святоǔ дом Софии)* isimli tapınak ile ilgili olup, tarihte Novgorod'ta yaşanmış olaylara dayanmaktadır. Bu eserlerdeki kahramanlar tarihte yaşamış kişilerdir. Odoyevski'nin Novgorod şehri ile ilgili konuları işlemesinin sebebi, Dekabristlerin bu şehre besledikleri sempatiden kaynaklanır. Monarşiyi yıkmayı ve serfliği kaldırmayı hedefleyen devrim yanlısı Dekabrist sanatçılar için, 15.yüzyıla kadar demokratik bir biçimde yönetilen Novgorod, örnek alınan ideal modellerden biri olur. 1136 yılında kurulan Novgorod Cumhuriyeti, 1477 yılında Moskova Knezi III. İvan'ın işgaline kadar, çağının ötesinde liberal bir yönetim biçimiyle varlığını sürdürür.

Odoyevski, 1829-1830 yıllarında yazdığı *Zosima (Зосима)* isimli eserinde, 1471-1478 yılları arasında Novgorod'ta sözde lider olan *Marfa Boretskaya*'nın hüküm sürdüğü döneme değinir. Marfa Boretskaya, Novgorod lideri İsaak Andreyeviç Boretskiy'in dul eşidir. Resmî olarak lider olmaz, fakat Novgorod halkı ona büyük saygı duyar. Oldukça cesur biri olarak tarihe geçmiş olan Marfa Boretskaya, Novgorod halkının özgürlük içinde yaşayarak Moskova Knezliği'nin boyunduruğu altına girmemek adına Büyük Litvanya Dükalığı ile anlaşma yapar. Bunu öğrenen knez III.İvan Novgorod'a savaş açar ve kazanır. Eserde, Marfa Boretskaya'nın evinde düzenlenen bir ziyafet tasvir edilir:

"Boretskaya'da, liderde,

Toplanıyor misafirler ziyafete.
İşte Novgorodlı boyarlar
Meşe ağacından yapılma masanın başına oturdular,
Masa örtüyle kaplı.
Yemek getiriyorlar; sesler çıkararak
(…)
Ardından altın sarısı renginde bal
İşte kupalardan gürültülü bir biçimde istiyor.
Ziyafet havasına girildi, ziyafet gibi:
Aydınlık gözler parıldamaya başladı.
(…)
Daha genç olanlar sözcükler bekliyor,
En yaşlılar konuşmaya başlıyor Kutsal Sofya Evi hakkında:
'Kim Tanrı uğruna, Novgorod uğruna bizimle?'
Konuşma masanın bir ucundan diğer ucuna yayılır.
'Bırakalım özgür Novgorod'ın üzerine
Yürüsün kudretli Moskova:
Bizim gücümüzün tadına bakacak!
(…)
Bizim omuzlarımız güçlü Başımızdaki liderimiz,
Bir Novgoroglı'nın karısı. Yaşlı dul Borotskaya!
Marfa'ya şükür! Uzun yıllar Bizimle yaşayasın!
Marfa, misafirlerine selam verip,
Tüm ziyafeti bakışlarıyla süzüyor,
Herkes ayağa kalkıyor ve
Ona önem verdiğini belirten güler yüzlü bir ifadeyle selam veriyor."

У Борецкой, у посадницы,

Гости сходятся на пир. Вот бояре новогородские

Сели за дубовый стол,

Стол, накрытый браной скатертью.

Носят брашна; зашипя,

(...)

Следом золотистый мед

Вон из кубков шумно просится.

Разгулялся пир как пир:

Очи светлые заискрились,

(...)

Кто моложе - слова ждет,

А заводят речь – старейшие

Про святый Софии дом:

"Кто на бога, кто на Новгород?" – Речь бежала вдоль стола.

"Пусть идет на вольный Новгород

Вся могучая Москва:

Наших сил она отведает!

(...)

Крепки наши рамена,

А глава у нас - посадница, Новогородца жена.

Много лет вдове Борецкого! Слава Марфе! Много лет

С нами жить тебе да здравствовать!"

Марфа, кланяясь гостям,

Целый пир обводит взором,

Все встают и отдают

Ей поклон с радушной важностью.
(Odoyevski, 2013: 53).

Ziyafette Novgorod'ın tanınmış simalarının dışında bir rahip bulunmaktadır:

"Rahip masaya oturdu.
Yerinden doğrularak, ellerini yavaşça hareket ettirip,
Sabit duran parmaklarıyla
Ziyafet edenleri işaret etti,
Onları seçti ve rengi soldu.
(…)
Aydınlık yüzlü misafir soluyor.
Herkes heyecanla soru sormaya başlar,
Yabancının gözleri bir noktaya kilitlendi;
Fakat cevap vermek için düşüncelere daldı
Ve başını önüne eğdi."

За столом сидел чернец.
Он, привстав, рукою медленной,
Цепенеющим перстом
На пирующих указывал,
Избирал их и бледнел.
(...)
Побледнеет светлый гость.
Все уста горят вопросами,
Очи в инока впились;

Но в ответ чернец задумался
И склонил свое чело. (Odoyevski, 2013: 54).

Zosima isimli bu rahip, Novgorod'ın yaşayacağı felaketleri önceden görür. Eser rahibin şu kehanetleriyle sonlanır:
"Yakında onların bayramları sona erecek,
Başkalarının bayramı olacak,
Onların bayramı ise tabutlarda olacak.
Kafasız cesetler gördüm ben,
Üzerinde kan izleri bulunan baltalar
Gördüm kafaların üzerinde.
(…)
Senin ölümünün uğultusunu duyacağım,
Yüzyıllarca dirilmeyecek.
Tahtın sahibi Moskova ayaklandı,
Ve seni, özgür başkent,
Yıkıntıların külleri silecek."

Скоро их замолкнут ликованья,
Сменят пир иные пированья,
Пированья в их гробах.
Трупы видел я безглавые,
Топора следы кровавые
Мне виднелись на челах.
(…)
Я услышу гул твой умирающий,
Не воскреснет он в веках.

Поднялась Москва престольная,
И тебя, столица вольная,
Заметет развалин прах. (Odoyevski, 2013: 54).

Odoyevski, 1829-1830 yılları arasında yazdığı *Meçhul Seyyah Kadın (Неведомая странница)* isimli şiirinde, sürgün edilen Novgorod halkının arasında yolculuk eden seyyah bir kadını anlatır. Bu şiirinde de anlatıcı geleceğe karşı beslediği umudu kaybetmediğini bize gösterir. Şair bu dönemde tasvir ettiği Novgorod halkı gibi sürgündedir. Şartlar ne olursa olsun, ülkesinin aydınlık seviyelere ulaşacağını öngörür:

"Artık sürgün edilmiş kalabalığın son grubu
Anavatanları Novgorod'tan ayrılıyor,
Moskova yoluna gidiyor.
Kalabalığın arasında meçhul bir kadın ilerliyor,
Kahırlanıyor, gözleri ağlamaktan parlıyor,
Her sözcüğünde sevgi var.
Semavi dudaklarında kutsal bir teselli ediş,
Şifalı su gibi, yolcuların ruhuna işliyor,
Gözlerinde ışık doğuyor.
Kadının etrafına toplanıyor kalabalık, dinliyorlar onu,
Sözlerini duydukça, kalpleri ferahlıyor
Üzüntüleri diniyor.
Artık gökyüzü kararıyor, yol sise bürünüyor.
(…)
Siste o kadınla birlikte yolcuların başlarının üzerinde

Melekler değil, fakat o kadın gibi, semavi,
Parlayarak, yavaşça süzülüyorlar.
Süzülüyor, ve gökyüzünden gelen sessiz bir sözcük
Düşüyor, yolcuların kulaklarında kalakalıyor,
Toprağa erişmeden.
(…)
'Ben de sizin gibi anavatanımdan sürüldüm,
Artık şehrime girmeyeceğim.
Sizi zincirler, kırbaçlar, zifiri karanlıklar bekliyor,
Yıllar art arda ızdırap içinde geçecek.
(…)
Hayır, toprağın dirilişine inanın:
Gelecek kuşaklarda kabileniz canlanacak,
Ve benim çocuklarımın kutsal nesli
Rusya'yı kaplayacak ve başarılarla gelişecek."

Уже толпа последняя изгнанников
Выходит из родного Новагорода,
Выходит на Московский путь.
В толпе идет неведомая женщина,
Горюет, очи ясные заплаканы,
А слово каждое - любовь.
С небесных уст святое утешение,
Как сок целебный, сходит в душу путников,
В них оживает свет очей.
Вокруг жены толпа теснится, слушает;

Услышит слово - сердце расширяется
И усыпляется печаль.
Уже темнеет небо, путь туманится.
(...)
В тумане с нею над главами странников
Не ангелы, но, как она, небесные,
Мерцая, медленно плывут.
Плывет она, и с неба слово тихое
Спадает, замирает в слухе путников,
Не прикасаясь до земли.
(...)
"И я, как вы - земли родной изгнанница –
Уже в свой город не слечу.
Вас цепи ждут, бичи, темницы тесные;
В страданиях пройдет за годом год.
(...)
Нет, веруйте в земное воскресение:
В потомках ваше племя оживет,
И чад моих святое поколение Покроет Русь и процветет". (Odoyevski, 2013: 57).

Anlatıcının bu nereden geldiği belli olmayan, ilahi güçler gösteren bu kadın figürü aracılığıyla, Sofya imgesini tasvir ettiğini düşünebiliriz. Sofya eski Rusların özellikle de Novgorod halkının itibar gösterdiği, Hıristiyanlıkta bilgelik tanrıçası olarak tanınır. Başka bir deyişle,

Tanrının bilgelik yüzüdür. Bununla birlikte Novgorod'ta Kutsal Sofya Evi isimli tapınak bulunur.

Odoyevski, Dekabrist şair ve yazarlar arasında çarlığa ve serfliğe karşı en çok hiddet gösteren isimlerden biri olmasına rağmen, bu esaret karşıtı ve geleceğe umutla bakan şiirlerini gelecek nesillere aktarma konusunda başarısız olur. Sanatçı, milletine karşı sorumluluk duygusu ile dolu olduğundan ve sanatını çarlık karşıtı görüşlerinin ve toplumsal adalet arayışının propagandasını yapmak için kullandığı bir araç olarak gördüğünden, eserlerini yayımlama konusuna yaşadığı dönemde çok da önem vermediğini düşünebiliriz. Günümüze ulaşan eserlerinin sayıca az olmasına rağmen, içeriği bakımından Dekabrist ideolojisini birebir yansıttığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte, sanatçının gelecekle ilgili düşünceleri gerçekleşmiş ve kendisinden yaklaşık bir asır sonra, çarlık karşıtı Bolşevikler şairin dizelerinden ilham almışlardır.

3. DEKABRİST EDEBİYATININ ÖZELLİKLERİ

Şiir ve tragedya alanında başlıca temsilcilerini Kondratiy Fyodoroviç Rıleyev (1795-1826), Wilhelm Karloviç Kyuhelbeker (1797-1846), Fyodor Nikolayeviç Glinka (1786-1880) ve Aleksandr İvanoviç Odoyevski (1802-1839)'nin oluşturduğu Dekabrist sanatçıların kaleme aldığı eserleri incelediğimizde, bu eserlerin içerik açısından birçok ortak özellik barındırdığına şahit oluyoruz. Dekabrist sanatçıların eserlerini romantik dönemde yazmalarının bir sonucu olarak, şiirlerinde geçmişe duyulan özlem, hayal edilen ideal diyarlara ulaşma umudu, yalnızlık, hüzün, melankoli ve kasvetli doğa tasviri gibi durumların sıklıkla tekrar ettiğine şahit oluruz. Çalışmamızın bu bölümünde, Dekabrist şair ve yazarların eserlerinde saptadığımız ortak yönleri aktarmaya çalışacağız.

Dekabristlerin gösterdikleri başlıca ortak tutum, eserlerinde yöneldikleri konulardır. İdeolojilerinin propagandasını yapma amacı güden Dekabrist şair ve yazarlar, bu doğrultuda okuyucuda milli bilinci coşturan duygular uyandırmak adına tarihî konulara yönelmeyi tercih ederler. Tarihte yaşanan kahramanlıkları örnek göstererek halkı umutlandırmayı ve şevklendirmeyi hedeflerler. Eserlerde Dekabrist sanatçıların milliyetçilik ve vatan sevgisi ile yoğun ruh halleri okuyucuya hissettirilir. Geçmiş tarihte sahip oldukları manevi gücü anımsatarak, okuyucuyu yüreklendirmek isterler. Bu durumla özellikle Rıleyev'in *duma* türündeki eserlerinde karşılaşmamız mümkündür. Örneğin, *Kabadayı Mstislav (Мстислав Удалый)* isimli eserinde 983-1036 yılları arasında yaşamış Kiev Knezi I.Vladimir'in oğlu

Mstislav'ın, Çerkez lider Rededya ile arasında yaşanan savaşı anlatır. Mstislav, Rededya'ya savaş ilan eder. Rededya iki ülke arasında savaş olmamasını, iki liderin savaşarak sonucu belirlemelerini teklif eder. Mstislav Redeya'yı öldürür. Rıleyev diğer bir duması olan Bogdan Hmelnitski isimi eserinde ise, Zaporojyeli kazakların önderi Bogdan Zinovi Mihayloviç Himelnitski (1595-1657)'nin Polonya'ya karşı başlattığı ayaklanma tasvir edilir.

Rıleyev gibi geçmiş tarihi konu alan Dekabrist şairlerin yer almasının yanı sıra, kendi dönemlerinde yaşanan savaşları ve ayaklanmaları konu alanlar da vardır. Kyuhelbeker'in eserlerini bu konuda örnek olarak gösterebiliriz. Nitekim şair, Yunanlıların Osmanlı Devleti'ne karşı başlattığı isyanları desteklediği *Ahates'e, Yunan Şarkısı* ve *Kehanet* isimli şiirlerini yazar. Sanatçı özgürlük ve adalet tutkusunu, Yunanlıların haklı olduklarını iddia ettiği şiirlerinde aktarmaya çalışır.

Dekabrist şairlerin sanat hayatlarına baktığımızda, birçoğunun özellikle ilk dönem şiirlerinde Yunan mitolojisinden sıklıkla yararlandığını görüyoruz. Yunan mitolojisine, çağdaşlarına gönderme yapma, eleştirme ya da övme amacıyla başvurduklarını söyleyebiliriz. Bu duruma örnek olarak, Kyuhelbeker'in şairleri çardan üstün tuttuğunu korkusuzca haykırdığı Yermolov'a, isimli şiirinde Yunan mitolojisinin en önemli savaşçılarından biri olan Akhilleus'un bu üne kavuşmasını sağlayanın kendisinden çok şair Homeros olduğunu vurguladığı dizeleri gösterebiliriz. Başka bir deyişle Akhilleus'un bu günlere ulaşmasını sağlayan şair Homeros'tur:

"Şair Homeros, Akhilleus'a tutkundur:

Eski çağların derinliklerinden
Onun şarkısı tüm dünyayı büyülemiştir
Ve Akhilleus'un yüce ruhu ölmeyecektir!"

Поет Гомер, к Ахиллу страстный:
Из глубины седых веков
Вселенну песнь его пленила –
И не умрет душа великого Ахилла!
(http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0040.shtml).

Kyuhelbeker'in bir diğer şiiri *Tsarskoye Selo*'da ise, yakın arkadaşları Puşkin ve Delvig'i methetmek adına Yunan mitolojisindeki sanat tanrısı Apollon'dan faydalandığını görüyoruz. Anlatıcıya göre Apollon sanat yeteneğini Puşkin ve Delvig'e bahşetmiştir:

"Apollon'un ve Doğa'nın şımarttığı yetiştirdiği çocuklar
Mutluluğu bir tek hatıralarda buluyorum
Gözlerim istemsizce yaşlarla doluyor
Parlak yıllarım nasıl da hızla geçti gitti
Ama kadere şükrediyorum yeniden yeniden buradayım
Bu huzur dolu rıhtımda her şeyi canlandırıyorum
Bizim üçlü birliğimiz
Genç ozanların birliği temiz ve kutsa
Kardeşlik bağı ile taş gibi güçlü
Bu birliği ölene kadar unutmayalım
Ne muazzam bir saadet ne kapkara hüzünler
Ne rehavet ne çıkar ne saygınlık arayışı

Ruhumdan sizleri silemez.”

Питомцы, баловни и Феба, и Природы
Веселье нахожу в одном воспоминаньи
Глаза полны невольных слез
Так вы умчалися, мои златые годы
Но будь хвала судьбе я снова снова здесь
В сей мирной пристани я оживаю весь наш тройственный союз
Союз младых певцов и чистый и священный
Был братскою каменой укреплен
Пусть будет он для нас до гроба незабвен
Ни радость ясная ни мрачное страданье
Ни нега ни корысть ни почестей исканье
Моей души ничто от вас не удалит. (Nikitin-Perenskiy, 2001: 5).

Dekabrist şair ve yazarların eserlerinde yer alan bir başka ortak özellik, eserlerin birçoğunda Tanrı inancının ve sevgisinin bulunmasıdır. Dekabristler yaşadıkları olumsuzluklardan kurtulma umudunu Tanrı sevgisiyle bağdaştırırlar. Şair A. İ. Odoyevski Tanrının adaletine inanışını *Tabutlardaki Ölüler Gibi Hareketsiz (Недвижимы как мертвые в гробах)* isimli şiirinde şu dizeleriyle aktarır:

“Bu ateş onların cellatlarının alınlarını yakacak,
Çarların hâkiminin hükmü önünde olunduğunda
Cellatlarla kurbanlar yan yana duracak…
Tanrı yargılasın!... Bizi ise, arkadaşlarım,
Huzur dolu kutia teselli etsin

Esrarengiz töreniyle.”

Сей огнь пожжет чело их палачей,
Когда пред суд властителя царей
И палачи и жертвы станут рядом... Да судит бог!..
А нас, мои друзья,
Пускай утешит мирная кутья
Своим таинственным обрядом.
(http://az.lib.ru/o/odoewskij_a_i/text_1839_poe.shtml).

F. N. Glinka ise, Tanrıya duyduğu güvenini *Figner’in Ölümü (Смерть Фигнера)* isimli eserinde şöyle dile getirir:

“Yoldaşlar, bizim Tanrımız yücedir!
Kaçınılmaz ölümden korur.”

Товарищи, наш Бог велик!
Он от погибели спасает неминучей.
(http://az.lib.ru/o/odoewskij_a_i/text_1839_poe.shtml).

Tanrıya yönelişin, özellikle 14 Aralık 1825 Dekabrist Ayaklanması neticesinde tutuklanmalarından sonra arttığını görüyoruz. Söz gelimi Rıleyev, 1826 yılında Petropavlovsk Kalesi’nde idamını beklerken İsa’ya yönelik şu dizeleri yazar:

“Kutsal Baba! Benim zamanım geliyor!
Bana ün ver ve Oğul Sana ün versin:
Sen ona kutsal hâkimiyet verensin,
O bir bedende ebedi hayata başkaldırsın.”

Благий Отец! Се час приходит мой!
Прославь меня, и Сын Тебя прославит:
Ему дана святая власть Тобой,
Да в плоти Он жизнь вечную восставит.
(http://az.lib.ru/r/ryleew_k_f/text_0160.shtml).

Dekabrist eserlerin diğer bir ortak özelliği, genellikle aynı edebi türler üzerinde yoğunlaşmalarıdır. Çoğunlukla nazım türünde eserler vermeyi yeğleyen Dekabrist şairlerin, özellikle od, gönderme ve trajedi türünde eserler yazdıklarını görüyoruz. Söz gelimi, odlara örnek olarak Rıleyev'in *Sivil Cesaret (Гражданское мужество), Düşmanların Yıkımı Üzerine (На погибель врагов), Vatana Sevgi (Любовь к отчизне)* isimli eserleri ve Kyuhelbeker'in *Bayron'un Ölümü Üzerine (На смерть Байрона), Griboyedov'a (Грибоедову)* isimli eserleri, göndermelere örnek olarak Rayevski'nin *Arkadaşa Gönderme (Послание другу), N. S. Ahmatov'a Gönderme (Послание Н.С.Ахматову), Pyotr Grigoryeviç Priklonskiy'e Gönderme (Послание Петру Григоревичу Приклонскому)* isimli eserleri ve Rıleyev'in *Çöl (Пустыня)* isimli eseri, trajedilere örnek olarak ise Katenin'in *Andromaha* isimli eseri ve Kyuhelbeker'in *Argoslular, Prokofiy Lyapunov, Tüccarın Oğlu İvan* isimli eserlerini gösterebiliriz.

Dekabrist nitelikli eserlerin diğer bir ortak özelliği, eserlerde başvurulan sözcük seçimidir. Anlatıcıların genel olarak savaş ve isyanla ilgili ya da bu sözcükleri çağrıştıran sözcüklere başvurduğunu görüyoruz. Dekabrist yazar Aleksandr Aleksandroviç Bestujev-Marlinski (1797-1837), 1812 Anayurt Savaşı'nın Rus edebiyatı

üzerindeki etkisiyle ilgili görüşlerini, *1823 Yılı Boyunca Rus Edebiyatına Dair Bakış Açısı (Взгляд на русскую словесность в течение 1823 года)* isimli makalesinde şu sözleriyle dile getirir: *"Savaşların gürültüsü yazarların sözcüklerini canlandırır ve okuyucunun dikkatini uyandırır. Bize bunu Anayurt Savaşı sağladı. O zamanlar vatan ve şan sözcükleri herkesi derinden etkiliyordu."* (Frizman, 1978: 62). Bununla birlikte, Dekabristlerin ideolojilerini yansıtan özgürlük tutkusunu ve esaret karşıtı tutumlarını belirtici nitelikte sözcüklerin, Dekabrist eserlerde oldukça sık bir biçimde kullanıldığını söyleyebiliriz. Eserlerde, karakterlerin vatanları ve özgürlükleri uğruna yaptıkları kahramanlıkları övmeye yönelik sözcüklere de epeyce rastlanır. En çok kullanılanlara örnek olarak, *народ (millet), страна (ülke), отчизна (vatan), герой (kahraman), победа (zafer), власть (iktidar), царство (çarlık), гражданин (yurttaş), свобода (özgürlük), цепь (zincir), меч (kılıç), брань (savaş), сражаться (savaşmak), битва (savaş), слава (şan), вольность (hürriyet), престол (taht), щит (kalkan), тиран (tiran)* ve *раб (köle)* sözcüklerini gösterebiliriz. Rıleyev'in 1822 yılında yazmış olduğu *Dmitri Donskoy* isimli dumasını bu duruma örnek bir eser olarak değerlendirebiliriz:

"Ne kadar süre daha, arkadaşlar, **tiranın** önünde
Uysal kafalarımızı eğeceğiz
Ve hakir hanla birlikte
Güçlü Moskova'ya kınayarak bakacağız?
(…)

Uçarcasına gidelim ve **millete** geri verelim
Yabancı **ülkelerin rehin** aldıkları mutluluğu
Atalarımızın kutsal **özgürlüğünü**
Ve **yurttaşların** eski haklarını."

Доколь нам, други, пред **тираном**
Склонять покорную главу
И заодно с презренным ханом
Позорить сильную Москву?
(…)
Летим - и возвратим **народу**
Залог **блаженства** чуждых **стран**:
Святую праотцев **свободу**
И древние права **граждан.** (Rıleyev, 1975: 61).

Sözcük kullanımına diğer bir örnek olarak ise Kyuhelbeker'in *Lanet (Проклятие)* isimli şiirini gösterebiliriz:

"Hayatta ise, **köle** ya da **tiran,**
Şaire hakaret eden iğrenç,
Hayır, zalim, sana verilmedi
Coşku, ölümsüzlüğün hırsızı!"
А в жизни - **раб** или **тиран,**
Поэта гнусный оскорбитель, -
Нет, изверг, - не тебе был дан
Восторг, бессмертья похититель!
(http://www.world-art.ru/lyric/lyric.php?id=13965).

Dekabristlerin sözcük seçiminde gösterdikleri diğer bir yönelim ise, arkaik sözcükleri tercih etmeleridir. Tarihi olayları, gelenekleri ve görenekleri betimlerken bu tür sözcüklere sıklıkla başvurdukları görülür. Okuyucuya, atalarının yaşadıklarını daha gerçekçi bir ifade ile aktarma amacı doğrultusunda bu yola başvurmuş olduklarını varsayabiliriz. Dekabristlerin amacı, geçmişte yaşanmış kahramanlıkları anımsatarak, okuyucuda milli bilinci uyanık ve canlı tutmak olduğundan, arkaik sözcükler kullanarak okuyucunun geçmişi daha gerçekçi duygularla hissedebilmesini hedeflemişlerdir. Bir diğer amaçları ise, Rus dilini diğer dillerin etkisinden uzak tutmak olduğundan, bu doğrultuda eski sözcükleri kullanarak Rusçanın zenginliğini vurgulamak isterler. Söz gelimi A. A. Bestujev- Marlinski, *1824 ve 1825 yılının Başı Boyunca Rus Edebiyatına Dair Bakış Açısı (Взгляд на русскую словесность в течение 1824 и начале 1825 годов)* isimli makalesinde Rus dilinin dışındaki dillerle konuşmayı şu şekilde eleştirir: *"Bir zamanlar Fransızca komplimanlar yapıyorduk, şimdi ise dünyanın öbür ucundaki Almancaya yöneldik. Ne zaman normale döneceğiz? Ne zaman tam anlamıyla Rusça yazacağız?"* (Frizman, 1991: 120). *Росс (Rus), презреть (hor görmek), уповать (umut bağlamak), доколь (ne kadar), дотоль (önce), иго (esaret), исчаде ада (şeytan gibi), бранный (savaş), отческий (baba), сан (makam), глас (ses), узы (bağ,zincir)* ve *мзда (ceza, rüşvet, para)* Dekabristlerin eserlerinde karşılaştığımız, en sık kullanılan arkaik sözcüklerin arasında yer alır. Bu kullanımına örnek olarak, V. F. Rayevski'nin *G. S. Batenkov'a Gönderme (Послание Г.С.Батенкову)* isimli şiirini gösterebiliriz:

“Savaş ölüm ve korku getirdi
Ve nehir dolusu kan döktü
Sevgili baba topraklarında,
O zaman benim özgür ruhumda
Ben ilk kez zincirleri öğrendim
Ve, milletin acı dolu haykırışlarını görüp,
Onları anlayarak titredim…
(…)
Tiran hızlı adımlarla
Ardından yırtıcı sürüsünü bıraktı!
Ve ardından ise Tanrı savaş intikamı için,
Şiddetin ve suçun cezasını ödetmek için,
(…)
Yolu cesetlerle kapladı…”

Война носила смерть и страх
И разливала кровь рекою
На милых отческих полях,
Тогда в душе моей свободной
Я узы в первый раз узнал
И, видя скорби глас народной,
От соучастья трепетал...
(...)
Тиран стремительной стопой
Вспять хлынул с хищною ордой!
И вслед ему бог бранный мщенья,

Во мзду насильств и преступленья,
(...)
И путь гробами застилал...
(http://az.lib.ru/r/raewskij_w_f/text_0050.shtml).

Dekabrist sanatçıların eserlerinde, anlatıcının genellikle *ben* ya da *biz* öznesini kullandığını söyleyebiliriz. Biz öznesini sıklıkla kullanan Dekabrist şair ve yazarlardan biri F. N. Glinka'dır. Bu duruma örnek olarak, Glinka'nın 1812 Anayurt Savaşı ve neticesinde gerçekleştirdiği Avrupa seyahatlerinde edindiği izlenimleri düzyazı biçiminde aktardığı Rus Subayının Mektupları isimli eseri göstermemiz mümkündür. Glinka'nın eserlerinde *biz* öznesini kullanarak, bir arada bulunduğu asker ve subaylarla milli bir birlik içerisinde hissettiğini vurgulamak istemiş olduğunu varsayabiliriz. 18 Temmuz 1812 gününe ait yazısında, şu sözcüklerle karşılaşırız: "Biz artık atalarımızın aksakallarını görüyoruz, diyorlar ki: onlara hakaret edecek miyiz? Savaş zamanı!" *(мы уже видим седые бороды отцов наших, говорят они: отдадим ли их на поругание? Время сражаться!)* (http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0060.shtml). Glinka'nın yalnızca düz yazı türündeki eserinde değil, şiirlerinde de aynı şekilde yurttaşlarıyla birlik duygusunu yansıtma aracı olarak biz öznesine sıklıkla başvurduğunu görüyoruz. Şairin 1812 yılına ait *Nöbetçi Askerin Borodino Savaşı Öncesindeki Şarkısı (Песнь сторожевого воина перед Бородинскою битбою)* isimli şiirini bu duruma örnek olarak gösterebiliriz:

"Arkadaşlar! Biz Koloç kıyılarındayız. Düşmanın kampı bize yakın;
Biz gözlerimizin uykuya teslim olmasına izin vermiyoruz.

Yara acısı duymuyoruz!...
(…)
Slav evlatları! Savaşın evlatları! Moskova'yı vermeyeceğiz!
Ana vatanımızın onurunu biz kurtaracağız
Ya da burada başımızı vereceğiz!..."

Друзья! Мы на брегах Колочи.
Врагов к нам близок стан; Мы сну не покоряем очи.
Не слышим боли ран!...
(...)
Славян сыны! Войны сыны! Не выдадим Москвы!
Спасем мы честь родной страны
Иль сложим здесь главы!... (Akopovoy, Berejkova, 1987: 69).

Rıleyev'in ise eserlerinde genellikle *ben* öznesini tercih ettiğini görüyoruz. Şairin, anlatıcının bizzat kendisini hissettirmesini ve yaşadıklarını öznel bir tutumla aktarmasını istediği için ben öznesine başvurduğunu düşünebiliriz. Buna örnek olarak Rıleyev'in *Dileklerim Gerçekleşti (Исполнились мои желания)* isimli elejisini gösterebiliriz:

"Benim dileklerim gerçekleşti,
Benim kırk yıllık hayallerim gerçek oldu,
Benim aşkımı öğrendin sen.
Kendimi boşuna telaşlandırdım,
Tutkum için tümüyle ödüllendirildim ben:
Ben yeniden mutluluk için kalbimi canlandırdım,
Hüzün yok oldu, puslu bir rüya gibi."

Исполнились мои желанья,
Сбылись давнишние мечты:
Мои жестокие страданья,
Мою любовь узнала ты.
Напрасно я себя тревожил,
За страсть вполне я награжден:
Я вновь для счастья сердцем ожил,
Исчезла грусть, как смутный сон. (Rıleyev, 2013: 139).

Dekabristler eserleriyle bireyci değil, toplumsal olmayı vurgulayarak, okuyucuyu özgürlüğe kavuşma mücadelesinde harekete çağırır. Eserlerinde işledikleri konular ve kullandıkları motifler gibi birçok unsurun birleşmesiyle, Dekabrist eserleri edebi olmanın yanı sıra yoğun bir şekilde ideolojilerini içeren politik nitelik kazanır. Vatanın bağımsızlığı, serfliğin kaldırılması, özgürlük ve toplumsal adalet Dekabristlerin ulaşmayı arzuladıkları en temel hedefleri haline gelir. Dekabrist şair ve yazarlar, milliyetçi bir tavır sergileyerek, ilham kaynaklarını Rus tarihinde, Rus dilinde ve Rus geleneklerinde bulurlar.

SONUÇ

Çalışmamızda 19.yüzyılın ilk çeyreğinde Rus edebiyatında aktif rol üstlenmiş Dekabristlerin yaşadıkları tarihsel süreci ve faaliyetlerini aktarmaya çalıştık. Dekabrist yazar ve şairler arasında ön plana çıkmış olan isimlerden Kondratiy Fyodoroviç Rıleyev (1795-1826), Wilhelm Karloviç Kyuhelbeker (1797-1846), Fyodor Nikolayeviç Glinka (1786-1880) ve Aleksandr İvanoviç Odoyevski (1802- 1839)'nin hayatlarını, edebi çalışmalarını ve eserlerini tanıtmaya çalıştık.

İsimlerini sıraladığımız Dekabrist şair ve yazarlar, eserlerinin büyük bir bölümünü Rus edebiyatında 19.yüzyılın başında hâkim olan romantik akımın etkisiyle kaleme alırlar. Bu durumun doğal bir sonucu olarak, Dekabrist şairlerin ilk şiirlerine baktığımızda, romantik dönemin temsilcilerinden Jukovski ve Batyuşkov'a öykündüklerini görürüz. Özellikle ilk şiirlerinde yer alan doğa tasvirlerinde, Jukovski ve Batyuşkov'un eserlerinde olduğu gibi kasvetli, umutsuz, hüzünlü ve karamsar bir ruh hali içinde bulunan yalnız başına kalmış bir anlatıcının, ruh haliyle örtüşen bir iklim ve doğa şartlarıyla iç içe olduğunu söyleyebiliriz. Soylu sınıfa mensup olan Dekabrist sanatçıların biyografilerini ve mektuplarını değerlendirdiğimizde, birbirleriyle örtüşen nitelikte eğitim aldıklarını ve hepsinin aydınlanma yanlısı filozof ve şairlerden George Gordon Byron, Jean Jacques Rousseau, Friedrich Schiller, François-Marie Arouet Voltaire ve Denis Diderot'un çalışmalarını takip ettiğine tanık oluyoruz. Bununla birlikte, 1812 Anayurt Savaşı'nda yaşanılanları yakından gözlemleme şansı bulmalarıyla, benliklerinde uyanan milli bilinç ile Rusya

İmparatorluğu'nun kaderini, birbirlerine paralel düşünce tarzlarıyla masaya yatırırlar.

Dekabrist şair ve yazarlar, yurtsever bir ruh hali ile ülkelerinin aydınlık, özgürlükçü, liberal ve adil bir geleceği hak ettiğini düşünürler. Eserlerini, kendilerinde uyanan milli bilinci ve serflik karşıtı görüşleri, Rus toplumunda yayma aracı olarak kullanırlar.

Dekabrist sanatçıların, romantik dönemde eser yazmalarının bir sonucu olarak, şiirlerindeki kahramanların geçmişe özlem duyan, içinde bulunduğu toplumun koşullarından hoşnut olmayan, herkesten uzakta yalnız başına, ideal toplumun hayallerini kuran tipler olduğunu görüyoruz. Dekabrist nitelikli eserler ile romantik eserler arasındaki fark ise, Dekabrist kahramanının iyiyi ve güzeli bir kadının aşkından ya da tabiatın güzelliğinden çok, bireyci olmayan toplumsal bir tavırla, milletinin huzur ve refahında bulması oluşturur. Bunun yanı sıra, Dekabrist nitelikli şiirlerde, romantik şiirlerle kıyaslandığında, anlatıcıların geleceğe çok daha umutla bakan, er ya da geç hayallerinin gerçeğe dönüşeceğine inanan karakterler olduğunu söyleyebiliriz.

Dekabrist şair ve yazarların, Fransa'yı hezimete sürükleyen savaşlarda rol alan subaylar olduğunu ve bu savaş yıllarında yaşadıklarını eserlerinde birebir yansıttıklarına şahit oluyoruz.

Arkadaşlığa büyük önem veren Dekabrist şair ve yazarların hayatlarını incelediğimizde, Puşkin'in neredeyse her Dekabristin hayatında az ya da çok rol almış, kilit bir isim olduğunu görüyoruz. Söz gelimi, lise yıllarından beri tanıdığı yakın arkadaşı Kyuhelbeker'i sürgün

döneminde de yalnız bırakmayarak desteklemiş, Glinka'ya sürgünle cezalandırıldığında maddi ve manevi açıdan yardım etmiş ve Rıleyev'in sanatı konusunda şairin kendisini geliştirmesini sağlayacak nitelikte eleştirilerde bulunmuştur. Puşkin, hayatı boyunca her fırsatta Rusya tarihinde büyük önemi olan Dekabristleri övgü dolu sözcüklerle anmayı ihmal etmemiştir. Puşkin'in yanı sıra, Dekabristlerin arkadaşlık bağını kutsal saydıklarına, eserlerinin birçoğunu arkadaşlarına ithafen yazdıklarına ve bu eserlerde arkadaşlarının meziyetlerini yücelterek övdüklerine şahit oluyoruz. Dekabristler, savaş yılları itibariyle birlik duygusunu benimsemişler ve arkadaşlarının çıkarlarını kendi menfaatlerinden üstün tutmuşlardır. Söz gelimi, Rıleyev ailesinde bulamadığı sıcaklığı arkadaşlarında bulmuş ve gerektiğinde onlar uğruna suçlarını bile üstlenmiştir.

Dekabrist sanatçılar Rus edebiyatına çeşitli yenilikler getirirler. Söz gelimi, Rıleyev tamamen Ukrayna halkına özgü olan duma türünü yaşadığı çağda gelişen edebi yenilikler ve aynı zamanda benimsediği politik görüşler ile ustaca harmanlayarak, kendine has bir tür oluşturur. Bunun yanı sıra Kyuhelbeker ve Glinka, klasisizme özgü tragedya türünü romantik unsurlarla yeniden yorumlarlar.

Dekabrist sanatçıların ortak ideolojilerinin yansıması olarak, eserlerinde de Rus dilini yabancı dillerin etkisinden kurtarma çabası, Rusya tarihinden ve Rus geleneklerinden ilham alma ve ülkenin her yerinde vatanseverlik duygusunu güçlendirmeye yönelik konular seçme açısından birçok noktada kesiştiklerini söyleyebiliriz. Rıleyev, her ne kadar şair yönünü ikinci planda bırakarak ülkesine verdiği önemi

vurgulamak istercesine *"Ben şair değil, yurttaşım."* demiş olsa da, Dekabrist sanatçılarının Rus edebiyatına sağladıkları katkıyı inkâr edemeyiz. Dekabristlerin düşünsel hoşnutsuzluklarını giderme amacıyla çarlık rejimine karşı yaklaşık on yıl boyunca örgütlenerek, 14 Aralık 1825 günü, çar I.Nikolay'ın taç giyme töreninde başarısızlıkla sonuçlanan ayaklanmalarının ardından, Kafkasya ve Sibirya'ya sürgüne gönderilmelerine ve 13 Temmuz 1826 günü beş Dekabrist Pavel İvanoviç Pestel, Kondratiy Fyodroviç Rıleyev, Sergey İvanoviç Muravyov- Apostol, Mihail Pavloviç Bestujev-Rumin ve Pyotr Grigoryeviç Kahovski'nin asılarak idam edilmesine rağmen, hayatları boyunca toplumsal adaleti destekleyen ideolojilerini savunmaya devam ettiklerini görürüz. Dekabristlerin 1825 yılında attıkları tohumlar yaklaşık bir asır sonra yeşermiş ve çarlık karşıtı görüşlere sahip Lenin'in önderliğindeki Bolşeviklere ilham olmuştur. Nitekim Lenin, *İskra* isimli gazetesinde, A. İ. Odoyevski'nin *"Kıvılcımdan ateş doğacak."* dizesini kullanmıştır.

KAYNAKLAR

Afanasyev, V. (1982). *Jizn zameçatelnıh lyudey Rıleyev*, Moskova: Molodaya Gvardiya.

Akopova, N. N. , Berejkov, V. V. (1987). *1812 god v russkoy poezi i vospominaniyah sovremennikov,* Moskova: Pravda.

Andreyeva, T. V. (2012). Aleksandr I i taynoye obşestvo Dekabristov 1818-1825 gg: politiçeskaya tolerannost ili pragmatiçeskiye zadaçi?, *Trudı İstoriçeskovo Fakulteta Sankt Petersburgovo Universiteta,* 11, 203-219.

Antonova, T. S., Levandovski, A. A., Oleynikov, D. İ., Ponomarova, V. V., Haritonov, A. L. (2008). *İstoriya Rossii 19 vek*, Moskova: Klio Soft.

Arhipova, A. V. (1987). *Literaturnoye delo Dekabristov*, Leningrad: Nauka.

Aytaç, G. (2003). *Genel Edebiyat Bilimi*, İstanbul: Say Yayınları.

Bazanov, V. G. (1960). *Polyarnaya zvyozda izdannaya A. Bestujevım i K. Rıleyevım,* Moskova- Leningrad: Akademii nauk SSSR.

Bohanov, A. N. , Gorinov, M. M. (2001). *İstoriya Rosii s naçala XVIII do kontsa XIX veka,* Moskova: Act.

Bryuhanov, V. (2005). *Mifı i pravda o vosstanii Dekabristov*, Moskova: Yauza Eksmo.

Burdey, G. D. (1999). *İstoriya Rossii 19 Veka,* Saratov: Litsey.

Dovnar-Zapolski, M. V. (1906). *Taynoye obşestvo Dekabristov,* Moskova: Sıtina.

Figes, O. *Nataşa'nın Dansı* (çev. F. Dereli), İnkılâp Yayınları. (Eserin orijinali 2003'te yayımlandı).

Filippov, A. N. (2011). *Zolotoy vek russkoy poezii*, Moskova: Ripol classic.

Frizman, L. G. (1978). *Literaturno kritiçeskiye rabotı Dekabristov,* Moskova: Hudojestvennaya Literatura.

Frizman, L. G. (1991). *Dekabristı estetika i kritika,* Moskova: İsskustvo.

Gabov, G. İ. (2013). *Obşçestvenno-politiçeskiye i filosofskiye vzglyadı Dekabristov,* Moskova: Ripol Classic.

Golomolzin, Ye. V. (2013). *Neizvestnıy Peterburg: udivitelniye mesta, o kotorıh vıy nikogda ne slışali*, Moskova: Eksmo.

Gusev, V. A. (2011). *Mifoetika i dinamika janra russkoy istoriçeskoy dramı 17- 19 vekov,* Dnepropetrovsk: Porogi.

Kazarin, Yu. V. (2011). *Pervoye stihotvoreniye 100 russkih poetov 18-20 vv*, Yekaterinburg: Yekateringburg Üniversitesi. 107-290.

Kinard, J. (2007). *Artillery: An Illustrated History of Its Impact*, California: ABC- Clio.

Kirik, L. K. (1906). *Dekabristı istoriya voorujennovo vostaniya 14 dekabrya 1825 g*, Peterburg: Narodanaya Polza.

Kornilov, A. A. (1993). *Kurs istorii Rossii 19 veka,* Moskova: Vısşaya Şkola.

Korolev, N. V., Rak, V. D. (Editörler). (1979). *V. K. Kyuhelbeker puteşestviye dnevnik statyi*, Leningrad: Nauka.

Korovina, V. İ. (2005). *İstoriya russkoy literatura 19 veka çast 1(1795-1830)*, Moskova: Vladok.

Kotlyarevski, N. (1908). *Rıleyev,* Peterburg: Obşçestvennaya Polza.

Lazarçuk, D. A. (2013). *Zolotoy vek russkoy poezii*, Moskova: OLMA Media Group.

Levçenko, V. (1987). *Geroi 1812 goda jizn zameçatelnıh lyudey sbornik*, Moskova: Molodaya gvardiya.

Lojkova, T. A. (2013). Sbornik voyenno-patriotiçeskihstihotvoreniy "podarok russkomu coldatu" kak etap tvorçeskogo samoopredeleniya F. N. Glinki, *Vestnik nijegorodskogo universiteta im. N. İ. Laboçevskogo*, 164-169.

Lojkova, T. A. (2014). Pisma russkogo ofitsera F. N. Glinki v kontekste oratorskoy prozı naçala XIX Veka, *Politiçeskaya lingvistika*, 234-240.

Lotman, Yu. M. (1997). *Besedı o russkoy kulture bıyt i traditsii russkovo dvoryanstva (18 naçalo 19 veka),* Peterburg: İskusstvo.

Melentev, V. D. (2012). *Feldmarşalı pobedı Kutuzov i Barclay de Tolli,* Peterburg: Piter.

Martin, A. M. (2006). *Russia and the Legacy of 1812. The Cambridge History of Russia Volume II İmperial Russia 1689-1917,* New York: Cambridge University Press. 145-161.

Mazayev, M. N. (1893). *Soçineniya Knyazya A. İ. Odoyevskogo,* Peterburg: Yevgeniy evdokimov.

Neçkina, M. V. (1975). *Den 14 dekabrya 1825 goda*, Moskova: Mısl.

Nikitin- Perenskiy, A. (Editör). (2001). *Wilhelm Karloviç Kyuhelbeker izbrannıye stihotvoreniya*, Moskova: İmwerden verlag.

Odoyevski, A. İ. (1890). *Polnoye sobraniye stihotvoreniy Knyazya Aleksandra İvanoviça Odoyevskogo,* Moskova: F. K. İogamson, Pokrovka, Yegorova.

Odoyevski, A. İ. (2013). *Neprobudnıy son,* Moskova: Neksmedia.

Omara, P. (1989). *K.F. Rıleyev politiçeskaya biografiya poeta-dekabrista,* Moskova: Progres.

Orlov, A. S., Georgiyev, V. A., Georgiyeva, N.G., Sivohina, T. A. (2004). *İstoriya Rosii*, Moskova: Prospekt, 140-156.

Orlov, A. S., Georgiyev, V. A., Georgiyeva, N. G. (2011). *İstoriya Rossii: slovar-spravoçnik,* Moskova: Prospekt.

Ovçinnikov, M. V. (1877). *İmperator Aleksandr pervıy i yego tsarstvovaniye*, Peterburg.

Pavlova, L.Ya. (1979). *Dekabristı uçastniki voyn 1805-1814 gg*, Moskova: Nauka.

Poleşçuk, L. Z. (2005). *İstoriya russkoy literaturı çast 1,* Vladivostok: Dalnevstoçnıy Gosudarstvennıy Universitet, 23-48.

Polovtsov, A. A. (1903). *Russkiy biografiçeskiy slovar, Knappe-Kyuhelbeker,* Peterburg: Glavnoye upravleniye udelov.

Prutskov, N. İ. (1980). *İstoriya russkoy literaturı ot sentimantalizma k romantiky vtoroy tom,* Leningrad: Nauka.

Puşkin, A. S. (2000). *A. S. Puşkin stihotvoreniya i skazki.* Novouralsk: Biblioteka Novouralskovo Şkolnika.

Puşkin, A. S. (2002). *A. S. Puşkin stihotvoreniya.* Moskova: OLMA Media Group.

Romanovski, V. Ye. (1912). *Oteçestvennaya voyna 1812 goda.* Moskova: Tihomirov.

Rıleyev, K. F. (1975). *K. F. Rıleyev izbrannoye stihotvoreniya.* Moskova: Detskaya Literatura.

Rıleyev, K. F. (2013). *Kak şastliv ya!* Moskova: Komsomolskaya Pravda.

Savalyev, A. Ye. (2010). Kavkazskaya ssılka poeta-dekabrista A. İ. Odoyevskogo. *Teoriya i praktika obşçestvennogo razvitiya*. 3. 219-222.

Semenko, İ. M. (1970). *Poetı puşkinskoy porı.* Moskova: Hudojestvennaya literatura.

Serebryanaya İ. B. (2005). Osobennosti rifmı i sozvuçii u K. F. Rıleyeva. *Russkaya Reç.* 6. 3-8.

Skatov, N. N. (2001). *Soçineniye v çetıryoh tomah: stati i oçerki.* Moskova: Nauka.

Smirnov Ulyanovski, V. (1937). *Puşkin i dekabristı. A. S. Puşkin 1837-1937 Sbornik Statyey i Materialov.* Saratov: Saratovskoe Oblastnoye İzdatelstvo. 49-72.

Solovyev, D. (1912). *Dekabristı.* Moskova: Delo.

Şuvalov, S. V. (1927). *Sem poetov Rıleyev Puşkin Lermontov Nekrasov Blok Bryusov Gerasimov.* Moskova: Nikitinskiye Subbotniki, 1-43.

Tınyanov, Yu. N. (1963). *Puşkin i yego sovremenniki*. Moskova: Nauka.

Tınyanov, Yu. N. (1977). *Poetika, istoriya literaturı, kino.* Moskova: Nauka.

Vernadsky, George. (2009). *Rusya Tarihi.* (Çev. Doğukan Mızrak ve Egemen Ç. Mızrak). İstanbul: Selenge Yayınları.(Eserin orijinali 1969'da yayımlandı), 217- 297.

Walicki, Andrzey. (2009). *Rus Düşünce Tarihi Aydınlanma'dan Marksizme*. (Çev. Alaeddin Şenel). İstanbul: İletişim Yayınları. (Eserin orijinali 2004'te yayımlandı).

Yosifova, B. (1983). *Dekabristı*. Moskova: Progres.

İnternet: Corint, coins and the cult of Aphrodite. Erişim adresi: http://www.forumancientcoins.com/Articles/aphrodite.pdf. Erişim tarihi:30.04.2015.

İnternet: Glinka, F. N. Osennaya grust. Erişim adresi: http://stih.pro/osennyaya-grustj/ot/glinka. Erişim tarihi: 19.03.2015.

İnternet: Glinka, F. N. Prizvaniye sna. Erişim adresi: http://stih.pro/prizivanie-sna/ot/glinka. Erişim tarihi: 19.03.2015.

İnternet: Glinka, F. N. Vesna. Erişim adresi: http://stih.pro/vesna /ot/glinka. Erişim tarihi: 24.03.1987.

İnternet: Glinka, F. N. Selskiy son. Erişim adresi: http://stih.pro/seljskij- son/ot/glinka. Erişim tarihi: 24.03.1987.

İnternet: Glinka, F. N. Velzen ili Osvobojdennaya Gollandiya. Erişim adresi: http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0310.shtml.

İnternet: Glinka, F. N. Pisma russkogo ofitsera. Erişim adresi: http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0060.shtml. Erişim tarihi: 25.03.2015.

İnternet: Glinka, F. N. Pisma russkogo ofitsera. Erişim adresi: http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0060.shtml. Erişim tarihi: 16.04.2015.

İnternet: Grekov, V. N. Glinka F. N. Biobibliografiçeskaya spravka. Erişim adresi: http://az.lib.ru/g/glinka_f_n/text_0080.shtml. Erişim tarihi: 18.03.2015.

İnternet: Kyuhelbeker, W. K. Stihotvoreniya. Erişim adresi: http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0060.shtml. Erişim tarihi: 27.02.2015.

İnternet: Kyuhelbeker, W. K. K Ahatesu. Erişim adresi: http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0420.shtml. Erişim tarihi: 11.03.2015.

İnternet: Kyuhelbeker, W. K. Proroçestvo. Erişim adresi: http://stroki.net/content/view/12803/50/. Erişim tarihi: 11.03.2015.

İnternet: Kyuhelbeker, W. K. Greçeskaya pesn. Erişim adresi: http://rupoem.ru/kyuxelbeker/veka-shagayut-k.aspx. Erişim tarihi: 11.03.2015.

İnternet: Kyuhelbeker, W. K. Yermolovu. Erişim adresi: http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0040.shtml. Erişim tarihi: 12.03.2015.

İnternet: Kyuhelbeker, W. K. Na smert Çernogo. Erişim adresi: http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0040.shtml. Erişim tarihi: 13.03.2015.

İnternet: Kyuhelbeker, W. K. Ten Rıleyeva. Erişim adresi: http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0040.shtml. Erişim tarihi: 13.03.2015.

İnternet: Kyuhelbeker, W. K. Argivyane. Erişim adresi: http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0242.shtml. Erişim tarihi: 13.03.2015.

İnternet: Kyuhelbeker, W. K. Prokofi Lyapunov. Erişim adresi: http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0280.shtml. Erişim tarihi: 13. 03. 2015.

İnternet: Kyuhelbeker, W. K. Uçast russkih poetov. Erişim adresi: http://www.world-art.ru/lyric/lyric.php?id=13925. Erişim tarihi: 14.03.2015.

İnternet: Kyuhelbeker, W. K. Proklyatiye. Erişim adresi: http://www.world- art.ru/lyric/lyric.php?id=13965. Erişim tarihi: 15.04.2015.

İnternet: Kyuhelbeker, W. K. Yermolovu. Erişim adresi: http://az.lib.ru/k/kjuhelxbeker_w_k/text_0040.shtml. Erişim tarihi: 13.04.2015.

İnternet: Odoyevski, A. İ. Nedvijimı kak myortvıye v grobah. Erişim adresi: http://az.lib.ru/o/odoewskij_a_i/text_1839_poe.shtml. Erişim tarihi: 13.04.2015.

İnternet: Rayevski, V. F. Poslaniye G. S. Batenkovu. Erişim adresi: http://az.lib.ru/r/raewskij_w_f/text_0050.shtml. Erişim tarihi: 09.04.2015.

İnternet: Rıleyev, K. F. Blagiy otets. Erişim adresi: http://az.lib.ru/r/ryleew_k_f/text_0160.shtml. Erişim tarihi: 30.04.2015

İnternet: Rıleyev, K. F. Na pogibel vragov. Erişim adresi: http://libverse.ru/ruleyev/na-pogibel-vragov.html. Erişim tarihi: 23.02.2015

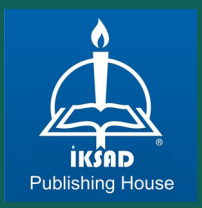

ISBN: 978-625-8007-61-9